

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДА З НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ,
АСПРАНТІВ, МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ДЕБЮТ

Збірник тез доповідей студентів

**ІСТОРИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ,
СТУДЕНТСЬКОГО
САМОВРЯДУВАННЯ МДУ**

МАРІУПОЛЬ – 2016

ББК 94 я 43
УДК 08 (063)

Дебют: Збірник тез доповідей студентів історичного факультету, студентського самоврядування МДУ за результатами участі у Декаді студентської науки-2016 / За заг. ред. д.політ.н., проф. К.В. Балабанова, д.е.н., проф. О.В. Булатової. – Маріуполь, 2016. – 144 с.

Редакційна колегія: к.і.н., доцент Лисак В.Ф., к.і.н., доцент Константинова Ю.В., к.і.н., доцент Подгайко М.К., к.політ.н., доцент Булик М.В., к.і.н., доцент Рябуха Ю.В., к.політ.н., доцент Трима К.А.

Матеріали збірника висвітлюють результати науково-дослідної роботи студентів МДУ, які присвячені питанням історії, міжнародних відносин, філософії, релігії, студентського самоврядування тощо.

Рекомендовано до друку радою з науково-дослідної роботи студентів, аспірантів, молодих вчених Маріупольського державного університету

Протокол №4 від 22 січня 2016 р.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний
університет, 2016

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СЕКЦІЯ

ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ

УДК 007:303.64 (043)

Алексєєва А.О.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ОСНОВНІ ВИДИ

Розвиток неконтрольованих різних процесів та кількість необгрунтованої інформації у суспільному житті та науці призвело до того, що роль інформаційно-аналітичної діяльності у світі об'єктивно зросла, тому що учасник будь-якої події повинен вміти працювати та аналізувати необхідну інформацію. Інформаційно-аналітична діяльність включає в себе підбір і систематизацію фактів щодо певного питання, їх оцінку, відбір, чітке й продумане викладення в усній або письмовій формі.

Тлумачення поняттю «інформаційно-аналітична діяльність» було запропоновано багатьма дослідниками, зокрема І. В. Захарова визначає, що «інформаційно-аналітична діяльність» – це системне отримання, аналіз та накопичення інформації з елементами прогнозування з певних питань [2, с.47].

Вчені, такі як І. В. Захарова, В. М. Варенко, І. М. Кузнецов у своїх дослідженнях, приділяють увагу найважливішим теоретичним та практичним питанням інформаційно-аналітичної діяльності, принципам, методам, методикам застосування інформаційно-аналітичних технологій. Фахівці С. П. Кулицький та І. М. Кузнецов розглядають «інформаційно-аналітичну діяльність», як процес, який являє собою процес пошуку, збору, переробки та подання інформації у формі, придатній для її використання [2, с.44].

Інформаційно-аналітичну роботу в двох аспектах розглядають П. Ю. Контопов та Ю. В. Курносів, вони поділяють її на інформаційну роботу та окремо аналітичну. Інформаційна робота полягає у відборі, накопиченні, зберіганні, обробці, видачі інформації, яка дає змогу швидко знайти потрібні матеріали. Відбір і обробка матеріалів виконується на підготовчому етапі процесу аналітичної роботи, під час якого здійснюється пошук інформації, перевірка характеристик, а також обробка досліджуваних фактів, подій і явищ. Інформаційний та аналітичний розділи, мають власну специфіку, яка визначає їх змістовий склад, а також форму подання матеріалу.

Інформаційний розділ орієнтований на відображення релевантних для дослідження відомостей, а аналітичний розділ містить, зокрема, логічні міркування при зіставленні різних фактів, пояснення явищ і їхніх взаємозв'язків. Змістові розходження між інформаційним та аналітичним розділом проявляються в викладі матеріалу, а також можуть визначати послідовність включення цих розділів у структуру єдиного підсумкового інформаційно-аналітичного документа.

Інформаційно-аналітична діяльність, зводиться до оформлення і написання інформаційно-аналітичного документа. Вид інформаційно-аналітичної роботи залежить від факторів, які характеризують завершений документ, теми, якій він присвячений та обсягу інформації, яку містить.

Роль інформаційного розділу визначається, безпосередньо від цілей і завдань дослідження. Загальноприйнятим у підготовці підсумкових документів є певне звуження рамок інформаційного розділу проекту порівняно з аналітичним розділом [1, с.33].

Виходячи з цього існують такі види інформаційно-аналітичних документів: записка, звіт, огляд та довідка.

Записки являють собою детальний зміст проблеми, висновки та рекомендації у разі потреби. Під час підготовки аналітичної записки залучають максимальну кількість матеріалів, навіть тих, які раніше вже використовувалися. Обсяг аналітичної записки в основному дорівнює 5-10 сторінок.

На відміну від записки, звіт має в собі великий обсяг 20-30 сторінок. Він повинен мати висновки та рекомендації, доволі часто додаються також таблиці, діаграми, графіки та схеми.

Під час складання огляду інформація з документів, що використовуються, подається, у вигляді прямих цитат. На відміну від аналітичної записки, висновки та рекомендації не робляться. Крім того, інформація з огляду може потребувати додаткової, більш глибокої перевірки. Обсяг аналітичного огляду може коливатися від 5 до 20 сторінок.

Найбільш поширеним видом інформаційно-аналітичної документації є аналітична довідка. Вона має короткий огляд конкретної події, явища, процесу, обсягом не більше 2-5 сторінок, може стосуватися політичних, економічних, соціальних аспектів функціонування економічних та політичних структур тощо. Якщо документ переважає за обсягом більше 5 сторінок, то його розділяють на дві окремі частини: перша має містити основні оцінки, висновки та прогнози розвитку проблеми, друга зосереджена на основній інформації та статистичних даних.

Отже, процес створення будь-якого інформаційно-аналітичного документа здійснюється за такими принципами: орієнтація на потреби замовника; формулювання загальної картини проблеми, що розглядається; розташування на першому місці основних висновків з проблеми; матеріал має бути структурованим та логічно викладеним, діри цьому рекомендовано використовувати чіткі, зрозумілі фрази, намагатися уникати бюрократичного жаргону [1, с.365].

Основні види інформаційно-аналітичного документа (доповіді, огляди, довідки) необхідні для того, щоб робота мала завершений вигляд і могла бути максимально корисною. В багатьох документах запам'ятовуються лише висновки, тобто результати аналізу. Необхідно, щоб у висновках викладались чітко найважливіші моменти, але водночас стислість не повинна надавати споживачу неправильне сприйняття. Такого роду документи допомагають зорієнтуватися в потоці великого обсягу інформації та у змісті проблеми в цілому, що значніше прискорить прийняття важливого рішення.

Література

1. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посіб. / В. М. Варенко. – К.: Університет «Україна», 2014. – 416 с.
2. Захарова І. В. Основи інформаційно-аналітичної діяльності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Захарова, Л. Я. Філіпова. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 335 с.

УДК 658.84(043)

Алфьоров А.Д.

ІВЕНТ-МАРКЕТИНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

Суспільство живе в епоху швидких змін, обумовлених інформаційною революцією і глобалізаційними процесами в економіці. На зміну людині економічній і соціальній приходить людина інформаційна і така, що самореалізується. Глобалізація кидає компаніям виклик, вимагаючи від них гнучкості, вміння швидко реагувати на найменші зміни в громадському житті, а найголовніше – приймати нестандартні рішення, здатні залучити потенційного споживача.

Перенасиченість ринку товарів та послуг спричинили вплив на характер та інтенсивність суспільних комунікацій. Традиційні для минулих десятиліть одновекторні технології поширення інформації – пропаганда, а пізніше й реклама, – поступилися місцем процесам налагодження зв'язків із громадськістю та іншим технологіям, що дозволяють забезпечити й підтримувати зворотний зв'язок зі споживачем, вступати з ним у безпосередню взаємодію в спільному фізичному та часовому просторі. До таких технологій відноситься і маркетинг подій.

Івентивний маркетинг стає усе більш популярним, і все більше компаній бажають організувати заходи, реалізуючи свою маркетингову комунікаційну стратегію. Це один з дієвих інструментів формування відношення до компанії або її продукту [1, с.191].

В Україні використовується дослівний переклад англійського терміну «event marketing» – маркетинг подій [3, с.13].

Нині івент-маркетинг виділяють в окремий синтетичний засіб маркетингових комунікацій. Він перебуває на стику напрямів, являє собою складний комплекс з маркетингу, паблік рилейшену і реклами [4, с.96].

Івент-маркетинг – це просування товарів (послуг, брендів) на ринок за допомогою створення та проведення спеціальних заходів. Спектр та формат їх є безмежним і неосяжним: від класичної прес-конференції, професійних семінарів та тренінгів – до масових концертів і національних фестивалів, від корпоративних свят – до міжнародних виставок [2].

Історія маркетингу подій обчислюється сторіччями, але тільки в останні 30 років він виділився в самостійний метод маркетингових комунікацій. «Івентизація» України розпочалася в 2003 р., коли стало зрозумілим, який це модний, захоплюючий і цікавий бізнес. Розквіт маркетингу подій припадає на 2007 р., коли відкрилася величезна кількість агентств, що обслуговують середній сегмент бізнесу. Сьогодні на ринку івент-послуг в Україні з'являються нові компанії, ринок бурхливо розвивається і значно змінюється не тільки кількісно, але й якісно. Послуги, що надаються, стали більш високого рівня, а жорстка конкуренція на ринку івент-послуг вимагає від компанії, що надає такий вид послуг, дедалі більше і більше креативних ідей [5, с.35].

Івент – завжди свято, яке забезпечує аудиторії такі враження, які неможливо отримати, спостерігаючи за подією на екрані телевізора, слухаючи радіо або читаючи газету. Це подія, яка цікава і за способами, і за методами, і за місцем проведення. Вона передбачає, що представники контактних аудиторій мають можливість взяти участь у даному заході і при цьому їм ненав'язливо подається інформація про певний товар або фірму, яка стала організатором цієї події [4, с.96].

Існують різні види заходів, кожний з яких розрахований на залучення певного сегмента цільової аудиторії, будь-то галузеві ЗМІ, потенційні бізнес-партнери, дилери, кінцевий споживач. За цією ознакою в комплексі маркетингових заходів можна виділити такі:

- захід із запуску інформації в пресі (press-launch);
- захід-презентацію для запрошених гостей (PR-launch);
- масові заходи з просування бренду/продукції серед кінцевих споживачів, які часто проводяться в готелях, барах, ресторанах, а також у місцях масового гуляння, наприклад на площах міст, парках та інших зонах відпочинку [так само, с.96].

Одним з головних завдань івент-маркетингу є побудова «правильної» комунікації. івент-маркетинг в системі інформаційних маркетингових комунікацій – це головним чином емоційна складова комплексу. Саме на івент покладено функцію вибудовування емоційного містка, який приведе до лояльного споживчого відношення. Більшість вітчизняних експертів наполягають на використанні емоційної наповненості заходів, на привнесення елементів гри в івент-захід, на організації кінестетичного досвіду для аудиторії і т.д.

В рамках івент-маркетингу позначається не тільки товар і його конкурентні переваги, але і відбувається залучення споживача, він робиться причетним до дійства, переживає емоції, пов'язані з брендом. Всього в рамках концепції івент-маркетингу, згідно з різними джерелами, є п'ять складових: відчуття, почуття, роздуми, дії, співвіднесення.

Мабуть одним із найяскравіших прикладів вдалого івент-маркетингу світового масштабу є заходи, які влаштовуються «The Coca-Cola Company». З початку свого заснування керівництво компанії організувало різноманітні свята, презентації нової продукції, концерти, фестивалі, спортивні заходи. У підсумку, на сьогоднішній день бренд «Coca-Cola» є найбільш впізнаним у світі, завдяки іміджу компанії ця марка асоціюється зі святом та гарним настроєм.

В Україні одним із лідерів серед івент-агентств виступає зараз «Slupsky Event Management». За 14 років існування на ринку маркетингових послуг компанія реалізувала 574 проєктів. Серед них можна виділити пригодницький тест-драйв автомобіля Renault Duster, організований для компанії Renault Україна. Одеська пригода для Softline яка стала для багатьох гостей незабутньою. Готуватись до пригод гості почали вже в день приїзду – в номері кожного чекав «Словник одеської мови», знання якого знадобилися під час інтерактивної екскурсії «Бандитська Одеса». Ввечері, дружно наспівуючи пісні Утьосова, гості вирушили на вечерю до справжнього одеського дворика.

Як приклад просування бренду української продукції можна навести івент-агентство PUSH-K Solutions, яке в 2015 р. провело промо-акцію ТМ «Львівські дріжджі». Читачі кулінарних журналів, відвідувачі смачних сайтів з однаковою простотою змогли взяти участь у розіграші якісної побутової техніки. Партнером проєкту виступила компанія Panasonic.

Таким чином, івент-маркетинг стає все більш популярним, і все більше компаній удаються до організації заходів, реалізуючи свою маркетингову стратегію. Це один з дієвих інструментів формування позитивного ставлення до компанії або її продукту та один з найперспективніших напрямів комунікаційної діяльності в будь-якій сфері бізнесу.

Маркетинг подій є універсальним інструментом змін – як на рівні підприємства, так і на рівні держави, коли традиційна реклама не дозволена чи виявляється не результативною. Насиченість ринку традиційної реклами змушує підприємства шукати нові шляхи взаємодії з цільовими аудиторіями. На даний момент в Україні існують значні перспективи розвитку ринку івент-послуг, як інструменту просування національних брендів товарів і послуг.

Література

1. Антоненко І. Я. Івентивний маркетинг як інноваційний напрямок комунікаційної стратегії / І. Я. Антоненко // Вісник Хмельн. нац. ун-ту. Економічні науки. – 2011. – № 6, т. 2. – С. 191–194.
2. Москальчук А.Л. Лукач А. Ефективність використання EVENT-послуг в міжнародному маркетингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2012/Economics/6_104221.doc.htm
3. Назаров О. Занимательная ивентология, или ивент-рынок Украины в цифрах и мнениях / О. Назаров // About event. – 2009. – № 2. – С. 13–14.
4. Примак Т.О. PR для менеджерів і маркетологів: навч. посібник / Т.О. Примак. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 202 с.
5. Ткачук О. Event – важлива складова сучасного PR//Маркетинг в Україні. – 2010. – №1. – С. 34–39.

УДК 002(477)«1923/1937»(043)

Ангелинова І.А.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЛОВОДСТВА В УСРР (1923–1937)

Українське діловодство пройшло складний шлях свого формування, який тісно пов'язаний з різними історичними періодами на тернистому шляху до національної державності. Не винятком є і

радянський час (1920–1991); проте не зважаючи на весь його драматизм, в сучасній українській системі діловодства використовується певний досвід цієї епохи. Вище означене і обумовлює актуальність теми доповіді на Декаді студентської науки у Маріупольському державному університеті.

Організація діловодства в УСРР (1923–1937) знайшла своє відображення у працях вітчизняних документознавців: В.В. Бездрабко, О.М. Загорецької, С.Г. Кулешова, Н.О. Леміш, Ю.І. Палехи, І.О. Петрової. Окремі питання були розглянуті автором у доповіді на Міжнародній науково–практичній конференції «Проблеми формування інформаційної культури особистості» у Маріупольському державному університеті 05 листопада 2014 р. [1].

30 грудня 1922 р. було утворено Союз Радянських Соціалістичних Республік (далі – СРСР), до складу якого увійшла більша частина українських земель як Українська Соціалістична Радянська Республіка (далі – УСРР). Цілісної системи діловодства в країні на той час не існувало і загальний стан документування на місцях залишався незадовільним, без чого було неможливо ефективне функціонування країни [2, с. 104]. Тому у 20–ті рр. розпочався активний пошук шляхів розвитку системи діловодства та документообігу. З метою вдосконалення системи управління у 1921 р. у Харкові був відкритий Всеукраїнський інститут праці (ВУІП) [2, с. 256–258].

У квітні 1923 р. на XII з'їзді ВКП(б) була прийнята програма коренізації. З її впровадженням пов'язано прийняття низки документів серед яких декрет ВУЦВК і РНК УСРР «Про заходи термінового проведення повної українізації радянського апарату» (квітень, 1925) та резолюція пленуму ЦК КП(б)У «Про українізацію партійного та профспілкового апарату» (травень, 1925). З 01 січня 1926 р. передбачався перехід усіх державних установ і торгово–промислових підприємств на ведення діловодства винятково українською мовою [2, с. 187]. Українська мова була офіційно введена у ділове урядове листування. Таким чином в УСРР у 1927 р. українською мовою велося 70% усіх справ [3, с. 142].

У 1926 р. з метою розробки та впровадження нових технологій в галузі теоретичного справочинства було створено Державний інститут техніки управління (ДІТУ). Публікуються праці з теоретичних засад діловодства: «Посібник з діловодства для райвиконкомів і сільрад» О.М. Брагинського та М.А. Горенштейна, «Практичний підручник діловодства українською мовою» О.М. Бузинного, «Карткова система діловодства для центральних та губернських установ» Г.А. Славуцького. У 1929 р. було створено Інститут раціоналізації управління (ІРУ) в Харкові з філіями у Києві, Дніпропетровську, Одесі, Сталіно. Діяльності ІРУ була зосереджена на вирішенні питань механізації обліку, раціоналізації постанови управлінського апарату та підготовки кадрів. Особлива увага приділялась обліку і контролю за масивами документації. Документи стали більш упорядкованими за структурою, змістом і формою, однак значно збільшилась кількість різного роду звітів в партійні інстанції, що далеко не завжди сприяло підвищенню виконавчої дисципліни [4].

На початку 30–х рр. відбулися суттєві зміни у діловодстві. Національний рух став підкреслено «більшовицьким», простежується заміна українізації політикою «пролетарського інтернаціоналізму» [5, с. 419]. У січні 1933 р. за вказівкою ВКП(б) та радянського уряду керівництво УСРР взяв курс на згортання українізації [2, с. 101].

У 1934 р. у зв'язку зі спробами застосувати в своїй роботі «буржуазні теорії побудови держапарату» було призупинено діяльність Інституту раціоналізації управління. А 30 січня 1937 р. черговий з'їзд Рад УСРР затвердив Конституцію держави, яка отримала нову назву: Українська Радянська Соціалістична Республіка (далі – УРСР). Конституція містила статті, що регулювали документну діяльність різних гілок влади управлінської системи і вертикалі в УРСР. Законодавчу функцію було покладено на Верховну Раду, підконтрольну ЦК КП(б)У. Місцевими радами та їхніми виконкомами колегіально приймалися рішення, накази, розпорядження, правові акти, обов'язкові до виконання для установ, організацій, підприємств та особисто громадян на території дії даної ради.

Оновлення системи діловодства спричинило зміни у видовому складі документації. Відійшли у минуле прохання, донесення та представлення, характерні для бюрократичного апарату дореволюційної і післяреволюційної державної системи. Натомість з'явилися нові: декрети, мандати, заяви. Російська мова набула статусу основної при підготовці переважної більшості документів. Суттєво змінився і стиль документів, які стали більш лаконічні, ділові. Так у 30–ті роки сформувалися основні види документів:

- розпорядження – документи, що видавалися керівником колегіального органу, установи, підприємства чи організації з метою вирішення оперативних питань. Мали обмежений термін дії і стосувалися посадових осіб і громадян;

- постанови – документи, що видавалися з метою вирішення найбільш важливих і принципових завдань стосовно загальних питань державного управління Радою Міністрів СРСР. Носили, як правило, нормативний характер, мали тривалий термін дії і стосувалися широкого кола організацій;

- спільні постанови – документи, що приймалися ЦК ВКП(б) і Раднаркомом СРСР, ЦК КП(б)У і Раднаркомом УРСР з важливих питань політичного і господарського життя. Носили політичний характер і стосувалися широкого кола організацій;

– накази (однократної або тривалої дії) – документи, що видавалися з метою вирішення основних і оперативних завдань;

– інструкції – документи, що видавалися з метою встановлення правил, регулювали організаційні, науково-технічні, фінансові та інші сторони діяльності організації органами державного правління видавалися. Вони містили настанови посадовим особам щодо застосування законів, указів Президії Верховної Ради, постанов, розпоряджень Ради Міністрів, наказів міністрів.

Розглянувши історичний досвід діловодства в УСРР у 1923–1937 рр., необхідно зазначити, що у 20–ті роки активізується поширення наукових і практичних знань з діловодства; на базі науково-дослідних центрів (ІРУ, ДІТУ) видається спеціальна література з наукової організації праці та діловодства; з'являються оригінальні ідеї, як результат самостійних теоретичних розробок українських науковців з елементами національної документної традиції у мові документа та формулярі. Проте вже у 30–ті роки з наростанням в СРСР тоталітарної системи влади документообіг та система документування були підпорядковані загальній радянській системі, ініціатива допускалась лише у межах, визначених ВКП(б) і Радою Народних Комісарів СРСР, а розробки українських науковців в області діловодства були примусово зупинені.

Література

1. Ангелинова І.А. Особливості державотворчого документування в УСРР (1923–1937 рр.) / І.А. Ангелинова // Проблеми формування інформаційної культури особистості: зб. матеріалів міжнар. наук.–практ. конф., Маріуполь, 05 листопада 2014 р. / Маріупольський державний університет; за заг. ред. Г.І. Батичко. – Маріуполь: МДУ, 2014. – С. 22–24

2. Палеха Ю.І. Історія діловодства (документознавчий аспект): навч. посібник. / Ю.І. Палеха, Н.О. Леміш. – Київ: Ліра-К, 2011. – 328 с.

3. Національні відносини в Україні у ХХ ст.: Зб. документів і матеріалів. К.: Політвидав України, 1994. – 234 с.

4. Кулешов С. З історії організації наукових досліджень процесів діловодства в Україні у 1920–1930-х роках / С. Кулешов // Студії з архівної справи та документознавства / Держкомархів України. УНДІАСД. – К., 2004. – Т. 11. – С. 164–165

5. Бойко О.Д. Історія України: навч. посіб. / О.Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2002.– 656 с.

УДК 930.2:352(477)«1917/1920»(043)

Білоус К.В.

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ПЕРІОД НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ В УКРАЇНІ У ДОКУМЕНТАХ

Формування сучасного вітчизняного діловодства припадає на час Національно-демократичної революції 1917–1920 рр. У цей період в Україні складалася система владної вертикалі, що забезпечувала діяльність органів місцевого самоврядування на теренах, які перебували під контролем національно-демократичних урядів.

Відповідні документи Української Центральної Ради (далі – УЦР), Гетьманату Павла Скоропадського та Директорії УНР регламентували роботу органів державної влади на місцях, а окремі їхні положення не втратили свого значення у сьогоденні в умовах реформування сучасної адміністративно-територіальної системи управління в Україні. Це і визначає актуальність доповіді. У її практичній частині визначається інформаційна та матеріальна складові використаних документальних джерел.

Проблема, піднята у доповіді, тривалий час викликає інтерес у вітчизняних істориків, правознавців і документознавців: Г. В. Гриценка, Т. Ф. Гончара, В. М. Капелюшної, І.О. Петрової, Р.Я. Пирога, Д.Ф. Розовика, В.Ф. Солдатенка, Ф.Г. Турченка, Л.М. Усаченка тощо. Окремі питання щодо місцевого самоврядування в Україні у 1917–1920 рр. розглядалися автором у доповідях на міжнародних науково-практичних конференціях [1; 2].

Джерелами для наукового аналізу за методиками сучасного вітчизняного документознавства визначені наступні документи: Закон УЦР «Про національно-персональну автономію» 1918 р., «Закони про тимчасовий державний устрій України» Гетьманату Павла Скоропадського та «Тимчасовий закон про державний устрій і порядок законодавства УНР» Директорії УНР [3; 4; 6].

У законотворчій діяльності УЦР дослідники виділяють два періоди [5, с. 93–94]:

– дожовтневий, який практично мав політико-декларативний характер і полягав у розробці підвалин української державності;

–після жовтневих подій у Петрограді, коли формується власна управлінська система.

У цей період важливе значення мають прийняті УЦР документи, положення яких формували систему місцевого самоврядування в Україні. Разом з тим, за справедливим висновком Дмитра

Дорошенка, «опанувавши осередок, Київ а й то не цілком, провідники Центральної ради зовсім не зуміли так само опанувати провінцію..., не зуміли зорганізувати вірного собі адміністративного апарату на місцях» [7, с. 164].

Для вирішення цієї проблеми було прийнято низку важливих документів, зокрема Закон «Про національно-персональну автономію» 9 січня 1918 р. [3]. Закон надавав росіянам, євреям і полякам право на національно-персональну автономію. Білоруси, чехи, молдавани, німці, татари, греки та болгари, що мешкали в Україні, могли користуватися таким правом після подання відповідної заяви до Генерального суду УНР. Нації, не зазначені у цьому переліку, за своїм бажанням могли подавати такі ж заяви, але вже на розгляд парламенту. УЦР виголосила право на самостійність національного життя невід'ємним природним правом нації. Будь-яка з них могла створювати на території України власний національний союз, члени якого поіменно включалися до «національного кадастру». Національному союзові належало виключне право представництва і діяльності у державних структурах і громадських організаціях у межах УНР.

29 квітня 1918 р. Центральна Рада була усунута від влади. Їй на зміну прийшов Гетьманат Павла Скоропадського. Декларована Гетьманом ідея забезпечення порядку в державі, політичних і соціальних реформ утілилась у затверджених 29 квітня 1918 р. «Законах про тимчасовий державний устрій України» [4]. У них зазначалось, що верховна влада в усій Українській державі належить виключно Гетьманові. Він призначає «отамана Ради Міністрів» і за його поданням затверджує «Кабінет у повнім його складі». Гетьман виступає як «найвищий керівничий всіх зносин української держави з закордонними державами» і «Верховний воєвода української армії» і «здійснює помилування». Організації місцевого самоврядування Закони не торкалися. Окремі положення стосувалися лише громад: «Право на об'єднання у громадські організації («українські козаки і громадяни мають право гуртувати громадян у спілки в межах, не противних законам»); «Право на зібрання («українські козаки і громадяни мають право робити зібрання в межах, не шкідливих законам, мирно і без зброї»» [4].

Директорія УНР прийшла до влади 14 грудня 1918 р. у жорстокий час громадянської війни та іноземної інтервенції. Запровадити дієву систему місцевого самоврядування їй не вдалося. Проте 14 лютого 1920 р. вона ухвалила «Тимчасовий закон про державний устрій і порядок законодавства УНР» [6]. Він передбачав скликання не пізніше 01 травня 1920 р. передпарламенту під назвою Державна народна рада. До скликання цього органу Директорія могла здійснювати свої повноваження виключно через Раду Народних Міністрів.

Наводимо результати щодо визначення інформаційної та матеріальної ємкості, семантичної та лексичної складової опрацьованих документів.

Таблиця 1.

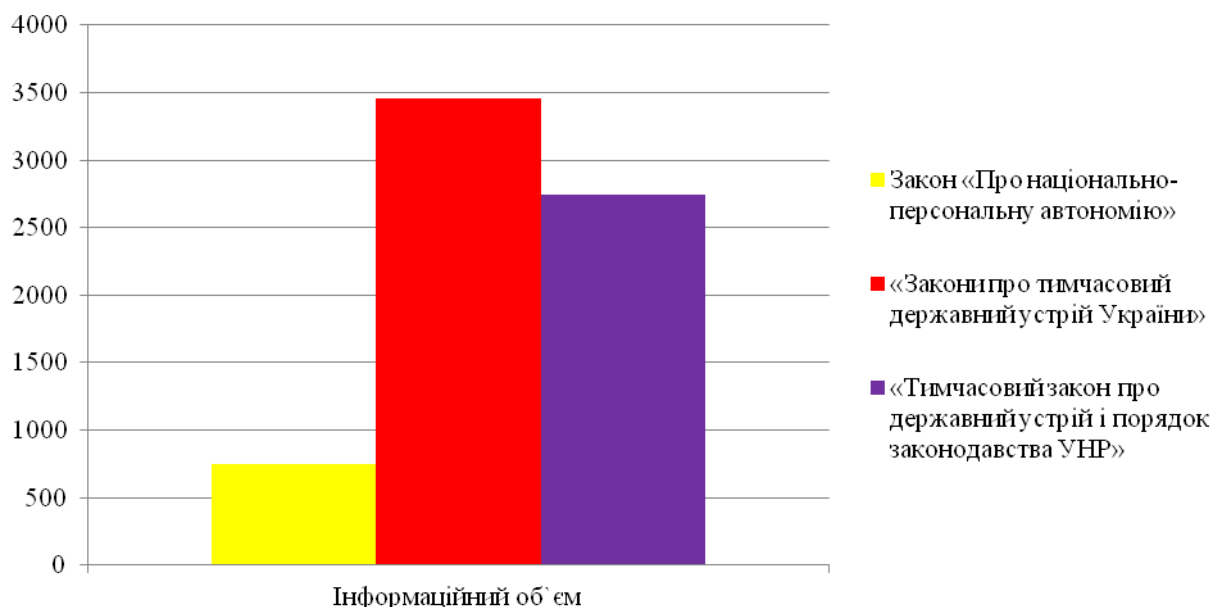
Порівняльна характеристика законодавчих актів щодо організації місцевого самоврядування в Україні 1917-1920 рр.

<i>Ознака порівняння/ документ</i>	<i>Закон «Про національно-персональну автономію» УЦР</i>	<i>«Законо про тимчасовий державний устрій України» Гетьманату П. Скоропадського</i>	<i>«Тимчасовий закон про державний устрій і порядок законодавства УНР» Директорії</i>
<i>Структура документа</i>	Текст Закону поділено на 11 пунктів, кожен з яких визначає права, обов'язки та відповідальність Національного союзу перед вищими органами влади УНР та суспільством.	Текст документа складається з наступних розділів: «Про Гетьманську владу, «Про Віру», «Права і обов'язки Українських Козаків і Громадян», «Про закони», «Про Раду Міністрів і про Міністрів», «Про Фінансову Раду», «Про Генеральний Суд»	Закон складається з 5 розділів: «Державний устрій», «Директорія УНР», «Рада і кабінет народних міністрів», «Про закони», «Про верховне керування військ УНР».
<i>Стиль представлення інформації</i>	Інформація документа викладена в офіційно-діловому стилі. Характерна для законодавчої діяльності ЦР емоційно-забарвлена лексика – відсутня.	Документ викладено в офіційно-діловому стилі з елементами психологічного тиску	Документ викладено в класичному для законодавчих актів – офіційно-діловому стилі.
<i>Інформаційний об'єм</i>	Інформаційний обсяг становить 4832 символів, 645 слів. Інформаційний	Інформаційний обсяг документу становить 7515 знаків, 932 слова.	Обсяг документу 6506 знаків, 840 слів. Інформаційний об'єм

	об'єм визначимо в кілобайтах: 2 сторінки * 79 строк * 4832 знаків = 763456:1024 = 745,5 кб. Кількість тексту, що не містить корисної інформації визначено у 5%.	Інформаційний об'єм в кілобайтах становить 3456,6 кб (3 сторінки * 157 строк * 7515 знаків = 3539565:1024 = 3456,6). Кількість незначущої інформації становить 5%.	документа визначимо в кілобайтах: 3 сторінки*144 строки* 6506 знаків = 2810592:1024= 2744,7 кб. Кількість тексту що не містить корисної інформації становить 6%.
<i>Ключові слова</i>	Ключові слова документа: «Союзу» (2.71 % щільності тексту), «національного» (2.51 % щільності), «право» і «нації» (відповідно 1.67 % щільності).	Часто повторювані слова у тексті документа: «Міністрів» (1.66 % щільності тексту), «законом» (1.51 %), «Гетьман» (1.51 %), «України» (1.51 %).	Ключові слова документа: «Міністрів» (4.03 % щільності), «народних» (3.41 %), «республіки» (2.17%).

Діаграма 1.

Порівняння інформаційного об'єму законодавчих актів 1917-1920 рр. щодо діяльності органів місцевого самоврядування

З об'єктивних і суб'єктивних причин національно-демократичним урядам не вдалося створити ефективну діючу управлінську систему на місцевому рівні. Разом з тим їхній досвід може бути використаний у розробці сучасної моделі місцевого самоврядування.

Література

1. Білоус К. В. Документне забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування в Українській народній республіці (листопад 1917–березень 1918 років) / К. В. Білоус // Суспільні науки: напрями та тенденції розвитку в Україні та світі: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса: ГО «Причорноморський центр досліджень проблем суспільства», 2015. – С. 12–15.
2. Білоус К. В. Організація місцевого самоврядування в Україні в період Національно-демократичної революції 1917–1920 рр. у документах / К. В. Білоус // Програма Міжнародної науково-практичної конференції «Інформація та культура в забезпеченні сталого розвитку людства» (04 листопада 2015 року). – Маріуполь, 2015. – С. 4.
3. Закон «Про національно-персональну автономію» 9 січня 1918 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/igroupteamsite/istoria-derzavi-ta-prava-ukraieni/zakon-pro-nacionalno-personalnu-avtonomiu-1918>.
4. Закони про тимчасовий державний устрій України 29 квітня 1918 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0004300-18>.
5. Солдатенко В. Ф. Українська революція: [монографія] / В.Ф. Солдатенко. – К.: Либідь, 1999. – 976 с.

6. Тимчасовий закон про державний устрій і порядок законодавства УНР 14 лютого 1920 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://constituanta.blogspot.com/2012/10/1920_770.html.

7. Усаченко Л. М. Історія державного управління в Україні: навч. посіб. / Л. М. Усаченко, В. І. Тимцуник. – К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2013. – 292 с.

УДК 656.8(477)«1991/2015»(043)

Демків Ю.М.

УНІВЕРСАЛЬНА ПОШТОВА СЛУЖБА УКРАЇНИ

На ринку поштових послуг держави з початку 1994 р. працює суб'єкт господарювання – Українське державне підприємство поштового зв'язку «Укрпошта» (далі Укрпошта). Закон України від 16.05.1995р. № 161/95-ВР «Про зв'язок» встановив нормативно-правові засади діяльності і розвитку галузі зв'язку [1, с. 75].

З метою підвищення обсягів поштових послуг і зростання доходів підприємства було розроблено й Постановою Кабінету Міністрів України № 1 від 04.01.1998 р. затверджено Програму реструктуризації підприємства, спрямовану на поліпшення якості та розширення асортименту послуг, удосконалення управлінського механізму у сфері поштового зв'язку, а також адаптації підприємства до ринкових умов функціонування, передбачених Комплексною програмою створення єдиної національної системи зв'язку [2, с. 46]. Зміст реформ враховував тенденції розвитку світової спільноти, процеси глобалізації суспільно-економічних відносин, інтенсивне проникнення в усі сфери діяльності новітніх інформаційних технологій. В основу діяльності підприємства було покладено інтереси клієнта, задоволення його потреб у сучасних якісних послугах.

Галузь поштового зв'язку загального користування складається з об'єктів поштового зв'язку, поштових маршрутів, технічних засобів, транспорту, нормативної бази, трудових ресурсів, органів керування. До її складу входять оператори різних форм власності.

Сьогодні Укрпошта – це єдине державне підприємство, яке охоплює усі регіони України, та є найкрупнішим оператором на поштовому ринку країни. Соціально-економічні, правові та організаційні основи діяльності у цій сфері регулюються Законом України від 04.10.2001 р. № 2759-III «Про поштовий зв'язок». Цей закон визначає повноваження, права й обов'язки національного оператора поштового зв'язку, функції якого за розпорядженням Кабінету Міністрів України № 10 р від 10.01.2002 р. виконує Укрпошта [1, с. 9]. Основні засади діяльності у сфері надання послуг поштового зв'язку визначено законом «Про поштовий зв'язок», статті № 3: захист інтересів користувачів; забезпечення надання послуг поштового зв'язку встановленого рівня якості; доступність до ринку послуг поштового зв'язку; законодавче регулювання відносин у сфері надання послуг поштового зв'язку; забезпечення прав користувачів на таємницю інформації у сфері надання послуг поштового зв'язку; єдність правил, стандартів і норм у сфері послуг поштового зв'язку [1, с. 13].

Українська пошта в теперішній час надає споживачам види послуг – універсальні; послуги поштового зв'язку; послуги, пов'язані з іншою підприємницькою діяльністю. Згідно Реєстру послуг УДППЗ «Укрпошта» загальна кількість послуг – 73 вид. Протягом часу перелік послуг поширився на 25 видів (послуги, пов'язані з іншою підприємницькою діяльністю – розповсюдження реклами, приймання платежів, послуги факсу, ксерокопіювання, каталожна торгівля тощо) [3, С. 25–27].

Галузь зв'язку має ряд особливостей: процес виробництва за часом співпадає з процесом споживання, незворотність і незакінченість виробничих процесів в одному підприємстві, нематеріальність продукції та інші, які вимагають особливого підходу до системи управління, що властива тільки для підприємств зв'язку [4 с. 277–278]. Основними чинниками, які визначають розвиток галузі поштового зв'язку, є мережа поштового зв'язку, обсяги та номенклатура послуг, які надаються фізичним та юридичним особам, рівень механізації і автоматизації праці робітників, рівень інформатизації поштового зв'язку.

Універсальна поштова служба в Україні визначена «Правилами надання послуг поштового зв'язку», які затверджені Постановою Кабінету Міністрів України № 1155 від 17.08.2002 р., як перелік обов'язкових послуг поштового зв'язку загального користування встановленого рівня якості, які надаються усім користувачам на всій території України за тарифами, що регулюються державою [3. с. 24]. З метою забезпечення надання універсальної поштової служби на території України встановленого рівня якості та за доступними цінами, проводиться постійна та цілеспрямована робота щодо скорочення непродуктивних витрат та збільшення обсягів універсальних послуг. В структурі доходів питома вага від універсальних послуг (2012–2013 рр.) у загальній сумі доходів становить 24,7%–26,5%. в т.ч. письмова кореспонденція 21,7%–23,7%, посилки 3,0%–2,8% [4].

Значна увага приділяється розвитку універсальної поштової служби як з боку влади держави, так і з боку всесвітніх організацій. Право на зв'язок для кожної людини світу є фундаментальним, зафіксованим у

Всесвітній декларації прав людини. Поштові та телекомунікаційні мережі це основні засоби зв'язку, а поштовий трафік є одним із самих дешевих та доступних засобів, тому універсальна поштова служба має велике значення для суспільства.

Розвиток універсальної поштової служби включено до цілі № 1 стратегії Всесвітнього поштового союзу (ВПС) Пекінським конгресом 1999 р. [6, с. 9]. У статті № 1 Всесвітній поштової конвенції універсальна поштова служба визначена, як обов'язок держави гарантувати надання необхідних населенню послуг за доступними цінами, незалежно від географічного положення та соціальних умов, встановлюючи певні нормативи якості та стабільності [7, с. 87]. Виконуючи міжнародні умови Українська універсальна поштова служба підтримує значення створення «єдиної поштової території».

Таким чином, поштовий зв'язок України як важливий елемент інфраструктури суспільства. Оцінюючи діяльність універсальної поштової служби підприємства необхідно виділити наступне:

1. сучасний поштовий зв'язок – складний господарський механізм, що функціонує в системі соціально-економічного комплексу держави, та здійснює єдиний виробничо-технологічний комплекс робіт, який забезпечує надання послуг поштового зв'язку;

2. суттєвими чинниками реформування галузі стали – реорганізація технологічної інфраструктури поштового зв'язку. Такі кроки сприяли вдосконаленню процесів обробки пошти і прискоренню її доставки до адресата;

3. важливі кроки зроблено в напрямку інтеграції у світовий інформаційний простір. Укрпошта обиралась і нині входить до складу Адміністративної ради вищого виконавчого органу ВПС. У 1991 році Адміністрація зв'язку України увійшла до Регіональної співдружності в галузі зв'язку (РСЗ), а з 1994 року УДППЗ «Укрпошта» є членом Асоціації європейських державних поштових операторів «PostEurop» Укрпошта бере активну участь у ряді важливих міжнародних проектів, зокрема таких, як «Система реєстрації і контролю проходження пошти в Україні», «Міжнародна фінансова система», «Постійний контроль якості».

Література

1. Українське державне підприємство поштового зв'язку «Укрпошта»: Збірник законодавчих та нормативних документів сфери надання послуг поштового зв'язку. У 7 томах / За заг. ред. В.Г. Мухіна – Том 1: Правові засади. Економіка. – К.: Укрпошта, 2002. – 255 с.

2. Мухін В.Г., Мороз В.М. Упровадження сучасних технологій у сфері поштового зв'язку / В.Г. Мухін, В.М. Мороз // Зв'язок. – 2002. – №4. – С. 46–47.

3. Маркетинг поштового зв'язку / Н.О. Князева, С.Б. Горелкіна., В.П. Іванов., Л.В. Кузнецова. – К.: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2003. – 264 с.

4. Орлов В.М. Класифікація підприємства галузі зв'язку як об'єкт управління / В.М. Орлов // Регіональні перспективи. – 2000. – №2–3 (9–10). – С. 277–278.

5. Підраховано за даними: Підсумки роботи Донецької дирекції УДППЗ «Укрпошта» 2013р. // Поточний архів Донецької дирекції УДППЗ «Укрпошта». Справа «Інформаційно-аналітичний бюлетень» 2013 р. – С. 3.

6. Ратникова Г.П. Международные семинары РСС в Киргизии / Г.П. Ратникова // Почтовая связь. Техника и технологии. – 2003. – №9. – С. 9–11.

7. Всесвітня поштова Конвенція / Всесвітній поштовий союз. – Пекін, 1999. – 256 с.

УДК 37.018.43:004(043)

Дьячкова М. А.

ЗАСОБИ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Проблема ефективної організації контролю під час навчання є однією з найактуальніших у методиках викладання різних дисциплін. Без перевірки засвоєних знань та навичок студентами, неможливо оцінити їх знання. Викладач не має можливості об'єктивно визначити ступінь знань, оскільки контроль та оцінювання залишаються суб'єктивними. Для об'єктивного вимірювання виникає необхідність опрацювання знань за допомогою кількісних та якісних показників. Саме тому в останні роки значного розповсюдження набули тести, як одна із форм контролю засвоєння учбового матеріалу.

Тести - це завдання специфічної форми, які дозволяють оцінити ступінь оволодіння студентами навчальним матеріалом [4].

Головною перевагою тестового контролю можна назвати високу об'єктивність виставлення оцінок, оскільки є можливість точного підрахунку правильних та неправильних відповідей.

Характерними особливостями тестів є:

- відносна простота процедури і необхідного обладнання;
- безпосередня фіксація результатів;
- можливість індивідуального і групового використання;

- зручність математичної обробки;
- короткочасність;
- наявність встановлених стандартів (норм) [3].

На сьогоднішній день існує безліч програмних засобів для проведення тестового контролю. Для ефективного оцінювання вони повинні мати такі можливості: використання питань декількох типів; створення питань і відповідей, які можуть містити схеми, малюнки, формули; вибір наступного питання випадковим чином; відображення варіантів відповідей у випадковому порядку для тестуючого; збереження результатів тестування після його закінчення; проведення аналізу завдань й усього тесту.

На ринку інформаційних продуктів можна знайти велику кількість програм, що дозволяють створювати тести. Нижче наведена характеристика двох з них - «ADTester» та «MyTest X».

ADTester – це пакет програм, який призначений для проведення тестування. За допомогою цієї програми можлива організація тестування у будь-якому навчальному закладі. Програма дозволяє створювати тестові питання незалежно від предметної належності та профільності. Можливе використання різноманітних шрифтів, формул, схем, таблиць, HTML-документів. Пакет складається з наступних продуктів: конструктор тестів – дозволяє створювати та редагувати тести; тестер – програма для проведення тестування; панель адміна – дозволяє проводити маніпуляції з користувачами та групами користувачів, аналізувати результати тестування.

Програма надає можливість проходження тесту у 2 режимах – контроль та навчання. В режимі навчання за невірної відповіді є можливість проглянути підказку, результати не враховуються. В режимі контролю – ведеться статистика проходження тесту. Тестування може бути обмежене часовими рамками. Можна створювати необмежену кількість питань та варіантів відповідей. Існує 5 типів питань: одиничний вибір, множинний вибір, введення відповіді з клавіатури, відповідність, порядок.

MyTest X – це система програм для створення та проведення комп'ютерного тестування, збору та аналізу результатів, виставлення оцінки за вказаною в тесті шкалою. У програмі можна визначити шрифт, колір символів і фону, використовувати списки, додавати малюнки, формули, звукові файли.

Програма складається з трьох модулів – модуль тестування – дозволяє відкрити і пройти тестування; редактор тестів – за його допомогою можна створити новий чи змінити існуючий тест; журнал тестування – надає можливість роздавати файли по мережі, отримувати результати з усіх комп'ютерів та аналізувати їх. MyTest X працює з дев'ятьма типами питань: вибір одного, вибір кількох, вказівка послідовності, співвідношення, вказівка істинності чи хибності, ручне введення чисел, ручне введення тесту, вибір місця на зображенні, перестановка букв. Тестування можна проводити у чотирьох режимах, а саме у: навчальному – виводяться повідомлення про помилки, можуть надаватися пояснення; штрафному – за неправильні відповіді віднімаються бали; вільному – можна відповідати на питання у вільній послідовності, переходити (повертатися) до будь-яких питань; монопольному – вікно програми займає весь екран і його неможливо згорнути.

Відповідно до критеріїв вибору тестових програм, запропонованих у праці О. Буйницької, автором дослідження у Таблиці 1 представлено огляд вищезазначених програм

Таблиця 1

Програми для проведення тестування за критеріями вибору

Критерії \ Системи	ADTester	MyTest X
Обмеженість у тематиці питань	Відсутня	Відсутня
Кількість модулів	3	3
Кількість режимів	2	4
Кількість типів питань	5	9
Можливість додавання графічної, аудіо інформації	Існує	Існує
Можливість мережевого тестування	Відсутнє	Існує
Вартість	Безкоштовно	Безкоштовно

Отже, для об'єктивного оцінювання знань та навичок студентів цілком доцільно використовувати тестові питання, оскільки вони дають можливість оцінити відповіді за кількісними та якісними показниками. Створення тестів це важка та клопітка праця, тому викладачі можуть використовувати спеціальні програмні засоби. На сьогодні таких програм представлено велика кількість. Програма «MyTest X» є однією з найбільш функціональних серед подібних, та може значно полегшити процес перевірки знань.

Література:

1. ADTester. Система автоматизованої перевірки знань – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.adtester.org/>.
2. MyTest X – програма тестування учнів – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://helpinformatik.net.ua/publication.php?doc=teh-pidt&cat=13&id=7>.
3. Буйницька, О. П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання. Навч. посіб / О. П. Буйницька. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 240 с.
4. Довгопалова, Я. В. Впровадження тестової методики в процес навчання у вищих навчальних закладах / Я. В. Довгопалова. – Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – Харків: Константа, 2011. - № 972. – С. 173-178.

УДК 658.84(043)
Герасимова О.В.

ОСОБЛИВОСТІ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ КОМПАНІЇ СФЕРИ ПОСЛУГ

Культура компанії – характер, особливості, стиль функціонування компанії, які виявляються в поведінці і реакціях особистостей та соціальних груп її працівників, в їх судженнях, відносинах, у способах вирішення проблем компанії праці і виробництва, в обладнанні і внутрішній естетиці, техніці й технології, що використовуються [1].

Іноді культуру компанії ототожнюють з організаційною культурою. Під організаційною культурою, як правило, розуміється система колективних цінностей, символів, переконань, зразків поведінки працівників підприємства, що витримали випробування часом. Культура характеризує ступінь розвитку тієї чи іншої сфери життєдіяльності людини [2, с. 353].

Культуру компанії формують дві групи елементів: матеріальні і духовно-світоглядні.

Матеріальні елементи культури компанії відображають культуру виробництва і культуру менеджменту: реальним їх виявом є технологічна культура, культура трудових процесів і культура середовища діяльності членів компанії. Духовно-світоглядні елементи – це комплекс основних особливостей, які відрізняють компанію і її працівників від інших.

Культура компанії зміцнює внутрішні зв'язки між керівниками і структурними підрозділами, сприяє посиленню мотивації праці, забезпечує більш ефективну координацію, ніж формальна система контролю й планування.

Рівень поверхневої (символічної) культури компанії виявляється у зовнішньому образі, який виникає внаслідок контакту з її представниками. До нього належать видимі й невидимі елементи культури: манера поведінки групи, яка представляє компанію, її мова, правила, зафіксовані у письмовому вигляді, а також розміри компанії, технологія, продуктивність, фірмовий та товарний знаки, місце на ринку, фірмовий одяг тощо. Ці символи мають певне змістове наповнення, утворюючи центральну основу, що визначає форму і зміст ділової комунікації. Сукупно вони справляють сильний емоційний вплив на працівників і можуть бути ефективним мотиваційним чинником для співробітників, оскільки виражають певну елітарність їх у стосунках із середовищем і диктують певну корпоративну поведінку [1].

Культура обслуговування – це організаційна культура сервісної компанії, спрямована на обслуговування споживачів на основі вироблення певних правил, процедур, практичних навичок і вмій. Вона диктується політикою компанії, підтримується системою заохочень персоналу обслуговування поряд з іншими заходами. Культура обслуговування виробляється кожною компанією. На одній компанії вона може бути дуже низькою, на іншій – досить високою. Прояв високої культури обслуговування визначається поведінкою персоналу, який чітко знає, як діяти в будь-якій ситуації і що від нього очікують споживачі, а також висока культура робить усіх працівників цілеспрямованими і змушує з повагою ставитися до своєї компанії [2, с. 357].

Коріння багатьох особливостей культури сервісу завжди пов'язані з національними елементами культури праці, з професійною культурою галузі та корпоративного середовища.

У сервісній діяльності чимале значення набувають психологічні особливості процесу обслуговування споживачів. У цьому напрямку керівники і працівники компанії повинні звертати увагу на такі сторони своєї роботи:

- культивувати конструктивні індивідуально-психологічні якості працівників, які контактують зі споживачами;
- направляти в позитивне психологічне русло обстановку обслуговування в цілому;
- створювати умови для прояву позитивних психологічних властивостей споживачів.

Необхідно здійснювати ретельний підбір працівників, які працюють в межах контактної зони, стикаючись зі споживачами. Співробітникам контактної зони важливо володіти вмінням входити в контакт з споживачем, здатністю ненав'язливо з'ясувати його запити і запропонувати потрібний товар чи послугу. Сам працівник повинен залишатися доброзичливим, ввічливим і стриманим протягом всього

періоду контакту зі споживачем. Навіть, якщо той не вирішується на придбання товару або послуги, не можна показувати нетерпіння, тим більше висловлювати незадоволення. Якщо споживач не зробив покупку, співробітники компанії повинні поставитися до нього як до потенційного покупця, запросивши заходити у майбутньому [3, с. 73-74].

Отже, корпоративна культура є важливою частиною кожної компанії. Корпоративна культура потрібна для того щоб вдосконалювати діяльність, налагоджувати стосунки не тільки між співробітниками компанії, а й зі споживачами також. Особливо це стосується працівників сервісної діяльності, які частіше мають справу зі споживачами. Від правил, норм та цінностей якими буде керуватися працівник у роботі зі споживачем залежить подальша діяльність усієї компанії.

Керівництво сервісних компаній повинно чітко розуміти поняття – обслуговування споживачів. Вони повинні вміти визначати соціоекономічні зміни, які впливають на обслуговування споживачів, ідентифікувати чинники, які впливають на зміну культури обслуговування, аналізувати та розуміти елементи культури обслуговування, чітко розмежовувати функціональні обов'язки працівника сфери обслуговування та впроваджувати стратегії для просування позитивної культури обслуговування.

Корпоративна культура є продуктом взаємозв'язку зовнішнього і внутрішнього середовища компанії, тому будь-який їх вплив визначатиме подальший розвиток культури компанії. До внутрішньої корпоративної культури належать неписані правила взаємин співробітників, цінності працівників компанії, їхні переконання, установки, правила поведінки. До зовнішньої корпоративної культури відноситься фірмовий стиль, який включає такі елементи: марку(бренд), фірмовий колір, елементи фірмового одягу, фірмові особливості дизайну продукції і таке інше.

Узагальнюючи можна сказати, що корпоративна культура складається з багатьох елементів, кожен з яких має свою важливу роль у її становленні. Насамперед корпоративна культура залежить від внутрішньої та зовнішньої середовища компанії, які мають властивості надавати уявлення споживачам про всю діяльність компанії. З цього треба сказати, що корпоративна культура має бути цілісним елементом усієї структури компанії, адже саме вона має великий вплив на споживачів.

Література:

1. Воронкова В.Г. Управління людськими ресурсами: філософські засади: навч. посіб. / В. Г. Воронкова. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 576с.
2. Моргулець О.Б. Менеджмент у сфері послуг: навч. посіб. / О.Б.Моргулець.– К.: Центр учбової літератури, 2012. –384 с.
3. Хмурова В. В. Культура обслуговування сервісного підприємства / В.В. Хмурова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – С. 72–75.

УДК 35.077.1(477)«16\17»:93.2(043)

Литвин Ю.С.

ДІЛОВОДСТВО В АДМІНІСТРАТИВНИХ СТРУКТУРАХ ГЕТЬМАНЩИНИ: ДЖЕРЕЛА ТА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

Багаторічне функціонування Гетьманщини заклало основи формування української національної держави й зумовило розвиток та утвердження в українських землях державних органів управління. Це зумовило необхідність мати в автономії власну систему діловодства. Процес його становлення і розвитку був поступовим й ефективним. Він охоплював увесь період її існування Гетьманщини від 1649 до 1764 рр., коли формується суто українська система адміністративного апарату, яка мала власні діловодні традиції. Ці обов'язки виконувала Генеральна Військова Канцелярія (ГВК) та її підрозділи у полках та містах [2, с. 553–555].

Вперше джерела щодо діловодства і документування у Гетьманщині знайшли своє відображення на сторінках козацьких літописів останньої чверті XVII–першої чверті XVIII ст., серед яких своєю фактологічністю виділяються «Літопис Самовидця», «Літопис Гадяцького полковника Григорія Грабянки», «Літопис Самійла Величка».

Друга половина XX і початок XX століть стали знаковими щодо публікацій документів Гетьманщини. Серед них – фундаментальні збірники: «Воссоединение Украины с Россией: Документы и материалы в трёх томах» (1953–1954), «Документи Богдана Хмельницького. 1648–1657 рр.» (1961), «Документи об освободительной войне украинского народа 1648–1654 гг.» (1965), «Універсали Богдана Хмельницького» (2001), «Універсали Івана Мазепи. Листи Івана Мазепи» (2002), « Переяславська рада. Документи і матеріали» (2003), «Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657–1687)» (2004). Ці та інші аналогічні видання є джерелом для визначення видових ознак і класифікації документів, які створювалися у ГВК.

Проблему діловодства Гетьманщини у своїх працях розглядали М. С. Грушевський, Д. І. Яворницький, І. П. Крип'якевич, В. О. Голобуцький, В. А. Смолій, В. С. Степанков, Н. П. Ковальський, Ю. А. Мицик, І. І. Кривошея, Т. В. Чухліб, В. Й. Горобець, І.Л. Синяк, Ю. І. Палеха і Н. О. Леміш та інші.

Питання козацького діловодства та документування ґрунтовно досліджуються на сторінках колективної двотомної монографії «Історія українського козацтва», яка побачила світ у 2006-2007 рр. [2].

Особливе значення у пошуках джерел гетьманського діловодства і документування займають матеріали знакових подій, що відбувалися на теренах України у період Національно-визвольної війни 1648-1658 рр. До таких подій слід віднести битву під Берестечком (29 червня–10 липня 1651 р.), яка залишила нам велику кількість документальних джерел. Вперше класифікацію документальних джерел Берестецької битви здійснив її дослідник, видатний український археолог й історик, доктор історичних наук І. К. Свешніков [3].

Серед героїчних сторінок Берестецька битва 1651 року знайшла своє відображення у свідченнях сучасників, вітчизняній та зарубіжній історіографії, художній і мемуарній літературі, унікальних пам'ятках матеріальної культури, здобутих під час дослідження її території археологічними методами. У статті «Битва під Берестечком у контексті розвитку документної традиції українського козацтва» її автор Ю. М. Нікольченко зазначив, що переважна більшість наукових пошуків вітчизняних документознавців спрямована на дослідженні безпосередньої діяльності канцелярій як адміністративних структур Гетьманщини, що за обов'язками продукували велику кількість документів, різних за своїм за видовим складом [5].

Джерельна база діловодства і документування Гетьманщини формувалася протягом вище означеного періоду; за цей час було створено та видано величезний масив різної документації: розпорядчої, організаційної, виконавчої, засвідчувальної, статутної, обліково-статистичної та довідково-інформаційної.

Ділова документація Гетьманщини, як окремий комплекс джерел, зосереджувалася переважно в адміністративно-територіальних, а саме світських, військових, судових та духовних органах влади. У період існування Гетьманщини було випущено багато різноманітних джерел документації, таких як рапорт, ордер, указ та інші. Під ордером мався на увазі документ-вказівка вищого органу нижчому, яке було коротким за змістом. Рапорти видавались для підтвердження отримання виконання універсалів, наказів. Указ мав чітко призначену мету, видавався від вищої посадової особи до нижчої [2, с. 524].

Вона оформлювалася в чернетках, відпусках, оригіналах, при потребі робилися діловодні копії та переклади. Документообіг вівся через рапорти, донесення, прохання, листи, та через повідомлення, ордери та універсали.

Після переходу Гетьманщини у 20-х рр. XVIII ст. на російську схему діловодства у внутрішньому документообігові продовжували використовуватися універсали та печатки. Елементи старого діловодства відбилися також у формулярах документів, базованих на російському варіанті зносин (охоронні ордери з початковим протоколом, подібним до початкового протоколу універсалів, паланкова виконавча документація з початковим протоколом схожим на початковий протокол листів) [1, с. 198–199].

Комплекс джерел, що продукували паланкові канцелярії, в основних рисах відображають ту документацію, яка виходила безпосередньо з ГВК. Як і Військова канцелярія, канцелярії в паланках перейняли російську схему діловодства, яка базувалася на генеральному регламенті 1720 року. Про значний розвиток діловодства при паланках свідчать їхні самостійні зносини з сусідніми державами, російськими полками, полково-сотенним правлінням Гетьманщини та зі слідчими комісіями.

Найбільш потужним комплексом документальних джерел є книги судово-адміністративних та фінансових установ Гетьманщини [2, с. 544–545]. Їх можна поділити на такі групи:

- акти державної влади – універсали та привілеї, декрети короля, представників урядової адміністрації;
- документи станово-представницьких органів – сеймів та сеймиків;
- судові акти – скарги, заяви, протести, донесення, позови, свідчення свідків, свідчення підсудних й протоколи допиту тощо;
- документи фіскального характеру, поборові реєстри;
- приватно-правові акти – майнові документи, акти продажу, купівлі, дарування, заповіти.

Окрему групу становлять матеріали міського самоврядування. За формою акти судово-адміністративних та фінансових установ можна поділити таким чином:

- чорнові, первісні записи, або протоколи;
- чистові записи;
- реєстри справ;
- покажчики вміщених у книгах актів, або ж індекси.

Гетьманщиною був створений цілісний корпус документальних джерел як результат існування розвинутого діловодства. У майбутньому воно буде основою для розвитку української документові традиції.

Дослідження діловодства та документів Гетьманщини – цього важливого періоду української історії, містить у собі значні труднощі; проблема у тому, що багато джерел не збереглося. Також перешкодою є рідкість і несистематичність публікацій актового матеріалу, який служить головним джерелом для періоду [2, с. 565].

Гетьманська доба вписала світлу сторінку у розвиток описових традицій в Україні. Варто нагадати, що саме за період Гетьманщини з'явилася школа, яка готувала канцеляристів, котрі володіли не тільки методикою зберігання документів, а й технікою їхнього опрацювання.

Взагалі можна зауважити, що величезна кількість джерел, створених за весь період існування українського козацтва, тією чи іншою мірою висвітлює історію Гетьманського діловодства і документування. У цей період вже закладалися основи сучасного вітчизняного діловодства. Створювалася розпорядча, виконавча, статистична та інша документація, які є на сьогодні унікальними пам'ятками історії Гетьманщини.

Література

1. Ділова документація Гетьманщини XVIII ст.: зб. документів / АН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства та ін.; упоряд., автор передмови та комент. В. Й. Горобець; відп. ред. Л. А. Дубровіна. – К.: Наук. думка, 1993. – 392 с.
2. Історія українського козацтва: Нариси у 2 т. / Редкол.: В. Смолій та ін. / Історія українського козацтва. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія». – Т.2. – 2007. – 724 с.
3. Свешніков І. К. Битва під Берестечком / І. К. Свешніков. – Львів: Слово, 1992. – 304 с.
4. Синяк І. Л. Діловодство паланкових канцелярій періоду Нової Січі (1734-1775) / І. Л. Синяк // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – К. – 2005. – Т. 10. – С. 197-215.
5. Нікольченко Ю.М. Битва під Берестечком у контексті розвитку документної традиції українського козацтва. / Ю.М. Нікольченко // Гілея. Науковий вісник. Збірник наукових праць. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки. Випуск 56 (№ 1). – К., 2012. – С. 5–10.

УДК 656.852(477)(043)

Лифиренко О.С.

УЧАСТИЕ ОПЕРАТОРА ПОЧТОВОЙ СВЯЗИ ГОСУДАРСТВА В ДИРЕКТ-МАРКЕТИНГОВЫХ ПРОЕКТАХ КОМПАНИЙ

Прямой маркетинг или директ-маркетинг (Direct-Marketing) одно из самых быстро развивающихся направлений в украинском маркетинге и рекламе. С каждым днем этот вид продвижения своих товаров/продуктов/услуг используют все больше отечественных компаний. Спрос на услуги ДМ неуклонно растет. Рынок директ-маркетинга активно развивается во всем мире, только в США его годовой объем составляет 259 млрд. долл. Это и торговля, и каталоги, и другие возможные сделки внутри и за пределами страны, связанные с почтовыми отправлениями.

Целью – раскрыть особенности взаимоотношения коммерческого сектора с государственным администратором почтовой службы государства, существующих здесь проблемах и возможных перспективах.

Не всегда интересы коммерческих компаний и почты совпадают. Некоторые склонны оценивать эти взаимоотношения как «столкновение культур», брак по необходимости или «любовь – ненависть» [1, с. 20]. Понятно, что главная цель любой компании – минимизация затрат и получение максимальных доходов. Естественно, что каждый заказчик желает иметь от почтового администратора «режим наибольшего благоприятствования».

Взаимоотношения почтового администратора и коммерческой компании – это партнерские отношения, базирующиеся на взаимовыгодных отношениях. Эти взаимные отношения постоянно совершенствуются, этого требует время и бизнес. Проявляется это в понимании роли каждой стороны и уважении интересов.

Директ-маркетинг – это взаимосвязь двух структур – коммерческого сектора и государственного, причем обе стороны нацелены на успешное функционирование, оказании услуг потребителям и получении прибыли, а соответственно оплаты налогов. Однако обе стороны работают по различным моделям бизнеса, в этом и заключается часть проблемных вопросов. Тем не мене, есть связующее звено – обслуживание потребителей, формирование базы данных.

Бизнес ожидает от почтовой службы надежное, качественное обслуживание, т.е. оказание универсальных услуг. Под универсальностью понимается возможность отправлять корреспонденцию в любую точку мира, а также качество доставки, что проявляется в стоимости и скорости доставки. Именно поэтому почтовая служба должна быть надежной. В Украине это обязанность возложена на государственное предприятие почтовой связи «Укрпочта», поскольку эта организация является Национальным оператором почтовой связи, и деятельность предприятия регламентируется законом Украины «Про поштовий зв'язок», а также нормативними актами Всемирного почтового союза [2, с. 5].

Компании, занимающиеся рекламным/маркетинговым бизнесом, рассчитывают отдачу от ДМ-проекта. Исторически так сложилось, что торговля товарами продвигалась благодаря каталогам и почтовым возможностям. Сегодня этому способу продажи составляют соперничество весомые конкурентные структуры:

– для бизнеса – телевидение («магазин на диване») и Интернет-продажа;

– для почты – альтернативные службы доставки: «Новая почта», «Місто експрес», «DHL», «TNT» и т.д. Тем не менее, статистические данные свидетельствуют, что объем продаж товар/услуг через каналы прямого маркетинга, требующие формирования индивидуального представления облика клиента (торговля по каталогам, прямая торговая реклама, продажи по телефону и т.д.) возрастает быстрыми темпами. На примере ведущих европейских стран мира установлено, что ежегодный совокупный рост продаж в сфере розничной торговли не превышает 3 – 4%, в то время как аналогичный показатель в области прямого маркетинга составляет 7 – 8% [3, с. 66].

ДМ базируется на всеобъемлющей базе данных, что очень важно, поскольку позволяет производить рассылку более адресно. Здесь одним из ключевых вопросов становится качество и надежность доставки письменной корреспонденции силами почтового оператора. Почтовая служба является весьма надежным партнером. Во-первых, потому что разветвленная сеть отделений почтовой связи охватывает все регионы страны (более 14 тыс. по состоянию на 2015 г.); во-вторых, доступная стоимость услуг (письмо весом до 20 грамм по территории страны 2,40 грн. без НДС), а для корпоративных клиентов предусмотрена гибкая система скидок (в зависимости от объема пересылаемой корреспонденции до 20%) [4]. Потенциал украинской почты привлекает внимание крупных корпораций страны (OS-Direct, ПОТОК-центр, Веерг Call Center, PA Direct Line, R.A.M, Рекламная группа, ДМ-агентство Пропаганда и др.).

Однако надо отметить, что долгое время почта была монополистом на рынке почтовых услуг. С появлением альтернативных почтовых агентств, а также внедрением и распространением других средств коммуникации, например Интернет, sms-маркетинг (мобильная связь) ситуация изменилась. При этом у клиента появилось право выбора. Например, в Англии потребители предпочитают получать свои заказанные товары на почте, не надеясь на надежность доставки («Королевская почта» известная своими историческими и престижными правилами).

Большой проблемой является так называемый рекламный «мусор» (как спам в электронной почте), которым порой забиты почтовые ящики. Это не просто создает неудобство клиентам, но и вызывает у них негативную реакцию, потому потребитель все чаще «отворачивается от информации». Поэтому следует, по возможности, оградить их от такой рекламы. Способов здесь множество, но главное состоит в том, чтобы развивать ДМ, совершенствовать базы данных, чтобы сделать каждое обращение наиболее персонализированным.

Привлечь его внимание, тем самым выделить конкурентные преимущества своих продуктов/услуг, компания может с помощью прямого контакта, предложив нечто новое. На основе культуры потребления клиент ожидает от компании особого внимания, знания его проблем и потребностей. Это предполагает непрерывный личный диалог, систематический интерактивный контакт с клиентом и потенциальным потребителем, т.е. переход к индивидуальному маркетингу – прямому маркетингу.

ДМ возможен через диалог, который поддерживается любым креативным и эффективным действием. К средствам директ-маркетинга наряду с рассылкой рекламных писем (Mailing) (адресной/безадресной) необходимо добавить новые средства массовой коммуникации (телемаркетинг, интернет-маркетинг), кроме того классические СМИ (газеты, журналы, телевидение, радио) также используются как инструменты ДМ [5, с. 37].

Текст – содержание рекламного обращения является главным элементом всего процесса коммуникационного воздействия на потребителя. Один из ведущих украинских специалистов маркетинга Е.В. Ромат определяет рекламное обращение «как элемент рекламной коммуникации, являющийся непосредственным носителем информационного, эмоционального и прагматического воздействия, оказываемого коммуникатором на получателя. Это послание имеет конкретную форму (текстовую, визуальную, символическую и т.д.) и поступает к адресату с помощью конкретного канала коммуникации» [6, с. 94]. Правильно выстроенное и понятное для адресата обращение – это залог успеха, уверенность в том, что суть рекламируемого продукта/услуги или предложения от компании будет рассмотрено, т.е. ему будет уделено внимание. Для этого текст должен быть написан на доступном для адресата языке. Классик рекламы Дэвид Огилви отмечает: «Если Вы пытаетесь убедить людей что-то сделать или купить, мне кажется, Вы должны использовать их язык. Язык, который они используют каждый день. Язык, на котором они думают». Диалог с адресатом на его «языке» – эффективная коммуникация, с точки зрения специалистов нейролингвистического программирования (NLP – одна из технологий, активно используемая в процессе разработки рекламных обращений). Кроме того, рекламное письмо обязательно должно содержать следующие элементы – offer, deadline, action, так называемая формула успешного сообщения – ODA [7, с. 48]. Надо отметить, что эта не единственная рекламная

модель, но ефективна в роботі копірайтера. Offer – інтересне пропозиція (унікальний продукт/услуга, великі знижки, подарки, особливі умови і т.д.). Deadline – прямо зараз, т.е. стимулювання потенціального клієнта про прийняття рішення неотложно, в момент прочитання пропозиції. Action – дія. Чітке керівництво до дії, щоб стати власником пропозиції (позвонити, заповнити анкету, надіслати відповідь, зайти на сайт і т.д.). Ітак, пропозиція повинна бути зрозумілою, унікальною, відрізнятися від конкурентних, задовольняти потреби і вирішувати проблеми адресата (клієнта і потенціального споживача).

Розробка текстів звернення – це свого роду мистецтво. Позитивні результати приносять такі звернення, в яких прослідковується атмосфера взаємоповаги, щирості, розпорядженості до взаємовигідного партнерства. Дуже важливо вибрати правильний тон звернення, а також стиль. Безумовно, впливає і кольорова рішення, використання ілюстрацій і багато інших факторів, які визначені як «психологічні закономірності сприйняття». Отже, культура спілкування з споживачем за допомогою прямого маркетингу – це складний і багатограничний процес, який торкається складних міжособистісних стосунків, включає в себе елементи наукових досліджень, володіє функціями креативного мислення, з урахуванням маркетингових цілей компанії.

Велике значення для ДМ мають розвиток нових технологій на пошті, автоматизація обробки, впровадження штрихових кодів, стандартизація, якість і вдосконалення поштової служби, оптимізація упаковки поштових відправлень. Останній фактор дуже важливо для впливу на сприйняття споживача.

Світовий поштовий союз надає велике значення розвитку директ-маркетингу. При ньому створено консультативну групу по ДМ. Завдання групи – регулювати взаємодію бізнесу з поштовими адміністраціями світу.

Таким чином, до основної мети ДМ – отримати відповідь адресата на повідомлення, з часом додалися такі, як: завоювання споживача, встановлення з ним довготривалих зв'язків, збільшення обсягу продажів продуктів/услуг, класичні комунікативні завдання (передача інформації, підвищення впізнаваності бренду). Використання концепції ДМ успішно і на промисловому ринку b2b, і в споживчій сфері b2c. Популярність директ-маркетингових проєктів в сучасному бізнесі пояснюється політикою індивідуального підходу до споживачів.

Література

1. Д. Дель Політо Міжнародний конгрес директ-маркетинга в Москві 2004 / Д. Дель Політо // Поштова зв'язь Росії. – 2004, – С. 20 – 21.
2. Склярєнко С. М. Поштовий зв'язок: Підручник для вищ. навч. закладів для спец. за напрямом «Телекомунікації» / С. М. Склярєнко, В. К. Стеклов, Л. Н. Беркман. – К.: Техніка, 2004. – 902 с.
3. Орехова С.Е. Поштовий конверт – інструмент Direct marketing-проєкта / С.Е. Орехова // Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філософія, культурологія, соціологія / за заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь, 2012. – №4. – С. 66 – 71.
4. УДППЗ «Укрпошта». Загальна інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrposhta.com/www/upost.nsf/\(documents\)](http://www.ukrposhta.com/www/upost.nsf/(documents)). – Загл.з екрану.
5. Холланд Г. Директ-маркетинг / Генріх Холланд; [пер. с нем.]. – М.: Вершина, 2006. – 368 с.
6. Ромат Е. В. Реклама / Е. В. Ромат; 2-е изд., дораб. і доп. – СПб.: Пітер, 2007. – 208 с.
7. Грідін Д. Убийці відклику – основні помилки Директ-маркетингових кампаній / Д. Грідін // Маркетинг і реклама. – 2009. – № 10 (158). – С. 46 – 49.

УДК 651.5(043)

Мелюс А.І.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ ЗІ СЛУЖБОВИМИ ДОКУМЕНТАМИ В СУЧАСНИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ

Будь-яке підприємство, установа, організація у процесі своєї діяльності тією чи іншою мірою має справу з документами, їх підготовкою, прийняттям, зберіганням, виконанням тощо. Важливим чинником забезпечення результативної та ефективної роботи сучасної установи є документування та організація роботи зі службовими документами. Саме від того, наскільки якісно та оперативно буде опрацьована відповідна інформація, що надходить до установи, буде залежати її ефективне функціонування та успішний розвиток в цілому.

Організація роботи зі службовими документами – це створення умов, які забезпечують зберігання необхідної документної інформації, її швидкий пошук, оперативність переміщення й виконання, а також забезпечення умов для всіх видів робіт з документами з моменту складання чи отримання до знищення або ж передавання в архів – становить єдиний технологічний цикл і є важливим організаційним чинником управлінської діяльності [1, с. 324].

Питання організації роботи зі службовими документами є об'єктом дослідження багатьох вчених в документознавчій сфері. Важливим надбанням у дослідженні проблем діяльності з документування та організації роботи з документами є наукові праці таких вітчизняних учених як: І. Антоненко, О. Загорєцької, С. Кулешової, Ю. Палехи та ін. Проблеми нормативно-правового регулювання та організаційно-кадрового забезпечення діяльності з питань документозабезпечення досліджували: А. Колодій, В. Копейчиков, М.Кравчук, В. Олуйко, І. Петрова, В. Хропанюк. Оскільки в наш час важливим аспектом стає електронний обіг документів, слід виділити дослідників, які працювали саме в цій сфері: М.В. Ларін, М.П. Бобильова, Ю.Г. Вітін, В.І. Тихонов, І.Ф. Юшин, Г.Г. Асєєв, О.В. Матвієнко, В.М. Боркус.

У сучасному суспільстві інформація стала повноцінним ресурсом виробництва, важливим елементом соціального та політичного життя суспільства. Якість інформації визначає якість управління. Для підвищення ефективності управління необхідно приділяти достатньо уваги вдосконаленню роботи зі службовими документами, оскільки будь-яке управлінське рішення ґрунтується саме на ньому.

Сьогодні, в умовах інформатизації, цим самим вдосконаленням є впровадження електронного документообігу, застосування в роботі установ та організацій відповідного програмного забезпечення. Наразі їх існує досить велика кількість. На території України основними можна назвати наступні: системи workflow – це системи, які регулюють правильність порядку виконання завдань з документами. Модифікацією даних систем є Business Process Management (BPM): вони дозволяють керувати процесами в динаміці – збирати і аналізувати статистику виконання ділових процесів [2], науково-виробниче об'єднання «ЄДД» – комплексна система управління потоками робіт та організації конфіденційного документообігу [2], а також системи автоматизації діловодства «Діло», «Парус», «ЄВФРАТ-Документообіг».

Розглянемо більш детально одну з цих систем на прикладі Маріупольського державного університету. На базі нашого університету основним програмним продуктом є система електронного документообігу «Парус». Особливістю побудови системи Парус є її модулювання, тобто розподіл системи на окремі взаємозалежні модулі для рішення певного кола завдань. Основні модулі системи: Адміністратор, Бухгалтерія, Канцелярія, Реалізація й склад, Заробітна плата, Персонал, Консультант, Менеджмент і маркетинг.

В даному вищому навчальному закладі системи електронного документообігу використовуються у декількох структурних підрозділах, а саме в бухгалтерії (модуль парус-бухгалтерія), канцелярії (модуль парус-канцелярія) та у відділі кадрів (модуль парус-персонал).

Стосовно організації роботи зі службовими документами можна виділити модуль Парус-канцелярія, що є дуже важливим для оптимізації та належного функціонування руху документів в організації. Модуль забезпечує управління діловодством та службовим листуванням в організаціях, які використовують великі масиви вхідної, вихідної та внутрішньої документації, дозволяючи систематизувати всю інформацію по різних типах документів, скоротити час на пошук документів в спеціалізованих відділах або сховищах, згідно повноважень розподіляти навантаження між співробітниками, підвищувати виконавчу дисципліну, відстежуючи загальну картину роботи у структурному підрозділі, а також забезпечувати взаємозамінність співробітників [3].

Тобто цей модуль охоплює основні розділи традиційного діловодства: управління вхідними/вихідними документами; ведення реєстру кореспонденції; ведення документів в архіві; формування розсилок електронною поштою за встановленими параметрами.

Реальними позитивними ознаками електронного документообігу є: можливість вміщення в документ, крім тексту, мультимедійних даних; можливість використання заздалегідь заготовлених форм; висока швидкість передачі інформації за великою кількістю адрес; економія паперу; висока компактність архіву; висока швидкість пошуку і одержання інформації; можливість захисту документів від несанкціонованого доступу та розмежування прав доступу співробітників до інформації[4].

Отже, електронний документообіг – це сукупність технологій, які не тільки значно оптимізують, але й істотно змінюють роботу будь-якої організації. Розглянувши на прикладі Маріупольського державного університету систему електронного документообігу Парус, а саме модуль Канцелярія, можна сказати, що даний програмний продукт значно сприяє оперативній та організованій роботі установи. Також Парус-Канцелярія дозволяє формувати різні звіти в т.ч. журнали реєстрації вхідних та вихідних документів. Особливістю модуля є можливість завантажувати файли в електронному форматі, вести історію листування і встановлювати рівень доступу користувачів до інформації.

Література

1. Беспяньська Г. В. Діловодство: навч. посіб. для дистанційного навчання / Г. В. Беспяньська. – К. : Вид-во ун-ту «Україна», 2007. – 469 с.
2. Боркус В. Системы документооборота: что стоит за терминологией? / В. Боркус [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [www. URL: http://www. intertrust. ru/analytics/articles/135](http://www.intertrust.ru/analytics/articles/135).

3. Офіційний сайт корпорації Парус [Електронний ресурс].– Режим доступа: <http://www.parus.ua/ua/2/>.

Ларин М.В. Электронный документооборот: что мешает его внедрению / М. В. Ларин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.URL:http://www.intertrust.ru/analytics/articles/58.

УДК 651.5(043)

Онищенко А.В.

РЕЗУЛЬТАТ РОБОТИ КОЛЕГІАЛЬНИХ ОРГАНІВ: ДОКУМЕНТНИЙ АСПЕКТ

Запорукою ефективного функціонування державного колегіального органу управління є створення та ведення на сучасному рівні його документаційного забезпечення.

Колегіальні органи – це органи виконавчої влади загальної компетенції, у яких управлінський процес здійснюється колективно, але з керівником на чолі. Такий колегіальний спосіб керівництва знайшов своє вираження у самій назві цих органів – рада, кабінет, колегія, комітет тощо [2]. Кожен член даного органу володіє певними владними повноваженнями, і його думка обов'язково повинна враховуватися при ухваленні рішення. Зазвичай рішення виражається у формі юридичних актів – постанов, рішеннях, наказах. До колегіальних органів України відносяться Кабінет Міністрів України, урядові комітети, різні державні комісії тощо.

Вивчення діяльності колегіальних органів та документування їх засідань є дуже актуальним у сучасних умовах. Це пов'язано з появою нових підходів до організації діяльності колегіальних органів управління та нових комплексних завдань, які покладені на них на сучасному етапі розвитку суспільства, а, відповідно, тягне за собою і виникнення певних особливостей у їх документаційному забезпеченні.

Основні правила проведення засідань колегіальних органів зазначені у Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади» від 30.11.2011.

Всі засідання колегіальних органів обов'язково повинні супроводжуватись певним документальним забезпеченням. Підготовка та оформлення документів до засідань колегіальних органів проводяться з метою здійснення повноважень, передбачених положеннями про ці колегіальні органи.

Документування діяльності колегіальних органів (засідань, зборів, конференцій, колегій тощо) полягає в складанні плану робіт, порядку денного, списку запрошених, розсилці повідомлень, реєстрації учасників, складанні протоколу і документальному оформленні прийнятих рішень [2].

Результатом роботи колегіального органу повинно стати документально оформлене рішення. Це може бути постанова, рішення, ухвала, наказ.

Накази охоплюють широке коло питань із будь-якої діяльності. За призначенням усі накази поділяються на накази щодо особового складу (кадрові) та накази із загальних питань (організаційні, із питань основної діяльності). У наказах щодо особового складу оформляють призначення, переміщення, звільнення, відрадження, відпустки, нагороди та стягнення працівників. Текст наказу складається з констатуючої та розпорядчої частин. Констатуюча частина має такі елементи:

- вступ (вказується причина видання наказу);
- доведення (переказуються основні факти);
- висновок (викладається мета видання наказу).

Постанова – це правовий акт, який приймається вищими та деякими центральними органами управління для розв'язання найважливіших питань, що стоять перед цими органами, і для встановлення стабільних норм та правил поведінки.

Текст постанови також складається з двох частин: з констатуючої і розпорядчої. Констатуюча частина містить вступ, оцінку ситуації і, якщо необхідно, підставу для видання чи посилання на правовий акт вищого органу. У розпорядчій частині подається перелік заходів, визначається виконавець та термін виконання. Постанову підписують голова колегіального органу й керуючий справами (зазвичай секретар).

Що стосується ухвали, або рішення, необхідно зазначити, що це розпорядчий документ, правовий акт, який видається кількома колегіальними державними органами та громадськими організаціями. Коло питань в ухвалах колегіальних органів дуже широке. Прийняті ухвали (рішення) є обов'язковими для виконання всіма підприємствами, установами й організаціями на певній території, підпорядкованій колегіальному органу, а також посадовими особами й громадянами [2].

Ухвала має вступну частину з констатацією стану питання, що розглядається, а також постановчу з переліком заходів і термінів їх виконання, зазначаються прізвища відповідальних за здійснення прийнятих заходів службових осіб і тих, кому доручено контроль за виконанням рішення.

Всі ці розпорядчі документи ґрунтуються на рішеннях, які приймаються спільно групою працівників (колегій, зборами, радами, правліннями тощо). Контроль за виконанням рішень, прийнятих на засіданні колегіального органу, покладається на відповідальну посадову особу (керівника закладу або його заступників, керівника структурного підрозділу).

Досвід роботи багатьох колегіальних органів доводить, що саме колегіальність дозволяє найбільш правильно та ефективно вирішувати важливі та складні питання діяльності організації. Найважливішим етапом є досягнення певного ефективного результату роботи. Документальне його оформлення необхідне, адже саме воно надає юридичної сили прийнятому колегіальному рішення. Однак, на сьогоднішній день відсутня чітка уніфікація документів, які закріплюють результат діяльності колегіальних органів. В Україні існує Збірник уніфікованих форм організаційно-розпорядчих документів [1], але він не містить правил та прикладів оформлення саме таких видів документів, як: рішення, постанови, ухвали тощо. Тому доцільно було б провести уніфікацію та стандартизацію всіх документів, які створюються в процесі діяльності колегіальних органів. Це зменшить витрати часу на їх оформлення і підвищить продуктивність та якість роботи.

Література

1. Збірник уніфікованих форм організаційно-розпорядчих документів / Держкомархів України. Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства; Уклад. О. М. Загорецька, Л. В. Кузнецова, С. Г. Кулешов. – К., 2006. – 73 с.
2. Іванова Т. В. Діловодство в органах державного управління та місцевого самоврядування : навч. посіб. / Т. В. Іванова, Л. П. Піддубна. – К.: ЦУЛ, 2007. – 360 с.
3. Про затвердження Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України №1242 від 30.11.2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1242-2011-%D0%BF>

УДК 658.012.45:651(043)

Осика Я.Ю.

ІНФОРМАЦІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Успішна діяльність підприємства неможлива без інформаційного забезпечення – інформація дозволяє орієнтуватися в загальній обстановці, оцінювати свою діяльність, стежити за внутрішнім і зовнішнім середовищем підприємства, виробляти і коректувати стратегію компанії. Робота з інформацією супроводжує і пронизує весь процес прийняття рішень і контролю, а відповідно, являється невід'ємною частиною управління. Необхідною передумовою прийняття правильного управлінського рішення є оптимальний об'єм і якість існуючої інформації. Кожен варіант рішення є комплексом інформації про можливі відповіді на які-небудь запитання, зібрані в єдино логічне ціле і мають певну цілеспрямованість.

Існує чимало визначень терміна «інформація» залежно від галузі науки, сфери людської діяльності, де він використовується. За теорією фахівця з документознавства Г.М. Швецової-Водки, інформація – це відомості, призначені для передачі в процесі соціальної комунікації [6, с. 46]. Згідно з Законом України «Про інформацію» інформація – будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [5].

З кожним роком інформація відіграє все більш значущу роль в виробничій галузі і як ресурс, і як товар. Усі інформаційно-комунікативні процеси підприємства певною мірою залежать від інформації, яка необхідна для зниження ризику при прийнятті рішення та розробці стратегії підприємства.

Завдання інформації в виробничій сфері полягає в наданні керівникам (менеджерам) деякої основи знань про внутрішнє середовище підприємства, що пов'язане з його роботою, та про зовнішні відносини, які притаманні даному підприємству. Загальна мета збирання інформації полягає в тому, що на її основі якомога точніше, з мінімальним рівнем невизначеності, сформулювати знання і приймати відповідні рішення [2, с. 15].

Для прийняття адекватних ситуації рішень на всіх рівнях управління потрібна оперативна, доступна і якісна інформація. Інформація має надходити керівникові в ретельно обробленому та підготовленому для аналізу вигляді. Таким чином, виникає задача встановлення дієвого «інформаційного фільтру» на декількох гілках інформаційної «магістралі».

Всі великі й процвітаючі комерційні компанії, фірми, підприємства, організації (далі – установи) мають у своєму штаті підрозділи, які займаються інформаційною діяльністю. Деякі установи за своїм штатним розкладом організовують інформаційно-аналітичний відділ, інші – відділ маркетингу, на який керівництво, разом з іншими обов'язками, покладає і інформаційно-аналітичні завдання, треті – прес-центри. Можна також спостерігати наявність всіх трьох (і більше) відділів в структурі великих за масштабом установ – все залежить від ступеня розуміння керівництвом установи важливості інформаційно-аналітичної роботи для безпеки всіх сторін діяльності будь-якої комерційної структури, фінансової можливості установи, затвердження нової структури вищестоящим органом влади.

Перед інформаційним відділом підприємства ставляться задачі одержання інформації, її обробки, а також генерування і передачі нової вихідної інформації у виді керуючих впливів. Такі впливи

здійснюються в оперативному і стратегічному аспектах і ґрунтуються на раніше отриманих даних, від вірогідності і повноти яких багато в чому залежить успішне рішення багатьох задач управління [3, с. 3].

Для ефективного управління підприємством, що передбачає збирання, передачу, обробку та накопичення необхідної інформації, прийняття та реалізацію відповідних рішень, а також контроль за виконанням цих рішень, важливе значення має ряд характеристик інформації: цінність, точність, достовірність, повнота, оперативність, коректність [там само, с. 9].

Інформація є основою для підготовки відповідних доповідей, звітів, пропозицій для вироблення і прийняття управлінських рішень. Зміст кожної конкретної інформації визначається потребами управлінських ланок і виробленими управлінськими рішеннями. До інформації пред'являються певні вимоги:

- стислість, чіткість формулювань, своєчасність надходження;
- задоволення потреб конкретних керівників;
- правильний відбір первинних відомостей, оптимальність систематизації та безперервність збору і обробки інформації [1, с. 351].

Практика свідчить, що в сучасних умовах ефективність управління значною мірою залежить від інформаційного забезпечення, від повноти інформації.

Підвищення вимог до організації служби інформації підприємства обумовлено високим динамізмом сучасного виробництва, частковою зміною параметрів основних факторів виробництва і вимог до одержуваної продукції. Тільки систематизована інформація дає змогу менеджерам визначати ефективність організаційно-економічних, агротехнічних, соціальних та екологічних заходів і залежно від умов, що складаються, змінювати намічену програму. Чим краще інформоване керівництво, тим оперативніші, вищі за своєю якістю його рішення [4, с. 481].

Крім того, з метою ефективного розвитку інформаційно-комунікативного процесу в виробничій, політичній, соціальній сфері України, Верховна Рада, починаючи з перших років незалежності України, розробляє та приймає законопроекти, що регламентують інформаційно-комунікативну діяльність фізичних та юридичних осіб і є обов'язковими для виконання. Крім того, ці законопроекти мають динамічний характер і з розвитком суспільства країни, зазнають змін або доповнень.

На сучасному етапі науково-технічного прогресу інформація перетворюється на продукт промислового виробництва, завдяки чому питома вага інформації різко зростає, обсяги її збільшуються за експоненціальним законом. Широкий розвиток засобів обчислювальної техніки та зв'язку дав змогу збирати, зберігати, обробляти та передавати інформацію величезних обсягів – адже інформація необхідна всім підприємствам, що ведуть виробничо-господарську, комерційну та іншу діяльність [4, с. 7].

Отже, підприємство, яке прагне до успішного виходу на ринок, закріпленню на ньому, посилення конкурентних позицій, а в перспективі – до лідерства, повинно в першу чергу володіти як можна більш повною інформацією про стан та динаміку зовнішнього середовища – про кон'юнктуру, обсяги та структуру ринків, а також про стан свого внутрішнього середовища – про виробничі можливості реалізації практичних і стратегічних завдань. Інформація дозволяє компаніям діяти першими, а за умови, що компанія має більш надійне знання, ніж у конкурентів, інформація надасть їм більш високий шанс завоювати ринок.

Література

1. Єжова Л.Ф. Інформаційний маркетинг: навч. посібник / Л.Ф. Єжова – К.: КНЕУ, 2002. – 560 с.
2. Желены М. Информационные технологи в бизнесе / под ред. М. Желены. – СПб.: Питер, 2002. – 1120 с.
3. Кулицький С.П. Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління: навч. посіб. / С.П. Кулицький. – К.: МАУП, 2002. – 224 с.
4. Осовська Г.В. Основи менеджменту: навчальн. посібник / Г.В. Осовська, О.А. Осовський. – К.: «Кондор», 2006. – 664 с.
5. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 року № 2657 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №48. – С.650.
6. Швецова-Водка Г.М. Документознавство: навч. посіб. / Г.М. Швецова-Водка. – К.: Знання, 2007. – 398 с.

УДК 651.5(477)(043)

Руденко О.Г.

ЗНАЧЕННЯ УНІФІКАЦІЇ СЛУЖБОВИХ ДОКУМЕНТІВ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Уніфікація документів визнана головним напрямом удосконалення процесів діловодства, що нерозривно пов'язані з організацією роботи з документами. На сьогоднішній день створення систем уніфікованої документації стало одним із найважливіших завдань документознавства, що пояснюється прагненням владних і управлінських структур до єдиного підходу в документаційному забезпеченні, оптимізації виробничих процесів, пов'язаних з організацією роботи з документами, широкомасштабного впровадження комп'ютерних засобів, створення управлінської документації в електронній формі [1, с. 545].

Уніфікація документів є однією з провідних тем більшості досліджень сучасних українських науковців – С. Г. Кулешова, В. Ф. Бойко, В. В. Бездрабко, О. М. Загорецької.

Встановлення єдиного комплексу видів і різновидів документів для аналогічних управлінських ситуацій спрямоване на те, щоб шляхом удосконалення змісту і форми документів створити єдину систему, впровадження якої дасть максимальний економічний ефект.

Уніфікація процесів створення службових документів пов'язана з розробленням уніфікованої форми документа (УФД) та створенням уніфікованої системи документації (УСД). Уніфікована форма (службового) документа – стандартний формуляр службового документа, встановлений відповідно до функційного призначення службового документа в певній сфері діяльності чи галузі. Уніфікована система документації – створена за єдиними правилами та вимогами система документації [6].

В Україні загальні засади розроблення УФД та створення УСД регламентують два державні стандарти: ДСТУ 3843-99 «Державна уніфікована система документації. Основні положення» [2] та ДСТУ 3844-99 «Державна уніфікована система документації. Формуляр-зразок. Вимоги до побудови» [3].

Також у 2006 році Українським науково-дослідним інститутом архівної справи та документознавства було розроблено «Збірник уніфікованих форм організаційно-розпорядчих документів» [4], що містить в собі форми найпоширеніших видів організаційно-розпорядчих документів, що створюються на підприємствах, в установах і організаціях усіх форм власності.

Уніфікація документів має важливе значення. По-перше, цей процес має забезпечувати приведення документації до єдиної системи, форми, цілісності, скорочення кількості видів документів, згідно з їх функціональним призначенням. По-друге, уніфікація документів допомагає знизити витрати на роботу з ними, підвищити оперативність їх підготовки, опрацювання, сприймання розміщеної інформації користувачами. По-третє, застосування уніфікованих форм документів веде до встановлення однотипності складу і форм управлінських документів, що є необхідною умовою для автоматизації роботи з ними та розуміння їхнього змісту. Уніфікація електронних документів в управлінні забезпечує організацію багатоаспектного пошуку інформації, підготовку документації до опрацювання в базах даних, створення нових автоматизованих інформаційно-пошукових систем.

Впорядкування управлінської документації за рахунок уніфікації позитивно впливає на організацію документообігу, що сприяє вилученню з нього зайвих та дублюючих документів, а також спрощує їх обробку і зберігання.

Використання УФД та УСД в управлінській діяльності підвищує якість комунікаційного процесу між співробітниками, керівниками та підлеглими, організаціями тощо. Мінімізується так званий «людський фактор»: зменшується кількість помилок у текстах, чернеток при редагуванні документів, необхідність повторного набору тексту всього документа.

Отже, повністю розділяючи думку В. Бездрабко, наголосимо ще раз, що уніфікація документації підвищує оперативність функціонування управлінської інформації, а отже і якість управління, ефективність застосування новітніх технологій, інформаційну цінність документів як історичних джерел, поліпшує соціально-економічні, виробничі й суспільно-політичні умови управлінської праці [1, с. 562].

Література

1. Бездрабко В. Документознавство в Україні: інституціоналізація та сучасний розвиток: монографія / В. Бездрабко. – К.: Четверта хвиля, 2009. – 720 с.
2. Державна уніфікована система документації. Основні положення: ДСТУ 3843-99. – К.: Держспоживстандарт України, 2000. – 23 с.
3. Державна уніфікована система документації. Формуляр зразок. Вимоги до побудови: ДСТУ 3844-99. – К.: Держспоживстандарт України, 2000. – 29 с.
4. Збірник уніфікованих форм організаційно-розпорядчих документів / Держкомархів України. УНДІАСД; уклад.: О.М. Загорецька, Л.В. Кузнецова, С.Г. Кулешов. – К., 2006. – 73 с.
5. Кулешов С. Г. Управлінське документознавство: навч. посіб. / С. Г. Кулешов. – Київ: ДАКККІМ, 2003. – 57 с.
6. Палеха Ю. І. Загальне діловодство: навч. посіб. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1584072060524/dokumentoznavstvo/zagalne_dilovodstvo

УДК 34:651(477)(043)

Тімотіна Д.О.

ЗМІНИ В НОРМАТИВНО-ПРАВОВІЙ БАЗІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЛОВОДСТВА ЗА ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Розробка нормативно-правової бази для будь-якої сфери життєдіяльності є важливим завданням для держави. Наявність таких документів розглядається в якості державного інструменту наведення порядку, а також несе в собі загальнолюдську користь. Документація та принципи роботи з нею вже традиційно займають пріоритетне місце в інтересах держави, а тому, з постійним розвитком суспільства та

збільшення ролі інформації та інформаційних технологій в ньому, законодавство поступово оновлюється згідно з вимогами сьогодення. Спираючись на те, що документ є основним і стабільним носієм інформації, така реформація на пряму пов'язана з оновленням законів, що регулюють ведення діловодства. Серед спеціалізованих галузей діловодної сфери вагоме місце посідає діловодство за зверненнями громадян, яке несе в собі подвійну користь для держави та його населення.

Вивченням нормативної бази такого напрямку займаються одночасно науковці-документознавці та вчені у сфері юридичних наук. Серед них можна виділити: Т.О. Дячок, Т.В. Іванову, Г.М. Котляревську, І.О. Петрову, В.А. Соболю, Т.М. Ткачову та інших. Не зважаючи на такий перелік наукових працівників, до сих пір існує проблема незначного ступеня презентації результатів дослідження становища інституту звернень в Україні. Багато статей можна розглядати лише в якості коментарів до галузевих нормативних актів, незначна кількість доповідей містить в собі власні наукові доробки авторів.

Загальний комплекс нормативної документації щодо діловодства за зверненнями громадян включає у себе положення Конституції України (ст. 40), Закон України «Про звернення громадян», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації», «Про затвердження Класифікатора звернень громадян», «Про затвердження Методики оцінювання рівня організації роботи із зверненнями громадян в органах виконавчої влади» та «Про затвердження Положення про Державну інформаційну систему електронних звернень громадян». Актуальним було б відмітити те, що зовсім нещодавно базовий закон «Про звернення громадян» від 02 жовтня 1996 року був оновлений. Остання редакція відбулася 28 жовтня 2015 року. Основні зміни в порівнянні з попередньою редакцією полягають у тому, що стаття 5 була переформульована, а також додана відносно нова стаття 23¹ «Електронна петиція, порядок її подання та розгляду» [1]. Цей факт означає, що такий відносно новий вид звернень, як електронні звернення громадян показав позитивні результати свого застосування на офіційних веб-сайтах органів владних структур, а також підприємств, установ та організацій. Разом із цим, певні принципи організації діловодства за зверненнями громадян потребують більш широкого роз'яснення, конкретизації та розробки правил щодо роботи з електронними зверненнями.

Поняття «електронне звернення» не має уніфікованого свого визначення, в основному під ним розуміють звернення заявника (пропозиція (зауваження), заява (клопотання) або скарга), що надійшло на адресу електронної пошти органу влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, організації, установи або розміщене на їх офіційному веб-сайті в глобальній мережі Інтернет. Електронна петиція є відносно новим його різновидом. Це безпосередньо звернення до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування через офіційний веб-сайт, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на її підтримку. У зверненні має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги. В ньому також зазначають електронну поштову адресу, на яку заявнику може бути надіслана відповідь, або відомості про інші засоби зв'язку з ним. Застосування електронного цифрового підпису при надсиланні електронного звернення не вимагається. Особливістю електронної петиції є те, що вона розглядається в тому випадку, якщо набере 25000 підписів протягом трьох місяців. При чому, в сервісі (за Законом) впроваджена функція забезпечення захисту від втручання роботів, автоматичного введення інформації без участі громадянина [2].

Треба зазначити, що до нової редакції закону на сторінці офіційного Інтернет-представництва Президента України у посиланні «Звернення громадян» зазначалося, що електронні спосіб надсилання таких документів не передбачається, допустимим є лише письмовий традиційний процес надсилання листа. Сьогодні ж ситуація змінилася у позитивну сторону, держава визначила доцільність надання громадянам можливості використовувати мережу Інтернет та засоби електронного зв'язку з метою вирішення суспільних та особистих питань. Сервіс електронних петицій Президенту України на сайті доступний за постійною адресою: petition.president.gov.ua. Перед тим, як перейти до форми заповнення, користувачам мережі пропонується ознайомитися з правилами користування.

Проаналізувавши відгук обласних державних адміністрацій (далі – ОДА) на внесені зміни до закону, можна наголосити на тому, що підхід ОДА до такої ситуації різний. В Житомирській ОДА, якщо раніше писали, що електронні звернення не є офіційними і будуть взяті лише до відома, що залишало невизначеність у тому, чи буде розглянуто такий документ взагалі, то сьогодні зазначають: «Ваш лист в електронній формі є офіційним зверненням» [3]. До форми заповнення було додано функцію, де користувач має вирішити чи надає він згоду на обробку та використання персональних даних для здійснення даного запиту. В Черкаській ОДА електронні звернення громадян тепер посилаються на сайт Державної системи електронних звернень, яка вже працює досить стабільно. Окремим же посиланням виділено петиції із розробленою власною формою для заповнення. Інший підхід полягає у наданні адреси сайту Сервісу електронних петицій офіційного Інтернет-представництва Президента України. Таке

простежується на сайті Рівненської ОДА. На жаль, оновлення сайтів ОДА присутнє на меншій їх кількості, на деяких з них навіть надаються посилання на стару версію Закону, а тому електронні звернення ще до сих пір не позбулися статусу неофіційних [4; 5].

Отже, під змінами в нормативно-правовій базі організації діловодства за зверненнями громадян в сучасній Україні розуміється нова редакція Закону «Про звернення громадян» від 28 жовтня 2015 року. Ці нововведення передбачають собою відносно новий погляд на електронні звернення, які до цього часу мали хиткий стан. Сьогодні ж закон визначив такий спосіб звернення офіційним, а також виокремив різновид електронного звернення, як електронна петиція. Це, можна сказати, вид колективного або масового звернення громадян до владних структур. Аналізуючи веб-сторінки відповідних установ, важливо відмітити, що не всі ще внесли поправки до посилань, присвячених зверненням. Це зрозуміло, адже впровадження електронних петицій, логічно потребує комплексної розробки правил щодо організації діловодства з такими документами.

Література

1. Про звернення громадян: закон України від 02 жовтня 1996 року № 393/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>. – Загл. з екрану.
2. Електронні петиції. Офіційне Інтернет-представництво Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://petition.president.gov.ua/>. – Загл. з екрану.
3. Житомирська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oda.zt.gov.ua/>. – Загл. з екрану.
4. Черкаська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ck-oda.gov.ua/>. – Загл. з екрану.
5. Рівненська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rv.gov.ua/sitenew>. – Загл. з екрану.

УДК 331.104

Феохтістова Х. О.

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД В МЕНЕДЖМЕНТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

В сучасних умовах глобалізації і надзвичайно жорсткої конкурентної боротьби в сфері освітніх послуг, теоретичне осмислення і практичне освоєння новітніх досягнень міжнародного менеджменту являється запорукою світлого майбутнього кожного вищого навчального закладу. Застосування в управлінні ВНЗ сучасних принципів, методів, прийомів, стратегій, структур та механізмів управління на рівні світових стандартів стає не просто можливим, а необхідним, на чому і наголошують відомі науковці в сфері менеджменту і управління.

Значне коло різноманітних питань управління навчальними закладами різних типів та функціонування їхніх підрозділів всебічно висвітлено в працях Е. Беккера [1], В. Жукова [2], О. Кратта [3].

Особливою галуззю менеджменту є менеджмент у вищих навчальних закладах, який має свою специфіку та притаманні тільки йому закономірності. Менеджмент у вищих навчальних закладах – це комплекс принципів, методів, організаційних форм та технологічних прийомів управління освітнім процесом, спрямований на підвищення його ефективності. Основні функції менеджменту в освіті:

- прийняття розумного рішення;
- організація виконання прийнятих рішень, створення належних умов для ефективної роботи освітнього закладу, кожного учасника освітнього процесу, забезпечення мотивів та стимулів їх діяльності;
- контроль виконання рішень.

В. П. Симонов дає таке визначення поняття: «педагогічний менеджмент – це комплекс принципів, методів, організаційних форм і технологічних прийомів управління освітнім процесом, спрямований на підвищення його ефективності». Під освітнім процесом він розуміє сукупність трьох складових: навчально-пізнавального, навчально-виховного, самоосвітнього процесів. Науковець звертає увагу на те, що будь-який викладач по суті є менеджером навчально-пізнавального процесу, а керівник навчального закладу в свою чергу виступає менеджером навчально-виховного процесу в цілому [2, с. 75].

На основі теоретичного аналізу психологічних особливостей менеджменту освіти Н. Л. Коломінський запропонував наступне визначення цього поняття: «менеджмент в освіті – це усвідомлена взаємодія керівника з іншими людьми – підлеглими, партнерами, своїми керівниками, учнями, батьками, спрямована на забезпечення їх активної скоординованої участі в досягненні поставленої мети».

Отже, менеджмент в освіті (освітній менеджмент) – це теорія і практика управління стратегічною галуззю національного господарства в ринкових умовах, об'єкт якої – процес управління освітніми системами. Призначення такого менеджменту – створити освітнє середовище, що ефективно працює та відповідає сучасним вимогам, є привабливим для реального та потенційного споживача освітніх послуг.

Сучасному погляду на управління освітою найбільшою мірою відповідає системний підхід. Цей підхід забезпечує сучасне бачення управління освітою в науці, співвіднесення методології системного підходу з діалектичними протиріччями, що мають місце в сучасній освітній практиці.

Системний підхід базується на принципах, які висвітлюють доцільність його використання як методології управління:

1. цілісність, що дозволяє розглядати одночасно систему як єдине ціле і в той же час як підсистему для вищих рівнів.

2. ієрархічність будови, тобто наявність безлічі (принаймні, двох) елементів, розташованих на основі підпорядкування елементів нижчого рівня – елементам вищого рівня. Будь-яка установа являє собою взаємодію двох підсистем: керуючої і керованої. Одна підпорядковується іншій.

3. структуризація, що дозволяє аналізувати елементи системи та їх взаємозв'язки в рамках конкретної організаційної структури. Як правило, процес функціонування системи обумовлений не стільки властивостями її окремих елементів, скільки властивостями самої структури.

4. множинність, що дозволяє використовувати безліч кібернетичних, економічних та математичних моделей для опису окремих елементів і системи в цілому [1, с. 105].

Управління вищим навчальним закладом має опиратися на об'єктивно існуючі потенційні можливості системи. Для зародження і розвитку будь-якої системи існують об'єктивні підстави. При реалізації управлінського впливу треба враховувати і цілі людини, і цілі системи. Вони не повинні суперечити одна одній.

Кожний з перерахованих постулатів є методологічною основою управління освітою у навчальному закладі на двох його складових: внутрішньому і зовнішньому управлінні. Обидва рівні управління характеризуються наявністю мети і виробленням управлінських впливів, орієнтованих на її досягнення.

Значення системного підходу полягає в тому, що керівники можуть простіше узгоджувати свою конкретну роботу з роботою організації в цілому, якщо вони розуміють систему і свою роль у ній. Це особливо важливо для ректора ВНЗ, тому що системний підхід стимулює його підтримувати необхідну рівновагу між потребами окремих підрозділів і цілями всієї установи [3, с. 105].

Застосування системного підходу допомагає керівникові встановити причини прийняття неефективних рішень. Безумовно, сучасний керівник повинен володіти системним мисленням, яке дозволяє комплексно оцінити будь-яку виробничо-господарську діяльність та діяльність системи управління на рівні конкретних характеристик. Це допоможе аналізувати будь-яку ситуацію в межах цілої системи (йдеться про ректора, який управляє ВНЗ) та в межах окремо взятої підсистеми, тобто на рівні факультету, наприклад, де ректорські ідеї у життя впроваджують декани.

Окрім того, вищий навчальний заклад – це великомасштабна і надскладна система. На внутрішнє середовище такої установи впливає і зовнішнє середовище. Взаємодія безлічі підсистем всередині установи додає складності процесу управління, а до цього ще й треба контролювати впливи з зовні. І в цьому сенсі використання системного підходу управління показує себе з найліпших сторін.

Отже, менеджмент вищого навчального закладу – складний і багаторівневий процес. На сучасному етапі розвитку освітніх послуг в Україні для підвищення власної конкурентоспроможності керівництво ВНЗ має докладати зусиль, щоб управління закладом відбувалося на гідному рівні. Системний підхід в менеджменті являється одним з найефективніших, адже дозволяє одночасно вирішувати коло різноманітних питань, враховуючи при цьому інтереси всіх підсистем однієї системи.

Література:

1. Беккер Е. Г. Бренд и экономическая устойчивость вуза: монография / Е. Г. Беккер, Т. Н. Бурделова, А. Ю. Юданов. – М.: КНОУС, 2012. – 208 с.

2. Жуков В. Управление качеством в системе непрерывного педагогического образования / В. Жуков // Стандарты и качество. – 2002. – №9. – с. 74–77.

3. Кратт О. А. Реформа менеджменту вищої школи: передумови, специфіка, парадигми. Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. – Донецьк: ДонНТУ, 2011. – 274 с.

СЕКЦІЯ ПРИКЛАДНІ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 378.147:002(043)

Алфьоров А.Д.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ ДЛЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФАХІВЦІВ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА НА РИНКУ ПРАЦІ

Глобальна інформатизація суспільства в сучасних умовах призведе до формування нового інформаційно-комунікативного простору. Обсяги інформації нестримно зростають, відчутно впливаючи на суспільство, а промисловість засобів обробки даних стане чи не найбільшою галуззю у ХХІ ст. У глобальному світі зростають потреби розвинених країн у базах (джерелах) змістовної інформації та новітніх системах інформаційно-комунікативної техніки, яка зберігає, обробляє, передає і транслює інформацію. Саме тому конкурентною силою стають знання і набуття нових компетентностей [3, с.370].

Вперше поняття «компетентність» стало використовуватися у США у 60-ті рр. ХХ ст. в контексті діяльності освіти, метою якого було готувати спеціалістів, що здатні з успіхом конкурувати на ринку праці. Компетентність стала розглядатися як особистісна категорія, а компетенція як складова «анатомії» компетентності [так само, с.370].

Згідно з визначеннями українських науковців, компетентність – це підхід до знань як інструменту розв'язання життєвих проблем, прийняття рішень у різних сферах життєдіяльності людини, це загальна здібність, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, набутих завдяки навчанню, вихованню, інтеграції у простір соціальних і культурних відношень, міжособистісної інтеграції та спілкування [2, с.111, 138].

З тих, що виділяються дослідниками ключових компетентностей у сучасному інформаційному суспільстві особливу роль відіграє компетентність у сфері інформаційних і комунікаційних технологій, або інформаційно-комунікаційна компетентність.

Інформаційно-комунікаційна компетентність – здатність використати інформаційні та комунікаційні технології для доступу до інформації, її визначення (ідентифікації), організації, оброблення, оцінювання, а також її створення-продукування і передавання-поширення, яка достатня для того, щоб успішно жити і працювати в умовах інформаційного суспільства, умовах економіки, яка заснована на знаннях.

Зараз фахівці з документознавства та інформаційної діяльності набувають досить велику конкурентоспроможність на ринку праці саме тому, що до їх базових професійних компетенцій відносяться: інформаційна, аналітична, комунікаційна, комунікативна, організаційна та управлінська .

Враховуючи сучасні дослідження, можна вважати, що основними інтегративними характеристиками фахівця з документознавства та інформаційної діяльності, що забезпечують його професійні компетентності виступають:

- науково-технічна (підтверджені знання і вміння, досвід діяльності у галузі документознавства; знання процесу супроводу документа на всіх стадіях його життєвого циклу; вміння проводити експертизу якості документу; дотримання правил конфіденційного справочинства);
- інформаційно-управлінська (підтверджена здатність виконувати інформаційно-управлінські функції, інформаційно-аналітичну діяльність, організувати інформаційний процес та оцінювати його якість);
- інформаційно-комунікаційно-технологічна (підтверджена здатність особистості використовувати інформаційні технології для гарантованого донесення та опанування відомостей з метою задоволення власних індивідуальних потреб і суспільних вимог [5, с.198])

Модель компетентності документознавців, запропонована також Г. Гордієнко, яка виокремлює сім основних блоків: комунікативний; інформативний; документування й організації роботи з діловими документами; використання сучасних автоматизованих технологій; мовно-дискурсивний; коригувальний; креативний [1].

Інформаційна компетенція передбачає: здатність вибудовування ефективної системи інформаційних ресурсів, необхідної для формування інформаційно-правової основи прийняття управлінських рішень; здатність визначення затребуваності того чи іншого інформаційного ресурсу в рамках оперативного і стратегічного управління організацією.

Комунікаційна компетенція складається з вміння продуктивно особисто використовувати інформаційно-комунікаційні компоненти системи інформаційних ресурсів; здатності здійснення інформаційного пошуку з використанням різних інформаційно-комунікаційних засобів; здатності

добування інформації, представленої на різноманітних носіях з інформаційних ресурсів різних видів [так само].

Інформаційно-комунікаційна компетентність документознавця та менеджера з інформаційної діяльності представляється як системна властивість особистості, яка характеризує її глибоку обізнаність в предметній області знань, володіння знаннями, навичками, способами діяльності щодо розуміння природи інформаційних процесів, використання інформаційно-комунікаційних технологій, комп'ютерної техніки, методології пошуку, аналітико-синтетичної обробки, збереження та передачі інформації, здібність вирішувати будь-яку інформаційну проблему, пов'язану з управлінською діяльністю, користуючись сучасними інформаційними ресурсами (інструментами та джерелами).

Основними етапами реалізації інформаційно-комунікативної компетентності є такі:

- ознайомлення з проблемою; визначення природи й розмірів необхідної додаткової інформації для розв'язання проблеми;
- пошук інформації;
- аналіз, обробка, трансформація інформації;
- включення трансформованої інформації до бази даних;
- практичне використання інформації для розв'язання конкретної проблеми [4, с.276].

Отже можна підсумувати, що інформаційно-комунікаційні компетенції забезпечують ефективний документно-інформаційний менеджмент у різних галузях діяльності.

В сучасних умовах зростає увага до підбору керівників управлінських структур, які повинні бути не просто виконавцями, а управлінцями, яким притаманна компетентність, інформованість, відповідальність, здатність і готовність до творчої, інноваційної діяльності. Сьогодні – у конкурентному бізнес-середовищі – все частіше професійна підготовка розглядається як процес безперервної освіти, процес виховання особистості, яка освоює загальну та інформаційну культуру людства, усвідомлює своє місце в соціумі, здатна до самовизначення, самовдосконалення і творчої діяльності, адаптована до умов динамічного розвитку інформаційного суспільства.

Важливу роль у цих процесах відіграють документознавці, завданням яких є вдосконалення документної інфраструктури, накопичення й транслявання нових знань, підвищення результативності управлінської діяльності завдяки ефективному керуванню документаційними та інформаційними процесами.

Література

1. Гордієнко Г. Компетентнісний підхід до навчання майбутніх документознавців / Г. Гордієнко // Українська мова і література в школі. – 2010. – № 4. – С. 30–36.
2. Життєва компетентність особистості : наук.-метод. посіб. / за ред.:Л. М. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. – К. : Богдана, 2003. – 520 с.
3. Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 7–9 квітня 2015 р., Національний авіаційний університет / редкол. Тюрменко І. І. та ін. – К. : «Талком», 2015. – 384 с.
4. Малик Г. Д. Компетентнісний профіль документознавця / Г. Д. Малик // Вісник Харківської державної академії культури. – 2013. – Вип. 41. – С. 82-92.
5. Сивак О.А. Формування професійних компетентностей майбутніх документознавців у процесі навчання інформатичних дисциплін / О.А. Сивак // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: Зб. наук. праць /Редрада. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – № 13 (20). – С. 196-200

УДК 378.147.35 (043)

Белоус К. В.

«Границы? Никогда их не видел, но слышал, что они существуют в умах большинства людей»

Тур Хейердал

МЕТОД MIND-MAP КАК ИННОВАЦИОННЫЙ СПОСОБ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА СТУДЕНТОВ

В условиях жесткой конкуренции на современном рынке труда, ограниченности ресурсов и необходимости опережать время, к молодому поколению предъявляется масса требований. Создание креативных концепций, решение сложных производственных задач, умение оперативно принимать решения, ориентироваться в огромных потоках информации – теперь это не прерогатива избранных. Каждый, кто хочет эффективно взаимодействовать с окружающей средой (техногенной и социальной) должен обладать способностью приспосабливаться к быстро меняющимся условиям, то есть иметь развитый творческий потенциал. В противном случае, человек следующий шаблонным алгоритмам и

принимая стандартные решения не учитывая особенностей ситуации, рискует оказаться на обочине жизни и более того, принести вред своей организации, сотрудникам и т.д. В связи с этим актуальным становится вопрос модернизации системы высшего образования, поиска новых средств повышения когнитивных и мнемонических способностей студентов.

Согласно Г. Драйдену, основными векторами обновления образования должны быть: установка на умение постоянно учиться, способность к поиску новых знаний, развитие навыков работы в команде специалистов разных сфер деятельности, постоянное творческое самоусовершенствование. Таким образом, подготовка студентов должна реализовывать принцип самообучения, то есть основной задачей педагога должно стать не только обеспечение студентов учебными материалами и их трактование, но и способствование развитию когнитивных и мнемонических способностей студентов. Инструментом, способным максимально развить ассоциативное мышление является метод mind-map (когнитивные карты). Идея составления схем идей берет свое начало в работе Д. Аусубела. Впервые теория mind-map была представлена миру весной 1974 года после публикации книги Т. Бьюзена «Работай головой». Проблематикой создания mind-map занимались так же отечественные ученые, такие как: О. Аксенова, Н. Терещенко, Е. Волков, Г. Мельников.

Ментальная карта – это графическое отображение процессов многоуровневого мышления. По мнению авторов метода mind-map, мышление человека имеет множество измерений, и ментальная карта способна отобразить естественный ход преобразования мыслей, происходящий в человеческом мозге. С физиологической стороны процесс мышления представляет собой сложную аналитико-синтетическую деятельность коры больших полушарий головного мозга. Существовавшее ранее представление о точных границах центральных отделов анализаторов в коре головного мозга опровергается последними достижениями физиологической науки. Согласно И. Павлову, кору больших полушарий головного мозга необходимо рассматривать как грандиозную мозаику бесчисленной массы нервных пунктов с определенной у каждого из них физиологической ролью, вместе с тем кора представляет собой сложнейшую динамическую систему, постоянно стремящуюся к объединению, к установлению единой, общей связи [2]. «Мышление, – говорил И. П. Павлов, – ...ничего другого не представляет, как ассоциации, сперва элементарные, стоящие в связи с внешними предметами, а потом цепи ассоциаций. Значит, каждая маленькая, первая ассоциация – это есть момент рождения мысли».

Среди разновидностей проявления ассоциативного мышления, особое место занимает радиантное мышление (от лат. *radians* – «испускающий лучи»). Именно принцип радиантного мышления положен в основу составления ментальных карт. Радиантное мышление строится вокруг центрального образа – радианты. На практике это выглядит так: от центрального образа во все направления расходятся лучи к границам листа. Над лучами пишут ключевые слова или рисуют образы, которые соединяют между собой ветвящимися линиями. Устанавливаются также связи между различными ветвями. Каждая новая идея (ветвь) становится исходной точкой для продолжения этого процесса, то есть вновь от нее отходят связанные с ней идеи.

Известно, что в ходе процесса обучения в мозге в первую очередь откладывается следующее:

- знания, приобретенные в начале учебного процесса («эффект первичного восприятия»);
- знания, приобретенные в конце учебного процесса («эффект недавнего восприятия»);
- любая информация, соединенная посредством ассоциации со знаниями, отложенными в памяти, или иным образом привязанная к тем или другим аспектам изучаемого предмета;
- любая информация, поданная таким образом, что была сделана эмфаза на ее в чем-то значимость или уникальность;
- любая информация, вызывающая обостренное восприятие посредством любого из пяти органов чувств;
- информация, представляющая особый интерес для обучаемого [1, с. 23].

Учитывая специфику запоминания информации, метод mind-map дает обобщенное представление о какой-либо обширной области или предмете, собирает воедино большое количество данных и хранит их в одном месте, способствует решению проблемы, позволяя увидеть новые пути и творческие подходы.

Если сравнивать традиционный линейный конспект и ментальную карту, можно заметить, что традиционный конспект состоит из фраз, списков и цифр, при его составлении используются принципы запоминания, рассчитанные на функции левого полушария головного мозга, отвечающего за язык, логику, составление списков и операции с числами, и совсем не учитываются такие аспекты работы мозга, как воображение, ассоциативность, преувеличение, преуменьшение, абсурдность, юмор, цвет, ритм, ощущения. При первом взгляде на ментальную карту, может показаться, что информация в ней представлена совершенно нелогично, иррационально, хаотично, но именно так происходит естественное восприятие мозгом информации. При любом конспектировании за правдоподобием временного ряда теряются ключевые слова, усложняется запоминание, тратится время на фиксирование несущественных фактов, не обеспечивается стимулирование творческого потенциала воображения.

Качество и эффективность mind-map можно повысить используя яркие цвета, рисунки, символы, аббревиатуры, при помощи приведения ментальной карты в трехмерную плоскость, что позволяет повысить интерес к изучаемой информации, следовательно улучшить качество запоминания и генерирования новых идей.

Использование mind-map в системе высшего образования дает ряд безусловных преимуществ: студенты учатся самостоятельно организовывать материал, развивают память и способность к генерированию новых идей, учебный процесс становится более гибким и вызывает больший интерес со стороны студентов. В перспективе подобные педагогические методы открывают возможности повышения общего интеллектуального уровня выпускников вузов, способных мыслить на несколько шагов вперед и развивать инновации технической и гуманитарной сферы.

Література

1. Бьюзен Т. Супермышление / Т. Бьюзен. – Минск: «Попурри», 2003. – 59 с.
2. Привес М. Г. Анатомия человека / М. Г. Привес, Н. К. Лысенков, В. И. Бушкович [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://anfiz.ru/books/item/f00/s00/z0000017/st078.shtml>
3. Терещенко Н. В. Интеллект карти – сучасні інноваційні соціальні технології навчання в системі освіти / Н. В. Терещенко // Вчені записки: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана»; відп. ред. А. Ф. Павленко. – Київ: КНЕУ, 2012. – Вип. 14. – Ч. 1. – С. 139-145.

УДК 027.5(447)(043)

Васічкіна Л.В.

СУЧАСНА ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА В СИСТЕМІ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Процес наукової комунікації передбачає збереження та обмін інформацією в усіх галузях людської діяльності. Особливе місце в науковій комунікації займають бібліотечні установи, як активні організатори інформації та знань. Зміни в способах реалізації суспільної діяльності під впливом активної комп'ютеризації, розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій безперечно впливають на роботу публічної бібліотеки. З використанням нових інформаційних технологій змінюються функціональні особливості публічних бібліотек, їх структура та місце в комунікаційному ланцюгу. З огляду на це, публічні бібліотеки України працюють над створенням власних електронних ресурсів, генерують електронні каталоги та інші бази даних, розробляють власні веб-сайти. Репрезентативність, масовість вибраних для дослідження публічних бібліотек потребує подальшого їх дослідження, особливо в умовах адаптації до нових інформаційних комунікаційних відносин. На сьогодні переважна кількість вітчизняних публічних бібліотек проходять шлях еволюції. Поєднання традиційної бібліотеки з цифровими технологіями створює нову інформаційно-комунікативну гібридну модель бібліотеки. Виникає необхідність вирішення проблеми подальшої розробки напрямів еволюції бібліотечних установ з урахуванням темпів інформатизації в країні. Збереження своїх основних функцій та місця в процесі наукової комунікації є головним завданням бібліотек сучасності, що, в свою чергу, зумовлює актуальність запропонованої теми.

Метою наших наукових пошуків є визначення перспектив адаптації публічних бібліотек до вимог інформаційного суспільства в контексті системи наукової комунікації.

Теорія комунікації виникла наприкінці 40-х років ХХ ст. в процесі вивчення способів передачі інформації в технічних системах, таких як телеграф, радіо, телебачення чи ЕОМ. Її засновниками стали Клод Шеннон і Норберт Вінер. У їх теорії кібернетики було запропоновано розглядати комунікацію як систему, що складається з елементів, які знаходяться у певній взаємодії.

До головних елементів комунікаційної системи відносять: 1) джерело інформації, яке виробляє інформацію або повідомлення для передачі; 2) передавач, який кодує чи модулює (змінює певні параметри), цю інформацію у форму придатну для передачі каналом комунікації; 3) канал, за яким закодована інформація або «сигнал» передається в точку одержання; 4) одержувач, який декодує або перемодулює одержуваний сигнал для того, щоб відкрити початкове повідомлення; 5) призначення, або кінцева мета інформації [1].

Бібліотека має відношення до термінальних документально-комунікаційних систем (надалі ДКС). Вона є важливою ланкою в системі передавання інформації в суспільстві. Адже, головною функцією бібліотечної установи є збирання, зберігання та організація поширення накопиченої інформації своїх фондів. Але, бібліотека має безпосереднє відношення до генеративної та транзитної ДКС. Як зазначає Г.І. Швецова-Водка кожна бібліотека створює каталоги і картотеки, бібліографічні довідки та бюлетені, бібліографічні покажчики на основі своїх фондів. Як соціальна установа, бібліотека створює документи внутрішнього користування (положення, інструкції, накази тощо). Відзначимо також, що багато бібліотек

займаються науковими дослідженнями і, отже, створюють наукові документи, призначені для опублікування. Найбільші бібліотеки стають навіть видавничими центрами, що випускають наукову і професійно-виробничу літературу. Це свідчить про те, що сучасна бібліотека може розглядатися і як генеративна ДКС [2]. Займаючись організацією доставки документів (зокрема, електронних) з однієї бібліотеки в іншу, розповсюдженням власної бібліографічної або наукової продукції бібліотека виконує транзитну функцію.

Управління фондами бібліотеки включає в себе не тільки придбання, розподіл видань, його зберігання та розміщення, а й сприяння його використанню. Деякі вчені відносять до управління фондами бібліотек і наукову комунікацію. Адже, наукові публікації зберігаються і розповсюджуються саме через бібліотеки.

Комунікація може бути усною, письмовою або друкованою. Якщо усна комунікація дає можливість швидкого реагування обох сторін та передає всі нюанси особистого спілкування, то письмова та друкована здебільшого обслуговують публічну, організаційну та масову комунікацію [3]. Одна з базових моделей масової комунікації представлена Г. Ласвеллом, який запропонував лінійну модель спілкування. Ця модель стала класичним зразком досліджень масової комунікації: «хто говорить – що сповіщає – яким каналом – кому – з яким ефектом». У ході розвитку досліджень масової комунікації складники формули Г. Ласвелла були розподілені на дискретні частини окремих дисциплін: контрольний аналіз (хто), контент-аналіз (що), аналіз аудиторії (кому) і ефект-аналіз (вплив на аудиторію) [4].

Для аналізу моделей наукової комунікації бібліотечних установ доцільно розглянути модель наукової комунікації П. Хілза, яка складається з 6 елементів: 1) вчений як виробник і споживач наукової інформації; 2) наукове співтовариство; 3) видавець; 4) інформаційний продукт; 5) бібліотечний працівник; 6) нові комунікаційні технології [5]. Ю.М. Столяров вбачає призначення бібліотеки у створенні комунікації між абонентом та знаннями, реалізованими в документі. Комунікаційна модель вченого складається з 4 елементів: документ, абонент, матеріально-технічна база, бібліотекар. Чен Чи представляє бібліотеку, як «агентство наукової комунікації». Г.В. Шемаєва виділяє такі комунікаційні моделі: лінійна, інтеракційна, інтеграційна, аналітико-когнітивна. Лінійна модель представляє собою прямий обмін інформацією. Інтеракційна нелінійна модель комунікації передбачає отримання повідомлення на відправлений запит, тобто відбувається взаємодія між комунікантами. Ця модель реалізується в межах одного вишу, задовольняючи інформаційні потреби читачів. Характерною рисою інтеграційної моделі, на думку Г.В. Шемаєвої, є інтеграція в систему соціальних комунікацій та задоволення суспільних потреб. Мас-медійна комунікація дає змогу публічним бібліотекам інтегруватися не тільки в систему державного управління освіти і науки України, а й в глобальну мережу Інтернет. Аналітико-когнітивна комунікаційна модель сприяє посиленню аналітичної діяльності та застосуванню інтелектуальних технологій.

Аналізуючи еволюційні зміни комунікаційних моделей, можна дійти висновку, що змінилися не тільки складові моделей, а й форма та засоби комунікації. Таким чином, головною стратегією подальшого розвитку публічних бібліотек є трансформація бібліотек у інформаційний центр європейського рівня.

Література

1. Гранчак Т. Сучасна бібліотека в системі соціальних комунікацій / Т. Гранчак // Бібліотечний вісник. – 2010. – № 6. – С. 55-58.
2. Швецова-Водка Г. Бібліотека як документальна комунікаційна система / Г. Швецова-Водка // Бібліотечний вісник. – 2011. – № 6. – С. 3-7.
3. Горовий В. Соціальні інформаційні комунікації і розвиток бібліотечної діяльності / В. Горовий // Наукові праці Нац. бібл. ім. В. І. Вернадського. – Вип. 23. – 2009. – С. 74.
4. Смага О. Упровадження інформаційного моніторингу в документаційне забезпечення управління закладів освіти України / О. Смага // Вісник Книжкової палати. – 2009. – № 11. – С. 32-36.
5. Копанєва В. Бібліотека в системі наукової електронної комунікації / В. Копанєва // Бібліотечний вісник. – 2007. – № 5. – С. 3-9.

УДК 007:004.65 (043)

Влас А. В.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ, ЩО БАЗУЮТЬСЯ НА ТЕХНОЛОГІЯХ БАЗ ДАНИХ

У зв'язку зі стрімким розвитком обчислювальної техніки і нових інформаційних технологій з'явилися нові можливості для створення більш досконалих програмних засобів, що дозволяють вийти на якісно новий рівень інформатизації господарської діяльності підприємств, створювати інтегровані системи управління підприємствами та з їх допомогою оптимізувати працю працівників, звести до мінімуму «паперову» роботу.

Сьогодні на багатьох підприємствах України впроваджено інформаційні програмні комплекси призначені як для часткової так і для повної автоматизації їхньої діяльності, та здатних забезпечувати роботу як малих, так і великих підприємств, а також організацій з територіально розподіленою структурою й різною формою власності.

В даний час в нашій країні найбільш затребуваними та популярними є продукти таких компаній: Галактика, 1С: Підприємство та Парус. Представлені компанії пропонують комплекс як універсальних, так і спеціалізованих програмних продуктів по автоматизації діяльності підприємств. Крім того, конкретні реалізації таких продуктів істотно відрізняються один від одного кількістю розв'язуваних завдань, способами їхнього рішення, механізмами настроювання на специфіку конкретних підприємств, охопленням галузевих особливостей видів виробництва тощо [1].

Парус – серія програмних продуктів, призначених для автоматизації діяльності організацій сектора державного та муніципального управління, а також комерційних підприємств. В основі її розробки лежать наступні принципи: використання засобів ефективної обробки та захисту даних; забезпечення незалежності від операційних середовищ і комп'ютерних платформ, інтеграція з іншими додатками, як широко поширеними, так і спеціальними; модульний принцип побудови, що дозволяє проводити впровадження поетапно, забезпечує оптимальність комплектації та подальший розвиток системи відповідно до зростаючими потребами клієнта. Системи побудована в архітектурі клієнт-сервер на базі СУБД Oracle. Особливістю побудови системи Парус є її модулювання, тобто розподіл системи на окремі взаємозалежні модулі для рішення певного кола завдань. Основні модулі системи: Адміністратор, Бухгалтерія, Реалізація й склад, Заробітна плата, Персонал, Менеджмент і маркетинг. У цілому програмні продукти компанії Парус успішно конкурують з аналогічними продуктами компанії 1С у мірі відносної своєї дешевизни й простоти реалізації.

Система програм «1С: Підприємство» призначена для вирішення широкого спектру завдань автоматизації обліку та управління, що стоять перед динамічно розвиваючимися сучасними підприємствами. Технологічна платформа «1С: Підприємство» являє собою програмну оболонку над базою даних та містить три основних компоненти: бухгалтерський облік, оперативний облік і розрахунок, які мають схожі принципи функціонування й тісно інтегровані один з одним. Вони розрізняються наявністю в кожному з цих механізмів, що є специфічними для рішення певного типу завдань, обробки облікової інформації. 1С має свою внутрішню мову програмування, забезпечує, крім доступу до даних, можливість взаємодії з іншими програмами за допомогою OLE і DDE. Дана система надає можливість автоматизації як за рахунок упровадження окремих прикладних рішень, які будуть працювати автономно або інтегруватися з використанням різних механізмів інформаційного обміну, так і за рахунок використання комплексних рішень. Тиражні рішення 1С відрізняються ретельним проробленням складу їхньої функціональності. Прикладні рішення на платформі 1С: Підприємство можна використовувати не тільки на своєму комп'ютері або в локальній мережі підприємства, але і через Інтернет («в хмарі»).

Система «Галактика» – комплексна система автоматизації управління підприємством. Система має широкі функціональні можливості і є основою єдиного інформаційного простору підприємства. Система орієнтована на автоматизацію вирішення завдань, що виникають на всіх стадіях управлінського циклу. Реалізація системи Галактика заснована на виділенні семи основних взаємозалежних контурів у системі керування підприємством, орієнтованих на рішення завдань усього управлінського циклу: прогнозування й планування, обліку й контролю реалізації виробничих планів [2]. Гнучка модульна система відкриває можливість побудови та використання будь-якої конфігурації, що оптимально відповідає конкретним потребам підприємства. При збільшенні кількості користувачів зберігаються продуктивність системи. Галактика – підтримує відкриті стандарти розробки (XML, COM, ActiveX, ODBC), що в свою чергу дає можливість інтеграції системи з будь-яким спеціалізованим або галузевим програмним забезпеченням, офісними додатками.

Програма «Галактика» є складною за своєю структурою в порівнянні з програмами «1С» і «Парус». Вона багатфункціональна, саме тому підходить для роботи на великих підприємствах або корпораціях.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика програмних продуктів

Класифікаційна ознака	«1С:Підприємство»	«Парус»	«Галактика»
Архітектура	Клієнт-сервер	Клієнт-сервер	Клієнт-сервер
Розмір підприємства	Середні та великі підприємства, корпорації	Малі і середні підприємства різних форм власності	Великі підприємства, багатогалузеві корпорації
Комплексність виконання функцій	Інтегрована програма	Локальна програма	Інтегрована програма
Модульність	В основу системи закладений принцип	Можливість автономної роботи компонентів	Гнучка модульна система відкриває можливість

	модульності. Модулі являють собою типові рішення для типової автоматизації конкретних завдань управління та обліку	(модулів) системи, з можливістю їх додавання у міру розвитку процесу автоматизації підприємства.	побудови та використання будь-якої конфігурації, оптимально відповідає конкретним потребам підприємства.
Масштабованість	Дозволяє працювати як в режимі одного, так і забезпечує можливість паралельної роботи великої кількості користувачів.	Володіє можливістю нарощування кількості робочих місць без зниження ефективності роботи в цілому.	Досягається через широкий вибір СУБД: Pervasive.SQL, MS SQL Server, Oracle. Є можливість вибору апаратної платформи і мережевої ОС системи сервера.
Інтеграція з програмними продуктами інших розробників	Різноманітні засоби для зв'язку з іншими програмними і апаратними засобами: засоби імпорту та експорту інформації через текстові файли, файли формату DBF і XML, збереження друкованих форм в форматах MS Excel і HTML, можливість експорту даних в «Диспетчер контактів для малого бізнесу».	Інтегрована з додатками MS Office, що дає можливість в додатках Word, Excel друкувати підготовлені документи, будувати графіки за звітами, проводити масове введення інформації через електронні таблиці. Система має засоби підготовки звітів практично будь-якого виду	Експорт-імпорт документів з використанням стандартних інтерфейсів системи; експорт-імпорт даних в загальноприйнятих форматах безпосередньо в таблиці БД системи; можливість організації прямої взаємодії сторонніх засобів розробки з фізичними таблицями бази даних через механізм SQL-запитів; використання спеціалізованих інтерфейсів взаємодії, можливість запуску інтерфейсу системи із зовнішніх програм за механізмом OLE-автоматизації.
Відкритість	Можливе доопрацювання прикладного рішення і внесення до нього змін будь-якої складності.	Можливість використання відкритих API-інтерфейсів дозволяє інтегрувати КІС Парус з програмами, створеними силами фахівців підприємства.	Має всі властивості відкритих систем: розширюваність, портування додатків, даних і персоналу, інтероперабельність додатків і систем, здатність до інтеграції.

Проаналізувавши та розглянувши характеристики таких програмних продуктів, як «Галактика», «ІС:Підприємство», «Парус», можна зробити висновок, що для автоматизації діяльності підприємства можна використовувати будь-який із перелічених продуктів, але з урахуванням його індивідуальних особливостей. Тому, розвиток таких комплексів спрямується на створення універсальних компонентів систем з можливістю їхнього настроювання на обраний вид діяльності підприємств. Водночас найбільший інтерес отримує створення спеціалізованих рішень, направлених на певну галузь діяльності підприємств, тому що такі рішення забезпечують найбільш ефективне їхнє впровадження.

Література

1. Береза А.М. Основи створення інформаційних систем : [навчальний посібник] / А.М. Береза ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – 2 – е вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2001. – 214 с.
2. Клімушин П.С. Підвищення ефективності діяльності державних підприємств за рахунок автоматизації управлінських технологій // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр.: У 2-х ч. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. – №2(28): – Ч. 1. С. 90 – 95.

УДК 004: 027.7 (477.62-2) (043)

Дудник К.О.

ВИКОРИСТАННЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ПОШУКОВОЇ СИСТЕМИ В НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕКИ МДУ

Розвиток комп'ютерної інформаційної технології нерозривно пов'язаний з розвитком інформаційних систем.

Інформаційна система — сукупність організаційних і технічних засобів для збереження та обробки інформації з метою забезпечення інформаційних потреб користувачів. За ДСТУ 2392-94: Інформаційна

система — що реалізована на базі обчислювальної техніки та інших організаційно-технічних засобів [3, с.18].

Таке визначення може бути задовільним тільки при найбільш узагальненій і неформальній точці зору і підлягає подальшому уточненню. Інформаційні системи діють в Україні під назвою «автоматизовані системи» (далі АС).

Інформаційні системи включають в себе: технічні засоби обробки даних, програмне забезпечення і відповідний персонал. Чотири складові частини утворюють внутрішню інформаційну основу:

- засоби фіксації і збору інформації;
- засоби передачі відповідних даних та повідомлень;
- засоби збереження інформації;
- засоби аналізу, обробки і представлення інформації [8, с.36].

Згідно Закону України «Про захист інформації в автоматизованих системах» автоматизована інформаційна система — це взаємозв'язана сукупність даних, обладнання, програмних засобів, персоналу, стандартних процедур, які призначені для збору, обробки, розподілу, зберігання, представлення інформації згідно з вимогами, які випливають з цілей організації [7, с.160].

Надійність процесу обслуговування в бібліотеці визначається не кількістю послуг, що надаються, а тим, наскільки повно і якісно вони задовольняють інформаційні потреби. Приступаючи до роботи, необхідно мати соціально корисний за змістом і формою перелік бібліотечно-бібліографічних послуг.

Нова концепція побудови сучасної бібліотечної системи базується не лише на автоматизації окремої бібліотеки. Її головна мета — створення єдиного всеукраїнського інформаційного простору та інтеграція у світовий бібліотечний інформаційний простір.

Система автоматизації бібліотеки складається, як правило, з низки етапів і вибір послідовності їх розробки[1, с.17-20].

З впровадженням електронного каталогу в бібліотеках значно підвищується якість і швидкість пошуку, ефективність роботи бібліотекарів при мінімальних затратах на комплектування і обробку.

Електронний каталог (ЕК) — основна база даних бібліотеки, яка містить описи всіх видів документів. Комп'ютерні технології надають бібліотекам унікальний шанс розвитку нових напрямків в їх діяльності. Створення баз даних електронного каталогу, підтримуючи усі класичні підходи до каталогізації документів, надає користувачам більш широкі можливості для пошуку, створює додаткові, нетрадиційні пошукові елементи, дозволяє пошук за декількома елементами одночасно [4, с.37-44].

Наукова бібліотека МДУ використовує автоматизовану бібліотечно-інформаційну систему ІРБІС. Система автоматизації бібліотек, яка відповідає всім міжнародним вимогам, що пред'являються до сучасних бібліотечних систем, і в той же час підтримує всі традиції бібліотечної справи.

Її основними характеристиками є:

- робота в локальних обчислювальних мережах будь-якого типу без обмеження кількості користувачів;
- сумісність з міжнародними форматами UNIMARC, USMARC і RUSMARC;
- засоби підтримки Web-технологій і протоколи z 39.50;
- підтримка довільної кількості БД, що утворюють електронний каталог або проблемно-орієнтовані ББД;
- технологія автоматичного формування словників, на основі яких реалізується швидкий пошук будь-яким елементом опису;
- засоби для введення та використання авторитетних файлів, алфавітно-предметного покажчика до УДК/ББК і тезауруса;
- відкритість [9, с.130-150].

Саме завдяки цим характеристикам користувачі системи мають можливість представляти свої ресурси в Інтернеті, включати їх в розподілені корпоративні ресурси, здійснювати безпосереднє онлайнове запозичення готових бібліографічних описів електронних каталогів інших бібліотек та корпоративних систем. ІРБІС пропонує всі кошти як для автоматизації традиційних бібліотечних технологій, спрямованих на створення і ведення електронного каталогу, так і для нових технологій, що відповідають вимогам вже електронної бібліотеки, а саме - засоби для створення і ведення повнотекстових баз даних.

В даний час система ІРБІС представлена кількома самостійними продуктами. Насамперед це два покоління власне систем автоматизації бібліотек - ІРБІС 32 і ІРБІС64. З точки зору функціональності ці дві системи в основному збігаються. ІРБІС 64 – це оновлена версія ІРБІС 32, головна функція ІРБІС-64 веб-модуль. А головна відмінність - внутрішня архітектура: ІРБІС 32 - це файл-серверна система, ІРБІС 64 - клієнт – серверна. Найефективніша версія ІРБІС 64, тому що надає більш можливостей ніж попередня.

Програмне забезпечення системи Web-ІРБІС 64 призначений для здійснення доступу користувачів Інтернет до електронних каталогів та інших бібліографічних баз даних системи автоматизації бібліотек

ІРБІС 64. Система Web-ІРБІС 64 являє собою типове інтегроване рішення в галузі автоматизації бібліотечних технологій і призначена для використання в бібліотеках будь-якого типу і профілю для використання в якості одного з основних компонентів бібліотечних Інтернет - серверів та Інтернет - комплексів. Використовується кодування символів у відповідності зі стандартом Юнікод (UTF-8) [9, с.220].

На основі ІРБІС 64 з можливістю автоматичного розпізнавання текстів створено новий продукт ІРБІС - ІРБІС Імідж-каталог.

Імідж-каталоги - одне з найбільш ефективних засобів ретроконверсії карткових каталогів бібліотек з великим ретрофондом (тобто тим фондом, який не відображено у повноцінному електронному каталозі). Рішення щодо створення імідж-каталогів, запропоновані в даний час більшістю фірм, не включають автоматичного розпізнавання текстів карток і будуються на основі, по-перше, індексування карток роздільників, по-друге, суворого збереження порядку проходження сканованих образів карток, тобто відповідні файли повинні розміщатися в суворій відповідності з порядком розстановки карток в традиційному каталозі [2, с.130-160].

У системі ІРБІС функціонують п'ять типів автоматизованих робочих місць (АРМ): Комплектатор, Каталогізатор, Читач, Книговидач, Адміністратор.

В широкому сенсі інформаційною системою є будь-яке сховище інформації - архіви, бібліотеки, картотеки, підшивки документів, набори статистичних даних і т. д.

Інформаційні системи орієнтуються на кінцевого користувача, що не володіє високою кваліфікацією в області застосування обчислювальної техніки. Тому клієнтські додатки інформаційної системи повинні володіти простим, зручним, легко інвестиціями інтерфейсом, який надає кінцевому користувачеві всі необхідні для роботи функції, але в той же час не дає йому можливість виконувати які-небудь зайві дії. У цьому визначенні як властивість притаманна інформаційні системи виділяється простий і зручний інтерфейс, що, звичайно, слід визнати важливою умовою корисності інформаційних систем. Інформаційні системи призначені для вирішення задач обробки даних, автоматизації конторських робіт, а також завдань, характерних для експертних систем, основною функцією яких є інформаційне забезпечення процесу.

Література:

1. Бабич В. Роль бібліотек в інформатизації суспільства і підвищенні інформаційної культури // Бібл. планета. — 1998. — № 1. — С. 17–20.
2. Бібліотеки ВНЗ України (інформаційний каталог—довідник) / НБ ім. М. Максимовича Київ. ун-ту ім. Т. Шевченка. — К., 1998. — 198 с.
3. ГОСТ ДСТУ 2392-94. Інформація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення.-25 с.
4. Матвієнко О. В. Формат UNIMARC/ Authorities- інструмент стандартизації інформаційної діяльності / О.В. Матвієнко// Вісник КНУКіМ. Серія « Педагогіка».-К., 1999.- С.37-44.
5. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27 січня 1995 р. , зі змінами від № 76-VIII ВР від 28.12.2014, // Закони України / Верховна Рада України. Ін-т законодавства. — К.,1997. — Т. 8 — С. 27–38.
6. Про національну програму інформатизації: Закон України, 4 лют. 1998 р. — К.: Кн. палата України, 1998. — С. 2.
7. Про захист інформації в автоматизованих системах: Закон України, зі змінами від 2005, N 26, // Відомості Верх. Ради України. – 1994. - № 81/94.- 210 с.
8. Робін Т. Гарбор. Управління автоматизацією бібліотеки. — К., 1997. — 56 с.
9. Система автоматизации библиотек ИРБИС. Общее описание системы. — М.:ГПНТБ России, 2002. — 260 с.

УДК 001.89:02(477.62-2)(043)

Дьячкова М. А.

ВНУТРІШНІЙ ВЕКТОР КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ МДУ

Бібліотеки вищих навчальних закладів є інформаційними центрами, джерелом наукових, соціальних та культурних досліджень. На сьогоднішній день важко уявити повноцінну діяльність Маріупольського державного університету без Наукової бібліотеки. Вона активно взаємодіє на комунікативному рівні зі структурними підрозділами, студентами та позауніверситетськими організаціями. Основним напрямом є задоволення потреб «своїх» користувачів, тобто внутрішня комунікація.

Метою дослідження є визначення основних напрямів внутрішньої комунікації Наукової бібліотеки МДУ.

Наукова бібліотека МДУ – є інформаційним, науковим, освітнім та культурно-просвітницьким підрозділом Маріупольського державного університету [5].

На сьогоднішній день НБ МДУ – це сучасний інформаційний центр, діяльність якого спрямована на створення електронного та документального інформаційного середовища університету, на забезпечення доступу користувачів бібліотеки до власних вітчизняних та світових електронних інформаційних ресурсів, формування інформаційної культури майбутніх фахівців. Важливими напрямами роботи наукової бібліотеки є проведення науково-дослідної, краєзнавчої та культурно-просвітницької діяльності.

Внутрішній рівень комунікації Наукової бібліотеки МДУ полягає у співпраці зі структурними підрозділами університету, його викладачами та студентами. Бібліотека обслуговує читачів університету літературою відповідно до їх інформаційних запитів; допомагає у наданні публікаціям і доробкам студентів та викладачів шифрів УДК, ББК; оформленні прав на авторський знак; надає консультації, проводить практичні заняття з таких питань, як особливості бібліографічного опису документів у списку літератури, пошук інформації за допомогою традиційного довідково-бібліографічного апарату бібліотеки та інформаційно-пошукових бібліотечних систем.

В рамках співпраці зі структурними підрозділами університету – кафедрами – Наукова бібліотека активно займається науково-дослідною роботою. Основними напрямами цієї роботи є: вивчення складу, використання та оновлення фонду бібліотеки; характеристика та вивчення колекцій фонду рідкісної та цінної книги; створення бібліографічних покажчиків; розвиток та використання інформаційно-бібліографічних ресурсів; проведення соціологічних досліджень; впровадження та використання інформаційних технологій; краєзнавство[2].

Формування фонду є одним з основних напрямків діяльності бібліотеки. Цей процес є безперервним та трудомістким. Він поєднує у собі процеси комплектування, організації, управління фондом, вилученням документів з нього. Фонд НБ МДУ формується відповідно до навчально-виховної та наукової діяльності університету. Поповнення фонду відбувається відповідно до замовлень кафедр. На разі можна замовити навчальну, наукову, художню літературу та періодичні видання. Відповідальним за виконання цієї діяльності є відділ комплектування та наукової обробки документів.

Одним з найважливіших аспектів науково-дослідної діяльності бібліотеки є створення бібліографічних покажчиків. Відповідно до ГОСТ 7.0-99, бібліографічний покажчик – це бібліографічний посібник значного об'єму зі складною структурою і науково-довідковим апаратом [1].

НБ МДУ формує бібліографічні покажчики таких тематик: праці вчених університету (наразі випущено 13 покажчиків); публікації кафедр МДУ (на сьогодні кафедри історичних дисциплін, кафедри української філології, кафедри дошкільної освіти, кафедри міжнародної економіки, кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, кафедри німецької філології); інформ-моніторинг ЗМІ про МДУ (починаючи з 2008 року); «Мариуполь и Приазовье» (покажчик у 3 частинах, що належить до серії «Фонд рідкісних та цінних книг»). У плані діяльності Наукової бібліотеки на 2015 рік зазначено створення бібліографічних покажчиків для кафедри культурології та інформаційної діяльності, деяких науковців університету та випуск 3 частини покажчика «Мариуполь и Приазовье».

В рамках науково-дослідної діяльності бібліотеки починаючи з 2012 року в бібліотеці проводиться щорічний науково-практичний семінар, за результатами досліджень, що здійснюються протягом року. Результати цих досліджень друкуються у збірниках матеріалів «Науково-дослідна діяльність Наукової бібліотеки Маріупольського державного університету». Також бібліотекою випускаються методичні рекомендації з використання інформаційних технологій в бібліотеці. В них міститься інформація щодо роботи з електронними каталогами та картотеками в інформаційно-пошуковій системі «ІРБІС»; з ключовими словами, змістом, анотацією, що надаються в електронному каталозі; створення віртуальних виставок [3].

Також для більш успішної діяльності бібліотека, починаючи з 2010 року, проводить соціологічні дослідження серед студентів МДУ. На разі були проведені опитування на такі теми: «Масова робота бібліотеки МДУ» (2010 р.), «Інформаційно-бібліографічні послуги бібліотеки МДУ» (2011 р.), «Роль та місце художньої книги в житті студентів» (2014 р.), «Ефективність методів боротьби з боржниками» (2014 р.).

В рамках внутрішньої комунікативної діяльності бібліотека активно та ефективно виконує свої функції, оскільки є невід'ємною складовою університету. Вона задовольняє інформаційні потреби студентів та викладачів, формує, досліджує та оновлює фонд бібліотеки, а також проводить науково-дослідну діяльність, в межах якої активно друкуються видання бібліотеки, такі як збірники наукових праць семінарів та конференцій, бібліографічні покажчики, методичні рекомендації та інші тематичні видання.

Література:

1. Информационно-библиотечная деятельность, библиография. Термины и определения: ГОСТ 7.0 – 99. – Чинний від 01.07.2000. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifap.ru/library/gost/7099.pdf>.

2. Наукова бібліотека Маріупольського державного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libr-margu.narod.ru/>. – Заголовок з екрану.
3. Науково-дослідна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету: матеріали II науково-методичного семінару. 27 лютого 2014р. / ред. А. П. Шакула. – Маріуполь: МДУ, 2014. – 84 с.
4. План роботи Наукової бібліотеки Маріупольського державного університету на 2015 рік – Маріуполь, 2014. – 17 арк.
5. Положення про Наукову бібліотеку Маріупольського державного університету – Маріуполь, 2015. – 5 арк.

УДК 331.108(477):004(043)

Кривогуз К. В.

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ КАДРОВОГО ДІЛОВОДСТВА В УКРАЇНІ

Комп'ютеризація кадрового діловодства є однією з основних умов раціональної організації ділових процесів в організації, засобом підвищення ефективності діяльності кадрових служб, фактором зростання продуктивності та оперативності праці менеджерів, що і становить актуальність обраної теми дослідження.

В Україні питанню раціоналізації та комп'ютеризації організації кадрового діловодства присвятили свої наукові праці: Д. Козицький, В. Козоріз, Н. Лапицька, Н. Хомяк, П. Клімушин та інші.

Механізація та автоматизація кадрового діловодства повинні здійснюватись на підставі впорядкування системи документування управлінської діяльності, уніфікації й скорочення кількості форм документів, які створюються в організації. Впроваджувати комп'ютеризацію необхідно на всіх етапах діловодства, починаючи з підготовки документів, їх копіювання, оперативного розмноження, експедиційної обробки, реєстрації та пошуку, швидкого транспортування, закінчуючи контролем виконання та надійним зберіганням документації.

Сучасним кадровим службам в Україні пропонуються програмні продукти, які умовно можна розподілити на декілька груп:

- модулі управління кадрами в складі комплексних інформаційних систем;
- спеціалізовані програми обліку кадрів;
- локальні спеціалізовані рішення;
- розподілені вузькоспеціалізовані інформаційні системи [2].

Модулі управління кадрами в складі комплексних інформаційних систем можуть працювати як у складі комплексу (наприклад, ERP-систем), так і автономно. Окрім стандартних функцій кадрового обліку й розрахунку зарплати, ці системи підтримують усі елементи кадрового менеджменту: підбір, навчання, оцінку, мотивацію, управління проектами та інші. Крім того, ці інформаційні системи надають можливість формувати й контролювати бюджети кадрової діяльності, здійснювати кадрові планування, Internet-підтримку, зворотний зв'язок тощо. Як приклад таких комплексних систем можна навести SAP, Oracle, BAAN, Scala, Navision (західні), Галактика, Вітрило, 1С, БОС, Бест-про (російські).

Більшість спеціалізованих програм обліку кадрів працюють не автономно, а у зв'язку з системою розрахунку заробітної плати. Лідерами на українському ринку є програми «1С: Управление персоналом 8.0», «1С: Зарплата і кадри 7.7».

Системи групи локальних спеціалізованих рішень розроблені для автоматизації окремих процесів управління кадрами (підбір персоналу, різні види тестування). Вони не претендують на роль комплексних рішень, але цілком можуть бути застосовуваними для вирішення обмеженого кола завдань. Основною проблемою з підтримки таких рішень є абсолютна залежність підприємства-користувача від розробника системи.

Розподілені вузькоспеціалізовані інформаційні системи зазвичай розробляються власниками державними й урядовими організаціями з розгалуженою структурою, що директивно зобов'язують підпорядковані структури використовувати єдиний програмний продукт. Характерним прикладом подібної програми є Єдина державна кадрова система «Картка». У більшості випадків такі продукти мають суворо заданий функціонал і не можуть використовуватися в інших організаціях [2].

Однією з найвідоміших та найбільш застосовуваних автоматизованих систем управління персоналом є «Парус-Персонал». Досить проста і водночас зручна система кадрового обліку Персонал призначена для комплексного вирішення завдань з управління персоналом на підприємстві. Важливим є те, що вона враховує всі вимоги Закону України «Про державну службу». Доречно зазначити, що ця система має різні комплектації: «Х» – для комерційних організацій; «Г» – для бюджетних установ. Система дозволяє формувати і друкувати такі кадрові звіти: штатний розпис у розрізі посад і співробітників, звіт про рух співробітників, звіт щодо стажу роботи, звіт про вакантні посади, список

працівників з дітьми для надання допомоги. Система Персонал дозволяє одержувати звіти користувачів облікового характеру на запити окремих співробітників щодо тих або інших умов відбору. Слід зазначити, що поля, які включають у такий звіт, вибираються користувачем самостійно, що робить систему більш гнучкою та функціональною. Налаштовані користувачем звіти зберігаються в базі даних і для їх виклику та виведення на друк достатньо вказати назву потрібного звіту [1, с. 67-68].

Впровадження комп'ютерних технологій в кадровому діловодстві дозволяє підвищити ефективність діяльності працівників кадрової служби, зекономити витрати часу на підготовку та пошук необхідних документів, посилити контроль за створенням, веденням та зберіганням документації з персоналу організації.

Література

1. Клімушин П. С. Інформаційні системи управління персоналом: навч. посіб. / П. С. Клімушин. – Харків: «Магістр», 2013. – 260 с.
2. Козицкий Д. Автоматизация системы управления кадрами предприятия / Д. Козицкий [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://hrm.incom.ua/content/view/371153/104/>.
3. Козоріз В. П. Загальне і кадрове діловодство: навч. посіб. / В. П. Козоріз, Н. І. Лапицька. – К.: МАУП, 2002. – 168 с.
4. Хомяк Н. В. Впровадження міжнародних стандартів аудиту в розвиток системи економічного контролю України / Н. В. Хомяк // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. - 2013. - Вип. 10(4). - С. 369-376.

УДК – 025.8:004(043)

Кустов І. І.

ВІКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕК В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ

Будова інформаційного суспільства є пріоритетним напрямком діяльності будь-якої сучасної країни, і на сучасному етапі дуже важливу роль у цьому процесі відіграє бібліотечна галузь. Ось чому серед основних тенденцій розвитку бібліотек можна виділити впровадження електронних ресурсів в традиційну систему. Не для кого не є таємницею той факт, що сьогодні здійснюється постійне примноження інформації за допомогою інформаційних технологій. Будь-яка інформація разом із фізичною оболонкою має свій електронний аналог. І цей процес розпочався не просто так, саме активний розвиток та вдосконалення комп'ютерної техніки став цьому запорукою. Вже нема необхідності друкувати мільйони документів та зберігати їх у величезних архівах, всі вони можуть триматися у мережі Інтернет, на комп'ютері або на диску чи карті пам'яті. І хоча від традиційного, паперового, носія людство не збирається відмовлятися, тому що доступ до електронних ресурсів є обмеженим багатьма фактами, такими як: наявність необхідної техніки, світла, Інтернету і так далі, переваги інформаційних технологій неможливо ігнорувати. Із розвитком електронних ресурсів логічним було створення і певних баз даних для їх структуризації, ними стали електронні бібліотеки.

Більша частина даних які існують в цифровому вигляді зберігаються в електронних бібліотеках. Сьогодні, не так часто можна побачити людину, яка звертається за допомогою у бібліотеку, тому що всю необхідну інформацію можна знайти в електронному вигляді не виходячи з дому. Це призводить до того, що традиційні бібліотеки починають масово впроваджувати свої електронні копії, в яких можна знайти все необхідне. Як результат, ми можемо спостерігати формування різноманітних бібліотечно-інформаційних продуктів: бібліографічні покажчики та реферативні видання, електронні каталоги і картотеки, постійно створюється нова наукова і методична література. Через постійне збільшення популярності Інтернет технологій, інформація в електронному вигляді користується підвищеним попитом, порівняно з традиційною. І тут на перший план виходять проблеми по модернізації системи бібліотечно-інформаційного обслуговування, і зміни пріоритету у бік розвитку саме електронних ресурсів, і перш за все це стосується бібліотек вищих навчальних закладів [1]. Також спостерігається інтеграція та зв'язок бібліотек з іншими суб'єктами інформаційної сфери. І однією з цілей цієї співпраці є створення бібліотечної системи, яка змогла б зосередити в собі систему розподілу інформації з дистанційним доступом та каталогізацію першоджерел.

Таким чином електронна діяльність бібліотек переміщується в нову комунікаційну площину. Через це електронні ресурси постійно розвиваються в контексті бібліотечних технологій, що робить їх повноцінними продуктами інформаційної діяльності бібліотек. Тому питання адаптації бібліотечних технологій до вимог електронного середовища стоїть так жорстко, і розробка правил каталогізації електронних ресурсів потребує чималої уваги, зокрема і для створення актуальної методично-нормативної бази з цього питання.

Ці проблеми тісно пов'язані з науковими завданнями, які також необхідно розв'язати, такі як: розробка типології електронних ресурсів, їх термінологічне визначення, створення єдиних

бібліографічних форматів для максимально ефективного використання вітчизняних електронних ресурсів у сфері обробки бібліографічних даних, складання нової методики бібліографічного опису та багато інших.

В Україні роботи з формування електронних бібліотек лише набирають обертів. Однією з перших ініціатив у цьому напрямі стало рішення інформаційно-бібліотечної ради Національної Академії Наук, в якому доручили Науковій бібліотеці України ім. В. Вернадського організувати передачу в науково-дослідні установи НАН України копій електронного каталогу і відповідно установам організувати передачу до НБУВ своїх загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів (каталоги і картотеки, комп'ютерні файли академічних журналів, електронні версії праць співробітників науково-дослідних установ НАН України) для створення електронної наукової бібліотеки НАН України [2].

Ще одним кроком у розвитку електронної бібліотеки в Україні є створення Національної системи електронного інформаційно-бібліотечного ресурсу, складової Національної програми інформатизації. Це передбачало, в свою чергу, формування зведених електронних каталогів відомчих і територіальних об'єднань бібліотек, баз даних ретроспективної національної бібліографії України та комплексу тематичних баз даних з реферативною, фактографічною, оглядово-аналітичною інформацією; забезпечення доступу до інформаційних ресурсів системи через Інтернет і входження українських бібліотек до глобальної мережі електронних бібліотек.

Якщо в Європі правила каталогізації електронних ресурсів були розроблені ще в останній чверті минулого століття, то на теренах колишнього Радянського Союзу лише в 2001 році був прийнятий Міждержавний стандарт «Бібліографічний опис електронних ресурсів», розроблений Російською державною бібліотекою, Науково-технічним центром «Інформрегістр» та Міжнародним технічним комітетом по стандартизації МІК 191 «Науково-технічна інформація, бібліотечна та видавнича справа». Цей стандарт був прийнятий 11 державами, в тому числі й Україною. В Україні проблеми, які виникають у науковій бібліотеці під час освоєння інформаційних технологій, розглянув М.С.Слободяник, запропонувавши нову системно-комунікативну модель, засновану на принципових змінах у технології та організації діяльності наукової бібліотеки в умовах комп'ютеризації. Його ідеї стали своєрідним каталізатором для подальшого розвитку вченими цієї проблеми [3].

Отже, на сучасному етапі бібліотеки вищих навчальних закладів мають змогу формувати та зберігати освітні ресурси в електронній формі та розповсюджувати їх у глобальному інформаційному просторі. Тому, формування і використання електронних ресурсів є одним із способів створення глобального інформаційного простору бібліотек, спрямований на забезпечення умов для ефективного, оперативного та якісного задоволення інформаційних потреб студентів, викладачів та всього суспільства.

Література

1. Антоненко І., Баркова О. Бібліографічний опис електронних ресурсів: методичні матеріали для пристатейної бібліографії / І. Антоненко, О. Баркова // Бібл. вісник. – 2006. – №1. – С. 25–27.
2. Антоненко І. Баркова О. Електронні ресурси як об'єкт каталогізації: історія питання, термінологія, форматне забезпечення // Бібл. вісн. – 2004. – № 2. – С. 11–22.
3. Робоча тека методиста. Випуск 5. Ефективні ресурси і послуги в бібліотеці: складові ефективного розвитку. – Чернівці.: ЧОУНБ ім. М. Івасюка, 2009. – С. 24.

УДК 004:311.21(043)

Мелюс А. І.

СУЧАСНЕ ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ОБРОБКИ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ

На сьогоднішній день досить часто існує необхідність в проведенні різноманітних соціологічних досліджень. Обумовлено це тим, що для підвищення якості роботи будь-якої установи або структурного підрозділу, необхідно в першу чергу виявити потреби користувачів, для максимального їх задоволення.

У найзагальнішому вигляді соціологічне дослідження можна визначити як систему логічно послідовних методологічних, методичних та організаційно-технічних процедур, пов'язаних однією метою: отримати достовірну інформацію про соціальні процеси та явища, що вивчаються, для її подальшого використання на практиці [1].

З появою обчислювальної техніки і вдосконаленням сучасних програм оброблення й аналізу даних, статистична обробка піднялася на новий рівень. Тепер дослідник може й не мати математичної підготовки. Досить оперувати статистичними поняттями і правильно вибрати метод аналізу, володіти навичками роботи на персональному комп'ютері та освоїти новітні пакети програмного забезпечення для статистичного оброблення й аналізу соціологічних досліджень.

Після збору первинних даних, їх треба обробити, що зазвичай займає досить багато сил та часу. Так, для оптимізації цього процесу використовуються всілякі програмні продукти. Найпростішим є табличний процесор Microsoft Excel. Даний програмний засіб має пакет «Аналіз даних», доякоговходить набір засобів

аналізу даних, призначений для рішення складних статистичних задач. Крім того Microsoft Excel має майстер функцій, за допомогою якого здійснюють підрахунок результатів дослідження (використання функцій СЧЕТЕСЛИ, СУММЕСЛИ), дисперсійний (функція ДИСП), кореляційно-регресійний аналіз (функція КОРРЕЛ) та вирішують інші завдання з базами даних.

В сучасних умовах існує ціла низка спеціальних програм, які дозволяють прискорити та спростити процес обробки й опрацювання даних, підготовки результатів досліджень, розглянемо деякі з них:

- VORTEX, призначена для введення первинних даних, зібраних під час прикладного маркетингового або соціологічного дослідження; обробки та аналізу результатів, представлення їх у вигляді таблиць, графіків, рисунків, діаграм з можливістю переносу їх у Microsoft Word й інші додатки Windows/NT. VORTEX дозволяє здійснювати описову статистику змінних, що вивчаються; сегментувати споживачів за декількома ознаками, а також описувати цільові групи, тобто здійснювати поглиблений аналіз. За допомогою VORTEX здійснюють кореляційний аналіз, який дозволяє виявляти залежності між змінними, що досліджувалися та виявляти їх вплив на маркетинговий результат[2];

- SPSS для Windows – це модульний, повністю інтегрований продукт, який має усі необхідні можливості, призначені для всіх етапів аналітичного процесу: планування, збору даних, доступу до даних та управління ними, аналізу, підготовки звітів і розповсюдження результатів. SPSS для Windows – це найкраще програмне забезпечення, яке дозволяє вирішити бізнес-проблеми й дослідницькі завдання, використовуючи статистичні методи. Програмне забезпечення SPSS дозволяє проводити частотний аналіз, описову статистику, кореляційний, дисперсійний, кластерний, факторний, регресійний аналіз. За допомогою SPSS визначають найбільш привабливі сегменти ринку; оптимальні стратегії позиціонування товарів/послуг відносно аналогічних товарів/послуг конкурентів; отримують оцінку товарів/послуг клієнтами; виявляють перспективи розвитку та нові можливості для росту; підтверджують або спростовують висунені на початку дослідження гіпотези[3];

- Statistica – це універсальна інтегрована система, яка призначена для статистичного аналізу й візуалізації даних, управління базами даних й розробки для користувачів додатків, які містять широкий набір процедур аналізу для використання в наукових дослідженнях, бізнесі та техніці. Statistica – це сучасний пакет статистичного аналізу, в якому реалізовані усі найновіші комп'ютерні та математичні методи аналізу даних. Можливості Statistica дозволяють знаходити нові способи перевірки робочих гіпотез й дослідження даних. Це програмне забезпечення дозволяє здійснювати широкий спектр процедур обробки статистичних даних: описову статистику, аналіз багатомірних таблиць, багатомірну регресію, дискримінаційний аналіз, аналіз відповідностей, кластерний, факторний, дисперсійний аналіз тощо[3].

Вибір тих чи інших програмних засобів під час маркетингових досліджень в значній мірі залежить від мети та завдання дослідження, кваліфікації працівників, що їх здійснюють, наявності необхідного програмного забезпечення. Розвиток інформаційних технологій також дозволяє перейти від традиційних текстових звітів до презентацій за допомогою слайдів й доповіді дослідника.

Найбільш ефективною програмою, якою на сьогоднішній день користуються більшість науковців в соціологічній сфері є програма SPSS для Windows. На рисунку 1 представлено використання програмних засобів для обробки статистичних даних у всіх сферах людської життєдіяльності.

З наведеної діаграми випливає, що, дійсно, найбільший відсоток по використанню певного програмного забезпечення припадає програмі SPSS, відповідно вона знаходиться на першому місці, на другому VORTEX, і на третьому, в силу того, що програма є застарілою, і не має багатьох функцій, які є необхідними в сучасних умовах – Statistica.

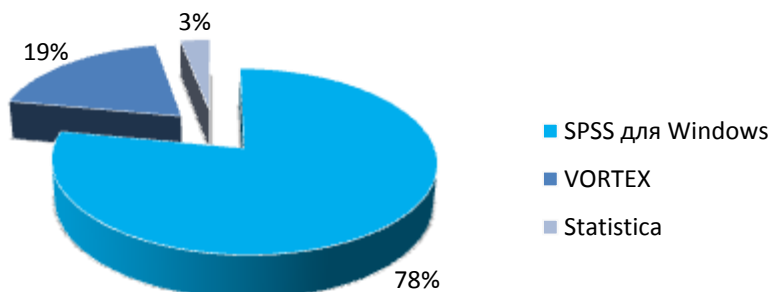

Рис. 1 Використання програмних засобів для обробки даних

Сучасні інформаційні технології є інструментом підвищення швидкості проведення соціологічних досліджень, засобом забезпечення точності підрахунків, об'єктивності результатів дослідження.

Література:

1. Дворецька Г. В. Соціологія: Навчальний посібник. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/28257>.
2. Офіційний сайт програми VORTEX. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vortex10.ru>.
3. Офіційний сайт програми SPSS. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www-03.ibm.com/software/products/ru/spss-stats-standard>.
4. Офіційний сайт програми Statistica. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.statsoft.ru>.

УДК 378.018.43:004(043)

Онищенко А.В.

ВИКОРИСТАННЯ MS EXCEL У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В сучасному інформаційному суспільстві існує велика кількість інформаційних потоків. Будь-яка інформація обробляється різноманітними програмними засобами. Їхнє різноманіття пов'язано із специфікою кожної галузі, в якій проводиться обробка. За способами кодування і зберігання інформація поділяється на наступні види:

– графічна – перший вигляд, для якого був реалізований спосіб зберігання інформації про навколишній світ у вигляді наскальних малюнків, а пізніше у вигляді картин, фотографій, схем, креслень на папері, полотні, мармурі і інших матеріалах, що змальовують картини реального світу;

– текстова – спосіб кодування мови людини спеціальними символами – буквами чи ієрогліфами;

– числова – кількісна міра об'єктів і їх властивостей у навколишньому світі.

Текстова інформація підлягає обробці такими програмними засобами, як: Блокнот, WordPad, MS Word тощо. З цифровою інформацією проводиться розрахункова, облікова, аналітична діяльність за допомогою різноманітних табличних процесорів. Графічна інформація може редагуватися наступними програмами: Paint, AdobePhotoshop, PowerPoint, ACDSee та ін.

Серед сучасних засобів обробки числових даних широко застосовується табличний процесор MS Excel, який можливо використовувати для: проведення однотипних розрахунків над великими наборами даних; автоматизації підсумкових обчислень; вирішення різноманітних завдань шляхом підбору значень параметрів, табулювання формул; обробки результатів експериментів; проведення пошуку оптимальних значень параметрів; підготовки табличних документів; побудови діаграм і графіків за наявними даними. Поряд з такими задачами, як підготовка різних бланків, створення ділової графіки, MS Excel дозволяє вирішувати дуже складні проблеми, такі як обробка замовлень на підприємстві, планування виробництва, розрахунок податків, заробітної платні, облік кадрів і витрат, керування збутом та ін. Область застосування MS Excel не обмежується сферою ділового життя. Потужні математичні та інженерні функції MS Excel дозволяють вирішувати багато задач природного і технічного плану, електронні таблиці вирішують складні розрахунки, а функція створення діаграм і графіків дає можливість наочно побачити статистичний матеріал.

За останній час сфера застосування даного табличного процесора дуже зросла. MS Excel застосовується у промисловості, економіці, торгівлі, медицині, сфері навчання, сфері розваг (Рис.1).

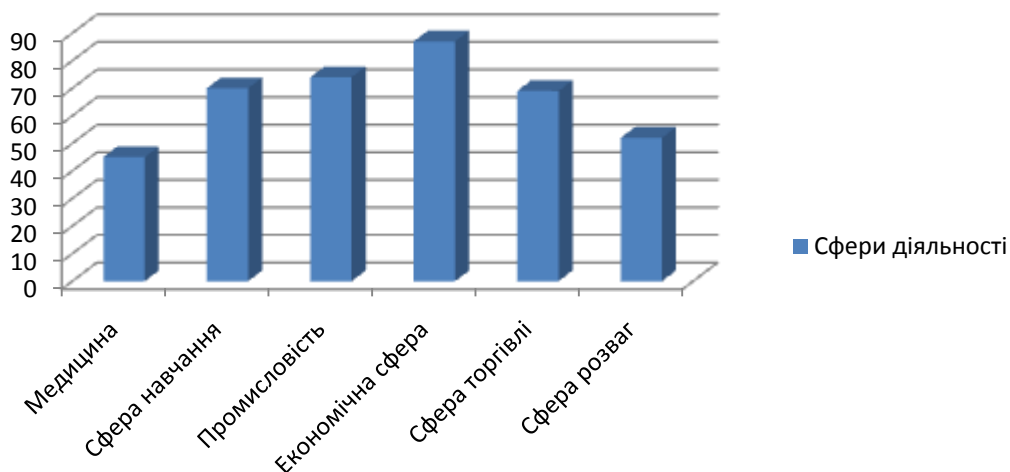

Рис. 1. Використання MS Excel у різних сферах діяльності

Викладачі не є виключенням – MS Excel використовується ними у педагогічній сфері. Програма дає можливість ефективно вести журнали успішності учнів, графіки відвідуваності, проводити різноманітні розрахунки, привертати увагу школярів яскравими діаграмами. Дуже зручною є функція створення завдань у тестовій формі, яка допомагає структурувати, систематизувати й узагальнювати навчальний матеріал будь-якого змісту.

Однак, на підставі аналізу робочих програм з інформатики вищих навчальних закладів України було з'ясовано MS Excel здебільшого вивчається студентами технічних спеціальностей, а студенти гуманітарного профілю більше уваги звертають на текстовий редактор MS Word пакету MS Office. На нашу думку, вивчення табличного процесору майбутніми педагогами необхідно, адже інноваційні технології використовуються не тільки для організації навчально-виховного процесу, а й для підготовки та проведення контролю за набуттям знань, формуванням вмінь та навичок. При професійній підготовці філологів зовсім не приділяється увага побудові графіків і діаграм. У процесорі є велика кількість варіацій діаграм – гістограми, графіки, лінійчаті, кругові, точкові, біржові діаграми, діаграми з областями тощо. З їх допомогою можливо наочно показати статистичні дані, відсоткові відношення. Майбутні вчителі здобувають знання і навички створення тестових завдань, які зможуть використати у своїй подальшій професійній діяльності.

Таким чином, практична підготовка студентів філологічних спеціальностей повинна відповідати сучасним тенденціям розвитку освіти та науки. Інформатизація та інтенсивний технологічний прогрес спонукають все більше уваги приділять застосуванню інноваційних технологій у професійній діяльності. Вивчення основ роботи з табличним процесором у майбутньому суттєво допоможе фахівцеві успішно виконувати свої обов'язки, ефективно використовувати знання і досвід. Застосування MS Excel для організації контролю знань дає змогу вчителю без суттєвих затрат часу мати повну картину навчання учнів, помічати проблеми, які виникають у них і вчасно вносити корективи до навчальної діяльності.

Література

1. Офіційний сайт Microsoft Office [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://products.office.com/ru-ru>.

УДК 004:651(477)(043)

Скуратова В.І.

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ДОКУМЕНТООБІГУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Правильна побудова діловодства і документообігу, вміння працювати з документами прямо впливають на результати управлінської діяльності та на її ефективність. В сучасному діловодстві в основному використовуються традиційні способи створення і обробки документів. Упровадження та використання новітніх технологій в організації документообігу відкриває нові перспективи для високопродуктивного документального забезпечення у сфері управління. Ця проблема є актуальною, про це свідчить значна кількість публікацій зарубіжних та вітчизняних науковців і дослідників. Серед них, Г.В. Беспяньська [1], О.О Карпенко[2], О. Матвієнко[3], Л.В. Піддубна[4], С. Сельченкова[5], М. Цивін [3] та багато інших.

Збільшення обсягів обробки інформації, зростання руху документообігу на підприємстві (організації) та впровадження персональних комп'ютерів в усі галузі життя сприяють появі автоматизованих систем управління документами й електронного документообігу.

Нині на вітчизняному ринку представлено кілька десятків програмних продуктів, призначених для автоматизації управління документами. Автоматизовані системи управління документами (АСУД) можна класифікувати в такий спосіб:

- системи автоматизації діловодства (САД);
- системи електронного документообігу (СЕД);
- корпоративні системи управління документами (КСУД) [5, с.188].

САД дозволяють здійснювати контроль за виконанням документів, кожної резолюції або доручення, зберігати дані про справи, в яких зберігаються документи, а також забезпечують швидкий пошук необхідних документів за одним реквізитом або сполученням реквізитів. Отже, САД дозволяють автоматизувати рутинні операції роботи з документами. У базах даних цих систем зберігаються не лише формальна частина документів, а й їх змістовна частина у вигляді текстів, текстових файлів, образів. Використовуються САД у невеликих установах з незначним документообігом. Така система функціонує як на окремому комп'ютері, так і в локальній комп'ютерній мережі.

СЕД, окрім завдань автоматизації діловодства, забезпечують суворо регламентований і контрольований рух документів усередині та поза установою з допомогою інформаційних технологій. Вони орієнтовані, насамперед, на роботу з електронними документами, що по суті, впливає із

словосполучення «електронний документообіг». У СЕД функціонують документи, що надходять технічними каналами зв'язку, електронні документи, створені в установі за допомогою засобів електронно-обчислювальної техніки, а також документи, створені за допомогою сканування паперових документів (електронні образи документів). Використання СЕД дозволяє підвищити ефективність праці співробітників установ з досить великим обсягом документів, що пересилаються, або з чималою штатною чисельністю персоналу. Для впровадження СЕД необхідна локальна комп'ютерна мережа.

КСУД забезпечують універсальне, повсюдно доступне середовище для роботи та зберігання всіх типів документів, створених в установі. Корпоративні системи дозволяють користувачеві застосовувати всі функціональні підсистеми безпосередньо з бізнес-додатка. Це можуть бути офісні додатки щодо роботи з текстами, таблицями, графіками, фінансові системи, системи керування ресурсами тощо. Користувачами цих систем є всі співробітники установи.

Обрання тієї або іншої системи залежить від завдань, які передбачається вирішувати в установі за допомогою даної системи, типу управлінської структури, масштабів діяльності установи, її технічних і фінансових можливостей.

Сучасний ринок систем автоматизації діловодства й електронного документообігу відрізняється різноманітністю комп'ютерних програм, які враховують специфіку ведення вітчизняного діловодства, серед яких є такі: «ДокПроф», «InterDoc», «eDocLib 2.0», «Діло», «[Атлас ДОК](#)», «СВФРАТ-Документообіг», «ПАРУС» та ін. Усі програми спрямовано на оптимізацію документообігу в сучасних службах діловодства [4, с.304].

Вирішити питання підвищення керованості ділових процесів може програмний продукт, який розглядає підприємство як єдине ціле і створює модель, що відображають основні та допоміжні види діяльності підприємства. Саме «ПАРУС» – проста, зручна, але в той же час потужна повнофункціональна система, дозволяє автоматизувати бухгалтерський облік, основні торговельні процеси і складський облік, нарахування заробітної плати та кадровий облік. Призначена для малих і середніх підприємств різної галузевої приналежності (торгівля, сфера послуг, елементарне виробництво, реклама та ЗМІ, громадське харчування, туризм, іноземні компанії та ін.). Може експлуатуватися як на одному, так і на декількох об'єднаних в локальну мережу комп'ютерах.

Система побудована за модульним принципом і являє собою набір модулів, кожен з яких призначений для автоматизації одного з основних видів діяльності підприємства і може працювати як в автономному режимі, так і спільно з іншими модулями комплексу, утворюючи єдиний інформаційно-управлінський простір масштабу підприємства. Система включає такі модулі: Бухгалтерія, Реалізація та склад, Комплекс, Облік договорів, Комплектування, Заробітна плата, Персонал [2, с. 73].

Кожен модуль може працювати як самостійний додаток, але повною мірою переваги модулів реалізуються при використанні їх як єдиного програмного комплексу із загальною базою даних.

Треба сказати, що програма «Парус» дозволяє вирішити конкретні проблеми та оптимізувати діяльність будь-яких підприємств та організацій, надаючи оперативну інформацію для прийняття управлінських рішень.

Таким чином, розглянувши використання комп'ютерних технологій при організації документообігу можна зробити висновок, що сучасні системи електронного документообігу успішно вирішують задачі автоматизації діловодства. А використання новітнього програмного забезпечення, зокрема програми «Парус», дозволяє суттєво заощаджувати кошти на апаратному забезпеченні, не втрачаючи при цьому продуктивність праці в цілому.

Література:

1. Беспяньська Г. Раціоналізація документообігу на підприємстві / Г. Беспяньська // Секретар-референт. – 2007. – №10. – С.21-25.
2. Карпенко О.О. Сучасне діловодство: навч. посіб. / О.О. Карпенко, М.М. Матліна. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін.-т», 2009. – 75 с.
3. Матвієнко О. Основи організації електронного документообігу: Навчальний посібник / О. Матвієнко, М. Цивін.-К.: Центр учбової літератури, 2008. – 112с.
4. Піддубна Л. В. Використання комп'ютерних технологій в організації діловодства як фактор підвищення ефективності управлінської діяльності / Л. В. Піддубна // [Бізнес Інформ](#). – 2014. – № 8. – С. 302-306.
5. Сельченкова С. В. Діловодство: практичний посібник / С. В. Сельченкова. – К.: Видавництво «Інкунабула», 2009. – 480 с.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТА

Більша частина населення в інформаційному суспільстві зайнята в сфері обробки інформації або використовує інформаційні та комунікаційні технології у своїй повсякденній діяльності. Це і стало причиною появи електронних документів, електронного документообігу, електронного цифрового підпису та нових носіїв інформації.

Процес створення електронних документів в організації регулюється нормативно-правовими актами, основними з яких є: Закони України «Про електронні документи та електронний документообіг» [1], «Про електронний цифровий підпис» [2], Постанова Кабінету Міністрів України «Порядком роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовці до передавання на архівне зберігання» [3].

Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» був прийнятий 22 травня 2003 року, регулює основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів. Закон складається з п'яти розділів, які визначають основні терміни, встановлюють засади електронного документообігу, організацію електронного документообігу. В законі зазначено, що державне регулювання у сфері електронного документообігу спрямовано на реалізацію єдиної державної політики електронного документообігу. Дія цього Закону поширюється на відносини, що виникають у процесі створення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, оброблення, використання та знищення електронних документів. Закон також встановлює: правовий статус електронного документа та його копії; основи електронного цифрового підпису; права та обов'язки суб'єктів електронного документообігу; відповідальність про порушення законодавства про електронні документи та електронний документообіг [1].

Закон України «Про електронний цифровий підпис» прийнятий 22 травня 2003 року, визначає правовий статус електронного цифрового підпису та регулює відносини, що виникають при використанні електронного цифрового підпису. Електронний цифровий підпис (ЕЦП) – вид електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується, дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача. Цей закон визначає: особливості застосування ЕЦП (електронний цифровий підпис); права та обов'язки підписувачів; основні положення щодо центру сертифікації ключів; відповідальність за порушення законодавства про ЕЦП. За цим нормативно-правовим актом ЕЦП прирівнюється до власноручного підпису (печатки) у разі, якщо: ЕЦП підтверджено з використанням посиленого сертифіката ключа за допомогою надійних засобів цифрового підпису; під час перевірки використовувався посилений сертифікат ключа, чинний на момент накладання електронного цифрового підпису; особистий ключ підписувача відповідає відкритому ключу, зазначеному у сертифікаті [2].

«Порядок роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання» встановлює загальні вимоги щодо впровадження електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису, організації роботи з електронними документами у діловодстві в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності (далі - установа) та щодо їх підготовки до передавання на архівне зберігання. Згідно з порядком електронний документ має бути оформлений за загальними правилами документування і мати реквізити, що встановлені для аналогічного документа з паперовим носієм інформації. Оформлення реквізитів організаційно-розпорядчих електронних документів здійснюється електронними засобами документування інформації з урахуванням вимог Національного стандарту України «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів. ДСТУ 4163-2003», затвердженого наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 07 квітня 2003 року № 55 (далі - ДСТУ 4163 - 2003).

Електронний документ має містити такі реквізити: «Зображення Державного Герба України, Герба Автономної Республіки Крим», «Зображення емблеми або товарного знака (знака обслуговування)». Реквізит електронного документа «Дата» фіксується в РКК електронного документа. Реквізити «Резолюція», «Позначка про виконання документа, направлення його до справи» зберігаються в РКК електронного документа, яка логічно з ним поєднується, при їх оформленні зазначення дати автором резолюції чи виконавцем документа, ініціалів (ініціала), прізвища особи, яка склала ці реквізити, не є обов'язковим. «Гриф затвердження документа» «Гриф погодження документа», «Запис про державну реєстрацію» у разі їх наявності є невід'ємною складовою електронного документа, що оформлюється аналогічно цим реквізитам документа з паперовим носієм інформації. Електронний цифровий підпис під час складання цих реквізитів накладається на всі дані, що містяться в електронному документі, які

засвідчувалися раніше накладанням електронного цифрового підпису його автора під час створення електронного документа.

Електронний документ є одним з інструментів, який забезпечує потреби сьогодення в швидкому інформаційному обміні. Законодавча база дає змогу правильно складати та використовувати електронні документи.

Література:

1. Про електронні документи та електронний документообіг: закон України від 22.05.2003 № 851-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/851-15>

2. Про електронний цифровий підпис: закон України від 22.05.2003 № 852-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/852-15>.

Порядок роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2014 № 1886/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1421-14>

СЕКЦІЯ ФІЛОСОФІЯ

УДК 130.122(043)
Андрющенко О. В.

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА - ВИДАТНИЙ ФІЛОСОФ УКРАЇНИ

У наш час, коли процвітає такі засоби масової комунікації ,як телебачення та інтернет люди почали менше читати твори видатних філософів, педагогів та просто науковців і через це у людини створюється дуже розпливчата уява про ідеал гідної людини. Григорій Сковорода казав, що душевний лад, внутрішня гармонія, чиста совість, сердечний спокій - це той ідеал людини, який досягається через самовдосконалення та самопізнання.

Самовдосконалення Григорія Сковороди пройшло через вчитування в Біблію, таким чином набуття віри в Бога та пізнання самого себе.

Проаналізувавши деякі праці філософа, зрозуміло, що Сковорода спирається на досвід своїх попередників, проте пропускаючи їх досвід через себе, тому переосмислюючи його. Таким чином твори видатного філософа оснований на дослідженні людини.

Сковорода задається питанням про те ким є людина і навіщо вона є. Він говорить, що пізнати людину можна через віру та любов та ці два поняття не розривні між собою і існування людини не може бути за цією єдністю. Головним принципом філософії Сковороди є «пізнання самого себе», який він запозичив у Сократа, проте додав що це пізнання природи душі, яке тісно зв'язане з вірою та любов'ю.

Протилежним до понять віри та любові у філософа є поняття суму, нудьги та страху.

У пізнанні самого себе виникає нова категорія – «щастя». За Сковородою «щастя» можна відшукати у духовному спокої та гармонії. Та все одно «щастя» виникне тільки тоді , коли буде єдність віри та любові. Також Сковорода вважав, що «щастя» знаходиться не тільки у спокої та гармонії, а ще у праці, бо здібності до цієї праці нам дає Бог.

На думку, Григорія Савовича духовне оздоровлення та моральне зміцнення людини може бути не тільки через самопізнання, а й через працю, як найвищу форму вираження людської сутності.

Особливістю філософії Григорія Савовича є поділ на дві частини:

1. Поділ світу на вічне та тлінне (видиме та невидиме);
2. Поділ людини на внутрішню та зовнішню.

Зовнішня людина визначається - земним буттям, тобто формою її існування., і це є великим іспитом в пізнанні себе. На думку філософа, зовнішня людина заслоняє внутрішню і найчастіше люди з цим згоджуються.

Людина спроможна допускати помилки в пізнанні себе, тому Григорій Сковорода у своїй філософії сформулював теорію про очищення від цих помилок. За цією теорією очищення має три рівні:

- Перший рівень – пізнання себе як самосуцого;
- Другий рівень- пізнання себе як суспільної істоти;
- Третій рівень – пізнання себе як буття, яке протікає за образом Божим.

Вчення про поділ світу на вічне та тлінне або видиме та невидиме У Сковороди, пов'язане з теорією про три світи. Все поділяється на три світи (буття): великий (макрокосм), малий (мікрокосм) та символічний (Біблія).

Філософ не намагався переробити все суспільство, а навпаки говорив, що треба духовно зцілити тільки одну людину, яка в свою чергу зможе зрозуміти сенс буття та пізнати «щастя», знайде в собі сили змінити оточуючий її світ.

Коли людина не пізнала самого себе, не виявили в собі духовного вона не може бути вільною. Тільки пізнавши свободу як дар, людина стає «Подобою Божою» . І тільки тоді в людині можуть відкритися глибинні духовні джерела, які надають можливість наблизитися до ідеалу гармонії та ладу душі.

Видатний філософ жив згідно з власним учення, соєю філософією, в душевному ладі, внутрішній гармонії, чистій совісті, сердечному спокої.

«Скрізь любов та віру людина пізнає себе», ці слова належать Григорію Сковороді і є основою всіх його філософських поглядів. Саме філософія Сковороди є доказам існування філософії українського духу, системи поглядів, вірувань, ідеалів. Ідеї цієї філософії є заклик до гуманізму та співчуття до людини. Філософа турбують вічні теми і це змушує нас замислюватись над важливими питаннями життя.

Література:

1. Багалій Д."Український мандрівний філософ Г. Сковорода". К., 1992. – 124 с.

2. Гусаченко В.В. Національна філософія та національне життя // Григорій Сковорода і проблеми національної філософії. - Х., 1996. - С.74-82.

3. Верба Г.М. Ключ до християнської філософії Григорія Сковороди («Сковорода і Біблія». Путівник).— Т.: Астон, 2007.— 655 с.

УДК 111.1:140.8(043)

Бірюкова Ю. С.

ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ ОСВІТИ

На даний час ця проблема є дуже актуальною. Освіта є одним із найскладніших інститутів соціалізації. Саме через освіту суспільство забезпечує свій розвиток. Головне завдання освіти полягає у наближенні людини до досконалості власної природи, у допомозі їй у самореалізуванні. У зв'язку з цим особливою актуальністю набуває проблема виявлення загальних принципів і закономірностей буття освіти та її пізнання, осмислення її стану, тенденцій розвитку і суперечностей.

Найбільш повно і послідовно виявити різні аспекти освіти, зіставити очікуване і реально можливе дозволяє така принципово значуща область наукового знання, як філософія освіти.

Відлік своєї історії вона веде з початку ХХ ст. Її засновником вважається англо-американський філософ Джон Дьюї, який обґрунтував існування і предмет філософії освіти як детермінований природою самої філософії. Цю ж позицію поділяв і другий з основоположників англо-американської традиції філософії освіти А. Уайтхед.

Аж до теперішнього часу обговорюється специфіка предмета і межі області філософії освіти.

Сучасні філософи освіти підкреслюють значущість філософії освіти для педагогів, визначаючи її специфіку в цьому плані як те, що повинно дозволити сумніви педагогів в цінності освітніх зусиль.

Сучасна філософія освіти являє собою таку дослідницьку галузь філософії, що аналізує засади педагогічної діяльності і освіти, її цілі та ідеали, методологію педагогічного знання, методи проектування і створення нових освітніх інституцій та систем.

Сьогодні одночасно співіснують різні філософські напрями, які виступають у ролі методології педагогіки: екзистенціалізм, неомізм, неопозитивізм, прагматизм, неопрагматизм, біхевіоризм, діалектичний матеріалізм та інші.

У рамках філософії освіти сформовано різні концепції, серед яких неможливо надати перевагу якійсь одній.

У ХХ ст. філософи більшою мірою стали запроваджувати принципи філософії до вивчення проблем освіти. Філософія, звертаючись до педагогічної теорії і практики, уже не обмежується описом і рефлексією щодо стану освіти, її цілей і рівнів, а висуває проекти її перетворення і побудови нової системи освіти з новими ідеалами та цілями. Філософія освіти дає найбільш загальні настанови для розвитку теорії та методології освіти і педагогіки.

Як система взаємопов'язаних ідей філософія освіти об'єднує у собі глибинні соціально-економічні відносини, політику держави, її ідеологію та відповідні їм соціальні інститути, суспільну свідомість і культуру народу на даному етапі його історичного розвитку.

Найважливішим завданням філософії освіти є з'ясування пріоритетів в оцінюванні справжнього стану суспільства і процесі прогнозування його майбутнього розвитку.

У теперішній час при з'ясуванні таких пріоритетів усе частіше називають гуманізацію і екологізацію освіти.

Дослідивши філософські підходи, які є основою вибору завдань і цінностей навчання і виховання, змісту сучасної освіти, а також проаналізувавши сучасні педагогічні технології, можна виділити основні філософські концепції та сформулювати в їх межах основні завдання освіти, спрямовані на розвиток особистості.

1. Догматичний реалізм: завдання навчального закладу – виховати раціональну особу з розвиненим інтелектом.

2. Академічний раціоналізм: завдання – сприяти інтелектуальному зростанню особи, розвивати її компетентність.

3. Прогресивістський прагматизм: завдання – вдосконалення демократичних основ соціального життя.

4. Соціальний реконструкціонізм: мета – вдосконалення і перетворення суспільства, виховання для трансформацій і соціальних реформ.

Виділення цих концепцій дає змогу зазначити певну тенденцію: сучасна філософія освіти все меншою мірою береться за тлумачення глобальних проблем освітньої дійсності (маючи при цьому всеосяжний характер), а обирає стрижневі ідеї в культурі, соціальному житті, свідомості, тобто вона

представляє не глобальний, а скоріше конкретний, спеціальний, але, безумовно, філософський погляд на освіту. У той же час як сукупність ціннісних оформлених уявлень про освітню теорію, політику і практику філософія освіти забезпечує цілісність бачення і розв'язання проблем в освіті.

Література:

1. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века / Б. С. Гершунский. – М. : Совершенство, 1998. – 608 с.
2. Гусинский Э.Н., Турчанинова Ю.И. Введение в философию образования: Учеб. пособие. - М.: Логос, 2000. - 223 с.
3. Дьюи, Дж. Демократия и образование / Дж. Дьюи; пер. с англ. – м.: педагогика-пресс, 2000. – 384 с.

УДК 378.637.016:009(043)

Манзирєва О. А.

ПРАГМАТИЧНА ПЕДАГОГІКА ДЖОНА ДЬЮЇ

Задача всебічного вивчення історико-педагогічного процесу полягає в умовах системи освіти, зміни педагогічної парадигми, зверненої до гуманізації педагогіки і шкільної практики сучасності. Це пояснюється освітою, яка направлена на особистісне орієнтування та створення умов для розвитку особистості, її мотивів, цілей та неповторного психологічного складу.

Дитина – це вихідна точка, центр та кінець всього. Потрібно мати на увазі її розвиток, бо лише він може слугувати мірилом виховання. Висуваючи розв'язок цієї задачі, виступав за практичну направленість виховання американський філософ, психолог та педагог, представник прагматизму Джон Дьюї. В своїй першій праці «Моє педагогічне кредо» він піддав різкій критиці сучасну йому школу «вчення за відрив від життя і вимагав радикальних змін у змісті та методах навчання».

Джон Дьюї сформулював нові принципи та правила навчального процесу, таким чином реабілітував політику буржуазії в області народної освіти. В основі його педагогічних поглядів була суб'єктивно-ідеалістична філософія прагматизму, теорія вроджених інстинктів та незмінності біологічної природи людини.

За методикою Дьюї проводилася робота в досвідченій початковій школі при Чиказькому університеті. Вважаючи дитячі сади закладами, де закладається фундамент усього подальшого шкільного життя, він організував також роботу з маленькими дітьми.

Спираючись на положення прагматизму і свої уявлення про значення інстинктів у розвитку особистості, Джон Дьюї побудував роботу в дошкільних закладах на грі, в школі – на праці та діяльності дітей. Діти групами та індивідуально вільно займалися у дитячому садку своїми іграшками, у школі – своїми «справами». Така організація навчання відповідала головному принципу прагматичної педагогіки. Прагматизм на першому місці ставить досвід, признає критерієм практику.

Мета організації дитячої діяльності полягала в тому, щоб, діючи, діти могли доцільно пристосуватися до середовища, підбирали засоби та методи успішного подолання виникаючих перешкод, накопичували досвід та відповідні знання.

З практики дитячих садків Джон Дьюї виключив заняття з навчання дітей різноманітним видам діяльності, він вважав необхідним повне звільнення від необхідності слідкувати якій-небудь системі чи послідовному ряду занять.

Вчитель в школі, чи вихователь в дитячому садку не повинні планувати заздалегідь процес роботи з дітьми.

Дитина постійно діє, і сама дає хід закладеним в неї здібностям. Роль вихователя – дати правильний напрямок діяльності дитини.

Джон Дьюї усунув з педагогічного процесу всі методи та засоби прямого впливу на дітей, та розробив теорію та методіку побічних впливів, яким присвоював у виховному процесі велику роль.

Модель навчального процесу, розроблена Дьюї, присвячена в першу чергу початковій школі. Тут найбільш сензитивний період розвитку, відбувається формування базових навчальних навичок, розкриваються творчі сили дітей, закладаються основи успішного життя людини. Початкові класи повинні бути природним середовищем росту та розвитку, продовження життя.

На основі свого досвіду праці в школі Джон Дьюї доповнив свою концепцію положенням про те, що школа повинна гнучко відгукуватися на зміни в суспільстві і повинна сама стати суспільством в мініатюрі. Школа повинна надавати дітям великі можливості для відпрацювання суспільного почуття співпраці та навичок взаємодопомоги. Школа повинна спрощувати тяжкі явища життя, обирати для вивчення найпоширеніші та важливі моменти із досвіду людства.

Шкільне навчання треба починати з діяльності учнів, яка має зміст та застосування, і пізніше підводити учнів до теоретичного осмислення матеріалу, до пізнання природи речей і засобів їх виготовлення. Зміст навчання засвоюється як побічний продукт в ході дослідження проблемного навчального середовища, організованого як логічна послідовність педагогічних ситуацій.

Справжньою освітою Джон Дьюї вважав все цінне, винесене та пережите з конкретних ситуацій, зі спеціально організованого досвіду. Єдиним критерієм педагогічної цінності навчального предмету виступав його вклад в становлення системи внутрішньої особистісної орієнтації.

Розвитку маленьких дітей найбільше сприяє гра. Гра – мотивуюча інстинктом, діяльність.

Дітям не потрібні систематичні знання, які розсіюють їх увагу. Вони починають із зображення в діяльності, грі, малюнках того, що самі бачать в своєму домашньому житті, потім виявляють зв'язки її з оточуючим. Відтворюючи один і той самий образ життя, дитина працює в чомусь одному, даючи різні її фази, ясні та визначені, та зв'язуючи їх у логічній послідовності один з одним.

Дж. Дьюї більш відомий як теоретик, а не практик шкільної освіти, але самі ідеї достатньо широко реалізовувалися в різних навчальних закладах.

Педагогічна теорія Джона Дьюї підвергалась критиці та гонінням зі сторони інших вчених та педагогів, через неправильне тлумачення праць вченого, проте вона все ж таки була втілена на практиці. Педагогічні ідеї Дьюї надали великий вплив на загальний характер навчально-виховної роботи, що знайшло своє відображення в методі проєктів.

Те, що вченому вдалося зробити в експериментальній школі, кардинально змінило підхід до методів навчання, дало товчок демократизації шкільного життя. Такий підхід активізує пізнавальну діяльність і сприяє розвитку мислення, вміння розв'язувати проблеми, дозволяє різнобічно розвивати учнів, робить процес навчання цікавим. Абсолютизація такої дидактики, її розповсюдження на всі предмети та рівні викликає заперечення: переоцінка спонтанної діяльності дітей і наслідування у навчанні за їх інтересами призводить до втрати систематичності, до випадкового відбору матеріалу, не дає опрацювання матеріалу.

На сучасному етапі прагматична теорія Джона Дьюї, дійсно, має значення для освіти індивідуальної особистості, але не треба вважати її крайньою.

Література

1. Белоцветова Е.М. Джон Дьюи и философия прагматизма / Е.М. Белоцветова.//США и Канада:экономика, политика,культура. – 2010. - №4. – с.93-106.
2. Рогачева Е.Ю. Педагогическое творчество Дж.Дьюи в чикагский период. Научно-теоретический журнал «Педагогика», 2004, №5, 90-96.
3. Бим-Бад Б.М. Джон Дьюи как педагог. [Электронный ресурс] - Режим доступа: www.bim-bad.ru/biblioteka/artikle_full/php?aid=588

УДК 340.12(Єпиктет)(043)

Обухович А. О.

ПРОБЛЕМА ПОЗНАНИЯ ЭПИКТЕТА

Огромное место занимала философия в культурном обиходе Римской империи. Философии предназначалось руководство нравственной жизнью отдельного человека и целого общества; с другой стороны, она выполняла как бы функции религии, сама отделяясь от последней все менее и менее явственной чертой.

В учении бывшего раба Эпиктета (ок.50 - 138 гг. н. э.) отразился пассивный протест против угнетения. Эпиктет, будучи рабом, сполна испытал горечь унижений и обид. Философ жил в Эпире, городе Никополе в большой бедности, проповедовал стоическую мораль в беседах. Его философия полна подлинной житейской мудрости. Она лишена социального экстремизма, ей чужд призыв к изменению мира. Он учил как человеку жить в безжалостном, суровом обществе, как сохранить порядочность, не стать сутягой, вымогателем.

Эпиктет видит в философии не свободную бескорыстную деятельность гордого, спокойного и бесстрастного мудреца, а упование и надежду жалкого и отчаявшегося человека. Вся философия, которую проповедует Эпиктет, имеет ярко религиозный характер. Раздавленному, беспомощному, отчаявшемуся человеку остается только одна последняя надежда и последнее упование - на милость божию. Вся жизнь человека должна быть хвалой божеству, неустанно пекущемуся о людях.

Человеческий дух, по Эпиктету, родствен божеству, человек - это божественное существо, часть божества, отсюда вложено в него сознание нравственного долга, мирового гражданства, братской любви ко всем и т. д. Эпиктет резко отделяет дух от тела: тело состоит из грязи, праха, оно подвластно внешней необходимости, душа же свободна и подвластна лишь богу. "Человек - это душонка, обремененная трупом".

Эпиктет, испытавший превратности судьбы, вплоть до рабства, считал, что главное - не нужно желать того, что заведомо неисполнимо, тогда мы не будем несчастливы. "По воле Бога некоторые вещи - в нашей власти, другие - нет. Нам Он дал лучшее, прекраснейшее...Если им пользоваться разумно, оно принесет нам свободу, счастье, радость, твердость духа".

"Не забывай никогда того, что если ты будешь считать вещи, по природе своей зависимые, за свободные, станешь считать чужое за свою собственность, то ты будешь наталкиваться на разные неприятности, переносить печаль и беспокойство и во всем этом будешь обвинять Бога и людей. Если же ты будешь считать своей собственностью то, что действительно твое, а на чужое будешь смотреть, как на принадлежащее другому, то никто не будет тебе ни в чем препятствовать..."

Мыслитель рекомендует помнить, что не во власти человека изменить ход вещей. Во власти людей находятся только их мнения, желания и стремления, а остальное, включая имущество, тело, славу, от них мало зависит. Надо, по мнению мудреца, стремиться на основе знания правильно сделать выбор линии поведения. Это поможет пережить трудности, уберечь от страданий. Не вызывай зависти невежд, не роскошествуй, будь разборчив в выборе друзей, стремись к знанию необходимости, будь умерен - учил Эпиктет. Вместе с тем его нравственные сентенции прививают непротивление злу, восславляют бедность, воздержание, терпение, смирение. "Терпи и воздерживайся" - это главный лейтмотив этики Эпиктета.

Эпиктет рекомендовал отказаться от желания разбогатеть, от стремления к славе и почестям. Он учил, что надо сузить свои потребности и довольствоваться только теми благами, которые человек в состоянии добыть себе сам. Эпиктет проповедовал идеалы аскетизма, убеждая, что подлинное богатство - это мудрость.

"Нет такого крепкого и здорового тела, которое никогда не болело бы; нет таких богатств, которые не пропадали бы; нет такой высокой власти, под которую не подкапывались бы. Все это тленно и скоропреходяще, и человек, положивший жизнь свою во всем этом, всегда будет беспокоиться, бояться, огорчаться и страдать. Он никогда не достигнет того, чего желает, и впадет в то самое, чего хочет избежать. Мы все забываем, что если совесть наша чиста, то никто не может нам повредить и что только от нашего неразумия и желания обладать внешними пустяками происходят всякие ссоры и вражды".

В то же время Эпиктет советовал жить так, как приходится: исполнять гражданские обязанности, трудиться, иметь семью и детей, помогать друзьям в беде. Он рекомендовал людям быть бережливыми, но не предаваться алчности. Эпиктет понимал, что результаты трудовой деятельности людей не одинаковы и поэтому он считал, что равенство между ними проблематично. В отношении к рабству Эпиктет следовал общей традиции стоицизма. По его мнению, люди, не желающие быть рабами, не должны терпеть рабства вокруг себя и обращать других в рабство. Он призывает господ к кротости. Ибо насилие порождает насилие. Право рабов защищаться он считает неотъемлемым правом, свойственным всем живым существам.

В философии Эпиктета можно выделить три основных положения: всякое существо, а, следовательно, и человек, стремится к тому, что ему полезно; истинная сущность человека состоит в духовности, благодаря которой он родственен Божеству; обращаясь к этой своей природе, единственно ценной и свободной, человек находит счастье; дух человека по природе нуждается в совершенствовании и развитии, которые достигаются упорной работой над самим собой. На могиле Эпиктета была выбита сочиненная им самим гордая эпитафия: «Я, Эпиктет, по происхождению раб, тщедушный телом. Я беден, как Ирос, и при этом друг бессмертным...»

Література

1. Маковельский А. Мораль Эпиктета. Казань, 1912.
2. Шгаерман Е.М. Эпиктет и его место в римском стоицизме. ВДИ, 1975, № 2, с. 197-210.
3. Чертков В. Г. Римский мудрец Эпиктет, его жизнь и учение. - М.: Совмест. предприятие «Бук чембэр Интернэшнл», 1991.
4. Древнеримская философия: От Эпиктета до Марка Аврелия. - М.: АСТ Харьков: Фолио, 1999.

УДК 141.131(Платон)(043)

Паршина А. В.

ПРОБЛЕМЫ ДУШИ И ТЕЛА В ФИЛОСОФИИ ПЛАТОНА

Духовный мир человека являет собой нечто единоецельное. Эта единоецельность испокон веков именуется душой. Будучи единоецельным образованием, душа внутри себя есть нечто функционально дифференцированное. Учение о душе является одним из смысловых центров платоновской философии. Действительно, понять платоновскую философию в отрыве от психологии невозможно. И теоретическое познание, и практическая деятельность в понимании Платона зависят от учения о душе.

Понятие "души" у Платона, как и понятие "эйдоса" ("идеи") отличается от тривиального толкования этих слов. Если слово "идея" в обычном толковании может означать что-то "зыбкое, нереализованное, а потому несуществующее", то у Платона "эйдос" - это одна из "универсалий", населяющих трансцендентальный мир, "существующих по-настоящему", в отличие от субъектов, воспринимаемых чувственным знанием.

Аналогично этому суждению, "душа" у Платона не имеет связи с обманчивым чувственным знанием, в ее основе находятся не чувства, как принято считать, а разум. Будучи дуалистом в метафизике, Платон таков же и в антропологии: тело и душа четко отделены друг от друга, причем душе подобает полностью господствовать над телом.

Платон считал что, истинное познание достижимо только после смерти, либо его вовсе нельзя постичь. Душа - чиста, тело - порочно, так что, не расставшись с телом, нельзя познать истину.

Внутри тела душу тревожат слух, зрение, боль и удовольствие. Все эти чувства исчезают в момент смерти вместе с телом, душа остается одна и устремится к подлинному бытию, возможному в Царстве Идей. Нерушимость, незыблемость, вечность Царства Идей Платон напрямую связывает с бессмертием души.

Платон указывает, что философия как наука помогает душе не поддаться влиянию тела, его пристрастиям к земному. Правда, она застаёт душу уже частично сращенной с телом; человек ведь не сразу приступает к занятиям философией.

Теория души как эйдос (идея) жизни. Здесь Платон доказывает, что именно душа привносит жизнь в любую материю, которой она овладела. Далее он делает вывод о том, что душа, являясь идеей жизни, не может привносить в себя противоположность жизни - смерть, откуда делается вывод о бессмертии души. "Из противоположной вещи рождается противоположная вещь, а сама противоположность никогда не перерождается в собственную противоположность".

Бессмертие души - это главная предпосылка к ее существованию до своей земной жизни и после смерти. В полном согласии с теорией припоминания родиной души является сфера ума: божественного, умопостигаемого. Появление души в новом теле всецело зависит от ее чувственных вожелений в предыдущей телесной жизни. Отныне она заперта в теле, что "подобно болезни".

Каждую из трех частей души Платон называет добродетелью: задача разумной части человеческой души - приобретать мудрость; ее добродетель - мудрость; задача яростной части - неукоснительно слушаться разума; ее добродетель - мужество; но и вожелению приходится прислушиваться к указаниям разума, поэтому его добродетель - сдержанность. Эти три добродетели, связанные с соответствующими частями души, Платон подчиняет четвертой добродетели - справедливости.

Мировая душа воплощается в космосе. Космос, таким образом - живое существо, одаренное умом. Демиург создает так же Богов и индивидуальные души. Боги заключают бессмертную душу в смертное тело. После смерти душа может вернуться на свою звезду.

Подведя итоги, можно сказать что, идея Платона о душе и теле заключается в том, что Душа - это движение, способное двигать само себя, причина изменений и всяческого перемещения вещей. Душа правит всем, что есть на небе, на земле и на море с помощью своих собственных движений - желание, усмотрение, заботы. Таким образом, эти положения Платона сближают его философию с астрологией и мифом о переселении душ. Поскольку души имеют отношение к идеям, постольку каждая из них обладает знанием.

Литература:

1. Асмус В. Платон. М., Мысль, 1969.
2. Лосев А.Ф., Тахо-Годин А.А. Платон. Аристотель. М., 1993.
3. Шаповалов В.Ф. Основы философии: от классики до современности. – М.: ТД "ГРАНД", 2002.
4. <http://www.greece4all.ru/znamenitye-greki/platon-celitel-dushi.html> [Электронный ресурс]
5. <http://www.di-mat.ru/node/231> [Электронный ресурс]

УДК 141.155(043)

Філіппова А. С.

ОСОБЕННОСТИ ТРАНСГУМАНИЗМА КАК ФИЛОСОФИИ БУДУЩЕГО

Трансгуманизм - современное философское движение, в основе которого лежит предположение, что человек не является последним звеном эволюции, а значит, может совершенствоваться до бесконечности.[1, 15]

Трансгуманизм можно описать как продолжение гуманизма, от которого он частично и происходит. Гуманисты верят, суть людей в том, что лишь отдельные личности имеют значение.[1, 16] Мы можем не

быть идеальными, но мы можем улучшить положение вещей и содействовать рациональному мышлению, свободе, терпимости и демократии.[1, 17] Трансгуманисты согласны с этим, но они также придают особую важность тому, кем мы потенциально можем стать. Мы не только можем использовать разумные способы улучшения положения человека и окружающего мира; мы также можем использовать их, чтобы улучшить себя, человеческий организм. И доступные нам методы не ограничены теми, которые обычно предлагает гуманизм, такими как образование. Мы можем использовать технологические способы, которые в итоге позволят нам выйти за пределы того, что большинство считает человеческим.[2, 3-4]

Трансгуманисты считают, что благодаря ускоряющемуся научно-техническому прогрессу, мы выходим на совершенно новый этап в развитии человечества – мы становимся постлюдьми. Постчеловек – это потомок человека, модифицированный до такой степени, что уже не является человеком. В качестве постчеловека, вы будете обладать умственными и физическими возможностями, далеко превосходящими возможности любого, не модифицированного человека. Вы будете умнее, чем любой человек-гений и будете обладать намного более совершенной памятью. Ваше тело не будет подвержено заболеваниям, и оно не будет разрушаться с возрастом, что обеспечит вам неограниченную молодость и энергию. Вы сможете получить гораздо большие способности испытывать эмоции, удовольствие и любовь или восхищаться красотой. Вам не придется испытывать усталость или скуку и раздражаться по мелочам.[3, 12-13]

Средства, которые трансгуманисты собираются использовать для превращения в постлюдей, включают следующие: молекулярная нанотехнология; геновая инженерия; искусственный интеллект (некоторые считают, что искусственные интеллекты станут первыми постлюдьми); лекарства для изменения настроения; терапия против старения; нейроинтерфейс; программы для управления информацией; лекарства для улучшения памяти; носимые компьютеры. [4, 34-35]

Существует множество течений в трансгуманизме: либертарианский трансгуманизм - политическая идеология, объединяющая либертарианство и трансгуманизм; коммунистический трансгуманизм объединяет гуманизм, сциентизм и рационализм. Эта разновидность трансгуманизма считает, что человечество либо достигнет коммунизма, либо погибнет. Аболиционизм — этическая идеология, основанная на убежденности в необходимости использования технологии для прекращения непреднамеренных страданий всех чувствующих живых существ. Техногайянизм - одно из течений защитников природы и трансгуманизма. Представители техногайянизма выступают за активное развитие новых технологий, которые в будущем помогут восстановить окружающую среду. Техногайянисты также утверждают, что создание чистых и безопасных технологий - важная цель всех защитников окружающей среды.[5,13-15]

Ряд научных организаций и специалистов занимаются исследованиями в русле философии трансгуманизма. Европейским центром исследований в этом направлении является Оксфордский университет, в США таковым является Университет штата Аризона. [6, 2-3]

Трансгуманизм в массовой культуре повлиял на создание большого количества художественных произведений различных форм, в которых тем или иным образом отражены трансгуманистические идеи.

Литература:

1. Dvorsky, George, James Hughes, and C. T. Hartford. Postgenderism: Beyond the Gender Binary. — Hartford, CT: Institute for Ethics and Emerging Technologies - 2008 - С.15-17.
2. Bostrom Responds to Fukuyama's Assertion that Transhumanism is World's Most Dangerous Idea // World Transhumanist Association, 2004 - С. 3-4.
3. Проблема постчеловека, или трансформативная антропология глазами синергичной антропологии / Философские науки. - 2008г. - № 2. – С. 12-13.
4. Thomas Nelson. An Army of Davids: How Markets and Technology Empower Ordinary People to Beat Big Media, Big Government, and Other Goliaths / Reynolds, Glenn – 2006 - С. 34-35.
5. Citizen Cyborg: Why Democratic Societies Must Respond to the Redesigned Human of the Future. — Westview Press, 2004 - С.13-15.
6. Future of Humanity Institute - С. 2-3. - Режим доступа: www.fhi.ox.ac.uk/research

УДК 141.7(Аквінський)(043)

Черток Д. В.

ИДЕИ И ВЗГЛЯДЫ ФИЛОСОФИЯ ФОМЫ АКВИНСКОГО

Фома Аквинский (1225 - 1274) - доминиканский монах, крупный теологический средневековый философ, систематизатор схоластики, так же в честь него назвали течение томизма - одного из господствующих направлений католической Церкви.

Основные произведения Фомы Аквинского: "Сумма теологии", "Сумма философии" ("Против язычников"), комментарии к Библии, комментарии к произведениям Аристотеля.

Фома Аквинский считал недостаточным онтологическое доказательство существования Бога (то есть "очевидное" доказательство существования Бога, выводимое из существования его творения - окружающего мира, как считал Августин Блаженный)[1,стр. 7].

Фома выдвигает пять собственных доказательств существования Бога. Движение - все, что движется, движимо кем-то (чем-то) другим - следовательно, есть первичный двигатель всего - Бог. Причина - (все, что существует, имеет причину - следовательно, есть первопричина всего - Бог. Случайность и необходимость - случайное зависит от необходимого - следовательно, первоначальной необходимостью является Бог. Степени качеств - все, что существует, имеет различные степени качеств (лучше, хуже, больше, меньше и т. д.) - следовательно, должно существовать высшее совершенство - Бог. Цель - все в окружающем мире имеет какую-либо цель, направляется к цели, имеет смысл - значит, существует какое-то разумное начало, которое направляет все к цели, придает смысл всему, - Бог.

Также Фома Аквинский исследует проблему бытия не только Бога, но и всего сущего. В частности, он: 1. разделяет сущность (эссенцию) и существование (экзистенцию). Их разделение - одна из ключевых идей католичества. Подразумевает в качестве сущности (эссенции) "чистую идею" вещи либо явления, совокупность признаков, черт, назначения, которые существуют в разуме Бога (Божественный замысел). Также подразумевает в качестве существования (экзистенции) сам факт бытия вещи. Он считает, что любая вещь, любое явление есть сущность, которая обрела существование по воле Бога (то есть "чистая идея", которая приобрела материальную форму в силу акта Божественной воли). Доказывает, что бытие и благо обратимы, то есть Бог, давший сущности существование, может данную сущность существования и лишить, следовательно, окружающий мир бремен и непостоянен. Сущность и существование едины только в Боге, следовательно, Бог не может быть обратим - Он вечен, всемогущ и постоянен, не зависит от иных внешних факторов. Исходя из данных посылок, согласно Фоме: все состоит из материи и формы (идеи); суть любой вещи -единство формы и материи; форма (идея) является определяющим началом, а материя есть лишьместилище различных форм; форма (идея) есть одновременно цель возникновения вещи; идея (форма) любой вещи троична: существует в Божественном разуме, в самой вещи, в восприятии (памяти) человека [2,стр 32].

Исследуя проблему познания, Фома Аквинский приходит к следующим выводам:

1. откровение и разум (вера и знание) - не одно и то же (как считал Августин Блаженный), а различные понятия;
2. вера и разум одновременно участвуют в процессе познания;
3. вера и разум дают истинное знание;
4. если человеческий разум противоречит вере, то он дает неистинное знание;
5. все в мире делится на то, что можно познать рационально (разумом), и то, что разумом непознаваемо;
6. разумом можно познать факт существования Бога, единство Бога, бессмертие человеческой души и др.;
7. не поддаются рациональному (разумному) познанию проблемы сотворения мира, первородного греха, троичность Бога, а, следовательно, могут быть познаны через Божественное откровение;
8. философия и теология - разные науки;
9. философия может объяснить только то, что познаваемо разумом;
10. все остальное (божественное откровение) может познать только теология[3,стр. 8].

Историческое значение философии Фомы Аквинского (прежде всего для католической Церкви) в том, что им были: даны пять доказательств существования Бога; систематизирована схоластика; закреплено разделение эссенции и экзистенции (сущности и существования), что доказывало всемогущество Бога и полную зависимость от Него, Его воли всего сущего; доказаны (с точки зрения католиков) правильность, преимущество идеализма над материализмом, существование Божественных идей, которые предшествуют вещи: господство идеи над материей (а, следовательно, Бога над окружающим миром); выдвинута идея об истинности знания, полученного разумом только в случае соответствия разума вере; вычленены сферы бытия, которые могут быть познаны только через откровение; разделены философия и теология, причем философия поставлена в подчиненное положение по отношению к теологии; логически доказан ряд положений теологии и схоластики.

В 1878 г. учение Фомы Аквинского решением Папы Римского было объявлено официальной идеологией католицизма. В настоящее время получил распространение неотомизм - философско-религиозное учение, основанное на идеях Фомы Аквинского[4,стр. 17].

Литература:

1. Дзикевич Е.А. Философско-эстетические взгляды Фомы Аквинского.- М., 1986.
2. Жильсон Э. Философ и теология. - М., 1995.

3. История философии: Энциклопедия. - М.: Интерпрессервис; Книжный Дом. 2002.
4. Стретерн П. Фома Аквинский за 90 минут - М., Астрель, 2005.

УДК 128.091(043)

Чечиль К. А.

ПОНЯТИЕ ЖИЗНИ И СМЕРТИ В ФИЛОСОФИИ

В жизни каждого человека рано или поздно наступает момент, когда он задается вопросом о конечности своего индивидуального существования. Человек - единственное существо, которое осознает свою смертность и может делать ее предметом размышления. Но неизбежность собственной смерти воспринимается человеком отнюдь не как отвлеченная истина, а вызывает сильнейшие эмоциональные потрясения, затрагивает самые глубины его внутреннего мира.

Поиском ответа на этот вопрос занимались и занимаются и мифология, и различные религиозные учения, и искусство, и многочисленные философии. Но в отличие от мифологии и религии, которые, как правило, стремятся навязать, продиктовать человеку определенные его решения, философия помогает, аккумулируя и критически анализируя предшествующий опыт человечества в такого рода поисках, апеллирует прежде всего к разуму человека и исходит из того, что человек должен искать ответ самостоятельно, прилагая для этого собственные духовные усилия.

Философы, которые обращались к теме смерти, нередко пишут о том, что в различных культурах эта тема переживалась по-разному. В иные эпохи страх смерти и вовсе отсутствовал: люди находили в себе силы противостоять угрозе физического уничтожения. Страх перед смертью заложен в самой человеческой природе, в самой тайне жизни. Он изначален, то есть коренится в глубинах человеческой психики. Однако в конкретной эпохе, через призму определенных духовных ценностей этот страх обретает различные преобразованные формы. Каждая культура вырабатывает определенную систему ценностей, в которой переосмысливаются вопросы жизни и смерти. Она творит также определенный комплекс образов и символов, с помощью которых обеспечивается психологическое равновесие индивидов. Человек, разумеется, располагает отвлеченным знанием о факте неотвратимой смерти. Но он пытается, опираясь на существующую в данной культуре символику, сформировать более конкретное представление о том, что делает возможной полноценную жизнь перед фактом неизбежной гибели.

За небольшими исключениями у всех времен и народов люди высказывались о жизни достаточно негативно. Жизнь - страдание (Будда, Шопенгауэр и др.); жизнь - сон (Веды, Платон, Лабрюйер, Паскаль); жизнь - бездна зла (древнеегипетский текст "Разговор человека со своим духом"). "И возненавидел я жизнь, потому что противны стали мне дела, которые делаются под солнцем, ибо все - суета и томление духа" (Экклезиаст); "Человеческая жизнь жалка" (Сенека); "Жизнь - борьба и странствие по чужбине" (Марк Аврелий); "Все пепел, призрак, тень и дым" (Иоанн Дамаскин); "Жизнь однозвучна, зрелище уныло" (Петрарка); "Жизнь - это повесть глупца, рассказанная идиотом, полная шума и ярости, но лишённая смысла" (Шекспир); "Жизнь человеческая не что иное, как постоянная иллюзия" (Паскаль); "Вся жизнь - лишь цена обманчивых надежд" (Дидро); "Моя жизнь - вечная ночь... что такое жизнь, как не безумие?" (Кьеркегор); "Вся человеческая жизнь глубоко погружена в неправду" (Ницше).

В Новое время в осмыслении смерти в европейском сознании господствует иная традиция - пантеистическая, отождествляющая Бога в мир. В этих концепциях, которые складывались еще в мистике средних веков, а затем в натурфилософии эпохи Возрождения, господствовали натуралистические тенденции, растворявшие Бога в природе.

Истинная романтизация смерти, которая является вызовом жизни, начинается в новейшей западной философии у Шопенгауэра. Немецкий философ пытался создать единое воззрение на судьбы тела и души. Жизнь в системе его рассуждений оценивается как нечто такое, чему лучше было бы вовсе не быть. Земное существование, по его мнению, - это определенного рода промах и случайность.

Шопенгауэр убежден, что развитие космического цикла породило множество несчастий. А человек призван осознать катастрофичность этого процесса, чтобы осмыслить пагубность земного бытия. Философ доказывал, что существа низшей организации блаженнее человека. Ведь они лишены сознания, поэтому и не ведают, что мир дурен, губителен. Откуда взял Данте материал для своего ада? - спрашивает Шопенгауэр. И отвечал: разумеется, из нашего действительного мира. Когда же, наоборот, перед Данте возникла задача изобразить небеса и их блаженство, то он оказался в неодолимом затруднении именно потому, что наш мир не дает материала ни для чего подобного.

Животное, рассуждал Шопенгауэр, страшится смерти только бессознательно, инстинктивно. Оно не может выработать ясную картину физической гибели. Человек же не только отдает себе отчет в грядущем исчезновении. Он способен по этой причине страдать. Реальное ощущение предстоящего

исхода усиливает его мучения. Вот почему, по Шопенгауэру, счастье ни в коей мере не может рассматриваться как цель человеческого существования.

Предложение о том, что человек способен обрести счастье, Шопенгауэр называет “пагубным заблуждением”. Исходя из него, невозможно построить логическую картину мира. Она неизбежно будет полна противоречий. Но стоит перейти на противоположную точку зрения - увидеть цель жизни в страданиях, как все парадоксы разрушатся. Все существование человека указывает, что страдания - его настоящий удел, жизнь неотделима от мучений. Появление наше на свет сопровождается плачем. Само бытие человека в сущности трагично, а более всего - исход. Во всем видна печать предопределения.

Где же выход? Шопенгауэр полагает, что на смерть надо смотреть как на главную цель. Ее тень неизбежно лежит на человеческой жизни. Немецкий философ полагал, что в момент смерти разрешается все, что подготовлялось в течение жизни. Итак, ожидание смерти, ее предчувствие, ее возвращение – вот на что способен разумный человек в отличие от животного. Только человеческая воля может отречься от жизни, отвернуться от нее. Такой поэтизации смерти не было ни в одной культуре. Ни один народ не считал смерть благом и не стремился перечеркнуть жизнь. Даже сторонники Будды не отвергали ценности самой жизни, полной различных превратностей и злослучений.

Осознавая конечность своего земного существования и задаваясь вопросом о смысле жизни, человек начинает вырабатывать собственное отношение к жизни и смерти.

По сути дела, речь идет о триаде: жизнь - смерть - бессмертие, поскольку все духовные системы человечества исходили из идеи противоречивого единства этих феноменов. Наибольшее внимание здесь уделялось смерти и обретению бессмертия в жизни иной, а сама человеческая жизнь трактовалась как миг, отпущенный человеку для того, что бы он мог достойно подготовиться к смерти и бессмертию.

Литература:

1. Человек и общество. Современный мир. М.,1994.
2. Абдеев Р. Ф. Философия информационной цивилизации. М.,1994
3. Хелсе В. Философия и экология. М.,1998.
4. Философия и жизнь, 1991/4 “О смерти и бессмертии”, /Изд. “Знание”

СЕКЦІЯ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОЛІТОЛОГІЇ

УДК323(73)(043)

Гугля Н.

ДЕРЖАВНО-ПОЛІТИЧНИЙ УСТРІЙ ЯПОНІЇ. ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛКИ ДЕРЖАВНОГО ВЛАШТУВАННЯ АЗІАТСЬКОГО ЛІДЕРА

Японія - одна з найбільш розвинених країн світу, з дуже високим рівнем життя. Ця країна цікава ще тим, що імператорська династія Японії вважається найдавнішою з усіх понині збережених спадкових монархій у світі.

Система державного управління Японії має високу досконалість взаємодії політичних та адміністративних складових управлінської системи. Тут прослідковується накладання та взаємодія історично сформованих елементів державного управління і суб'єктів парламентської демократії. Досконалість японської системи свідчить про можливість цивілізованого розподілу важелів впливу на загальнодержавну систему управління. Чітка вертикаль державних менеджерів виконує функції високоякісних управлінців і політично не заангажованих виконавців загальнодержавної політики.

Політична структура Японії існує в рамках парламентської представницької демократії, де прем'єр-міністр Японії є главою уряду, при цьому Японія є конституційною монархією. Законодавча влада належить двопалатному парламенту, який обирається на основі загальних прямих виборів. Він формується з нижньої Палати представників і верхньої Палати радників. Перша складається з 480 депутатів, що обираються на 4 роки. Вона розглядає і затверджує основні законопроекти. Друга палата складається з 242 депутатів, що обираються на 6 років. Вона перевіряє законопроекти, прийняті нижньою палатою, затверджує або відсилає їх на доопрацювання [1, с.16].

Виконавча влада здійснюється кабінетом міністрів на чолі з прем'єр-міністром [1]. Протягом тривалого часу прем'єр-міністром призначався лідер політичної партії, що мала парламентську більшість, але в 1993 р., кількома політичними партіями вперше було створено коаліційний кабінет. Кабінет міністрів несе колективну відповідальність перед Парламентом. Кабінет формується з державних міністрів і очолюється прем'єр-міністром. Прем'єр-міністр та інші міністри повинні бути цивільними особами. Термін "цивільна особа" передбачає, що ця особа не була у минулому професійним військовим або носієм мілітаристської ідеології і не перебуває на службі в силах самооборони. Прем'єр-міністр, що обирається парламентом є найчастіше лідером правлячої партії, що володіє в парламенті більшістю місць. Партійна дисципліна зобов'язує депутатів правлячої партії підкорятися прем'єр-міністру як своєму партійному лідерові і голосувати за пропозиції і рішення кабінету міністрів. Практично не парламентська більшість керує кабінетом, а кабінет в особі лідерів правлячої партії керує парламентською більшістю.

Відповідно до конституції імператор є символом держави і єдності народу, його статус визначається волею всього народу, якому належить суверенна влада [4, с.44]. Монарх не може впливати на прийняття та реалізацію законів. Народ здійснює свою владу через демократично обраний парламент і сформовані ним та відповідальні перед ним органи виконавчої влади. Станом на 2015 рік Імператором Японії є Його Величність Імператор Акіхіто.

Конституцією передбачено незалежна судова влада. Верховний суд країни складається з головного судді, призначуваного імператором за поданням кабінету міністрів, і 14 суддів, які призначаються самим кабінетом. Конституція встановлює референдарну відповідальність членів Верховного суду: кожен 10 років одночасно з виборами до парламенту виборці голосують «за» чи «проти» конкретних суддів.

Місцеве самоврядування в Японії здійснюється на рівні адміністративних одиниць - префектур, міст, селищ і сіл. У країні його називають «школою демократії». Громада кожного з цих рівнів обирає собі владу, що займається справами місцевого водопостачання, пожежною службою, бібліотеками, утилізацією сміття, турботою літніми громадянами тощо.

Японія є країною з представницькою демократією. Громадяни беруть участь в управлінні країною шляхом обрання своїх представників главами муніципалітетів, депутатами місцевих рад або Парламенту. У зв'язку з цим, вибори цих представників є найбільш важливими у внутрішньополітичному житті Японії. Вибори проходять за дотриманням принципів загального, рівного, прямого, таємного голосування. Право голосу мають всі громадяни Японії старші 20 років.

Основним законом країни визнається Конституція, що була прийнята ще у 1947 році. У разі невідповідності її положень реальному стану справ у країні та світі передбачається механізм прийняття поправок до Конституції.

Отже, розглянувши державно-політичний устрій Японії, можна побачити багато спільного із устроєм України і провести певні паралелі. Як і Японія, наша країна – суверена, незалежна і демократична, але на відмінну від японської монархії, Україна - парламентсько-президентська республіка. Важко напевне сказати, чи має переваги імператорська династія перед виборним президентом. Але, на мою думку, монархія, хоча і представницька, є виявом стабільності та певним гарантом у країні. З іншого боку, це унеможливило виконання принципу демократичного вибору.

Окрему увагу можна приділити судовій владі в двох, вищезгаданих країнах. Зараз в Україні активно триває процес перетворення країни. Негайного реформування вимагає судова система [5, с.125]. Можливо, у пригоді може стати досвід японського судочинства. Конституція передбачає ряд заходів, спрямованих на підвищення авторитету суддів. Так, зокрема, призначенню в члени Верховного суду передують так звані процедури “перегляду народом” при проведенні виборів до Палати представників. І якщо більшість виборців дасть згоду на зміщення якого-небудь судді, він повинен негайно залишити свою посаду. Така процедура повторюється кожні 10 років. Але ця система має свої недоліки: більшість виборців погано знає членів Верховного суду і не завжди може бути об’єктивною.

Проаналізувавши японську сучасну концепцію демократичного врядування та розмежування політичного та адміністративного управління, справедливо зазначити, що взаємодія легітимно обраних демократичним способом представницьких органів, сформованих політичним шляхом, здійснюється на умовах взаємодії та взаємодоповнення. Цей досвід можна врахувати в українському державотворенні, зокрема в частині розмежування і взаємодії політичного та адміністративного управління як складників єдиної системи демократичного врядування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Георгіца А. З. Конституційно-правові інститути зарубіжних країн / А. З. Георгіца. – Чернівці: Рута, 1994. – 138 с.
2. Данилов С.Ю. Правовые демократические государства: очерки истории / С.Ю. Данилов. – М.: Дашков и К°, 2009. – 292 с.
3. Макарчук В. С. Історія держави і права зарубіжних країн / В. С. Макарчук. К.: Атіка, 2004. – 616 с.
4. Мещеряков А. Н. - Японский император и русский царь / А.Н. Мещеряков. – М.: Наталис, 2004. – 256 с.
5. Шемшученко Ю. С. Антологія української юридичної думки. Конституційне (державне) право / Ю.С. Шемшученко. – К.: Юридична книга, 2004. – 599 с.

УДК 37(32)(043)

Ліхачов А.

АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ ТА ДНР

Різноманітні політичні явища в суспільстві є самодостатньою цілісністю. Ця їхня властивість втілена в понятті «політична система» суспільства, її завдання – забезпечення неперервності, взаємопов’язаності й координації діяльності різних політичних суб’єктів для досягнення поставлених цілей. Вона гармонізує суспільні відносини, визначає механізми вирішення соціальних конфліктів і запобігання кризовим явищам. Теорія політичної системи важлива для розуміння політичного життя будь-якого суспільства, а надто для передбачення напрямів і перспектив розвитку того чи іншого державного утворення.

На тлі ситуації, що сьогодні склалась в Україні, виникненням на її сході псевдодержавних утворень (ДНР, ЛНР), які намагаються позиціонувати себе як справжні незалежні країни, доцільно зробити спроби порівняти їх політичні системи з українською. Однак, спершу необхідно виокремити та дати стислу характеристику загальноприйнятим компонентам політичної системи для більшого розуміння суті порівняння.

У політичній системі суспільства розрізняють п’ять основних груп елементів: політичні інститути, політичні відносини, політичні норми, політичну свідомість і політичну культуру. Відповідно до цих елементів виділяють організаційно-інституціональну, регулятивну, функціональну, комунікативну та духовно-ідеологічну підсистеми політичної системи [1, с.101]. Інституціональну підсистему складають такі політичні інститути: держава та її структурні елементи, такі як парламент, уряд, політичні партії, громадсько-політичні організації, церква, органи місцевого самоврядування. У своїй сукупності ці взаємозв’язані політичні інститути утворюють політичну організацію суспільства, організаційну основу політичної системи. До політичної системи як її інститути входять не всі наявні в суспільстві громадські організації, а лише ті, що пов’язані з функціонуванням політичної влади. Залежно від ступеня залученості до політичного життя і здійснення влади розрізняють три види організацій:

Власне політичні – організації прямо й безпосередньо здійснюють політичну владу у повному обсязі або, у крайньому випадку, прагнуть до цього. Здійснення влади або боротьба за неї є головним у їхній діяльності. Такими є держава і політичні партії[1, с.102]. Політизовані або невласне політичні організації, для яких участь у здійсненні політичної влади є лише одним з аспектів їх функціонування, це – громадські організації, професійні спілки, народні рухи, об'єднання підприємців тощо. Неполітичні організації, якими є, наприклад, науково-технічні товариства, різноманітні аматорські об'єднання – товариства рибалок, мисливців, спортсменів тощо, за звичайних умов не беруть участі у здійсненні політичної влади. Формально діяльність таких організацій не передбачає здійснення політичної функції, проте за певних умов, ситуативно, вони можуть бути суб'єктами політики, виступаючи як групи тиску[1, с.102].

У своїй сукупності і взаємозв'язках політичні інститути утворюють політичну організацію суспільства, організаційну основу політичної системи. Центральна роль у політичній системі належить державі. Саме вона забезпечує політичну організованість суспільства. Особливе місце в політичній системі займають політичні партії, які є головними учасниками боротьби за завоювання, утримання й використання державної влади. Кожна партія прагне мати можливість визначати політику держави або хоча б впливати на неї. Інституціональна підсистема є основоположною як до політичної системи суспільства в цілому, так і до її окремих складових[1, с.103].

Регулятивну підсистему утворюють сукупність політичних норм, за допомогою яких здійснюється регулювання політичних відносин. Одні політичні норми цілеспрямовано створюються державою – норми права; інші складаються поступово під впливом політичних, економічних, духовних чинників – норми моралі, звичаї, традиції. Головною складовою регулятивної підсистеми суспільства є норми національного права[1, с.103]. Функціональна підсистема політичної системи знаходить своє вираження у політичному процесі й політичному режимі.

Комунікативна підсистема містить політичні відносини, тобто ті зв'язки між людьми та їх спільностями, які складаються у процесі реалізації влади або з її приводу. Інформаційно-комунікативна підсистема містить ЗМІ, засоби комунікації, науково-інформаційну інфраструктуру – тобто розгалужену мережу установ, які займаються збором, обробкою, поширенням інформації про політичне життя, пропагуючи вироблені політичні та правові норми, певну політичну свідомість і політичну ідеологію.

Духовно-ідеологічну підсистему політичної системи складають політична свідомість і політична культура[1, с.103].

Отже, проаналізувавши основні структурні компоненти які повинні бути наявні у політичній системі, можна перейти вже й до характеристики цих складових.

Порівнюючи інституціональну складову слід зауважити, що цей аспект фактично відсутній в квазідержавних утвореннях. Такі політичні інститути як держава та її структурні елементи (парламент, уряд, політичні партії, тощо) або зовсім відсутні, або мають вигляд нежиттєздатних, псевдополітичних утворень, що не мають реальної здатності приймати самостійні рішення та провадити незалежну від реального керівництва (Російської Федерації) політику. Звісно в таких умовах неможлива хоч якась адекватна політична організація суспільства[2]. Україна в цьому аспекті, не зважаючи на всі проблеми, виступає більш-менш усталено функціонуючим державним апаратом та повним спектром структурних елементів, які дійсно виконують покладені на них функції.

Характеризуючи регулятивну підсистему слід виділити що і в цьому аспекті квазіутворення не відповідають критеріям. Говорити про якісь політичні норми, норми права та моралі в цих утвореннях дуже важко. В цьому аспекті «політичні» відносини у «народних республіках»більше нагадують звичайний бандитизм. Українська ж держава виробила в цьому пункті зовсім не ідеальну але все ж таки діючу схему політичних відносин, яка дозволяє регулювати політичне життя країни[3].

Комунікативний та ідеологічний аспекти в галузі зв'язку влади з суспільством та політичної свідомості та культури найбільш повно розкривають сутність «народних республік». Зв'язок владних структур з суспільством та відповідь суспільства на подібний характер контакту в цих утвореннях більш всього нагадує примітивні африканські диктатури «Бананових республік» де владна верхівка має необмежену владу перед населенням, а саме суспільство не зможе адекватно відреагувати на безправність свого становища і вважає це нормальним положенням справ а іноді і радіє такому керівництву з тих чи інших примарних причин. Подібне становище існує і в «народних республіках», де «суспільство» перебуває в повній відірваності від реалій сучасності та будь якої політичної свідомості та культури [4,5]. В той же час Україна за останній час зробила значний прогрес в цій сфері. Зворотній зв'язок із владою та політична грамотність населення все ж таки підвищується.

Підбиваючи підсумок цього аналізу слід відзначити, що нажаль сьогодні продовжують виникати подібні квазідержави, що намагаються позиціонувати себе як повноцінні країни. С тих або інших причин часто населення, що опинилося під владою таких утворень, не в змозі адекватно сприйняти своє реальне становище та становище своєї нібито держави[6].

Яскраве висвітлення цього ми можемо сьогодні бачити саме на прикладі так званих ДНР та ЛНР. Створення та саме існування цих псевдодержав повністю залежить від волі керівництва Російської Федерації, але значна частина населення цих окупованих регіонів продовжує вірити в якісь примарні, незрозумілі будь-якій адекватній людині, постулати маріонеткового, клептократичного керівництва на тлі постійного погіршення ситуації та гуманітарної катастрофи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пугачев В.П., Соловьев А.И. Введение в политологию / В. П. Пугачев, А. И. Соловьев.— М.: Аспект Пресс, 2004. — 479 с.
2. Оприлюднено повний список членів «Ради міністрів» «ДНР» // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ukr.obozrevatel.com/crime/56970-zaharchenko-oprilyudniv-dlya-sbu-imena-novih-vatazhkiv-terroristiv-dnr.htm>.
3. Сепаратисты «ДНР» арестовали своих же «министров» // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://novosti.dn.ua/details/238480/>.
4. Бей своих, чтобы чужие боялись // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://gorlovka.ua/News/Article/6536>.
5. В Горловке все руководящие должности заняли граждане РФ // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://nbnews.com.ua/ru/news/162055/>.
6. Список «достижений» ДНР и ЛНР // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://novosti.dn.ua/details/225229/>.

УДК327.1(043)

Китик Н.

ПОЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА НОРВЕГИИ

Норвегия – конституционная монархия. В Норвегии действует конституция 1814 с многочисленными последующими поправками и дополнениями. Король Норвегии (с 17 января 1991) – Харальд V. Король осуществляет связь между тремя ветвями власти. Монархия наследственная, и с 1990 трон переходит к старшему сыну или дочери, хотя принцесса Мерта-Луиза составила исключение из этого правила. Официально король осуществляет все политические назначения, присутствует на всех церемониях и ведет (вместе с наследным принцем) формальные еженедельные заседания Государственного совета (правительства). Исполнительная власть принадлежит премьер-министру, действующему от имени короля. Кабинет министров состоит из премьер-министра и 16 министров, возглавляющих соответствующие департаменты. С октября 2005 пост премьер-министра Норвегии занимает лидер «Норвежской рабочей партии» Йенс Стольтенберг. Правительство несет коллективную ответственность за проводимую политику, хотя каждый министр имеет право публично выражать несогласие по тому или иному вопросу. Члены кабинета министров утверждаются партией большинства или коалицией в парламенте – Стортинге. Они могут участвовать в парламентских прениях, но не имеют права голоса. Посты государственных служащих предоставляются после прохождения конкурсных экзаменов.

Законодательная власть принадлежит Стортингу, состоящему из 165 членов, избираемых на четырехлетний срок по партийным спискам в каждой из 19 областей (фюльке). Для каждого члена Стортинга избирается заместитель. Таким образом, всегда имеется замена отсутствующим и членам Стортинга, вошедшим в состав правительства. Избирательным правом в Норвегии наделены все граждане, достигшие 18 лет и проживающие в стране не меньше пяти лет. Для выдвижения в Стортинг граждане должны проживать в Норвегии не менее 10 лет и к моменту выборов иметь место жительства в данном избирательном округе. Формальные законопроекты (в отличие от резолюций) должны обсуждаться и выноситься на голосование обеими палатами порознь, но в случае расхождения во мнениях для принятия законопроекта необходимо собрать большинство в 2/3 голосов на совместном заседании палат. Однако большинство дел решаются на заседаниях комиссий, состав которых назначается в зависимости от представительства партий.

Поскольку Норвегия - небольшая страна, но правительство старается вывести ее на новый уровень развития, достигать высоких результатов во всех начинаниях, как и во всех странах, у Норвегии есть свои плюсы, направления в которых это государство достигло более лучших результатов, нежели в других странах.

Одним из плюсов есть в этой стране - гендерное равенство. Я считаю, что очень важно ставить права женщины и мужчины на одном уровне. И этого я не могу сказать про нашу страну. Так как в 1913 году Норвегия одной из первых стран в мире предоставила женщинам избирательные права в полном объеме. С 1960-х годов норвежские СМИ стали проводить активные кампании по формированию

благоприятного общественного мнения в поддержку обеспечения равенства женщин и увеличения их представительства в органах власти

В 1978 году в Норвегии был принят закон о равноправии полов, запрещающий дискриминацию по половому признаку во всех сферах общественной жизни. За его соблюдением следят Комиссия по равенству полов и Бюро уполномоченного по вопросам соблюдения равноправия между полами. Норвегия присоединилась к Конвенции о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин и ежегодно отчитывается перед ООН о положении женщин в стране.

Влияние женщин в норвежской политике постепенно возрастает. Постепенно сформировалось мнение, что женщин в руководящих органах должно быть не менее 40 %. В Стортинге число депутаток-женщин в последние годы составляет 35–40 % (по итогам выборов 2005 года — 37,9 %). В 1981 году в закон о равноправии полов были внесены поправки относительно поддержания гендерного баланса в государственных комитетах и других организациях.

Официально гендерные квоты на участие в политике в Норвегии отсутствуют, хотя все политические партии де-факто добровольно предоставляют женщинам определённую долю в своих рядах, а также выдвигают их на руководящие посты, чтобы позиционировать себя как сторонников гендерного равноправия.

В отношении роли женщин на предприятиях ситуация регламентирована новым законом, принятым в 2004 году и вступившим в силу с 2006 года. Данный закон требует, чтобы как минимум 40 % совета директоров предприятия составляли женщины. В целом женщины в Норвегии имеют широкие возможности для трудоустройства. По данным ООН за 2005 год, доля работающих женщин составила в Норвегии свыше 63 % (доля работающих мужчин составила 86 %).

Государство финансирует ряд социальных программ, направленных на помощь женщинам, страдающим от гендерной дискриминации, поддерживает (в том числе в финансовом отношении) развитие женского предпринимательства. В стране действует около 50 приютов для женщин и детей, пострадавших от насилия в семье. В Норвегии очень много внимания предоставляют женщинам, чего не увидишь в нашем государстве.

Также, в ежегодной классификации Всемирного банка, опубликованной в середине 2008 года, Норвегия названа страной — членом ОЭСР с экономикой «высокого дохода».

Норвегия заметно отличается от типичных стран, достигших стадии постиндустриального развития с преобладающей ролью сферы услуг. Картину меняет крупный сектор добычи и переработки минерального топлива, на который в разные годы приходилось от 16 до 28 % ВВП страны. Тем не менее даже в Норвегии большая часть ВВП создаётся именно в сфере услуг (53 %), и эта доля растёт.

Норвегия — крупный производитель и важный экспортёр электрической энергии, производимой главным образом на ГЭС (её производство подвержено сильному колебанию в зависимости от уровня воды в реках). Почти все электрогенерирующие предприятия и транспортная инфраструктура принадлежат центральному правительству и муниципалитетам. Активно развиваются альтернативные технологии по производству энергии.

А ещё не мало важно, образовательная и здравоохранительная системы Норвегии. Они являются полностью бесплатными и финансируются за счёт налоговых поступлений. Этот я считаю одним из главных признаков страны, которая желает лучшего уровня жизни для своего населения. В Украине как здравоохранительная, а в частности и образовательная система не совсем можно назвать бесплатными и финансируемыми. Этот пункт в политики Норвегии, я была добавила и Украину. В 1967 году все виды социальных пособий в Норвегии были собраны воедино в Национальную систему страхования, которая в случае необходимости позволяет получать пособие по болезни или безработице, пенсию по старости или инвалидности, пособия одиноким матерям или вдовам и так далее.

В настоящее время идёт обсуждение проекта реформы пенсионной системы, которая, по предварительным планам, должна начаться в 2010 году. Целью реформы ставится создание стимулов для более позднего ухода на пенсию и более активное использование частных накоплений во время периода трудовой деятельности для получения в старости более высокой пенсии. Предполагается, что планируемая реформа не должна изменить сути норвежской пенсионной системы, в основе которой по-прежнему будет лежать бюджетное финансирование.

По сравнению с другими странами — членами ОЭСР в Норвегии более значительное место занимает государственный сектор экономики: система общественного здравоохранения, общественное образование, правоохранительные органы, армия.

Норвегия — небольшая страна, которая в силу географического положения и зависимости от мировой торговли активно участвует в международной жизни. Норвегия является членом ООН и ее специализированных организаций. С 1949 главные политические партии поддерживали участие Норвегии в НАТО. Скандинавское сотрудничество подкреплялось участием в Северном совете (эта организация стимулирует культурную общность скандинавских стран и обеспечивает взаимное соблюдение прав их

громадян), а також зусиллями по створенню Скандинавського таможенного союзу. Норвегія оказувала допомогу в створенні Європейської асоціації вільної торгівлі і з 1960 є її членом, а також входить в склад Організації економічного розвитку і співробітництва. В 1962 уряд Норвегії звернувся з проханням про приєднання до європейського загального ринку і в 1972 погодився з умовами прийому в цю організацію. Однак на референдумі, проведеному в тому ж році, норвежці висловилися проти участі в загальному ринку. На референдумі 1994 населення не погодилось з вступом Норвегії в ЄС, тоді як її сусіди і партнери Фінляндія і Швеція приєдналися до цього союзу. В 2003 Норвегія направила війська в Ірак в складі очолюваної США коаліції.

В підсумку, можна вважати, що Норвегія - це невелика, але повністю незалежна країна, яка багата природними ресурсами, зміцненими міжнародними відносинами, а також країна, яка з непереборним бажанням розвиває не тільки власні межі, але і межі цих відносин.

ЛИТЕРАТУРА

1. Гундерсон Т. Норвегія - економічне і соціальне розвиток в Баренцевому регіоні / Т. Гундерсон // МЭиМО. 1994. №7-8. - С. 38-46.

2. "Привіт з Норвегії" Економіка і життя. - 1992. - №36 (додаток).

УДК453.1(043)

Тютюма Т.

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ФРАНЦІЇ

На сьогоднішній день дослідження політичних систем країн ЄС є досить актуальним, не виключенням є і Франція. Цю країну вчені досліджують з різних сторін, зокрема, проблеми інституційних чинників (вплив виборчої системи на політичну стабільність) порушують такі науковці як Д. Горюва, А. Демішель, М. Дюверже, А. Ковальова, Т. Кіса та ін.; голлізм Франції представлений студіями О. Лозовицького;

Категорія «політична система суспільства» вели відносно недавно, коли водночас із державними інституціями почали діяти політичні партії, громадські об'єднання, рухи. Цю політичну систему розглядають згідно з двома концепціями: соціологічної та правової концепції.

Соціологічна концепція визначає політичну систему як динамічний механізм, що перетворює імпульси від оточення й від самих політичних структур на політичне рішення, які формують політичну поведінку та громадську позицію індивіда. Прибічниками цієї концепції є Д. Істон (один із її авторів, американсько-канадський політолог), Г. Алмонд, У. Мітчелл, К. Дойч.

Згідно з правовою концепцією, представниками якої були Т. Аквінський, С. С. Дністрянський політична система - це сукупність державних і недержавних соціальних інститутів, які здійснюють владу, управління суспільством, регулюють взаємини між громадянами, соціальними і етнічними групами, забезпечують стабільність суспільства, відповідний порядок у ньому.

Отже, політична система - це сукупність трьох підсистем, що взаємодіють між собою: інституційної, інформаційно-комунікативної та нормативно-регулятивної [1 с. 84].

Франція є унітарною за формами організації влади, форма правління в цій країні є змішана, бо Конституція 1953 року, зберігши певні атрибути парламентаризму, фактично оформила встановлення режиму особистої влади.

Для Франції характерне розмаїття політичних культур, співіснування нових і старих культур, прихильність до ліберально-демократичних традицій. Так наприклад, поряд із прихильництвом до представницької влади властиві плебісцитарна традиція, схильність до популізму.

Кожній демократичній державі властива в першу чергу прихильність до взаємодії з нормами міжнародного права. На відміну від інших держав, у Франції конституційно закріплено пріоритет міжнародного права (Конституція у статті 54 встановлює механізм контролю за відповідністю та взаємодією, що дозволяє уникати протиріч). Так у цій статті не хотіли, щоб існували протиріччя між міжнародним правом та Основним законом країни. Розроблено повністю механізм усунення протиріч, якщо вони виникають у процесі ратифікації міжнародних угод. Розділ II присвячений Президенту Республіки, його компетенції, порядку і процедури його обрання. Розділ міститься у ст.5-19.

Цікавим органом Франції є Конституційні ради, до її складу довічно входять колишні президенти країни. Таким чином, колишні президенти маючи великий досвід управління країною, допомагають у вирішенні важливих проблем. Зокрема, в їх компетенцію входять вирішення важливих питань, перевірка правильності обрання президента, депутатів, сенаторів і т.п.

Особливістю управління французькою державою при чіткому відповідно принципом поділу влади є деякий пріоритет виконавчої влади перед законодавчою. У П'ятій Республіці центральна виконавча влада представлена Президентом і Урядом.

Вищим законодавчим органом Франції є Парламент. Його компетенція закріплена у розділі IV Конституції. Парламент складається з двох палат: Національної асамблеї і Сенату. Своєрідність французького Парламенту полягає в тому, що відповідно до статті 24 Конституції: «Депутати Національних зборів обираються прямим голосуванням. Сенат обирається шляхом непрямого голосування. Він забезпечує представництво територіальних колективів Республіки. Французи, які проживають за межами Франції, представлені в Сенаті» [2, с. 22].

На початку XXI ст. спостерігалися посилення взаємозалежності регіональних і світових процесів, зростання впливу соціально-економічної взаємодії на політичну складову державної системи. Відбувалося ускладнення й урізноманітнення рольового чинника в політичній поведінці держави.

Отже, позитивним явищем французької політичної системи, на мою думку, є Конституційні ради, орган який контролює і підтримує владу, хоча служать народу та державі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рудич Ф. М. Політологія: Підручник. – К.: Либідь, 2004 – 480 с.
2. Лозовицький О. Французький парламентаризм: альтернативи напередодні «нової республіки» / О. Лозовицький // Зовнішні справи. – 2012. – № 6 – С. 20-23.
3. Лозовицький О. Французький державно-політичний націоналізм як ідеологія світової держави в умовах соціальних трансформацій та кризових явищ / О. Лозовицький // Людина і політика. – 2004. – № 2. – С. 41-51
4. Парно Л. Д. Електоральні механізми формування стабільної урядової більшості (на прикладі Франції) / Л. Д. Парно // Гілея. – К., 2012. – Вип. 59 (№4). – С. 799-804

323.001.3.(477:485)(043)

Позолотіна Д.

АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ ШВЕЦІЇ ТА УКРАЇНИ

Спочатку доцільно визначити, що саме являє собою таке поняття, як «політична система». Взагалі, цей термін є центральною проблемою політології, тому існує багато теорій щодо нього. Сучасні дослідники виділяють його суть наступним чином: «цілісна, інтегрована сукупність політичних суб'єктів, структур і відносин, що відображає інтереси усіх політичних і соціальних сил суспільства» [1]. Згідно з вищесказаним, під політичною системою України та Швеції будемо розуміти сукупність політичних відносин, правових норм, інститутів і ідей, пов'язаних із формуванням та здійсненням влади та управління суспільством в цих країнах.

Сьогодні в українській науці про політику існують різні точки зору у визначенні типу політичної системи нашої країни, що пояснюється не тільки різними підходами, але насамперед складністю, неоднозначністю політичних процесів в Україні, пов'язаних з переходом від тоталітарної системи до демократичної. Звідси і широкий діапазон її визначень – від «посткомуністичної», «постсоціалістичної» до «постколоніальної», «посттоталітарної» [1]. Загальним для всіх точок зору є, по-перше, визнання того факту, що в нашій країні відбувається активний процес становлення нового типу політичної системи і, по-друге, констатація вибору України демократичного типу політичної системи на цьому складному шляху перетворень.

То ж, ми дійшли думки, що сьогоднішня в Україні політична система – перехідна. До невід'ємних атрибутів фасадної демократії сучасної політичної системи України можна віднести конституційні засади формування та функціонування органів влади, розвиток громадянських і політичних організацій, правового забезпечення захисту прав громадян та ін. Про існування розвинених форм фасадної демократії в Україні свідчить наявність громадських та владних інститутів, які формально покликані забезпечувати народовладдя (Верховна рада, вибори), а в реальності є її імітацією.

Інститути представницької демократії використовуються переважно для лобювання економічних інтересів, або ж для з'ясування стосунків (конкурентної боротьби) між найбільш впливовими групами інтересів. Згідно культурологічної концепції політичну систему України можна віднести до східно-православної цивілізації, для якої характерні дуже сильна державна бюрократія, ідеологічна обробка населення церквою і державою [2, с.96]. На відміну від країн Заходу, що орієнтуються, в основному, на католицько-протестантську культуру, для країн, що виростили на ґрунті східно-православної культурної традиції (Росія, Білорусія, Болгарія, Сербія), характерний досить слабкий реформістський потенціал.

Разом з тим політична система в Україні має також риси західноєвропейської політичної культури. За теорією модернізації (теорії трьох стадій розвитку суспільства Д. Белла) вона поєднує в собі риси індустріального та інформаційного типів суспільства [2, с. 97]. З погляду характеру і масштабів здійснення владних управлінських функцій українська політична система поєднує елементи її трьох різновидів – адміністративно-командної, змагальної і соціооб'єднальної систем. Хоча Конституція закріпила ідеал

соціооб'єднальної системи, насправді її здійснення гальмується уповільненим процесом перетворень у всіх сферах економічного і політичного життя.

У результаті Революції Гідності Україна, безсумнівно, зробила крок від пострадянської автократії у бік парламентаризму, проте вона знаходиться лише в самому початку шляху до реальної демократії. І тих, хто вірив, що ці події – дійсно «революція», яка чарівним чином змінить характер української політики, неминуче призвело до розчарування.

Найбільш впливовими гравцями в системі взаємовідносин влади і власності залишаються найбільш впливові бізнес-групи і державна бюрократія. Контроль над урядом залишається насамперед питанням безпосереднього доступу цих груп до виконавчої влади і, відповідно, додержавного протекторату і економічних преференцій. Олігархія змінилася поформі, але не за змістом. На зміну конкурентного авторитаризму прийшла олігархічна демократія, при якій олігархічні групи змагаються не лише в центральній владі, але і на виборах.

Що треба зробити в цій ситуації? Слід подивитися на міжнародний досвід та вибрати звідси для нашої країни вектори розвитку, вдосконалення. Я вибрала Швецію, як країну, яка має дуже високий індекс людського розвитку (ІРЛ), а саме – восьме місце в світі, у порівнянні з Україною, яка посідає вісімдесят третє місце [4]. Але, слід зауважити, що умови для економічного розвитку (великі площі чорноземів, наявність нафтових та газових родовищ, вигідне географічне положення для транзитної торгівлі, ріка Дніпро та Чорне море, які є основою розвитку судноплавства, наявність промислових портів, наявність великої кількості рекреаційних зон і т.д.) в Україні в разі сприятливіші, ніж у Швеції. Попробуємо розібратися в причинах успіху шведської політичної системи.

Для ознайомлення доцільно повідомити, що Швеція – конституційна монархія з парламентською формою правління. Глава держави – король (з вересня 1973 року – КарлГустав XVI), за яким за конституцією зберігаються тільки представницькі функції, тобто він не має політичної влади і офіційно представляє шведський народ. Політична влада належить уряду. Законодавча влада знаходиться в руках однопалатного парламенту – риксдагу, вибори в якому відбуваються кожен третій рік. Риксдаг приймає закони, бюджет, встановлює податки і збори, затверджує склад уряду і т.д. Центральну владу в регіонах представляє губернатор [3].

Важливою в політиці Швеції є ідея рівності в соціально-економічному плані. Україні добре було б триматися цього ж напрямку. В чому його сутність? Основне гасло політики – «рівна зарплата за рівну працю» [3]. На практиці означає, що тип і природа праці повинні бути нормою для встановлення зарплат. Таким чином, шведська модель, зокрема, відрізняється дуже високим в порівнянні з іншими країнами ступенем вирівнювання заробітної плати між кваліфікованими і некваліфікованими працівниками, що відображає основні принципи ідеології загального добробуту в Швеції.

Для України сьогодні важливо звернути увагу на подолання кризи народжуваності в країні і вжити заходів для сприяння приросту населення. В Швеції, наприклад, якщо в 1930-1940-х роках основний акцент у сімейній політиці був зроблений на тій моделі сім'ї, в якій головну роль грав чоловік, то вже в 1946 році згідно з новим законопроектом фінансова підтримка давалася вже і жінкам, які в разі хвороби могли розраховувати на грошову допомогу, а також спеціальні дотації, що виплачувалися на дітей [3].

З одного боку, за рахунок введення дитячої допомоги та фінансової підтримки для матерів підтримувався поширений в ті роки стереотип жінки-домогосподарки. З іншого боку, ця політика зміцнювала становище матерів в рамках сім'ї і робила жінок все більш незалежними від їхніх чоловіків. Дитяча допомога і сьогодні виплачується для всіх дітей країни, незалежно від рівня прибутків їх батьків. Мінімальний захист від несприятливих життєвих обставин гарантується практично для кожного.

Скандинавська модель соціальної держави сприяла поступовому зрівнянню жінок і чоловіків в економічній сфері, що, зокрема, проявлялося в орієнтації соціальної політики, спрямованої на стимулювання жінок самостійно і незалежно від своїх родин мати власне джерело доходу, а значить, бути повноправними учасниками ринку праці. На жаль, Україна не може подолати патріархальне суспільство, тож маємо такі наслідки, як: небажання жінок брати участь у політичному житті, розвивати науковий сектор, нездатність жінок бути конкурентоспроможними учасниками ринку праці.

Шведська модель зрівняння ролі жінок та чоловіків у суспільстві призвела до того що, покращилася система шкільної освіти, в якій жінки, як і чоловіки, орієнтуються тепер на професійну підготовку та навчання, а надалі – на отримання кваліфікованих робочих місць нарівні з чоловіками. Погано це чи добре, коли сімейні цінності і турботи йдуть підчас на другий план, а основним стає здійснення того, що зовсім недавно було прерогативою чоловіків, тобто професійне зростання і кар'єри, – інше питання. І, нарешті, зростаючий громадський сектор потребував жіночих робочих рук, особливо в тих галузях, де їх частка була традиційно висока. Всі ці особливості, пов'язані з новою роллю жінки у шведському суспільстві, призвели до розвитку нових галузей соціального забезпечення: організації дитячих садів, груп продовженого дня та ін.

Однією з визначальних рис шведської моделі є також високий рівень національної солідарності шведів. Сьогодні це проявляється в згуртованості профспілок з найманими працівниками, консолідації основної маси населення в прагненні до досягнення високого рівня соціальних гарантій та економічного добробуту. Широко поширена в інших країнах з ринковою економікою практика активного протистояння профспілок і роботодавців у Швеції практично відсутня [3].

Значну роль у цьому процесі зіграло підписана в 1938 році угода між Центральним об'єднанням профспілок Швеції та Шведською спілкою роботодавців, в якій були оформлені взаємовідносини між трудовими колективами та підприємцями [3]. Саме завдяки національній солідарності стала можлива податкова політика, яка у поєднанні з соціальною політикою утворює механізм більш рівномірного розподілу особистих доходів громадян.

Підводячи підсумки, слід сказати, що сьогодні соціальна держава у Швеції вже не сприймається як результат боротьби за владу між працею і капіталом, політикою і ринком, а скоріше існує як система суспільної злагоди, яка робить Швецію з її високоосвіченої і конкурентоспроможної робочої силою привабливим місцем для міжнародних інвестицій і фінансового капіталу, де соціальна держава спонукає громадян брати участь в економічному розвитку спільного для всіх справи. Україні варто було б взяти до уваги вищеназвані «секрети успіху» Швеції, але для цього потрібно перетворити суспільство з аморфного та з розвиненим «культу держави» на таке, що захоче та зможе самостійно повідомляти про свої права, знати обов'язки, брати активну участь у громадському та політичному житті не заради егоїстичного збагачення, а задля спільного добробуту. Також Україні слід подолати «патріархальне світобачення», яке залишилося спадком від СРСР, сьогодні українська жінка повинна захотіти бути не радикальною феміністкою, а повноправним членом суспільства, який зможе себе забезпечувати як економічно, так і духовно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Політологія: терміни, поняття, персоналії, схеми, таблиці. Навчальний словник-довідник для студентів. –К. : «Каравела», Львів «Новий Світ», 2000. – 320 с.
2. Піча В. М., Хома Н. М. Політологія / В. М. Піча, Н. М. Хома. – Л.: Фенікс, 2001. – 216 с.
3. Чарахчян В.К. Шведская социально-экономическая модель. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://moneywillchangetheworld.com/shvedskaya-sotsialno-konomitcheskaya-modely-rezulytat-posledovatelynogo-genezisa-v-k-tcharahtchyan/>
4. Індекс Людського Розвитку – [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Індекс_людського_розвитку

УДК 241.3(043)

Якушева Д.

ПОЛИТИЧЕСКОЕ УСТРОЙСТВО НОРВЕГИИ

Королевство Норвегия, Норвегия — государство в Северной Европе, располагающееся в западной части Скандинавского полуострова и на огромном количестве прилегающих к Скандинавскому полуострову мелких островов, а также архипелаге Шпицберген (Свальбард), островах Ян-Майен и Медвежий в Северном Ледовитом океане. Заморской территорией Норвегии является остров Буве в южной части Атлантического океана. Также Норвегия претендует на территории в Антарктике, попадающие под действие конвенции 1961 года — Остров Петра I и Землю Королевы Мод. Норвегия граничит с тремя государствами: со Швецией — на востоке, с Финляндией и с Россией — на северо-востоке. Страну омывают Баренцево море — на северо-востоке, Норвежское море — на западе и Северное море — на юго-западе. Название страны происходит от древнескандинавского слова *Nordrvegr* — «путь на север».

Норвегия — унитарное государство, основанное на принципах конституционной монархии и парламентской демократии. В стране действует конституция 1814 года с рядом позднейших поправок и дополнений. Король является главой государства и исполнительной власти. Королём Норвегии с 1991 года является Харальд V. Высшим законодательным органом страны является двухпалатный парламент — Стортинг. По основному закону страны Норвегия провозглашалась «свободным, независимым и неделимым государством», имеющим «монархическую, ограниченную и наследственную форму правления», причем изначально король обладал очень широкими полномочиями, которые постепенно уменьшались вместе с реформами конституции. Изначально король имел право назначать членов Совета, которые были ответственны только перед ним, однако с установлением в 1884 году парламентаризма, то есть ответственности правительства, опирающегося на парламентское большинство, перед Стортингом, он потерял это право. Установление такого порядка было очень долгим, начало было положено ещё в 1859 году внесением законопроекта о допущении членов правительства к

заседаниям стортинга с правом совещательного голоса, и осложнялось межпартийными противоречиями между Венстре и Хёйре, в которой победили левые силы. Именно в эти годы 2 основные политические силы «окончательно сформировались как общенациональные, со своим представительством в парламенте»[6]. Победа левых сил привела к их приходу к власти последовавшему за этим расколу в связи с разногласиями в программах проведения реформ.

Церковь не отделена от государства, что отражается и в обязанности короля и хотя бы половины Государственного совета исповедовать лютеранство, причем только последние имеют права обсуждать вопросы, касающиеся государственной церкви. Король является символом норвежской нации, свою реальную власть он передает Государственному Совету. И хотя по действующей версии Конституции он все ещё обладает довольно широкими полномочиями, они «имеют чисто церемониальный характер». Власть короля не рассматривается как анахронизм, поэтому роль республиканских сил в партийном спектре чрезвычайно мала, хотя они в нём представлены и даже конституируются в новые партии, как то, например, Норвежский республиканский альянс (2005).

Конституция Норвегии является старейшей в Европе. Однако она не осталась неизменной со времени ее принятия. В ходе исторического развития в нее были внесены многочисленные изменения и дополнения. Кроме того, государственный строй страны подвергался существенным изменениям и в процессе приспособления конституционной практики к новым потребностям общественного развития без включения соответствующих поправок в текст Основного закона страны. В результате этого действующая Конституция значительно отличается от ее первоначального текста.

Эйдсвольская Конституция, определив Норвегию как дуалистическую монархию, имела целью обеспечить преобладание парламента над королевской властью. В ней явно прослеживались более сильные позиции парламента - Стортинга по сравнению со шведским Риксдагом по Конституции 1809 г. Норвежская буржуазия, дворянство и чиновничество видели в Стортинге орган, представляющий их интересы, опасаясь усиления влияния шведских правящих кругов через шведского короля.

На современном этапе первое место в системе государственных органов Норвегии занимает Стортинг, который рассматривает все важные вопросы в жизни страны. Он принимает законы по самым различным вопросам и вследствие этого может быть отнесен к парламентам с абсолютно неограниченными законодательными полномочиями. Конституция не предусматривает возможности делегирования законодательных прав парламента исполнительной власти.

Конституция довольно детально регулирует круг финансовых полномочий Стортинга, которые включают введение государственных повинностей (налогов, пошлин, сборов, акцизов и др.), предоставление займов из государственной казны, определение гражданского листа Короля и членов королевской семьи, ставок пенсий и должностных окладов, принятие государственного бюджета. Стортинг на практике эффективно контролирует финансовую деятельность Правительства. Так, специальные ревизоры Стортинга проверяют отчеты Правительства о выполнении государственного бюджета, могут знакомиться с его текущей финансовой деятельностью. Специальный комитет Одельстинга при проверке различных сторон правительственной деятельности контролирует и расходование государственных средств. Стортинг определяет и целесообразность дополнительных ассигнований, если об этом просит Правительство.

Поскольку в Норвегии не признается приоритет норм международных договоров перед национальным правом, то все международные договоры, требующие законодательного регулирования или расходования государственных средств, направляются Королем на ратификацию парламента. В 1962 г. был заново сформулирован 93 Конституции. На его основании решением Стортинга, за которое проголосовало не менее 2/3 депутатов, некоторые права государственных органов в ограниченной области могут быть переданы международному объединению "в целях обеспечения международного мира и безопасности или содействия международному правопорядку и сотрудничеству"* (3). В отличие от других стран Стортинг решает вопросы приема в норвежское гражданство.

В целом можно отметить тот факт, что, поскольку действующая Конституция Норвегии была принята в начале XIX в., в ходе конституционного развития она подверглась довольно значительным изменениям. Некоторые устаревшие нормы были отменены, дополнены или заново сформулированы. Из 112 ее параграфов изменения коснулись более 80 параграфов. Но, как уже указывалось выше, целый ряд весьма существенных новелл не нашли отражения в Конституции и действуют на основе конституционной практики.

Литература

1. Административное деление Норвегии // Сайт о Норвегии // URL: <http://norvegiya.org/administrativno-politicheskoe-ystroistvo-norvegii/administrativnoe-delenie.html>
2. Государственное устройство Норвегии // URL: <http://norvegiya.org/administrativno-politicheskoe-ystroistvo-norvegii/gosudarstvennoe-ystroistvo.html>
3. Конституция Норвегии от 17 января 1814 года // URL: http://norge.pp.ru/norway_constitusia.html

4. Конституция Норвегии от 17 января 1814 года // URL: http://norge.pp.ru/norway_constitutisia.html
5. Кузнецов А. Е. История Норвегии. М.: Т. М. Андреева, 2006. 535 с.
7. Соловьев А. И. Политология: Политическая теория. Политические технологии. М., 2001. // URL: <http://www.auditorium.ru/books/662/r4.pdf>
8. Страны Северной Европы (Финляндия, Швеция, Норвегия, Дания, Исландия). Под ред. Р. Н. Беляева. Петрозаводск: ПетрГУ, 2004. 300 с.

УДК 321(569.4)(043)

Минаева Ю.

ПОЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА И СОЦИАЛЬНОЕ УСТРОЙСТВО ИЗРАИЛЯ

Глава государства — президент, которого избирает кнессет на семь лет тайным голосованием, одно и то же лицо не может быть избрано президентом более чем на один срок. Первым президентом Израиля стал председатель всемирной сионистской организации профессор Хаим Вейцман. Согласно действующему законодательству, президент практически не обладает реальными властными полномочиями, он служит одним из символов государства и выполняет представительские функции. В числе реальных полномочий президента — выбор кандидата на должность премьер-министра после избрания нового созыва кнессета, этому кандидату поручается формирование правительства. Также президент имеет право амнистировать заключённых (гражданин Израиля, осуждённый к лишению свободы, может один раз за свою жизнь обратиться к президенту с прошением о помиловании) [3].

Высший орган законодательной власти — кнессет — однопалатный парламент, который состоит из 120 депутатов. Члены кнессета избираются прямым голосованием по партийным спискам. Первый состав кнессета начал свою работу после всеобщих выборов в январе 1949 года [3].

Центральный орган исполнительной власти — правительство, возглавляемое премьер-министром (букв. главой правительства). Первым премьер-министром Израиля стал глава Еврейского агентства Давид Бен-Гурион [3].

Высший орган судебной власти — Верховный суд Израиля (Высший Суд Справедливости). Он является последней инстанцией для рассмотрения гражданских и уголовных дел, а также действует как конституционный суд, принимая решения о соответствии отдельных законодательных актов «основным законам».

Кнессет, резиденция Президента, канцелярия Премьер-министра, Верховный Суд Израиля, как и большинство министерств и правительственных учреждений, находятся в Иерусалиме [3].

Исполнительную власть в городах осуществляют мэры, избираемые прямым голосованием. Муниципальные советы избираются прямым голосованием по партийным спискам и участвуют в руководстве, а также контроле за исполнительной властью. В поселках и деревнях — местные советы, региональные советы руководят группами небольших населенных пунктов [3].

В Израиле религия не отделена от государства, и на местах существуют религиозные советы, состоящие из духовных лиц, назначенных местной властью, главным раввином и министерством по делам религий, занимающиеся предоставлением населению услуг по актам гражданского состояния и культовых услуг [3].

Что касается законодательства, то государство Израиль не имеет формальной конституции. На практике ее функции исполняет свод «основных законов», регламентирующих основные вопросы государственного устройства, прав и свобод граждан [3].

Согласно решению кнессета от 15 июня 1950 года (т. н. «компромисс Харари») после того, как кнессет примет постановление о том, что все необходимые основные законы приняты, они, при добавлении соответствующей вводной части, составят конституцию государства Израиль [3].

Структура общества. Трудоспособное население Израиля занято в самых разных сферах деятельности, его распределение по отраслям примерно такое же, как и в других странах со сходным уровнем экономического развития. Аналогично, расслоение населения по уровню доходов соответствует положению в развитых промышленных странах. Одновременно сохраняются различия между ашкеназами и сефардами, между религиозными и нерелигиозными евреями и между всеми ними и арабами. До некоторой степени этноконфессиональная стратификация совпадает с классовой [2].

Этнические различия среди евреев. Основную часть рабочих в Израиле составляют евреи из стран Азии и Северной Африки - сефарды. Они крупными партиями прибывали после 1948 из арабских и других мусульманских государств и занимают нижние ступени общественной лестницы. Ветераны ишува, а также новые иммигранты - ашкеназы заняли позиции среднего класса. Такая дифференциация отражает недостаточный образовательный уровень и невысокую трудовую квалификацию многих иммигрантов из арабских стран.

В то время как сефарды формируют преобладающую долю населения Израиля, евреи-ашкеназы все еще удерживают за собой большинство ключевых постов в политической и экономической жизни. Их отличают высокие доходы, лучшее образование и хорошие жилищные условия. Постепенно благосостояние сефардов растет, отчасти благодаря усилиям правительства по уменьшению разрыва между разными категориями населения. Кроме того, сефарды приобрели навыки, способствующие достижению успеха в обществе. Они неуклонно пополняют ряды депутатов кнессета, министров и старших войсковых офицеров, однако малоимущие слои населения по-прежнему принадлежат в основном сефардам [2].

Социальное обеспечение. В Израиле создана разветвленная сеть государственных и добровольных органов социального обеспечения, оказывающих помощь бедным, больным и пожилым людям. Национальная программа обязательного страхования, финансируемого работодателями и трудящимися, обеспечивает выплату пенсий в размере 30% средней месячной заработной платы; дополнительные пенсии поступают от Хистадрута и других источников. Программа также гарантирует выплату пособий многодетным семьям, компенсаций за производственные травмы и пособий по безработице [3].

Положение женщин. Сионизм проповедует равноправие мужчин и женщин. Все больше женщин получают доступ к образованию и высокооплачиваемой работе. Им приходится отбывать воинскую повинность, чаще всего по определенным специальностям. Представительницы слабого пола в Израиле постепенно приобретают такое же положение, как в индустриальном обществе Запада. Израильские женщины заседают в кнессете и работают министрами, хотя и находятся в невыгодном положении по той причине, что вопросы личного плана, связанные с браками, разводами и т.д., рассматриваются в стране религиозными учреждениями и организациями [2].

Если проводить параллель между жизнью граждан Израиля и Украины, то можно выявить некоторые отличительные особенности:

- уровень жизни жителей Израиля выше, чем в Украине, так как экономика Израиля более развита;
- в Израиле женщины наравне с мужчинами должны проходить военную службу, в Украине же женщины не являются военнообязанными;
- в Израиле существует в основном карточная система услуг, в отличие от Украины, где карточная система существует наравне с оплатой наличными деньгами;
- Израиль практически все время находится в состоянии войны, в государстве часто происходят теракты, в отличие от Украины (хотя в Украине уже продолжительное время существует напряженная политическая ситуация на востоке страны) [1].

ЛИТЕРАТУРА

1. «Дерево целей» социальной политики Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=494>
2. Общество в Израиле [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.gidisrael.ru/o-narodah-izrailya/obschestvo-v-izraile.html>
3. Политическая система Израиля [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://go-israel.kiev.ua/countryinfo/5591c512-3ff7-4c21-ae7e-c6273ea55a99/>

УДК 251.2(043)

Чебанова Л.

ИММИГРАЦИОННАЯ ПОЛИТИКА ВЕЛИКОБРИТАНИИ

Правительственные деяния Великобритании в иммиграционной сфере всегда занимали первостепенное значение после экономических вопросов страны и тесно были связаны с политикой мультикультурализма. Как и в других европейских странах, в Великобритании она проводится уже на протяжении трёх последних десятилетий. Как и другие страны ЕС, Британия была одной из первых, начавших воплощать её в жизнь, однако государственная политика в отношении иммигрантов Великобритании никогда не провозглашала мультикультурализм первостепенной политической задачей. К тому же, в связи с накопленным иммиграционным опытом, Великобритания осознала неосуществимость расчётов прошлого на интеграцию мигрантов в британское общество, и создала более эффективную процедуру принятия ими британского гражданства и депортации тех лиц, представляющих опасность для общества и склонных к преступным действиям.

Цель исследования заключается в освящении положительных сторон иммиграционной политики Великобритании.

Во многих отношениях пример Великобритании в эмиграционной политике западноевропейских стран наиболее самобытен. В британском законодательстве после 1905 г. проводится различие между иностранцами и гражданами Содружества. Въезд иностранцев в страну был ограничен, граждан

Содружества – нет [3; с. 164]. С конца 60–х годов Великобритания начала политику мультикультурализма, а предпосылками ей послужили Вторая Мировая война и национально-освободительное движение 40-50-х годов XX в. в странах Третьего мира. Принятый лейбористским правительством Закон об английском подданстве 1948 г. [4] должен был содействовать передвижению трудовых ресурсов для решения демографических и экономических проблем в государстве. Сохранение в Законе 1948 г. за жителями государств Содружества статуса английского подданного фактически открыл беспрепятственный въезд в Великобританию иностранным гражданам, не ставя каких-либо ограничений.

Массовый приток иммигрантов из стран Содружества постепенно привел к нарастанию социальной напряженности, нехватку рабочих мест, жилья и социальных пособий. Государство адекватно отреагировало на сложившуюся ситуацию принятием в 1962 г. иммиграционного закона – Commonwealth Immigration Act [5], согласно которому вводилось количественное ограничение численности прибывающих в страну мигрантов в страну жителей Британского Содружества. Особенностью этого Закона состояла в том, что пребывание в стране должно было быть временным, а сам въезд разрешался только прямым родственникам иммигрантов, проживавшим в стране.

Достаточно последовательной и продуманной была политика консерваторов относительно решения эмиграционной проблемы в государстве. Правительство консерваторов стремилось адаптировать уже проживающих в пределах страны иммигрантов. Также они стали инициаторами ужесточения иммиграционного законодательства. Необходимо было сократить социальные издержки от иммиграции.

Вследствие сложившейся ситуации был принят Иммиграционный акт 1971 г., согласно которому устранялись всякие различия между иммигрантами из стран Содружества и из других государств, тем самым понижая статус выходцев из стран Содружества до "иностранца". В Акте о Британском гражданстве 1981 г. (The British Nationality Act 1981) [6] устанавливалось, что отныне британское гражданство могло передаваться только по матери – уроженке Британии. Автоматическое гражданство вместе с тем получили рожденные в стране до 1983 г., за исключением детей иностранных дипломатов [1; с. 101].

Мировая общественность отреагировала на эти законы отрицательно, обвиняя правительство Великобритании в дискриминации по отношению к гражданам других стран, желающим проживать на территории его государства и нетолерантном отношении к ним, в результате чего была создана комиссия по расовому неравенству.

Масштабы миграционных потоков и распространение организованной преступности и терроризма поставили задачу обеспечения миграционной безопасности страны и осуществлению мер для пересмотра иммиграционной политики. Принятый в 1988 г. Иммиграционный акт значительно ограничил иммиграцию и облегчил процедуру их депортации.

Проводимая политика Великобритании по сокращению иммиграции привело к тому, что вклад иммиграции составил менее половины прироста населения страны. Иммиграционная ситуация в Великобритании стала «девиантным» случаем посреди западных стран, однако уже с середины 80-х гг. она перетерпела значительные изменения.

Великобритания уклонилась от участия в Шенгенской зоне, предпочитая сохранять суверенные права в вопросах охраны своих границ и выдачи виз. С этого момента перед Великобританией открылись возможности для участия в формировании иммиграционной политики ЕС при сохранении суверенитета в вопросах охраны своих границ. Великобритания отказалась и продолжает отказываться от любого соглашения, предусматривающего отмену ее национального пограничного контроля. К тому же, Британия поддерживала несогласие национальных правительств передать органам ЕС права принятия основных решений в области миграционной политики. Сильное противодействие с ее стороны встретило также предложение облегчить условия натурализации и интеграции мигрантов в государствах – членах ЕС, особенно такие меры, как предоставление мигрантам права голоса, возможности получения ими двойного гражданства и т. д. [1].

Начиная с 1990-х годов требованиям ужесточения иммиграционной политики сопутствует либерализация иммиграционного законодательства. В последнее десятилетие необходимость принятия решительных мер относительно нормативно-правовой базы иммиграционной политики не только лишь осознается правительством, да и подтверждается его действиями: в ноябре 2009 г. Английское пограничное агентство представило публичному вниманию законопроект об иммиграции, призванный сделать иммиграцию в страну тщательно контролируемой. Согласно плану законопроекта, основными направлениями реформы английского иммиграционного законодательства выступают усиление пограничного контроля и селективный подход к экономическим мигрантам [2; с. 115].

Иммиграционный вопрос в последнее десятилетие начал волновать британское правительство более часто, чем в предыдущие годы. В связи с ухудшающимся состоянием экономики ещё сильнее проявляются негативные стороны влияния переселенцев на рынок труда. Значительное число иммигрантов благодаря либеральным законам правительства проживает за счёт выплаты пособий, что также ложится бременем

на государственный бюджет. Рост количества этнических столкновений способствовал пересмотру иммиграционной политики.

Реализация подготовленной лейбористами реформы находится в компетенции коалиционного правительства, сформированного по итогам парламентских выборов 2010 г. Новое правительство в лице министра внутренних дел Т. Мей уже озвучило намерение при формировании иммиграционной политики не ограничиваться только балльной системой и взяло обязательство уменьшить ежегодную численность иммигрантов [2; с. 116].

Таким образом, безусловным приоритетом Великобритании почти при всех правительствах было и остается сохранение самостоятельной позиции при решении иммиграционных проблем. Политика Великобритании относительно иммигрантов, в отличие от стран ЕС, в данный момент она осознала необходимость предоставления широких полномочий иммиграционной службе при ограничении иммиграционных потоков, предоставляя иммигрантам лишь минимум социальных благ и прав. Британское законодательство контролирует иммиграционные потоки иначе, чем аналогичное законодательство ЕС, и отдаёт приоритет тем иммигрантам, которые, получив британское гражданство, будут активно интегрироваться в британское общество и предоставлять определённую пользу государству.

ЛИТЕРАТУРА

1. Андреева Т. Основные направления иммиграционной политики Великобритании и ЕС [Электронный ресурс] / Т. Андреева. – Режим доступа: <http://demoscope.ru/weekly/2012/0525/analit03.php>
2. Шапаров А. Е. Иммиграционная политика Великобритании: наследие прошлого проблемы для будущего [Электронный ресурс] / А. Е. Шапаров. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/immigratsionnaya-politika-velikobritanii-nasledie-proshlogo-problemy-dlya-buduschego>
3. Шайн М. Иммиграционная политика в Европе: трансатлантические сопоставления [Электронный ресурс] / М. Шайн. – Режим доступа: <http://intelros.ru/pdf/Prognozis/01/Shine.pdf>
4. British Nationality Act, 1948 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6/11-12/56/enacted>
5. Commonwealth Immigration Act [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://web.archive.org/web/20110927012831/http://www.britishcitizen.info/CIA1962.pdf>
British Nationality Act 1981 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/61/pdfs/ukpga_19810061_en.pdf

УДК 342.3(043)

Пантелєва В.

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ДАНІЇ

Жителі Данії, люди ліберально налаштовані, і такий світогляд відбивається на політичному устрої країни. Невелика за розміром та кількістю населення Данія належить до найдавніших держав Західної Європи. Вона була заснована племенами данів, які проживали спочатку на південній частині Скандинавського півострова, а потім заселили увесь Датський архіпелаг та Ютландію.

Мета даної статті – проаналізувати політичну систему та виявити позитивні риси Данії в порівнянні з Україною.

За Основним законом Данія є конституційною монархією. Королівська влада успадковується представниками королівської династії чоловічої та жіночої статі відповідно до положень Закону про престолонаступництво від 27 березня 1953 р., який належить до конституційних актів. Король є главою держави. За Конституцією, він має бути членом євангелічної лютеранської церкви. Формально король наділений у визначених конституцією межах «верховною владою з усіх питань королівства» [1, 451].

Законодавчу владу в Данії здійснюють спільно король і однопалатний парламент (фолькетинг). Однак король фактично лише оприлюднює прийняті парламентом закони. До складу парламенту, який обирається на чотири роки, входить не більше 179 депутатів.

Виконавчу владу здійснює уряд – Рада Міністрів. Король призначає прем'єр-міністра та інших членів уряду. Вибір залежить від того, яка політична партія одержала більшість голосів виборців, а також від особи, яка очолює партію.

Особливістю організації виконавчої влади – існування Державної ради, яка є, формою публічної демонстрації діяльності уряду. Данія – є унітарною державою, поділеною на 14 областей (амтів). Управління очолюють начальники, які призначаються та звільняються з посади королем за поданням уряду. У свою чергу начальники амтів за поданням місцевих рад призначають та звільняють з посади

старост комун та бургомістрів муніципалітетів. Такий порядок забезпечує цілісність по всій вертикалі і досить жорсткий контроль за діяльністю її низових ланок.

Текст конституції вирізняється чітким і стислим формулюванням положень основного закону, що загалом характерно для правової традиції скандинавських країн. Примітною рисою є незмінність конституційної регламентації. За 50 з лишком років до її тексту не було внесено жодної поправки, що пояснюється ускладненою процедурою перегляду конституції.

Відповідно до Конституції, встановлено порядок змін і доповнень. Якщо парламент приймає законопроект з метою прийняття нового конституційного положення і уряд бажає його прийняття, видається указ про нові вибори парламенту. Якщо законопроект приймається новим парламентом без змін, він передається протягом 6 місяців після його схвалення на референдум[2, 11].

Юридичними підставами виборчої системи Данії є Конституція Данії від 5 червня 1953 року, Виборчий Акт від 11 травня 1987 року з останніми змінами від 10 квітня 1991года, а також акти Міністерства внутрішніх справ, видані відповідно до вказаного Акту. Конституція містить основні принципи виборчої системи, а Виборчий Акт їх конкретизує. Вибори в Гренландії і на Фарерських островах регулюються окремими нормативними актами.

Данський парламент, Фолькетинг, є однопалатним і складається з 179 членів, з яких 175 обираються від Данії, і по два від Фарерських островів і Гренландії. Члени Фолькетинга обираються на 4 року загальним таємним голосуванням по пропорційній системі виборчого права. Головна ідея цієї системи полягає в тому, щоб кожна політична партія отримувала в парламенті або іншому показному органі число мандатів, пропорційне числу поданих за неї голосів виборців.

З 175 членів парламенту від Данії 135 обираються з урахуванням набраних голосів у виборчих округах (голоси, отримані кожною партією в окрузі, послідовно діляться на 1,4; 3; 5; 7. і далі триває послідовний ряд непарних чисел), інші 40 вибираються з метою забезпечити пропорційне представництво тих партій, з якими ці кандидати пов'язані, тобто вони обираються за партійними списками по всій країні (так званий модифікований метод Сент-лагу).

Конституція Данії в Частині IV, Розділі 29 вказує на коло осіб, хто має право голосувати, тобто активне виборче право: "Будь-який підданий Данії, що має постійне місце проживання в Королівстві і досяг вікового цензу, встановленого пунктом 2 справжні розділи, має право брати участь у виборах Фолькетинга, якщо тільки він не оголошений недієздатним". Участь в голосуванні на виборах у Фолькетинг – важливий громадянський обов'язок (обов'язковий вотум). Перед виборами або референдумом громадяни, що мають право голосу, отримують виборчий бюлетень, в якому вказано, де і коли проходитиме голосування. Використання виборчого права є невід'ємною частиною поняття "Громадянин Данії".

Виборчий Акт не містить яких-небудь правил проведення передвиборної агітації, максимальна кількість використаних на вибори грошей і так далі. Існує тільки одна законодавча заборона - не можна проводити передвиборну агітацію в приміщення виборчої дільниці. Працівники виборчої дільниці не можуть носити на своєму одязі або з собою ніякої партійної символіки. Передбачено, що Міністерство юстиції може видавати деякі правила проведення передвиборної агітації в громадських місцях, на вулиці, з метою забезпечення громадського порядку. Закон "Про Данське радіо і телебачення" говорить про те, що усі партії мають рівний доступ до національного теле- і радіо ефіру під час передвиборної кампанії. Усі політичні партії безкоштовно отримують однаковий ефірний час для передвиборної кампанії. Реклама політичних партій на національних і регіональних теле- і радіо ефірах заборонена [3, 772-773].

Порівнюючи політичну систему Данії з Україною, можна зробити висновок, що в Україні з одного боку маємо сильно розвинену державну бюрократію, відсутність дієвого громадського контролю за владою, слабкість громадянського суспільства, "зрощення" влади і бізнесу. Основна причина недосконалості політичної системи полягає в тому, що політичні сили керуються у своїй діяльності не правовими нормами, а груповими інтересами. Коли та чи інша політична партія порушує свої програмні засади і статутні норми, вона не зможе на рівні державних органів твердо дотримуватися правових процедур. Правовий прогрес залежить від правової культури суспільства, розгортання конкуренції, становлення середнього класу, для якого правовий хаос несумісний з нормами буття [4, 78].

Політична система України нині перебуває на стадії розвитку всіх її компонентів, наповнення її функцій новим змістом, що відповідає статусу незалежної самостійної держави. Становлення і розвиток політичної системи України відбувається в період переходу від тоталітарного до демократичного суспільства еволюційним шляхом. Суперечливий характер її розвитку виявляється в повільних темпах політичної структури за цієї суспільства, незавершеності процесів виникнення багатопартійності та партійних систем, прагнення використати політичні цінності минулого без урахування змісту і специфіки політичного розвитку України на сучасному етапі.

Серед найскладніших проблем – створити досконалий механізм стримувань і противаг між законодавчою і виконавчою гілками влади, протистояння між якими не припиняється, а вперіоди

передвыборних кампаній навіть загострюється. Забороні повноваження і Президента, і парламенту повинні використовуватись там, де вони необхідні, і застосовуватися достатньо зважено [5, 8].

ЛІТЕРАТУРА

1. Мироненко О. М. Штейн Лоренс / О. М. Мироненко // Юридична енциклопедія: в 6т. редкол.: Ю.С. Шемчушенко. – К.: Вид-во «Українська енцикл.» ім. М.П. Бажана, 1998-2004. – 768 с.
2. Мяловицька Н. Особливості конституційної системи Королівства Данії [Електронний ресурс] / Мяловицька Н. – Режим доступу до статті http://papers.univ.kiev.ua/jurydychni_nauky/articles/Particular_the_constitutional_system_of_the_Kingdom_of_Denmark_19541.pdf
3. Конституции государств Европы : [в 3 т. / под ред. Л. А. Окунькова]. – М.: Изд-во Норма, 2001. – Т. 1. – 824 с.
4. Політичні структури і процеси в сучасній Україні: політологічний аналіз / Редкол.: Ф.М. Рудич (голова та ін. - К.: Наукова думка, 1995.- 266 с.
5. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку / Редкол.: Ф.М. Рудич (голова та ін. - К.: Парламентське видавництво, 1998. - 352 с.

УДК 323.2(494)(043)

Хаджинова И.

ПОЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА ШВЕЙЦАРИИ

Швейцария – страна вызывающая всемирное восхищение и зависть. Швейцария – страна противоречий. Здесь говорят на четырёх языках, живут в двадцати шести исторически сложившихся кантонах, отличающихся друг от друга. Значительная часть её населения – это культурные, этнические, религиозные и языковые меньшинства.

Актуальность данной работы обусловлена необходимостью изучения политической системы Швейцарии в связи с ее высоким уровнем эффективности.

Объектом работы является политическая система Швейцарии.

Предметом выступают особенности политической системы Швейцарии.

История успеха швейцарской государственной политики не находит стандартные объяснения. Сочетание относительно стабильных цен, низкого уровня безработицы, заинтересованности граждан в политической жизни государства, солидного бюджета страны и хорошей системы управления представляет собой вызов для экономической и политической науки.

Политическая система Швейцарии имеет ряд особенностей:

Во-первых, Швейцария – это конфедерация из 26 кантонов, но фактически представляет собой классическую федерацию. Каждый кантон имеет свою конституцию, законы, но их права ограничены федеральной конституцией. Одной из особенностей государственного управления страной является законодательное положение о том, что не допускается политическая монополия одной политической партии. Фактически наблюдаются четырехпартийные парламентские коалиции, составляющие Федеральный совет, в состав которого входят 7 человек, из которых выбирают президента сроком на 1 год. В свою очередь, в Федеральный совет входят представители четырёх партий, набравших наибольшее число голосов избирателей на выборах в Федеральную ассамблею.

Двухпалатная Федеральная ассамблея состоит из Государственного совета, т.е. Совета кантонов, в который входят 46 членов, избираемых на 4 года, и Национального совета, куда 200 депутатов избираются в результате прямого народного голосования на основе пропорционального представительства на 4 года. Это необходимо чтобы, представители «большой четвёрки» политических партий, входящих в Федеральный совет, опирались на принципы постоянного компромисса. Им необходимо достигать согласия с членами Федеральной ассамблеи, предотвращая, таким образом, неожиданные смены концепций в общественном развитии страны, сглаживая конфликты и напряжённости, которые неизбежно должны возникать в стране со многими национальными менталитетами и различными религиями [2].

Вторая особенность политической системы Швейцарии – это прямая демократия – форма политической организации и устройства общества, при которой основные решения иницируются, принимаются и исполняются непосредственно гражданами [1]. Эта система позволяет каждому гражданину непосредственно включиться в решение государственных проблем на кантональном и федеративном уровнях. Для проведения народного референдума необходимо собрать не менее 50 тыс. подписей для вынесения решения по разрабатываемому законоположению и 100 тыс. – для внесения изменений в действующие правовые нормы.

Кроме того, представляет интерес государственное стимулирование граждан участвовать в голосовании, которое проявляется в наложении взыскания на избирателя за неучастие в голосовании без

уважительною причиною. При проведенні виборів депутатів Національного ради і членів Ради кантонів в деяких кантонах введено обов'язкове участь виборців в голосуванні, при цьому неучастє в голосуванні без уважительною причиною влечє накладення на виборця штрафу.

Так як в Швейцарії мирно уживаються представителі різних національних меншинств, то в виборчому процесі використовують поліязиччє. Як відомо, в країні чотири державні мови – французький, німецький, італійський, романський і їх застосовують в виборчій документації і проведенні передвиборчої агітації.

Більшу роль в орієнтуванні політики країни грають вєдущіє асоціації ділових кіл. Наприклад, Асоціація швейцарських банкірів, котра підприємляє величезні зусилля для підтримання престижного рівня цього сектора в світовій економіці. Благодя цьому політична культура країни знаходиться на високому рівні. Бізнес орієнтований на загальне благо, а політична свідомість всіх шарів населення викликає захоплення.

Глядя на досвід Швейцарії Україна могла б спробувати застосувати деякі досягнення швейцарської політики. Не дивлячись на велику кількість національних меншинств і декілька державних мов, політична система Швейцарії працює як годинник, а в Україні, на даний момент існують труднощі в цих областях. Також політична свідомість і культура українців не знаходиться на належному рівні, а бізнес працює на розвиток держави, а тільки для власного багатства. Заняття громадян в політичні процеси є важливим кроком в розвитку політичної системи, тому вивчення політичних досягнень інших країн і застосування їх в національній політиці могло б покращити ситуацію в країні.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що політична система Швейцарії має свої особливості, котрі роблять країну стабільною і забезпечують високий рівень життя громадян.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Василик М.А. Словарь по политологии \ М.А. Василик, М.С. Вершинин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/Dict/index.php
2. Государственное устройство и политическая система Швейцарии[Электронный ресурс] – Режим доступа:<http://ru-world.net/shvejcariya-gosudarstvennoe-ustrojstvo-i-politicheskaya-sistema/>
3. Krumm T. Das politische System der Schweiz [Электронныйресурс] – Режимдоступа:<https://books.google.com.ua/booksMerkmale+des+politischen+Systems+in+der+Schweiz>
4. Politisches System der Schweiz. Wikipedia, die freie Enzyklopädie [Электронныйресурс] – Режимдоступа: https://de.wikipedia.org/wiki/Politisches_System_der_Schweiz

УДК342(043)

Дюсембекова А.

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА КНДР

Корейська Народна-Демократична Республіка (КНДР) – одна з двох держав, існуючих в даний час на Корейському півострові. КНДР у своєму розвитку пройшла два основні етапи. Перший – до початку 60-х років минулого століття – відрізнявся проведенням низки загальнодемократичних реформ, спрямованих насамперед на ліквідацію феодальної і колоніальної спадщини, поступальним розвитком економіки і соціальної сфери, створенням національної інтелігенції. Для другого характерні утвердження режиму особистої влади, згортання демократичних процедур, зниження темпів економічного розвитку внаслідок, непомірних військових витрат і курс на закриття північнокорейського суспільства не тільки від Заходу, а й від формально «братніх» соціалістичних країн.

Всупереч, численним прогнозам про швидкий і неминучий занепад політичної системи КНДР, особливо поширених після відомих подій в СРСР і Східній Європі, північнокорейському керівництву в цілому вдалося зберегти політичну стабільність, ідеологічні та економічні основи існуючого в країні ладу.

Політична система КНДР, за відомими історичними обставинами, формувалася за зразком держав радянського типу. Для нього були характерні панівна роль правлячої партії і домінування її ідеології, мобілізуючої народ на будівництво «світлого майбутнього», загальнонародна власність на основні засоби виробництва, плановість економіки, зрівняльний принцип розподілу матеріальних благ, залучення до праці майже всього працездатного населення і соціальна захищеність [1]. Згодом до них додався і культ особистості, який, у тій чи іншій мірі, пережили практично всі колишні соціалістичні країни. Проте з часом політичні інститути та процеси в КНДР стали набувати все більш своєрідний зміст. Для характеристики існуючої в КНДР моделі громадсько – політичного на Заході найбільш часто використовується поняття «тоталітаризм».

Відповідно до нового основного закону, прийнятому в 1972 р. який замінив першу конституцію 1948 р., КНДР стала президентською республікою з однопалатним парламентом і чисто технічним виконавчим органом – Адміністративною радою, чинним під керівництвом Президента КНДР і Центрального Народного Комітету (ЦНК) КНДР. ЦНК був оголошений «вищим керівним органом державної влади» і де-факто виконував роль Держради. Його главою, згідно конституції, став президент, до складу входили віце-президенти КНДР і ряд інших державних діячів. Саме цей орган мав право визначати структуру, повноваження та персональний склад Адміністративної ради КНДР і вкупі з ним становив уряд країни [2].

Ядром політичної системи КНДР є Трудова Партія Кореї. Офіційною датою створення ТПК вважається 10 жовтня 1945 р. ТПК є ідеальним типом ексклюзивної політичної партії, яка здійснює повний контроль за політичними процесами в країні, заперечує легітимність вираження будь-яких політичних інтересів будь-якої іншою групою або структурою. Її організації діють на всіх рівнях і у всіх сферах життя суспільства, мобілізуючи його на підтримку політики партійного керівництва [3].

Офіційно в КНДР існує багатопартійна політична система. Діють ще дві партії, що визнають керівну роль ТПК і не претендують на прихід до влади – це соціал-демократична партія Кореї (СДПК) і релігійна чхондоге-Чхонудан (Партія молодих друзів небесного шляху). У КНДР також діють близько 60 різних «масових організацій трудящих», професійних, релігійних та інших об'єднань. Які покликані виховувати у населення, зокрема у підростаючому поколінні, ті якості, які потрібні режиму [4].

Північна Корея досі в дуже великій мірі залишається замкнутою країною, іноземців Кореї дуже мало, а становище їх – дуже своєрідне, бо вони ізольовані від місцевого населення, напевно, багато більше, ніж в будь-якій іншій країні. Корейські газети і журнали заповнені патетичними промовамі, прославляючи ми надлюдську мудрість Вождя-батька чи Керівника-сина, але практично не відображають реальне життя країни. Корейські публікації на історичні теми також присвячені виключно прославленню Вождя і, на додачу, повністю фальсифіковані, так що опис одних і тих же подій може кардинально змінюватися кожні кілька років.

У цій країні досить складні умови життя. Як зазначав один зі звітів ООН про стан справ у цій державі за 23.10.2006 – Влада КНДР позбавляє своїх громадян права на харчування і на життя, а наявні мізерні ресурси витрачають на озброєння. Вони висилають інвалідів зі столиці, а тих з них, хто страждають психічними розладами, поміщають в жорстокі і нелюдські умови – у спеціальних районах і таборах, відомих як «зона-49». Про це на прес-конференції в Нью-Йорку повідомив спеціальний доповідач з питання про становище в галузі прав людини в Північній Кореї Вітін Мунтарбхорн. Спецповідіач відзначив, що Північна Корея з середини 90-х років відчуває в край серйозний дефіцит продовольства. У 2006 р. становище ще більше загострилося внаслідок великих повеней, ракетних випробувань і випробувань ядерної зброї, проведених КНДР [5]. Пхеньян відмовився від міжнародної продовольчої допомоги. Все це призвело до того, що в 2005 р. близько двох мільйонів чоловік відчули на собі наслідки скорочення імпорту зернових і продовольчої допомоги з за кордону. У кінці 2005 р. влада ліквідувала в країні всі ринки, тим самим заборонивши торгівлю зерновими. Вони пояснили цей тим, що витрачають контроль над економікою.

Представник ООН заявив, що в КНДР грубо порушуються права політичних опозиціонерів і членів їх сімей, зневажаються права на свободу вираження поглядів, асоціацій і релігії [6]. У країні відсутній доступ до мережі Інтернет, повністю заборонено розповсюдження будь-яких іноземних книг, газет і журналів, за винятком технічних довідників і матеріалів з природничих наук. Вся література (у тому числі і видана в КНДР), що вийшла більше 10-15 років тому, за винятком технічної та довідкової, знаходиться в спецхрані і не видається без дозволу спецслужб [7]. За повідомленнями ряду ЗМІ, в КНДР з 2004 р. по 2009 р. діяла заборона на користування мобільним зв'язком для більшості населення, за винятком керівних працівників і співробітників іноземних організацій; за нелегальне користування стільниковими телефонами громадяни піддавалися різним покаранням аж до страти [8].

Організація «A Woman'sVoiceInternational» стверджує, що держава насильно приваблює дівчат від 14 років для роботи в так званих групах «Кіпей», для роботи повіями. Стверджувалося також, що дівчат примушують до шлюбу з охороною Кім Чен Іраа бо «національними героями» по досягненні 25 років [9]. За даними каналу CNN, система охорони здоров'я в КНДР в 1997 р. була близька до колапсу. Канал повідомляв з посиланням на Червоний Хрест, що в Північній Кореї практично відсутні запаси ліків.

Однак Кім Чен Ін розуміє, схоже, що в нинішній ситуації запасу міцності системи вистачить років на 15-20, але йому ж не на 65 років, як було покійному батьку. Якщо він нічого не буде міняти, система все одно рано чи пізно розвалиться. Кім Чен Ін ввів новий курс розвитку країни, який отримав назву курс «п'юнчжін», що перекладається як «паралельний розвиток». У цілому ж політика «п'юнчжін» пояснюється як політика паралельного економічного зростання та нарощування ядерних арсеналів. Вкладення в ядерну галузь розглядається північнокорейським керівництвом як більш ефективний засіб підтримки обороноздатності країни порівняно з переозброєнням армії конвенціональною зброєю. Так вони

намагаються компенсувати неефективність економічної системи, змінити яку вони не можуть за досить вагомим внутрішньополітичних причин[9].

У середині країни були усунена стара керівна верхівка, наприклад Чан Сон Тхек розстріляний як: «зрадник і шкідник, який вчинив низку мерзенних злочинів». Решта просто пропали. Там така ж звичка, яка була і в СРСР – репресований людина зникає звідусіль. Також в КНДР практикується діяльність концтаборів, існування яких сама влада заперечує[10].

Отже, північнокорейська модель тоталітарного режиму характеризується тим, що політика КНДР побудована на принципах централізованої влади, яка по суті належить Трудовій партії Кореї, очолюваної Кім Чен Ингом, відсутня легальна опозиція. Головна ідеологія держави – Чучхе, нав'язується усіма структурами і ЗМІ країни. По суті відбувається знищення громадянського суспільства, обмеження прав і свобод людей. У країні існують концтабори, заборона Інтернету, обмеження мобільного зв'язку та застосовується смертна кара. Північна Корея досі залишається замкнутою країною, тому відомості щодо політики цієї країни, життя населення, функціонування державного апарату, залишаються не досить висвітленими.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жебин А. З. Коре́йскаяна́родно-демократи́ческаяреспублика: опытсувереннойтрансформации. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.center-bereg.ru/o3595.html>
2. Жебин А. З. Коре́йскаяна́родно-демократи́ческаяреспублика: опытсувереннойтрансформации. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.center-bereg.ru/o3595.html>
3. Ланьков А.Н. КНДР вчера и сегодня. КНДР вчера и сегодня. НеформальнаяисторияСевернойКореи / А.Н. Ланьков. – М., – 1995. – С. 153.
4. Тоталитаризм і свобода вираження поглядів у Північній Кореї. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.khpg.org/index.php?id=1007461144>
5. Центр новостей ООН: Власти КНДР лишаютсвоихграждан права на питание, а инвалидоввыселяютизстолицы.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.un.org/russian/news/ru/print.asp?newsid=6376>
6. Ланьков А.Н. КНДР вчера и сегодня. КНДР вчера и сегодня. НеформальнаяисторияСевернойКореи / А.Н. Ланьков. – М., – 1995. – С. 379.
7. Ланьков А.Н. КНДР вчера и сегодня. КНДР вчера и сегодня. НеформальнаяисторияСевернойКореи / А.Н. Ланьков. – М., – 1995. – С. 392.
8. Ланьков А.Н. КНДР вчера и сегодня. КНДР вчера и сегодня. НеформальнаяисторияСевернойКореи / А.Н. Ланьков. – М., – 1995. – С. 396.
9. Жебин А.З. Эволюцияполитическойсистемы КНДР в условияхглобальныхперемен / под ред. М.В.Демченко. – М., – 2006. – 216 с.
10. На лекциях о северокорейскомГУЛАГе. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lenta.ru/articles/2013/08/25/goolags/>

УДК642.3(043)

Тімотіна Д.

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ІРЛАНДІЇ

Місце ключової проблеми, вивченням якої безпосередньо займається наука політологія, є політична система, її структура та типологія, а також аналіз стану політичних систем країн. Треба зазначити, що дане поняття похідне від загального визначення системи. Загалом система представляє собою сукупність взаємопов'язаних елементів, які є одним цілим. Термін «політична система» у політологію був введений в 1950-ті роки американським політологом Девідом Істоном, який розробив відповідне теоретичне вчення. На його думку, політична система має включати в себе два складові: цілісність політики (держави, партій, політичних лідерів) та зв'язок із зовнішнім середовищем (з економічною, культурною, соціальною системами та іншими країнами).

Частіше за все, під політичною системою розуміють сукупність політичних інститутів, суспільних структур, норм і цінностей, їх взаємодія, через яку реалізується політична влада і вплив. Сюди також входять традиції, цінності, норми, що мають політичне значення та можуть впливають на політичний розвиток.

Вивчення політичних систем інших країн є достатньо актуальною темою. Це можна підтвердити тим, що дослідження такої проблематики є здебільшого вибірковою, тобто науковці загалом займаються аналізом великих та найбільш успішних країн, залишаючи поза увагою невеликі, але не менш достойні

держави. Тематика політичної системи Ірландії є дуже рідкісним явищем серед українських вчених, більшість інформації можна знайти на сайтах туристичних агентств та на веб-сторінках новин. По-друге, визначення переваг та недоліків політичної системи даної країни, дозволить провести порівняльний аналіз з системою нашої держави, що дозволить винести певні висновки.

На сьогоднішній день Ірландія є однією із найбільш успішних країн відносно політичної, економічної та технологічної складової. Це демократична правова держава з республіканською формою правління (парламентська республіка). Конституція була прийнята в 1937 році. Державна влада здійснюється на принципах її поділу на законодавчу, виконавчу і судову. Вищим органом законодавчої влади є парламент, що складається з палати громад (Дойл) і сенату (Шенад). Вищим органом виконавчої влади є уряд, який очолюється прем'єр-міністром (Енда Кенні). Глава держави – президент (Майкл Деніел Гітінс). Вищий судовий орган – Верховний Суд, суди апеляційної інстанції – вищі суди, суди першої інстанції – районні суди та нижча ланка судової системи представлена окремими судами.

Поряд з централізованою владою, політична система Ірландії включає в себе місцеве самоврядування. Воно представляє собою 29 рад графств, 5 рад великих міст, 5 муніципальних рад невеликих міст, 75 рад міських поселень. До комплексу обов'язків відноситься вирішення питань житлового фонду, роботи бібліотек, утримання доріг і громадських парків. Цікавою особливістю політичної системи на місцевому рівні є можливість стати депутатом без ірландського громадянства.

Під політичною системою даної країни розуміють сукупність політичних відносин, правових та політичних норм, що характеризуються своїм консерватизмом, провінціалізмом та сімейністю. Соціально-політичні інституції намагаються відповідати цивілізованими європейським зразкам. Виборчий процес побудований на всезагальному прямому голосуванні. Громадяни країни мають можливість брати участь в виборах після досягнення 18 років. Президент отримує право виконувати свої функціональні обов'язки протягом 7 років з перспективою переобрання. Дойл складається з 166 членів, які переобираються через 5 років. Сенат Ірландії в свою чергу складається з 60 членів, з яких 11 призначаються прем'єр-міністром, 6 обираються Національним та Дублінським університетами, 43 обираються шляхом непрямих виборів за особливими списками. Значна частина ірландських партій не має чітких програм в політиці. Серед найбільш великих політичних партій в Ірландії слід виділити наступні: Фіанна файл, Фіне гал, Лейбористська партія, Робоча партія.

Для того, щоб стати політиком в Ірландії необхідно вести суспільно-корисну діяльність, важливу для місцевого населення. Тут бути політиками не навчають, не має кар'єрного шляху до політичної популярності. Загалом такі посади отримують на основі благородних справ та досягнень. Тому в ірландській політиці з боку населення є помітним захоплення і політична підтримка тих діючих політиків, які дійсно здатні надати блага державі. У людей сильно розвинуте почуття приналежності до суспільства, 96% населення Ірландії вважають, що їм є на кого покласти в скрутну хвилину. Наприклад, явка виборців під час останніх виборів (червень 2014 року) склала 70%.

Ефективність функціонування політичної системи Ірландії підтверджується загальнолюською повагою до закону та його представників. Це виховується в населенні за допомогою діяльності католицької церкви та державної системи освіти. Тому життя в даній країні характеризується низьким рівнем злочинів, однак існує певна боротьба з корупцією та випадками крадіжок.

Зовнішня політика Ірландії спрямована на досягнення мирного і дружнього співробітництва з країнами на основі міжнародного права і моралі. Офіційно країна проводить політику нейтралітету та не бере участі у військових справах.

На основі аналізу відгуків людей, які проживають на території Ірландії достатню кількість років, щоб мати уявлення про цю країну, побудоване на досвіді, можна віділити такі позитивні особливості життя в ній:

1. життю характерний спокій і впевненість у завтрашньому дні навіть в важкий час;
2. значні переваги щодо ведення бізнесу, існує безліч податкових пільг для цього. Тут відсутнє законодавство, що направлено на боротьбу проти ухилення від сплати податків;
3. освіта і професійні навички є важливими передумовами отримання роботи. 75% дорослого населення Ірландії здобули повну середню освіту. Надається можливість навчатися (навіть у зрілому віці), підвищувати свою кваліфікацію;
4. направлення політики на подолання безробіття. Ірландські соціальні служби виплачують щотижня 140 євро протягом року. За цей час вони шукають варіанти роботи або пропонують курси перекваліфікації;
5. сукупний щомісячний дохід сім'ї з однією дитиною не повинен бути менше 2000 євро. Якщо сімейний дохід нижче, різницю закриває держава;
6. допомога при народженні дитини – 130 євро на місяць, це триває до 18-річчя. Це оформлює не родина, а Генеральний ЗАГС Ірландії;
7. Ірландія – одна з небагатьох країн світу, де вода подається безкоштовно.

Отже, політична система Ірландії дуже пов'язана з соціальною структурою країни. Доцільність такої системи визначається тим, що більшість населення почувають себе захищеними, проживаючи тут, навіть, якщо настають кризові моменти. Громадяни активно беруть участь в виборному процесі, а політиками становляться особи, які відзначилися своїми благими для суспільства справами. Порівнюючи сучасні відносини українського населення до політичної влади, її представників, а також їхнє відношення до виборів, можна сказати, що нашій країні є чому навчитися на досвіді Ірландії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Семке Н.М. Політологія. Модульний курс: навч.посібник / Н. М. Семке . – Харків: Торсінг плюс, 2009. – 384 с.
2. Політика в Ірландії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://travelask.ru/questions/10519-politika-v-irlandii>. – Загл. с екрана.
3. Вашкевич К. Дорого ли жить в Ирландии? [Електронний ресурс] / К.Вашкевич. – Режим доступу: http://economics.lb.ua/business/2013/08/08/217888_dorogo_li_zhit_irlanii.html. – Загл. с екрана.

УДК 323.2(438)(043)

Комар К.

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ПОЛЬЩІ

Політична система - це сукупність взаємодіючих між собою норм, ідей заснованих на них політичних інститутів, установ і дій, організують політичну владу, взаємозв'язок громадян і держави. Основним призначенням цього багатовимірної освіти є забезпечення цілісності, єдності дій людей у політиці (Н.Матуєв) [5].

Польща - демократична правова держава, яка здійснює принципи соціальної справедливості, верховенства народу, унітарної держави, поділу влади, плюралізму та субсидіарності. Польща була проголошена республікою 11 листопада 1918. У період з 22 липня 1952 по 29 грудня 1989 існувала як Польська народна республіка, з 29 грудня 1989 - Республіка Польща. З даний час на території Польщі діє Конституція, прийнята Національними зборами 2 квітня 1997, схвалена на референдумі 25 травня 1997 і набула чинності 17 жовтня 1997 Конституція Республіки Польщі є головним законодавчим актом і основою пристрою польської держави [1].

У Польщі існує триступеневий територіальний поділ: вся країна ділиться на воєводства, воєводства - на повіти, а повіти, в свою чергу, - на гміни. Кожна ступінь адміністративного поділу має виборні органи місцевої влади. Всього в Польщі 16 воєводств, 308 земських повітів і 65 міських (міста на правах повітів) і 2489 гмін [4]. Розглянемо детальніше територіальний поділ Польщі.

Отже, гміна – це початкова і найважливіша одиниця адміністративної влади. Керівництво гміни становлять: рада гміни, що обирається у загальних виборах місцевого самоврядування, а також правління, що обирається радою гміни та здійснює виконавчу владу в гміні. Гміна відповідає за порядок і безпеку на своїй території, в її віданні перебувають дороги місцевого значення, організація комунального господарства, охорони здоров'я та освіти. У сферу обов'язків повітів включені всі локальні питання, що виходять за межі гміни, а саме: охорона громадського порядку та загальна безпека, протипожежна безпека і захист від повеней, попередження стихійних лих і усунення їх наслідків та ін. Воєводство представляє собою найбільшу одиницю територіального поділу країни. Представником державної влади у воєводстві є воєвода. Воєводство займається питаннями, що відносяться до розвитку регіону. Воєводство виконує три основні завдання: забезпечення рівномірного економічного розвитку воєводства; публічні послуги на вищому рівні - вищі школи, спеціалізована служба охорони здоров'я, культурні установи та ін.

Главою держави є президент, що обирається громадянами Польщі строком на п'ять років на основі загального рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. За Конституцією 1997 року, президент має широкі повноваження у сфері зовнішньої політики та національної оборони: призначає і відкликає послів, ратифікує міжнародні договори, призначає керівників вищих судових органів і збройних сил. Ці призначення узгоджуються з прем'єр-міністром. Крім того, президент призначає прем'єр-міністра; за певних умов він може розпустити парламент; накласти вето на закони, прийняті сеймом (воно може бути подолане сеймом більшістю в 3/5 голосів); оголосити воєнний стан і часткову або загальну мобілізацію.

Польський парламент складається з двох законодавчих органів: Сейм (нижня палата) і Сенат (верхня палата). У Сеймі засідають 460 депутатів, в Сенаті - 100 сенаторів. Сейм і Сенат, збираючись на спільні засідання для вирішення питань виключної державної ваги, утворюють Національні збори. Сейм і Сенат обираються на 4 роки, вибори в них відбуваються одночасно. [1] Сенат складається з 100 депутатів (сенаторів), які обираються за мажоритарною системою; Сенат є органом представництва

адміністративно-територіальних одиниць - воєводств. Вибори в Сенат - загальні, безпосередні та проводяться таємним голосуванням. Сейм складається з 460 депутатів, які обираються за комплексній системі пропорційного представництва; 69 з них обираються за всепольським виборчим округом (тобто за партійними списками в масштабі всієї країни), 391 - за партійними списками в територіальних округах; Сейм представляє інтереси всього народу. Депутатом може стати кожен польський громадянин, який користується громадянськими правами в повному обсязі, якому до моменту проведення виборів виповнився 21 рік. Сенатором можна стати у віці не менше 30 років.[4] Сейм контролює діяльність Ради Міністрів у межах, передбачених Конституцією і законами. Він складається з 460 депутатів. Сейм приймає закони більшістю голосів у присутності не менше половини загальної кількості депутатів, якщо Конституція не встановлює іншого. Маршал Сейму негайно передає закон Маршалу Сенату. Сенат повинен протягом 30 днів прийняти без змін або внести до нього поправки або відхилити його. Якщо Сенат протягом цього часу не приймає відповідного рішення, закон вважається затвердженим (ст. 121 Конституції) [2]. Постанова Сенату, яка відхиляє закон або вносить поправки до нього, Сейм може не прийняти простою більшістю голосів у присутності не менше половини всіх депутатів. Закон, прийнятий Сеймом і Сенатом, передається Президенту на підпис. Якщо Президент відхиляє закон або вносить до нього поправки, Сейм може не погодитися з ним, приймаючи постанову 3/5 голосів у присутності не менше половини загальної кількості депутатів (п. 5 ст. 122 Конституції) [2]. Конституція передбачає прискорений спосіб розгляду законопроекту (ст. 123) [2]. Відповідно до цієї статті Рада Міністрів в мотивованих випадках, які вона визначає сама, може внести законопроект як невідкладний. Проект розглядає також Сейм або комісія, для якої визначається менший термін розгляду, проект включається до порядку денного засідання Сейму негайно. Розгляд термінових законів Сенатом відбувається протягом 14 днів, а термін підписання законів Президентом становить 7 днів (О.Кузьменко) [3].

Виконавча влада здійснюється президентом і Радою міністрів (урядом) на чолі з головою Ради міністрів, який призначається президентом. Рада міністрів у своїй діяльності керується поточною політикою держави, забезпечує виконання законів, видає розпорядження, координує та контролює діяльність урядової адміністрації, забезпечує державі внутрішню і зовнішню безпеку, а також громадський порядок, захищає інтереси Державного казначейства, а також затверджує проект бюджету і керує його виконанням. У повноваження Рада міністрів входить укладення міжнародних договорів, які потребують ратифікації та розірвання міжнародних договорів.

Судова влада Польщі здійснюється Верховним судом, судами місцевого територіального значення і Конституційним Трибуналом. Судді Верховного суду призначаються президентом на довічний термін, а судді Конституційного Трибуналу обираються Сеймом на дев'ятирічний термін. Верховний Суд виконує дві функції. Першою функцією є нагляд за діяльністю всіх судів і однакової реалізацією існуючих правових положень у прийнятих рішеннях. Другою функцією Верховного Суду є розгляд апеляцій. Конституційний Трибунал інтерпретує законодавчі акти і контролює відповідність прийнятих законів положенням Конституції [4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Государственное устройство и политическая система Польши [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://catalog.fmb.ru/poland2010-3.shtml>
2. Конституция Польской Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/poland/poland-r.htm
3. Кузьменко О.В. Административное право зарубежных стран [Электронный ресурс]. – О.В. Кузьменко, И. Д. Пастух, О. С. Користін та ін. – Режим доступа: http://studbooks.net/58730/pravo/administrativnoe_pravo_zarubezhnyh_stran
4. Политическая система Польша [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://go-poland.com.ua/countryinfo/25a9e21c-11a9-4162-ab36-d16daaaeabfc/>
5. Матузов Н.И. Теория государства и права. Курс лекций [Электронный ресурс]. – Н.И. Матузов, А.В. Малько, М.И. Раен и др. – Режим доступа: <http://www.bibliotekar.ru/teoria-gosudarstva-i-prava-1/index.htm>

УДК 323.2(438)(043)-Каб
Фесенко А.

ПОЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА РЕСПУБЛИКИ КАБО-ВЕРДЕ

Политическая система общества или политическая организация общества — организованная на единой нормативно-ценностной основе совокупность взаимодействий (отношений) политических субъектов, связанных с осуществлением власти (правительством) и управлением обществом.

Республика Кабо-Верде – государство в Западной Африке. Расположено на островах Зелёного Мыса в Атлантическом океане в 620 км от побережья Африки. Если рассматривать государство по форме правления, то республика — форма государственного правления, при которой все органы государственной власти либо избираются на определенный срок, либо формируются общенациональными представительными учреждениями (например, парламентом), а граждане обладают личными и политическими правами.

Кабо-Верде - унитарное государство. Административное деление 14 районов. Действует Конституция 1992 г. По форме правления Кабо-Верде полупрезидентская республика. Политический режим - демократия в процессе становления. С 1980 г. существовал однопартийный режим социалистической ориентации. В 1990 г. правящая партия объявила курс на создание в стране правового демократического государства на основе политического плюрализма. На многопартийных парламентских выборах в 1991 г. победу одержала оппозиция.

Законодательная власть принадлежит однопалатному парламенту Национальной ассамблее из 72 депутатов, избираемых путем всеобщих выборов на 5 лет.

Глава государства - Президент, избираемый населением сроком на 5 лет. Он является гарантом единства нации и государства, территориальной целостности и национальной независимости, соблюдения Конституции и международных соглашений.

Исполнительная власть принадлежит Президенту и Правительству во главе с Премьер-министром. Премьер-министр назначается Президентом с учетом расстановки политических сил в Национальной ассамблее. По предложению Премьер-министра Президент утверждает кандидатуры министров и может сместить Правительство с согласия представленных в парламенте партий и Совета Республики. Последний состоит из председателя Национальной ассамблеи, Премьер-министра, председателя Конституционного суда, генерального прокурора, омбудсмана, председателя Экономического и социального совета, бывших президентов Республики и 5 других граждан, назначенных Президентом. Правительство политически ответственно перед Национальной ассамблеей. Коллегиальным органом Правительства является Совет министров, на котором председательствует Премьер-министр или, по просьбе последнего, Президент.

Правовая система Кабо-Верде входит в романо-германскую семью и основывается на правовых традициях бывшей метрополии - Португалии. В Кабо-Верде не существует собственной системы юридического образования, местные юристы готовятся в университетах Португалии.

Основным источником гражданского права является ГК Португалии 1966 г. Семейные отношения регулируются Семейным кодексом 1981 г. Конституция (ст.44) предусматривает заключение брака в гражданской или религиозной форме, а также закрепляет равноправие супругов.

С конца 1980-х гг. Кабо-Верде проводит политику либерализации в экономической сфере. Декрет-закон 1989 г. создал правовую базу для свободных экономических зон. В 1990-е гг. в стране проводилась приватизация государственных предприятий. Конституция 1992 г. закрепила свободу частной экономической инициативы (ст.65), обязала государство привлекать и поддерживать иностранные инвестиции (ст.89). Экономическое и социальное развитие Кабо-Верде руководствуется государственным планом, который должен иметь индикативный характер и содержать основные ориентиры отраслевых и региональных планов (ст.92).

Конституция гарантирует право трудящихся на свободное объединение в профсоюзы, на коллективные переговоры и забастовку. Закон закрепляет 44-часовую рабочую неделю.

В Кабо-Верде до настоящего времени действует УК Португалии 1886 г. Смертная казнь на островах не применялась с 1835 г. В соответствии с первой Конституцией Кабо-Верде, промульгированной в 1981 г., она была полностью отменена за все преступления.

Конституция и законы закрепляют широкий спектр демократических принципов и гарантий судопроизводства, включая процедуру хабеас корпус (ст.34 Конституции).

Судебная система включает Верховный суд (Supremo Tribunal de Justicia) и региональные суды. Из 5 членов Верховного суда 1 назначается Президентом, 1 - Национальной ассамблеей и 3 - Высшим судебным советом (Conselho Superior da Magistratura Judicial). Последний состоит из председателя Верховного суда; 2 судей, избранных судебным сообществом; высшего судебного инспектора; 3 граждан, избранных Национальной ассамблеей; 2 граждан, назначенных Президентом.

Прокуратура (Ministerio Publico) представляет государство, осуществляет уголовное преследование и защищает демократическую законность, права граждан и публичные интересы. В структуру прокуратуры входят Генеральная прокуратура Республики (Procuradoria-Geral da Republica) и прокуратуры Республики. Генеральную прокуратуру возглавляет генеральный прокурор (Procurador-Geral), назначаемый Президентом по предложению Правительства сроком на 5 лет. Руководящим органом Генеральной прокуратуры является Высший совет прокуратуры (Conselho Superior do Ministerio Publico), осуществляющий административные и дисциплинарные полномочия.

Конституционный контроль осуществляет Конституционный суд (TribunalConstitucional). Он также устанавливает недееспособность главы государства, решает вопросы о законности выборов деятельности политических партий, разрешает юрисдикционные конфликты, рассматривает обращения ампаро. Конституционный суд состоит как минимум из 3 судей, избираемых Национальной ассамблеей сроком на 9 лет.

Высшим органом финансового контроля является Счетный суд (TribunaldeContas).

ЛИТЕРАТУРА

1. Государственное устройство и политическая система республики Кабо-Верде [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://catalog.fmb.ru/poland2010-3.shtml>
2. Кузьменко О.В. Адміністративне право зарубіжних країн [Електронний ресурс]. – О.В. Кузьменко, І. Д. Пастух, О. Є. Користін та ін. – Режим доступу:http://studbooks.net/58730/pravo/administrativnoe_pravo_zarubezhnyh_stran
3. Матузов Н.И. Теория государства и права. Курс лекций [Электронный ресурс]. – Н.И. Матузов, А.В. Малько, М.И. Раен и др. – Режим доступа: <http://www.bibliotekar.ru/teoria-gosudarstva-i-prava-1/index.htm>

УДК 323(81)(043)

Попович Н.

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА БРАЗИЛІЇ

Мета роботи: вивчення особливостей правової системи Бразилії. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити ряд завдань: характеризувати правову систему Бразилії; у формі есе відповісти на поставлені питання. Об'єкт дослідження - правові системи країн світу. Предмет дослідження - правова система Бразилії.

Бразилія – розмаїття регіональних політичних культур. Політика в країнах Північно-Схід (Nordeste) і Північної (Північний) набагато більше залежать від політичної прихильності з Бразилії, ніж держави Південного (Сул) і Південно-Східної (Sudeste). Бразилія федеративною республікою з 26 штатів і федеральний округ. Конституція 1988 року гранти широкі повноваження федерального уряду, до складу виконавчої, законодавчої та судової гілками влади. Президент займає свою посаду протягом 4 років, з правом переобрання на додатковий 4-річний термін, і призначає його власного кабінету. П'ятнадцять політичні партії представлені в Конгресі. Так як він є загальним для політиків, щоб перейти боку, частка конгресумісць, які займає зокрема зміни сторонами на регулярній основі. Основні політичні партії:

1. Робоча партія (РТ-центру ліворуч)
2. Ліберальний фронт партія (ПФЛ-праворуч)
3. Бразильський Демократичний рух партії (РМДВ-центр)
4. Бразильський Соціал-демократична партія (СДПБ-центру ліворуч)
5. Прогресивна партія (ПП-праворуч)
6. Бразильський Лейбористська партія (ПТБ-центр-право)
7. Ліберальна партія (ЛП-центр-право)
8. Бразильський Соціалістична партія (ПСБ-ліворуч)
9. Народнo-соціалістичної партії (ППС-ліворуч)
10. Демократичної робітничої партії (PDT-ліворуч)
11. Комуністична партія Бразилії (РСdоВ-ліворуч)

Бразилія належить до латиноамериканської групі романо-германської правової сім'ї;

Бразилії притаманне чіткий розподіл норм права на галузі, а всі галузі поділяються на дві підсистеми: приватне право і публічне право. До сфери публічного права відносяться адміністративне, кримінальне, конституційне, міжнародне публічне. До приватного належать цивільне, сімейне, трудове, міжнародне приватне. У системі органів держави проводиться чітке розходження на законодавчі та правозастосовні органи. Законотворчі функції складають монополію законодавця. Для Бразилії характерна наявність писаної конституції.

Основним джерелом права визнається законодавство федерації і штатів. Ієрархію законодавчих актів складають Конституція, органічні закони (іменуються в Бразилії додатковими), звичайні закони, що делегують закони, законодавчі декрети, резолюції Конгресу, декрети і постанови Президента, інструкції міністрів.

У Бразилії, як і інших латиноамериканських країнах, склалася дуалістична система приватного права. Бразильської правовій системі відомий інститут делегованого законодавства.

Бразильська Конституція регулює організацію і компетенцію судів більш детально, ніж будь-яка інша конституція в світі. Судова влада є незалежною гілкою влади і діє на засадах адміністративної та

фінансової автономії. Суди фінансуються за особливою статтею бюджету, кошти в межах цієї статті розподіляють самі судові органи. Всі вони незалежні і підкоряються лише закону У Бразилії існують дві судові системи - федеральна і штатів, але вони централізовані. Відповідно до Конституції (ст.92) органами судової влади в Бразилії є: Федеральний Верховний суд; Вищий суд правосуддя; федеральні регіональні суди і федеральні судді; трудові суди і трудові судді; виборчі суди та виборчі судді; військові суди та військові судді; суди і судді штатів, федерального округу і територій. Усі суди в країні поділяються на загальні та спеціальні. З вищевказаних до спеціальних відносяться трудові, виборчі та військові суди.

В Україні політична система має ряд недоліків і проблем які існують в кожному суспільстві. Основна причина недосконалості політичної системи України полягає в тому, що політичні сили керуються у своїй діяльності не правовими нормами, а груповими інтересами. Саме тому політична система лише частково забезпечує реалізацію своїх функцій, оскільки її інститути не зазнали глибокої трансформації у сучасну плюралістичну політичну систему, не спрацьовують саморегулюючі механізми ринкової економіки і громадянського суспільства.

Також істотним недоліком політичної системи України є недорозвиненість форм політичної конкуренції і конструктивної співпраці внаслідок збереження рецидивів тоталітарної політичної культури, незрілих елементів громадянського суспільства, мафіозних каналів розподілу ресурсів на базі державного монополізму в економіці і державного протекціонізму в політиці.

Самостійна політична система сучасної України молода, фактично не має досить ефективних традицій і досвіду самостійного функціонування, і ще поки не здатна забезпечити зростання рівня і якості добробуту всіх основних верств населення. Зрозуміло, що розв'язати названі та інші проблеми політичної системи можливо, лише змінюючи чинну Конституцію України.

ЛІТЕРАТУРИ

1. Жидков О.А., Крашенникова Н.А. Історія держави і права зарубіжних країн / О.А Жидков., Н. А Крашенникова - М., 2006. – 236 с.
3. Марченко М.Н. Правові системи сучасного світу / М Н. Марченко - М., 2004. – 353 с.
4. Нерсесянц В.С. Загальна теорія права і держави: Підручник для юридичних вузів і факультетів. / В.С.Нерсесянц - М.: Изд-во НОРМА, 2000. - 552 с.
5. Правові системи країн світу: енциклопедія. - М., 2003

СЕКЦІЯ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ

УДК 94(497.13) "1358/1526"(043)

Веремєєва М. В.

АРХІТЕКТУРА ДУБРОВНИЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ (1358 – 1526 РР.)

Середньовічне місто-державою являє собою найбільш яскравий соціокультурний та економічний феномен епохи феодалізму. Воно представляє великий інтерес для історичної науки. Міста в той час були не тільки осередками ремесла і торгівлі, а й культурно-просвітницькими, релігійними центрами, носіями та розповсюджувачами різноманітних форм торгівлі, товарно-грошового кредиту, вогнищами зародження нових соціально-економічних відносин.

Дубровник - єдине далматинське місто, яке в найважчих обставинах зуміло відстояти право на самоврядування і на початку XIII ст. створило незалежну державу - республіку, що мала дипломатичні та торгові зв'язки майже з усією Європою, конкурувало в цьому з Венецією. Економічна стабільність та добрий соціальний устрій сприяли розвитку мистецтва, культури.

Особливо інтенсивно розвивалася у місті архітектура. До середини XIII ст. місто задовольнялося старими стінами, в кільці яких містилися три старовинні квартали. Але згодом виросло передмістя - бург, яке часто піддавалося нападам сусідів. Його слід було оточити новими стінами. Це завдання городяни виконали у другій половині XIII ст. [1]. В останній третині XIII ст. Дубровник вже увійшов в кільце своїх постійних стін, була налагоджена мережа вулиць, яка не мінлася століттями, і намітилися місця для деяких основних споруд - собору, комунального палацу, головної вулиці. Грандіозна пожежа в серпні 1296 р. немов стала підсумком колишнього розвитку - вигоріло все нове і частина старого міста. Вже через місяць Велика рада прийняла рішення про відновлення згорілих кварталів - це було початком нового етапу дубровницької містобудівної історії.

Місто почало регламентувати забудову. Нові будинки споруджувалися уздовж старих вулиць, але розміри цих вулиць були строго визначені. Головними вважалися ті, що йдуть із заходу на схід їх ширина дорівнювала 3,6 м, для вулиць ж, які йшли в напрямку північ - південь, була встановлена ширина в 2,5 м. Вони вважалися другорядними, і їх дозволялося перекривати арками, але так, щоб жінка могла пройти під ними, несучи поклажу на голові. І ті, й інші були зовсім прямими - так забезпечувалася циркуляція повітря в цьому колись болотистому місці. Сучасник зазначав, що свіжі вітри з моря заважають поширенню епідемій, недарма дубровчане живуть до 70-80 років [2]. Правда, для плацу, головної магістралі, встановили ширину в 8,2 м, а вздовж міських стін в оборонних цілях влаштували прохід шириною 10,2 м. Одночасно був точно визначений і розмір житлового будинку. Кількість поверхів не регламентувався, але кожна житлова споруда повинна була займати площу близько 38 кв. м, а хто виходив хоч «на палець» за межі платив штраф. Відстань між будинками визначалася в 76 см. Раніше городянам дозволялося зводити криті балкони, тепер їх заборонили [3].

У 1327 р. було прийнято рішення будувати палац комуни. Будівля споруджувалася біля входу в гавань, де знаходилася цистерна для збору дощової води, Спонза («Спонза», або «спуджей», на місцевому діалекті називалася губка, те, що вбирає або збирає воду), звідси і назва майбутньої споруди - палац Спонза (пізніше він став іменуватися Дивонн або догани, митницею). Він був збудований у XV ст. і набув свого остаточного вигляду в 1520-1521 рр. Приватні ж будинки городяни продовжували будувати переважно трьох типів: з глини та каменю, з каменю надерев'яному каркасі, з дерева. Багато хто з них криті солом'яно. [4]

Вирішальні зміни почалися з перших років XV ст. У 1406 р. комуна прийняла рішення щорічно за жеребом зносити двадцять дерев'яних будинків і на їх місці зводити споруди з каменю. Уже в 1400-1413 рр. було знесено 300 дерев'яних будівель. Комуна частково відшкодовувала їх вартість, виплачуючи володарям від 8 до 70 дукатів. Місто почало одягатися в кам'яний наряд, і з цього часу потреба в камені стала все більш зростати.

Нове будівництво несло на собі печатку зміни художніх смаків, прагнення до того архітектурного ідеалу, який склався в італійських містах і найяскравіше втілювався в патриціанських палацах. З початку сторіччя такі палаці почали зводити і в Дубровнику, причому настільки послідовно рівнялися на єдиний зразок, що вже в 1440 р. сучасник із захопленням зазначав: «Здається, що всі вони побудовані з одного матеріалу, одним зодчим і майже в один і той же час» [5].

Спорудження громадських будівель - вірний показник комунальної зрілості міста. Особливо виразна в цьому сенсі доля скульптурного символу міської незалежності, так званої Роландової колони. Місцева легенда свідчить, що племінник Карла Великого допомагав дубровчанам боротися з арабами. Але є й інше пояснення. Статуя Роланда в німецьких містах XIII- XV ст. споруджувалася на знак здобуття

автономії, меч в руці кам'яного лицаря означав готовність бюргерів захищати завойовану свободу і відправляти кримінальну, вищу юстицію. Німецький вплив в Дубровнику через Венецію і через Священну Римську імперію завжди був великим, імператор Сигізмунд в 1397, після поразки під Нікополем, навіть побував у місті [6].

Інша не менш відома споруда - міська дзвіниця, побудована у 1444 р. Вона є одним із символів міста. Її архітектурний стиль це поєднання ренесансу та готики. Дзвіниця заввишки 31 метр має мідний циферблат, який був виготовлений дубровницьким художником Матко Юнчічем. До його работ відносяться і дві мідні фігури, що були названі "Маро" і "Боро". Вони б'ють по дзвону молоточками. На початку двадцятого сторіччя дзвіниця постраждала під час землетрусу, і в 1906 р. її знесли. Проте жителі Дубровника виступали знесення вежі, тому нову дзвіницю побудували за старим проектом на місці колишньої.

На знак подяки за порятунок від страхітливого землетрусу 1520 р. була побудована церков Святого Спаса. Це було рішенням Дубровницького сенату, і наскільки їх подяка була щирою можливо якимось чином показав те факт, що церков залишилася недоторканою під час «великої тряски» 1667. Побудував її майстер з острова Корчула Петро Андрійович, а закінчена вона була в 1528 році.

Великий комплекс францисканського монастиря в Дубровнику розташований на самому початку Страдуна, ліворуч від брами Пила [7] Бічний фасад монастирської церкви виходить на головну вулицю Дубровника, а сам монастир витягнуть на північ уздовж міських стін до вежі Мінцета. Найперша монастирська будівля з'явилася в районі Пила в XIII ст. часто вплутувався У XIV ст. ченці вирішили перебраться під захист міських стін. Новий монастирський будинок стали будувати в 1317 році, але робота зайняла дуже багато часу. Деякі частини знищувалися і перебудовувалися багато раз. [8] Велика францисканська церква була однією з найбагатших у Дубровнику в той час. Але її знищило землетрус 1667 р., так що від церкви залишився тільки портал південної стіни. Ймовірно, його перемістили з бічної стіни в ході реставрації в XVII ст. У комплекс будівель монастиря входить старовинна аптека, що працює з XIV ст. наших днів, бібліотека з великим зібранням стародавніх манускриптів, музей.

З 1328 р. почалося мощення вулиць. У 1407 р. було вирішено покрити каменем уже всі вулиці. Мостові, що спочивають на болотистому ґрунті, вимагали постійного ремонту, і роботи тривали без перерви [9]. Крім постійного населення, яке абияк привчили дотримуватися чистоти, в Дубровнику час від часу з'являлися натовпи навколишніх селян, які не звикли до елементарних нормам гігієни. У 1395 р., наприклад, місто заповнили сотні голодних селян, «справляти нужду де доведеться», і міська влада ополчилися проти тих, хто «бруднить вулиці і провулки» [10].

Довгий час влада обмежувалася заборонаю викидати сміття перед міськими воротами і у вузькі щілини між будинками. Тільки в 1415, коли почалися великі перетворення, були призначені чотири постійних чистильника вулиць, пробиті особливі ворота, через які сміття викидався в море. Тягти повні відра через все місто до моря було нелегко, і сміття, як правило, залишали в темних кутках. Купи нечистот поширювали нестерпний сморід - в 1562 р з'ясувалося, що в них матері-одиначки заривають трупики задушених дітей, і влада вибухнула з цього приводу гнівною постановою. Між іншим, у місті діяла і постійна каналізація. частина її була захована під землю. У 30-х роках XV ст. ця каналізація (зі стоком в море) була перебудована. Вона діє з деякими змінами і сьогодні [11].

У 1436 р. Велика рада ухвалила рішення провести в місто питну воду за 12 км з місцевості шуміти. Прокладка водопроводу була доручена неаполітанському інженеру Онофріо де ла Кава, який працював у той час над відновленням Княжева двору. Всього за два роки (1436-1438 рр.) де ла Кава виконав цю величезну роботу. [12] У 1438-1442 рр. він побудував два фонтани, які й сьогодні прикрашають місто. Можна тільки здогадуватися, як дорого це будівництво обійшлося Дубровнику, якщо одному де ла Каве за труди і матеріали було виплачено 15 тис. дукатів. Однак відтепер проблема водопостачання була вирішена назавжди [13].

Так, місто одержало вигляд, який йому буде притаманний кілька століть. Паломник з Франції, який побачив місто в кінці XIV ст., ще до його перебудови, записав, що це «найкрасивіше і саме укріплене місто, який ми бачили на шляху [в Святу землю] ... Гарне маленьке містоз дуже високими стінами, високими вежами, оточеними ровом» [14]. А інший пілігрим, який побував тут через сто років, повідомив: «Дубровник - настільки сильно укріплене місто, що йому немає рівних на світі, він має сильні бастіони і башти, два глибоких рову і між ними простір з потужними стінами і вежами, все з тесаного каменю» [15]. На мандрівників найбільше враження справили фортифікаційні споруди міста.

Отже, до середини XV ст. Дубровник пройшов складний шлях соціально-політичного розвитку від маленького рибальського поселення до великого торгового центру, що зайняв чільне місце всередньовічної історії центрального Середземномор'я і Балканського півострова. Місто розвивалося і разом з цим формувався його культурний та архітектурний рівень. Нові будівлі, каналізація та водопровід показували його неспинний розвиток, та розквіт, як самостійного середньовічного міста. Дубровчани мали змогу запрошувати іноземних майстрів для розбудови свого міста.

Література

1. Фрейденберг М. Дубровник и Османская империя / М. Фрейденберг – М.: Наука, Главная редакция восточной литературы, 1989. – С 154 – 157.
2. Де Диверсис Филипп. Описание Дубровника (1440) / Хрестоматия по истории южных и западных славян Т.1. Минск: Изд-во «Университетское», 1987. – С 144 – 145.
3. Самарцић Р. Велики век Дубровника / Р. Самарцић – Београд: Просвета, 1962. – С. 265.
4. Самарцић Р. Велики век Дубровника / Р. Самарцић – Београд: Просвета, 1962. – С 274 .
5. Де Диверсис Филипп. Описание Дубровника (1440) / Хрестоматия по истории южных и западных славян Т.1. Минск: Изд-во «Университетское», 1987. – С. 162.
6. Динић М. Српске земље у средњем веку / М. Динић – Београд: Народного дела, 1970. – С. 126 – 127.
7. Свјетковић А. Dubrovačkimulicama / А. Свјетковић – Zagreb, – С. 56.
8. Ђоровић В. Историја народа Југославије / В. Ђоровић – Београд: Народного дела, 1933. – С. 285 – 287.
9. Фрейденберг М. Дубровник и Османская империя / М. Фрейденберг – М.: Наука, Главная редакция восточной литературы, 1989. – С 179 – 181.
10. Радонић Ј. Дубровачка акта и повеље / Ј. Радонић – Београд: Српска академија наука, 1939. – С. 65.
11. Фрейденберг М. Дубровник и Османская империя / М. Фрейденберг – М.: Наука, Главная редакция восточной литературы, 1989. – С. 254.
12. Фрейденберг М. Деревня и городская жизнь в Далмации XIII – XV вв. / М. Фрейденберг. – Калинин, 1972. – С. 93.
13. Радонић Ј. Дубровачка акта и повеље / Ј. Радонић – Београд: Српска академија наука, 1939. – 177 – 178 с.
14. Ђоровић В. Историја народа Југославије / В. Ђоровић – Београд: Народного дела, 1933. – С. 277.
15. Ђоровић В. Историја народа Југославије / В. Ђоровић – Београд: Народного дела, 1933. – С. 283 – 285.

УДК 72(477) "945/1240"(043)

Гузь А.М.

ВИЗАНТИЙСЬКИЙ І РОМАНСЬКИЙ СТИЛІ В АРХІТЕКТУРІ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Архітектурне мистецтво Київської Русі є унікальною складовою частиною світової культурної спадщини. Руські митці за короткий проміжок часу не тільки опанували кращі світові мистецькі традиції, а й внесли чимало нового, автентичного у світову художню культуру, стали не лише її учнями, а й творцями. Окрім слов'янських традицій, творчість давньоруських митців зазнала значного впливу культур сусідніх держав, зокрема, провідної християнської держави того часу – Візантії. Східні візантійські традиції яскраво продемонстровані в давньоруській архітектурі. Втім, навіть у перших монументальних спорудах дослідники помічали риси, притаманні лише давньоруській архітектурі.

Мета публікації – розкрити основні впливи візантійського та романського стилів на архітектурні традиції Київської Русі.

Перші спроби наукового дослідження обраної проблематики були пов'язані з роботами мистецтвознавців XIX ст., зокрема Г.П. Успенського [1], О.М. Павлінова [2]. Окремі проблеми з історії давньоруської архітектури знайшли своє висвітлення в роботах М.С. Грушевського [3], М.М. Вороніна [4], а також мистецтвознавця Ю.С. Асеева [5]. Серед сучасних науковців, які звертаються до проблем синкретизму в архітектурній стилістиці Давньої Русі слід назвати М.В. Поповича [6], В.В. Вечерського [7], Ф.С. Уманцева [8].

До аналізу були залучені свідчення давньоруських літописів «Повість минулих літ» [9] і «Галицько-Волинський літопис» [10].

Дерев'яне будівництво в Русі було традиційною справою. Всі споруди будувалися з дерева. Основною структурою будівель справдана був зруб, зведений з горизонтально покладених колод із шатровим верхом. Значно складнішою була справа з кам'яним будівництвом, яке було до утворення Давньоруської держави менш розвинуте [11]. Прийняття Київською Руссю християнства зумовило перехід від дерев'яного до кам'яного й цегельного будівництва, презентованого переважно храмовими спорудами. В цей час відбулась трансформація традицій візантійського мистецтва та виникали власні руські архітектурні школи [12]. Головні тенденції розвитку монументальної архітектури на Русі, порівняно з язичницьким періодом, виявлялися в нових типах споруд, передусім християнських церков й в розвитку техніки будівництва з цегли-плінфи на вапняному розчині з додаванням цем'янки. Поширення мурованого будівництва в Русі розпочалося після прийняття нею християнства в 988 р. Але окремі зразки кам'яного будівництва були відомі на Русі й до прийняття нової віри. Літопис повідомляє про муровані палаци часів Ігоря та Ольги: «Над горою двор, саме тут був терем кам'яний» (945 р.) [13]. Русь швидко сприйняла

традиції кам'яної мурованої будівельної справи й архітектури від Візантії, яка мала багатовіковий досвід у цій справі.

В давньоруській архітектурі візантійські риси простежувалися в таких характерних елементах як особлива форма куполів-маківок та багатому мозаїчному декорі храмів. Стіни покривалися фресковим живописом або облицьовувалися різнобарвними плитами мармуру. Активно застосовувався мозаїчний живопис, різьблена скульптурна обробка стін. Це простежується в таких спорудах як Десятинна церква Успіня Пресвятої Богородиці, побудована Володимиром Святославичем. Як зазначається в літописі під свідченнями за 989 рік: «Володимир... надумав він спорудити камінну церкву пресвятої Богородиці... привів майстрів із Греків, і почав зводити». Втім вже у 996 р. «Володимир побачив, що церкву завершено... сказав так: Даю церкві сій, святій Богородиці, од маєтності своєї і од моїх городів десяту частину» [14].

Характерні особливості візантійського стилю можна простежити в декорі церкви Параскеви П'ятниці, яку збудували наприкінці XII - на початку XIII ст. Оздоблення фасаду вийшло дуже гарним, на відміну від суворо витриманих фасадів інших храмів. Давньоруські майстри чудово використали декоративні можливості цегли. Оригінальним елементом на фасадах є і зворотні арки. Великого декоративного ефекту надає обробка площини стін чергуванням рядків цегли з широкими смугами світло-рожевого розчину, що є притаманним даному стилю [15]. Порівнюючи візантійський та романський стилі, відмітимо, що романський вирізнявся більшою масивністю, урочистістю і зовнішньою суворістю споруд. Характерними особливостями будівель цього стилю у XII ст. були масивні стіни, ваговитість і товщина які підкреслювалися вузькими прорізами вікон і східчасто поглибленими порталами, а також високі вежі, які стали одним з головних елементів архітектурних композицій. Кожна з головних частин храму являла собою окрему просторову клітинку, як всередині, так і зовні чітко відокремлену від інших [16].

Церквам, зведеним у романському стилі було притаманне витягнутість форм у вигляді хреста. Характерні елементи романського стилю можна простежити у церкві святого Пантелеймона поблизу Галича, яка є чотиристовпним хрестовобанним храмом, в якому на підпружних арках, що спираються на стовпи, здіймається кругла баня з купольним завершенням [17]. Найбагатшим за формою і декором є західний портал. Він значно виступає за площину фасадної стіни і своїми формами нагадує перспективні портали в романській архітектурі Західної Європи [18]. У будівлях Чернігова більш помітний романський вплив (Успенський собор Єлецького монастиря), хоча у своїй основі вони мають типові риси староукраїнської візантики. Такі романські риси мали й інші споруди України, у Галичі (княжий собор Богородиці в Крилосі), у Володимирі-Волинському кілька церков-ротонд у Галичині, на Волині й Закарпатті [19].

Отже, архітектура Київської Русі – унікальне явище в історії світової архітектури. Використання руськими майстрами візантійської та романської стилістики з метою збагачення місцевих архітектурних рішень, сприяло формуванню оригінальної архітектури Київської Русі. Русь зуміла взяти все краще і необхідне їй, засвоїти принципи великої архітектури і створила свій оригінальний художній стиль.

Література

1. Успенский Г.П. Опыт повествования о древностях русских / Гавриил Петрович Успенский. – Харьков, 1818. – 815 с.
2. Павлинов А.М. История русской архитектуры / Андрей Михайлович Павлинов. – М., 1894. – 285 с.
3. Грушевський М.С. Ілюстрована історія України / Михайло Сергійович Грушевський. – [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://uadoc.com/grushevs/title.htm>
4. Воронин НН. История культуры древней Руси. Домонгольский период / Николай Николаевич Воронин, Михаил Константинович Каргер. – М.: АН СССР, 1951. – 501 с.
5. Асеев Ю. С. Архитектура древнего Киева / Юрий Сергеевич Асеев. – К.: Будівельник, 1982. – 156 с.; Асеев Ю.С. Джерела. Мистецтво Київської Русі / Юрій Сергійович Асеев, Иван Михайлович Тимофеев – К.: Мистецтво, 1980. – 214 с.; Асеев Ю. С. Стили в архитектуре Украины / Юрий Сергеевич Асеев. – К.: Будівельник, 1989. – 104 с.
6. Попович М. В. Нарис історії культури України / Мирослав Володимирович Попович. – К.: Артк, 1998. – 273 с.
7. Вечерський В.В. Українські монастирі / Віктор Васильович Вечерський. – К.: Наш час, 2008. – 400 с.
8. Уманцев Ф. С. Мистецтво давньої України / Федір Самійлович Уманцев. – К.: Либідь, 2002. – 324 с.
9. Літопис руський. Роки 913 – 945. Повість минулих літ [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://litopys.org.ua/litop/lit03.htm>.
10. Літопис руський. Роки 1196-1223. Галицько-Волинський літопис літ [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://litopys.org.ua/litop/lit22.htm>.
11. Бокань В. М. Історія культури України / Володимир Михайлович Бокань, Леонтій Васильович Польовий. – К.: МАУП, 2002. – С. 88-93.
12. Вечерський В.В. Вказ праця. – С.25.

13. Асєєв Ю.С. Джерела. Мистецтво Київської Русі. – С. 37
14. Літопис руський. Роки 913 – 945.
15. Асєєв Ю.С. Джерела. Мистецтво Київської Русі. – С. 48
16. Вечерський В.В. Вказ. праця. – С. 13-23.
17. Там само. – С. 43.
18. Асєєв Ю.С. Стили в архитєктурє Украинь. – С. 82.
19. Уманцев Ф.С. Вказ праця. – С. 7

УДК 94:929 Махно (043)

Лебєдько Е. М.

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ В ІДЕОЛОГІЇ Н. МАХНА

Посеред цілого діапазону ідеологічних напрямків і рухів, які відбувалися в Україні на протязі ХХ століття і зокрема, в Українській Революції 1917-1921 років, особливе місце звертає анархізм. Незважаючи на те, ніби він переважно створювався в Росії, все ж в Україні анархізм відшукував своє місце в консолідованій ідеології та політичній практиці. Ця ідеологія, в підсумку оформилась у так званий «український анархізм». Темі анархізму в Україні й насамперед махновського руху присвячено досить багато наукових праць, серед них варто виділити роботи В. М. Волковинського, С.С. Волка, П. Б. Струве, В. О. Савченко, В. М. Чопа та ін. Однак слід зазначити, що тема залишається недостатньо вивченою.

Створення ідеології анархізму відбувалося в ХІХ столітті. Головним його теоретиками були мислителі П.Ж. Прудон (1809-1865) і німецький філософ М. Штирнер (1808-1856)[7]. У Росії провідну роль у процесі становлення ідеології анархізму відігравали М. А. Бакунін (1814-1876) і П. А. Кропоткін (1842-1921).

Махновська ідеологія досить уміло використовувала «українське питання», так існування української нації визнавалося і навіть використовувалися термінами «Україна» та «українці», прихильно ставились до запровадження шкільного навчання рідною мовою. Варто зазначити що тодішня російськомовні періодичні видання часто друкувала матеріали на теми української історії та літератури[1]. Вже з 1919 р. махновці самоідентифікували себе як українці. Це в свою чергу відбилося у назві їх війська - Революційна повстанська армія України. Якщо поглянути на національний склад, то можна помітити що махновців на 90% склалися з українців і лише на 6-7% з росіян. Сам Н.Махно трактував події 1917-1921 рр. як «Українська революція». Це процес, під час якого «російська революція на Україні» перетворилася на революцію «Українську». Восени 1919 р. випускалася періодика, а саме газета «Шлях до Волі» (в місті Катеринославі) та «Анархіст-Повстанець» (в місті Полтава), вони була україномовні[1].

Люди Н. Махно вважали «білих» і «червоних» сторонніми в своїх землях. Як тільки вони пробували «тиснути» на махновців, ті в свою чергу досить чутливо реагували навіть в плані ідеології. Американський анархіст О.Беркман, в листопаді 1920 р побувавши в Гуляйполі, описував ці настрої так: «Для України є лише одне сьогодні - Росія, хоча традиції й культура України перевершують північні. Вони не любили російського і постійного переважаання Москви. Прийшли чиновники, незнайомі з умовами і психологією країни, часто навіть ігноруючи її мову, зробили московські погляди чужими для населення, навіть для тих, хто найбільш дружнє був розташований: до них». За своїм характером і національним складом РКП(б) та Червона Армія були звичайно російськими, завжди привертало увагу махновської преси [2]. Для кращого порівняння варто подивитися в травні 1919 р. газета, «орган революційних повстанців України (махновців)» «Путь к свободе» говорив про більшовиків [4]. Він мовив про більшовиків як про тих, що з'явилися «прохаючи, щоб Україна прийняла їх по братерському». А вже «Голос махновця» в листопаді 1920 р. різко змінював інтонації, за їх словами комуністи винні що прийшли з так названої «Великоросії», і вони були чужими українському народові. Можна зробити висновок що це були думки які постійно були присутні в махновському середовищі[3].

Вже влітку 1919 р. були успіхи в Україні російських військ і зростала самоідентифікація народу. Ці процеси сильніше підштовхували Н. Махно до думок щодо українського питання[5].

З літа 1919 р. успіхи в Україні російських військ і зростаюча самоідентифікація народу все сильніше підштовхували Н.Махно до думок в українському напрямку. Так, 13 серпня 1919 р. в районі Нового Бугу відбувся заколот антибільшовицького характеру. Заклик махновського перевороту був щиро проукраїнським: «На захист України від Денікіна, від комуністів, від білих, від усіх бросаючих і насідаючих на Україну»[6].

Отже, в ході свого розвитку махновський рух витворив оригінальний різновид української ідеї, який однак не дав загального позитивного результату і не призвів до досягнення суспільної консолідації України.

Література

1. Білан Ю. Героїчна боротьба трудящих України проти внутрішньої контрреволюції та іноземних інтервентів у 1918 - 1920 роках. - Київ, 1957. - 189 с.
2. Верстюк В. *Махновщина*. - К.: Наукова думка, 1991. - С. 205.
3. Волковинський В. Батько Махно. - К.: Знання, 1992. - 48 с.
4. Волковинський В. Нестор Махно: легенди і реальність. - Київ, 1994. - 256 с.
5. Енциклопедія Українознавства. Т.4. Наукове товариство імені Шевченка у Львові. Перевидання в Україні. Львів 2000, Ретпринтне відтворення видання 1955-1984 років. С.1493-1494.
6. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: в 2-х томах. - Т.2. - Київ, 1994. - 556 с.
7. Субтельний О. Україна: Історія/ Пер. з англ. Ю.І.Шевчука; Вст. ст. С.В.Кульчицького. - 3-те вид., перероб. і доп. - Київ: Либідь, 1993. - 720 с.
8. Супруненко М. Україна в період іноземної інтервенції і громадянської війни. - Київ, 1957. - 410 с.

УДК 94(477)''187/191''(043)

Литвиненко К. Д.

СТАНОВИЩЕ ЖІНКИ У СТАРОДАВНЬОМУ ЄГИПТІ

Історію людства створюють чоловіки і жінки в рівній мірі. Тільки ролі у них різні. Жінки найчастіше виступають в ролі сірих і чорних кардиналів. Тому їх більше і потрапило в аннали історії. Великі жінки в історії людства – це всі жінки, які жили, живуть і житимуть. Перша відома цивілізація світу – держава Стародавнього Єгипту. Перші жінки, які прийшли до влади, народилися саме тут. Тому нам так важливо вивчати цих жінок, які заклали основи гендерної рівності в світі.

Мета роботи полягає в тому, щоб проаналізувати становище жінки в Стародавньому Єгипті.

Перший з істориків, хто торкнувся проблеми вивчення ролі жінок в історії Стародавнього Єгипту, був Сіріл Альдред [1]. Автор у своїй праці «Єгиптяни. Великі будівельники пірамід» розповідає про життя народу родючої долини Нілу з прадавніх часів. Ми можемо дізнатися про положення єгиптянок з праць П. Монте [2], Р. Кларк [3]. Проте ці дослідники мало розкрили саме становище жінки в зазначений період.

Джерельна база роботи представлена наступними групами: актовими матеріалами та зображеннями пам'яток матеріальної культури. До актових матеріалів відносять «Заповіт Наунахт» [4]. Зображення пам'яток матеріальної культури представлені фресками та статуями, які показують жінок-фараонів: поховальна стела Мернейт [5], зображення Нейтікерт [6], торс статуї цариці Нефрусобек [7], статуя Хатшепсут з музею Бостона образотворчих мистецтв [8], фрагмент канопа Кійї, XIV ст. до н.е.[9], зображення цариці Таусерт зображення в одному з храмів у Нубії [10]. Завдяки цим джерелам ми можемо зробити висновок про соціальне, економічне та політичне життя жінок у Стародавньому Єгипті.

Права давньоєгипетських жінок були досить великими. Жінки Єгипту були більш вільними і незалежними, ніж жінки інших країн – не лише Стародавнього Світу, але й Європи: від Середньовіччя до кінця XIX ст. Вони могли за бажання отримати освіту. Для царських дочок це було обов'язково. Про це свідчать побутові записи, зроблені жінками [11].

Жінка могла бути офіційним представником свого чоловіка на час його відсутності і мала право взяти на себе відповідальність за ведення його справи. Жінки Єгипту працювали не лише музикантками та танцівницями, за бажанням вони отримували професійну освіту, а згодом і посади. Наприклад, спостерігачів або керівників [12]. Деякі жінки навіть ставали фараонами. Наприклад, Мернейт, Нейтікерт, Нефрусобек, Хатшепсут, Кійя, Таусерт [13].

Перед законом жінки мали рівні права з чоловіками. Вони мали право передавати своє майно у спадок кому побажають; «Я – вільна жінка Єгипту. Я виховала вісім дітей і забезпечила їх усім необхідним для початку їх дорослого життя. Але тепер я зістарілася і споглядаю, що мої діти не піклуються про мене більше. Тому я передам мою власність тим, хто буде турбуватися про мене, і не дам нічого тим, хто нехтував мною» [14].

Єгипетські жінки вели досить вільне життя. Єгипетський закон захищав дружин від жорстокого поводження. Вони не були феміністками, але мали своє становище в суспільстві [15]. Основною функцією жінки, поза сумнівом, було продовження роду. Кожен єгиптянин, голова сім'ї, повинен був мати свій власний дім, будь то палац або жалюгідна халупа. Поняття «побудувати будинок» і «взяти дружину» були для єгиптян синонімами.

Моногамія була у єгиптян основною формою шлюбних стосунків. Проте, на відміну від жінки, подружня зрада якої каралася смертю, чоловікові дозволялося мати у своєму домі наложниць. Цілком імовірно, що шлюб в Єгипті реєструвався в так званих «будинках життя» – центрах духовного життя єгиптян, в яких писарі і жерці складали і зберігали записи і документи. До «сімейного бюджету» єгипетської сім'ї чоловік вносив дві третини загального майна, дружина – одну. Після смерті одного з подружжя, інший міг розпоряджатися всім майном, але продавати або дарувати міг тільки свою долю.

Типова єгипетська сім'я була багатодітною. Зазвичай дитина залишалася при матері, яка носила його в особливій сумці, що висіла на шії спереду, щоб руки були вільні. Мабуть, цариці й інші знатні пані не так обтяжували себе: дітей виховували як годувальниці, так і воїни, жерці [16]. Хлопчики грали частіш за все в рухливі ігри, змагалися в силі і вправності. Дівчата, не хехтуючи, звичайно, і подібним зайняттям, обожнювали танці. Вчилися танцювати всі дівчатка, без виключення, незалежно від того, збиралися вони ставати професійними танцівницями або ні.

Стародавні єгиптянки активно користувалися косметикою, різноманітними мазями, що запобігали появі зморшок, молодили шкіру, надавали їй гарний рівний колір. Однією з найбільш популярних зачісок був усім відомий «кінський хвіст». Волосся вимагало постійних турбот: сиве волосся просто виривали, а щоб не сивіли брови, існували спеціальні мазі [17].

Численні свідчення говорять про те, що за часів фараонів жінки намагалися одягатися витончено і в той же час практично, віддаючи перевагу сукням, що облягають фігуру, без надмірностей в оздобленні. Це було щось подібне до короткого плаща, прикрашеного вишивкою. Наряди аристократів витримувалися в білому кольорі. Манера одягатися, зрозуміло, різнилася залежно від соціального положення [18]. Дуже широко як серед жінок, так і серед чоловіків, були поширені прикраси: кільця, браслети, намиста, ланцюжки, підвіски. Тільки сережки залишалися привілеєм жінок.

Отже, стародавні єгиптянки мали можливості, яких жінки багатьох держав того часу були позбавлені. Могли працювати нарівні з чоловіками, але не могли бути вченими, художниками, дипломатами. Єгиптянки мали майно, наслідувати, торгувати, відстоювати свої права в суді. Проте, факти свідчать, що рівноправ'я між чоловіками і жінками в Стародавньому Єгипті не існувало.

Література

1. Альдред С. Єгиптяне. Великие строители пирамид / Сіріл Альдред / Пер. с англ. М.К. Якушиной. – М. : ЗАО Центрополиграф, 2004. – С. 13, 17.
2. Монте П. Єгипет Рамсесов: повсякденная жизнь єгиптян во времена великих фараонов / Пьер Монте / Пер. с фр. Ф.Л. Мендельсона. – М. : Наука, 1989. – С. 101, 175.
3. Кларк Р. Священные традиции Древнего Египта / Розмарі Кларк. – М.: Фаир-Пресс, 2002. – С. 224.
4. Заповіт Наунахт // Древнеегипетский словарь – «Рамсес» (папірус удови Наунахт) [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://ofap.ulstu.ru/history/Egipe/Slowar/ramses>.
5. Поховальна стела Мернейт. Фото [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://egyptopedia.info/khronologiya/dinasticheskij-egipet/rannee-tsarstvo/i-dinastiya/tsaritsa-mernejt.html>.
6. Зображення цариці Нейтікерт. Фото [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.egyptologia.com/ancient/index.shtml?24>.
7. Цариця Нефрусобек. Торс статуї. Фото [Електронний ресурс]. – Доступний з: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Нефрусобек>.
8. Цариця Хатшепсут. Статуя. Фото [Електронний ресурс]. – Доступний з: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Хатшепсут>.
9. Фрагмент канопа цариці Кійї. Фото [Електронний ресурс]. – Доступний з: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Кийя>.
10. Цариця Таусерт. Фото [Електронний ресурс]. – Доступний з: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Таусерт>.
11. Альдред С. Вказ. праця. – С. 13.
12. Монте П. Вказ. праця. – С. 175.
13. Цариця Таусерт; Цариця Нефрусобек; Цариця Хатшепсут. Фото.
14. Заповіт Наунахт.
15. Кларк Р. Вказ. праця. – С. 224.
16. Альдред С. Вказ. праця. – С. 17.
17. Цариця Таусерт. Фото.
18. Монте П. Вказ. праця. – С. 101.

УДК 329(47+57)''1985/1990''(043)

Ліхачов А. В.

ЗАРОДЖЕННЯ БАГАТОПАРТІЙНОСТІ В СРСР

Втрата КПРС монополії на владу та становлення новий демократичних сил й досі є доволі цікавою та актуальною для дослідження темою оскільки саме процес децентралізації влади призвів до виникнення на теренах колишнього СРСР нових незалежних держав, серед яких була і Україна. Це ще більше підкреслює важливість для розуміння цієї теми.

Мета розгляду – вивчення зародження багатопартійності в СРСР.

Розглядаючи останній етап існування КПРС та СРСР не можна оминати таку важливу тему, як формування багатопартійності в країні. Позбавлення КПРС монополії на владу фактично стало початком розпаду СРСР як монолітної, надцентралізованої держави на окремі суверенні держави.

Після початку Перебудови на чолі з Горбачовим у 1985 р. почалася всебічна лібералізація життя в СРСР. Не оминула ця тенденція і політичну сферу. У країні почали з'являтися політичні сили, а потім і партії, опозиційні КПРС. Аж до кінця 1987 р. існувало лише розрізнений, нечисленний дисидентський рух. Але з 1987 р. в країні стали ширитися демократичні рухи. Вже в 1987 р. з'явилося кілька десятків неформальних організацій, що поступово політизуватися, але вони були вкрай нечисленні і слабо організовані. З кінця 1987 року в країні формуються «народні фронти», численні клуби та асоціації. З'являються перші організовані масові рухи під назвою «Народний фронт» в Естонії, Молдавії, Азербайджані, Москві, Ярославлі. У межах РРФСР у жовтні 1989 р була зроблена спроба створити «Народний фронт Росії» [1, с.736].

Таким чином, у другій половині 1980-х років ХХ ст. склалися політичні, соціально-економічні та соціально-психологічні передумови для швидкого і широкого формування та розвитку політизованих груп, клубів, асоціацій рухів, на основі яких відбувалося утворення партій найрізноманітніших політичних та ідеологічних відтінків [1, с. 737].

У 1988 р. неформальний політичний рух вже налічував сотні тисяч учасників. У травні 1988 р. Демократичний союз (ДС) проголосив себе першою партією, опозиційною КПРС. У своїй програмній заяві ДС зазначав, що «засуджує систему політичного правління, що виникла в жовтні 1917 р, відкидає не тільки сталінізм, а й культ Леніна, ідеологію ленінізму як фундамент тоталітарного ладу». На першому з'їзді (в травні 1988 г.) ДС сформулював початкові завдання, що включали захист прав людини, створення представницької демократії на всіх рівнях, радикальне перетворення економіки на основі вільної конкуренції різних форм власності тощо. Своїм політичним принципом ДС вважав «зміну існуючого державного ладу революційним, але мирним шляхом». Але на п'ятому з'їзді ДС деякі лідери висунули ідею «збройного опору масовим убивствам у республіках, де відбувається національно-демократична революція» [2, с. 499].

На противагу «Демократичному союзу» на чолі з В. Новодворською відбувається утворення організацій, які були прихильні ортодоксальній комуністичній ідеології. У липні 1989 був створений «Об'єднаний фронт трудящих» на чолі з народним депутатом СРСР В. Яриним. Він зайняв різко негативну позицію по відношенню до політичних і економічних реформ вищого партійного керівництва на чолі з Горбачовим, націленим на ослаблення єдиної соціалістичної держави [2, с.499].

У період боротьби за демонтаж комуністичного ладу термін «лібералізм» часто використовували новостворені політичні сили ліберальної орієнтації як синонім для позначення приналежності до антикомуністичних сил. Водночас у ролі ідеології лібералізм з його яскраво вираженою антикомуністичною орієнтацією став базою, на якій консолідувалися опозиційні КПРС політичні сили російського суспільства. У травні 1989 р. була заснована Ліберально-демократична партія Радянського Союзу (ЛДПСС). Почалося утворення інших опозиційних партій. Цей процес посилювався в 1990 р., коли була скасована 6-я стаття Конституції СРСР про керівну і спрямовуючу роль КПРС у радянському суспільстві [3, с. 350].

Діяльність опозиційних сил виявлялася у виданні газет і журналів, проведенні мітингів, а з 1990 р. і в участі в парламентській боротьбі. У 1987 р. мітинги опозиційних рухів збирали в кращому випадку кілька десятків чоловік, в 1988 р. вони стали більш численними, а в 1990 р. в Москві пройшли грандіозні маніфестації, в яких брали участь сотні тисяч осіб. Перші незалежні газети і журнали напівлегально стали з'являтися ще в 1987 р., в 1988-1989 рр. їх стало більше і вони стали, агресивніше. У 1990 р. після прийняття закону про друк кількості незалежних газет і журналів різко зросла. Вони виражали інтереси, як правило, тієї чи іншої опозиційної партії чи угруповання [3, с. 354].

У 1990 р. у наслідок відміни 6 ст. конституції в СРСР вперше з 1920-х рр. офіційно з'явилися політичні партії, крім КПРС, які також могли брати участь у виборах. Першими стали Демократична партія, Соціал-демократична, Ліберальна, Ліберально-демократична, Християнсько-демократична, Російський народний фронт, народні фронти в різних регіонах, багато з яких були офіційно зареєстровані як громадські організації на республіканському рівні. У 1991 р. були зареєстровані загальносоюзні партії, першою з яких стала КПРС.

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок про те, що формування багатопартійності в СРСР стало можливим лише після всебічної лібералізації життя в СРСР, яка сталася після приходу до влади М. Горбачова та початку політики перебудови. В її рамках виникли перші опозиційні КПРС партії, а вже з 1990 р., в якому була скасована монополія на владу КПРС, вони стали повноправними учасниками політичного життя країни.

Література

1. Зуев М.М. История России с древнейших времен до конца XX века / М.М. Зуев. – М.: Дрофа, 2003. – 896 с.
2. Лившиц А.Я. Экономические реформы России / А.Я. Лившиц. – М.: Дрофа, 2002. – 564 с.
3. Яковлев Л.Б. История отечества / Л.Б. Яковлев. – М.: Логос, 1997. – 427 с.

УДК 355.46(477) “1606/1618”(043)

Луг М. А.

МОРСЬКІ ПОХОДИ КОЗАЦТВА ПІД ПРОВОДОМ П. КОНАШЕВИЧА-САГАЙДАЧНОГО

Петро Конашевич-Сагайдачний є одною з найбільш значущих та яскравих постатей козацької доби. Його блискуча військово-політична діяльність вражала і викликала захоплення не тільки у сучасників гетьмана, а й у наступних поколінь українців. Вона знайшла відображення у численних наукових працях з історії козацтва, творах художньої літератури. Одним з важливих напрямів цієї діяльності були очолювані П. Конашевичем-Сагайдачним морські походи запорожців, спрямовані проти турецько-татарської експансії у Південно-Східній Європі. Метою розвідки є висвітлення ролі гетьмана в цих подіях, а також встановлення ступеню їх значущості для підсилення авторитету козацтва на міжнародній арені.

Різні аспекти обраної проблеми вже два століття розглядаються як у вітчизняній, так і у зарубіжній історіографії. Можна з впевненістю стверджувати, що практично кожний дослідник козацької доби не оминув увагою успішні морські походи запорожців на чолі з Сагайдачним проти Османської Туреччини. Найбільш повними, багатими фактичний та джерельний матеріал є роботи М. Костомарова, Д. Яворницького, М. Грушевського, О. Гуржія, П. Саса, В. Сергійчука.

Протягом XVI – початку XVII ст. козацтво здобувало безцінний військовий досвід у тривалій та важкій боротьбі проти турецько-татарської експансії на українські землі. Завдяки цьому досвіду на початок XVII ст. козацке військо було єдиною силою, здатною успішно протидіяти агресивній політиці Порту та Кримського ханства не тільки в Україні, а й у Південно-Східній та Центральній Європі в цілому. Антиосманські акції Габсбургів і Венеціанської республіки не були такими послідовними і систематичними, як дії Війська Запорозького, не відзначалися такою завзятістю, як козацькі, тому і не мали такого успіху.

Особливо активізувалися козацькі воєнні дії на морі проти Туреччини наприкінці XVI – на початку XVII ст. Саме на цей час приходиться початок кар'єри у козацькому війську П. Конашевича-Сагайдачного. Більшість дослідників життя та діяльності гетьмана відзначають, що через відсутність достовірних писемних джерел, що збереглися, період до 1614 р. можна вважати «темним» в його біографії. П. Сас у своїх працях, присвячених Сагайдачному, висловлює припущення, що в цей час майбутній гетьман здобував авторитет завдяки своїй активній участі у морських та сухопутних походах проти турків та татар, що «лише за таких умов йому могли довірити гетьманську булаву під час походу на Кафу в 1616 р.» [1].

Більшість дослідників приписують Сагайдачному похід 1606 р. та взяття Варни, яка до цього вважалася неприступною фортецею. Під час цієї операції запорожці знищили усі навколишні берегові укріплення та турецькі кораблі, які стояли на рейді, а також звільнили декілька тисяч бранців і захопили значні трофеї. У 1607 р. запорожці здійснили похід на Крим, під час якого захопили і спалили Перекоп та Очаків. У 1608 – на початку 1609 рр. Сагайдачний очолив похід на 16 «чайках» у гирло Дунаю. Під час цього походу запорожці здійснили напад на Кілію, Білгород та Ізмаїл. 1612 р. козацький флот з 60 «чайок» успішно робив рейди на ворожі фортеці Бабадаг, Варну, Гьозлів, і Месембрії. Протягом 1613 р. козаки здійснили два подібних походи, в гирлі Дніпра розбили турецьку флотилію та захопили шість турецьких галер [2].

У 1614 р. запорожці на 40 «чайках» захопили Трапезунд, узяли в облогу Синоп, оволоділи замком, вибили гарнізон і знищили весь флот, який стояв на рейді. У 1615 р. 80 «чайок» підпливли до Константинополя, спалили гавані Мізевні та Архіокі та флот, що перебував там. Флотилія, яку султан послав навздогін за козаками, в битвах біля о. Зміїний та під Очаковом була розгромлена, а турецький адмірал Алі-паша потрапив у полон до козаків [3]. Як зазначає П. Сас, саме ці успіхи Сагайдачного, його зростаючий авторитет серед запорожців та його обіцянка організувати новий великий морський похід забезпечили йому гетьманську булаву в червні або на початку липня 1616 р. [4].

Справжнім зірковим часом у кар'єрі Сагайдачного став похід на Кафу 1616 р., неприступну фортецю, велике і багате місто, а також найбільший невольничий ринок Кримського ханства. Цей похід відображений у різноманітних джерелах тієї доби, таких, як, наприклад, реляція С. Жолкевського [5] або вірш К. Саковича, присвячений гетьманові [6].

У липні 1616 р. гетьман очолив похід 6000 козаків на 120 – 150 «чайках». У Дніпровському лимані козацький флот розгромив турецьку ескадру, близько половини суден запорожці захопили. Для того, щоб ввести турків в оману щодо своїх подальших планів, Сагайдачний наказав частині війська демонстративно

повернутись на Січ, взявши захоплену в цьому бою здобич. З рештою війська гетьман майже тиждень переховувався неподалік від Очакова. Приспавши таким чином пильність турків, запорожці відновили похід. Вночі 22 липня 4000 козаків висадилися неподалік від Кафи, відволікли вартових, перебрались через фортечні мури, відкрили ворота і захопили цитадель. Місто було пограбовано, звільнені тисячі невольників [7].

Восени 1616 р. Сагайдачний організував новий похід на турецькі володіння, який розпочався знищенням 26 галер турецького флоту неподалік від Мінери. Після цього козаки висадились на берег і взяли Трапезунд. Спроба турецької ескадри знищити козацький флот, що повертався додому, на рейді Синопа, закінчилася поразкою. Після цього Сагайдачний напав на Стамбул. М. Мамчак наводить свідчення однієї з турецьких хронік з цього приводу: «Козаки увійшли в Стамбул, убили 5-6 тисяч турків, захопили велику кількість полонених і спалили половину міста» [8]. Вже неподалік від Січі, козацький флот зустрівся з ескадрою адмірала Ібрагім-паші, посланою навздогін. Битва була короткою і запеклою, у ній козаки знов перемогли. Козаки продовжували наносити успішні удари по турецьких фортецях впродовж 1617 – 1618 рр. Завдяки цим перемогам, як свідчили сучасники, вони контролювали навігацію між Босфором і Дніпровським лиманом [9].

Характеризуючи тактику, вироблену Сагайдачним під час цих походів, О. Гуржій відзначає, що гетьман «розробив концепцію активної, ініціативної боротьби проти турецько-татарської агресії», завданням якої було «не тільки давати відсіч нападам татарських орд і турецьких військ на Україну, а й перенести військові дії на територію ворога – володіння султанської Туреччини і Кримського ханства. Ставилось завдання послаблювати військову силу ворога, його економічно-матеріальну базу, знищувати ворожий флот, для чого слід було зруйнувати найважливіші порти... Найголовнішим було те, що козаки звільняли маси нещасних полонених, що конали в тяжкій турецько-татарській неволі. У цьому полягає гуманна суть козацьких експедицій, які підривали економічну й військову міць султанської Туреччини [10].

Завдяки переможним походам 1616 р. воєнна слава запорожців та Сагайдачного набули значного розголосу в Європі, вороги Османської Порти почали сприймати їх як дієву та важливу силу у боротьбі з турками. Незважаючи на те, що зухвалі дії запорожців на морі призвели до значного погіршення турецько-польських стосунків, гетьман Я. Собеський характеризував Сагайдачного як вмілого командувача: «Він завжди повертався овіяний славою... береги європейської та азійської Туреччини були свідками його перемог» [11].

7 квітня 1618 р. у Варшаві запорожські послани на чолі із Дмитром Отрохимовичем підписали угоду з Олівером де Марконом, представником герцога Карла Гонзага де Невера, що згодом став одним із засновників нового лицарського ордену «Ліга християнської міліції» - антиосманської організації, до складу якої входили правителі усіх провідних європейських держав того часу. За умовами цієї угоди де Маркон став повіреним козаків у справі їх залучення до чергового хрестового походу проти Туреччини. Посли пообіцяли виставити на цю війну разом зі своїми союзниками (можливо, донськими козаками) 60-тисячне військо [12].

Таким чином, успішні козацькі морські походи під проводом П. Конашевича-Сагайдачного проти Османської Порти та Кримського ханства сприяли гальмуванню турецько-татарської агресії у Південно-Східній Європі, а також значною мірою посилили воєнно-політичну вагу Війська Запорозького та гетьмана в тогочасній європейській політиці.

Література:

1. Сас П. М. Петро-Конашевич-Сагайдачний: Молоді роки / П.М. Сас. – К.: Інститут історії України НАН України, 2006. - С. 233.
2. Сергійчук В. Морські походи запорожців [Електронний ресурс] / В. Сергійчук – К.: МП «Фотовідеосервіс», 1992. – Режим доступу: <http://www.ukrcenter.com/Література/Володимир-Сергійчук/54927-1/Морські-походи-запорозжів>.
3. Мамчак М. Україна: шлях до моря. Історія українського флоту [Електронний ресурс] / М. Мамчак. – Режим доступу: http://ukrlife.org/main/prosvita/hist_flotua4.htm.
4. Сас П. М. Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу / П.М. Сас, Г. Кіркене. – К.: Балтія-Друк, 2011. –С. 154/
5. Żółkiewski Stanisław. Mowa w Warszawie na sejmie walnym roku 1618, w ktorej zdaje sprawf z swoich czynnosci // Pisma Stanisława Żoliewskiego, kanclerza koronnego i hetmanna z jego popiersiem [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://archive.org/stream/pismastanisawao00bielgoog/pismastanisawao00bielgoog_djvu.txt.
6. Сакович К. Вђршђ на жалосный погреб зацного рыцера Петра Конашевича Сагайдачного, гетмана войска Его Королевскои Милости Запорозкого [Електронний ресурс] / К. Сакович. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/ukrpoeetry/anto37.htm>.

7. Сас П. М. Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу... - С.155.
8. Мамчак М. Указ. праця.
9. Коваленко Л.Т. Петро Конашевич-Сагайдачний (До 380-річчя від дня смерті) [Електронний ресурс] / Л.Т. Коваленко // Воєнна історія. – 2002. - № 2. – Режим доступу: http://warhistory.ukrlife.org/2_02_10.htm.
10. Гуржій О. Особливості воєнно-морського мистецтва українських козаків у першій половині XVII ст. // Воєнна історія. – 2002. - № 2. – Режим доступу: http://warhistory.ukrlife.org/2_02_4.htm.
11. Собеский Я. История Хотинского похода [Електронний ресурс] / Я. Собеский. – Режим доступу: http://www.vostlit.info/Texts/rus9/Sobeskij_2/text1.phtml?id=13048.
12. Сас П.М. Чи вступили запорожці до Ліги християнської міліції? [Електронний ресурс] / П.М. Сас //Український історичний журнал. – 2009. - № 1. – Режим доступу:<http://www.twirpx.com/file/695643>.

УДК355.1(477)«1900/1914»(043)

Мельников Е. О.

ЗДІЙСНЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ РЕФОРМ У КИЇВСЬКОМУ ВІЙСЬКОВОМУ ОКРУЗІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Забезпечення реальної обороноздатності України в сучасних умовах вимагає розробки і планомірного впровадження програми реформи та побудови українського війська. Нагального перегляду потребує система комплектування ЗСУ задля створення високотехнічної і професійної контрактної армії – регулярного війська, заснування народного резерву. Цей процес повинен спиратись на всесвітній досвід. Суттєвий внесок у розробку теоретичного підґрунтя створення новітнього українського війська зможе зробити більш повна та достовірна реконструкція діяльності із реорганізації російської імператорської армії в Київському військовому окрузі на тлі військових реформ на початку ХХ ст.

Крім того, актуальність теми пов'язана зі значним зацікавленням громадськості дореволюційною історією дорадянських державних інститутів, несправедливо заплямованих радянською історіографією. Важливим для нашого часу є усвідомлення, що українці – генерали, офіцери та нижні чини склали значну частину кадрового складу імперської армії.

Здійсненню військових реформ у Київському військовому окрузі не було присвячено ґрунтовного дослідження у дореволюційний період розвитку історіографії. У деяких працях, частково висвітлювали проблему реформування армії, але викладалися факти, позбавлені істотного аналізу.

Увагу вивченню військових реформ приділяли радянські історики Л. Бескровний, П. Зайончковський, але зокрема питання реформування військових округів на теренах України не розглядалось [1;2;3]. На сучасному етапі розвитку історіографії немає ґрунтовного дослідження стосовно здійснення військових реформ Київського військового округу.

Мета публікації - розглянути здійснення військових реформ у Київському військовому окрузі на початку ХХ ст.

На початку ХХ ст. продовжувалось реформування російської армії, яке почалось ще з військових реформ Д. Мілютіна у 1862 році. В частини Київського військового округу постачались нові зразки зброї, надходила масова артилерія. Київський військовий округ був складовою частиною системи військових округів імперської Росії.

В 1900 р. Командувачем військами Київського округу був призначений генерал-ад'ютант, генерал від інфантерії М. Драгомиров. За час його перебування на цій посаді Штаб округу мав структуру: окружне управління генерал-квартирмейстера штабу (стройове, мобілізаційне і рахункове відділення); окружне управління чергового генерала штабу (інспекторське, господарське, госпітальне відділення, канцелярія та архів); окружне управління начальника військових сполучень штабу (військово-дорожнє і етапне відділення).

В 1901 р. була скасована Вінницька військова будівельна комісія. Також у цьому році окружні юнкерські училища з річним курсом були перетворені у військові училища з дворічним курсом, випускали вже не підпрапорщиків, а підпоручиків. Цією важливою реформою військовий міністр О. Куропаткин сприяв підняттю загального рівня офіцерського корпусу, його більшої однорідності і намагався усунути різницю між «білою кісткою» і «чорною» [4].

За період часу з 1900 - 1910 рр. в окрузі проходили військові навчання, маневри та ігри. Війська округу брали участь у придушенні селянських заворушень в Подільській і Харківській губерніях. Змінюється територія Київського округу, яка включала на той момент території Волинської (з 1907 р. без Володимир-Волинського і Ковельського повітів), Київської і Подільської губерній, але поразка Росії у російсько-японській війні вимагала здійснення глибоких перетворень у військовій сфері.

В війська постачалася нова зброя – бронемашини, літаки, але був брак коштів на велику експлуатацію і введення нових технічних одиниць. В ході реформ перебудови зазнала система польової служби військ. У квітні 1912 р. імператором Миколою II був затверджений новий Статут польової служби. У центральному його розділі підкреслювалася вирішальна роль наступального бою. Велике значення статут надавав організації взаємодії військ. Бойові порядки в бою повинні були складатися з бойових ділянок та загального резерву [5].

В 1912 р. Штаб Київського округу мав структуру: окружне управління генерал-квартирмейстера штабу (стройове, мобілізаційне, рахункове та військово-судове відділення, топографічна частина, друкарня, літографія; окружне управління чергового генерала штабу (інспекторське, господарське, госпітальне відділення, канцелярія та архів); окружне управління начальника військових сполучень штабу (військово-дорожнє і етапне відділення).

У 1912 р. окружне Польове управління інспекторів інженерної частини, перетворено в Управління інспекторів інженерної частини, одночасно окружне Інженерне управління перетворено в Управління по квартирній платні військ. Курська інженерна дистанція перетворена в Курський відділ по квартирній платні військ. Харківська інженерна дистанція перетворена у Харківський відділ по квартирній платні військ. Уманська інженерна дистанція перетворена в Уманський відділ по квартирній платні військ. Житомирська інженерна дистанція перетворена в Житомирський відділ по квартирній платні військ. Були скасовані: Київський навчальний артилерійський полігон, Бердичівська військова будівельна комісія, Кременчуцька військова будівельна комісія на будівництво казарм для 31-го Ризького драгунського полку.

На початок 1914 р. Київський військовий округ займав значне місце у планах Генерального штабу на разі ведення бойових дій. Військові округи були повинні одночасно розгорнутись у фронти та бути єдиною ланкою у подальшій взаємодії усєї лінії фронту [6].

Таким чином, Київський військовий округ реформувався за єдиною системою притаманною для всіх округів Російської імперії. Були проведені позитивні зміни. Постійно поліпшувалося технічне оснащення збройних сил, реформувалася система військової освіти, навчання і виховання військ

Військові реформи призвели до перетворення системи комплектування армії. Зміна строків військової служби і пільг для призовників, сприяла подальшому збільшенню мобілізаційних резервів. Змінювався соціальний вигляд новобранців. Серед призовників все більше стало з'являтися фабричних робітників.

Значні успіхи були досягнуті в забезпеченні військ стрілецькою зброєю й артилерією. Поява на озброєнні армії магазинної гвинтівки Мосіна, кулеметів, нових скорострільних гармат вело до збільшення щільності вогню і подальшої зміни тактики дій військ.

Однак були і недоліки. Недоліки військового будівництва особливо проявилися в період російсько-японської війни 1904-1905 рр. Після неї військові реформи і подальші перетворення також не були повністю здійснені. Збройні сили Київського військового округу у 1914 р. виявилися не готовими до ведення тривалих бойових дій.

Література

1. Бескровный Л.Г. Русская армия и флот в XIX веке. Военно-экономический потенциал / Л.Г. Бескровный. – М.: Наука, 1973. – 432 с.
2. Бескровный Л.Г. Армия и флот России в начале XX века. Военно-экономический потенциал / Л.Г. Бескровный. – М.: Наука, 1986. – 473 с.
3. Зайончковский П. А. Самодержавие и русская армия на рубеже XIX– XX столетий: 1881-1903/ П.А. Зайончковский. – М., 1973 – 429 с.
4. Куропаткин А.Н. Задачи русской армии. – Т. II.: Задачи не связанные с национальной политикой / Алексей Николаевич Куропаткин. – СПб.: Склад В. Березовского, 1990. – 526 с.
5. Устав полевой службы. Высочайше утвержден 12 апреля 1912 года. [Електронний ресурс]. – <http://www.libex.ru/detail/book459076.html>
6. Полевое управление войск в военное время за 1914 год. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://militera.lib.ru>

УДК 94(477) «1930/1940»(043)

Мілов О. С.

СТАЛІНСЬКІ РЕПРЕСІЇ 30-Х РОКІВ ХХ СТ. НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Актуальність теми. Ми повинні знати історію нашої держави, для того щоб прогнозувати майбутнє, та не робити помилок попередніх діячів. На початку третього тисячоліття відкрилися нові факти, які були засекречні у пострадянському ССРСР.

Кривава доба сталінщини формально починає свій відлік від 1929 р., яким датується так званий «великий перелом», що знаменував собою остаточне утвердження на вершині влади Сталіна. З його правління пов'язують

розгортання каральних акцій проти політичних опонентів новоявленого вождя, масові репресії проти інтелігенції, курс на винищення селянства під приводом розкуркулення.

В цьому плані історія України являється особливо показовою, оскільки даний період пройшов під знаком визволення України з-під гнета Радянського Союзу. Події українського народу засвідчили героїчні сторінки української історії, продемонстрували, що лише спільними зусиллями народу можливо досягти належних умов для його розвитку.

Теоретична доцільність роботи продиктована тим, що ряд аспектів проблематики не знайшли достатнього висвітлення в історичній науці, багато праць даної проблематики носять нерідко фрагментарний характер, не використовують весь існуючий комплекс архівних, публіцистичних та інших джерел.

Мета наукового пошуку полягає в комплексному розкритті та об'єднанні в період правління Сталіна усіх джерел та документів.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання наступних дослідницьких завдань:

- визначити історичні умови та передумови сталінського режиму на території України;
- визначити чинники репресивно-каральної системи;
- реконструювати події 1930 років;
- послідовно проаналізувати події з 1930 років та їх історичні наслідки;
- дати оцінку різних діячів у боротьбі народу за незалежність та територіальну цілісність нашої держави.

Метою дослідження є комплексний аналіз масових репресій проти населення України, в ході якого визначаються роль і місце терористичної політики тоталітарної держави в досягненні цілковитого контролю над суспільством, особливості каральної політики та її наслідки для населення.

Найтрагічнішими наслідками комуністичного терору 1930-х рр. у Радянській Україні стали смерть від голоду щонайменше 4–4,5 млн людей, «розстріляне відродження», що забрало життя понад 500 найталановитіших українських поетів, мислителів, науковців, письменників, знищення національно свідомих українців у середовищі керівної верхівки УСРР. Щодо останнього з наслідків, то як зазначав американський дослідник Джеймс Мейс, «репресії попередніх кадрів КП(б)У і радянського апарату, починаючи з кінця 1932 р. аж до арешту майже всього ЦК в 1938 р., добивали навіть відносну політичну самодіяльність керівництва УСРР попереднього періоду. Це уможливило створення нових кадрів, позбавлених будь-яких стосунків із попередньою українською історією. Вони були цілковито продуктом сталінського конструювання, повністю сприймали цінності та безумство ортодоксальності» [5, с. 213]. Унаслідок цього, УСРР, як республіку, була практично позбавлено національного змісту

Колосальні демографічні втрати України під час голоду 1932–1933 рр. призвели до залюднення її території переселенцями (переважно з РСФРР). Усіляко заохочувані Кремлем, з осені 1933 р. вони прибувають передовсім до степових районів УСРР, де внаслідок голодного мору дефіцит робочої сили був найбільшим [9, арк. 27, 90]. Масова міграція російського населення в УСРР стала можливою ще й завдяки тому, що політбюро ЦК КП(б)У в жовтні 1933 р. вкотре піддалося тиску Москви й погодилося з пропозицією Всесоюзного комітету переселення «про відстрочку проведення внутріукраїнського переселення на I квартал 1934 р. в зв'язку з тим, що в IV кварталі цього року проводиться намічене переселення в степові райони України з РСФРР» [9, арк. 90]. Словосполучення «намічене переселення» означає не що інше, як заздалегідь спланований офіційною Москвою терор голодом, метою якого було винищення українського селянства і заміна його населенням РСФРР.

Проаналізувавши причини й наслідки комуністичного терору в Українській РСР у 1930-ті роки, дійшов висновку, що, терор голодом, що його більшовики застосовували в Україні тричі (у 1921–1923, 1932–1933 і 1946–1947 рр.), знищення української інтелектуальної еліти — носія історичної пам'яті нації і масові репресії в середовищі партійно-радянської номенклатури УСРР, пік яких припав на 1930-ті рр., були складовою системної політики радянського комуністичного режиму, спрямованої на винищення українського народу. Іншими словами, це був спланований геноцид українського народу, наслідки якого Україна відчуває й донині.

Починаючи з 1929 р. масові репресії трьома великими хвилями прокотилися по Україні: перша – 1929–1931 рр. (примусова колективізація, розкуркулення, ліквідація УАПЦ, процес СВУ); друга – 1932–1934 рр. (штучний голод, постишевський терор, «кіровська хвиля») і третя – 1936–1938 рр. (так званий Великий Терор).

Першою жертвою масового терору стало селянство. Колективізація супроводжувалася кампанією «ліквідації куркульства як класу» (за офіційною статистикою, в Україні до куркульства в 1927 р. було зараховано 4%, а в 1929 р. – 1,4% сільського населення). Куркулями оголосили найбільш працьовитих і культурних господарів, які власною працею досягли відносного добробуту і не відчували бажання вступати в колгосп. Репресували не лише заможних селян, а й середняків і навіть деяких бідняків, яких називали «підкуркульниками». Починаючи з зими 1929/30 рр. сотні тисяч селянських сімей були вивезені в Сибір і на північ, де багато «спецпереселенців», особливо дітей, загинули від голоду, холоду і хвороб.

Багато трагедій пережив український народ, але страшнішого лиха, ніж голод 30-х років, історія України не знає. Його причини остаточно не з'ясовані. Одні вважають, що голод був спланований Сталіним та його спільниками заздалегідь, щоб винищити українське селянство, в якому вбачали оплот націоналізму і приватновласницької психології. Інші доводять, що це був наслідок безтямної політики добування коштів на

індустріалізацію, коли доля селян просто не бралася до уваги. Очевидно одне – голод в Україні виник не внаслідок стихійного лиха, а був організований штучно 1936-1938 рр (так званий Великий Терор).

Голодомор 1933 р. збігся в часі (звичайно ж, не випадково) з другою хвилею масових репресій, спрямованою насамперед проти членів партії. Якщо в інших регіонах масові репресії проти партійних активістів розгорнулися в 1937 р., то в Україні початок був покладений уже в 1933 р. Українських комуністів треба було покарати за “націонал-ухильництво”, яке ширилося в їхніх рядах, і фізично винищити тих, чия віра в комуністичні ідеали похитнула трагедія голоду, очевидцями якої вони стали.

У 1933 р. в Україну прибув П.Постишев, а ДПУ республіки очолив В.Балицький; спільними зусиллями вони організували масовий терор.

Після вбивства С.М.Кірова (члена Політбюро ЦК ВКП(б), першого секретаря Ленінградського обкому партії) (1 грудня 1934 р.) запроваджені Надзвичайні комісії військової колегії Верховного Суду СРСР (“трійки”) – органи позасудових репресій. 1 грудня 1934 р. за пропозицією Сталіна було прийнято постанову ЦВК СРСР “Про порядок ведення справ про підготовку або здійснення терористичних актів”, яка ліквідувала будь-які гарантії прав обвинувачених з цієї категорії справ. Строк розслідування зменшувався до 10 днів, обвинувачення мало бути вручене за добу досуду, де справа розглядалась без участі сторін (тобто без прокурора і адвоката). Касаційне оскарження вироку та клопотання про помилування не дозволялось, а вирок виконувався негайно. 9 грудня 1934 р. Г.Петровський підписав постанову ВУЦВК “про внесення змін до кримінально-процесуального кодексу УСРР”, яка враховувала вищезгадані положення, що стали основою беззаконня на наступні роки в Україні.

Література

1. Андрухів У. Більшовицькі репресії на теренах Західної України : 1939 – 1941 рр. / У. Андрухів // Розбудова держави. – 1995. - №12. – С. 42-50.
2. Білас І. Г. Репресивно-каральна система в Україні. 1917-1953: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: у 2 кн. / І.Г. Білас. - Київ : Либідь. - Кн. 1. - 1994. – 432 с.
3. Білокінь, С. І. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР (1917-1941 рр.): джерелознавче дослідження / С.І. Білокінь. - Київ : Київське наукове товариство імені Петра Могили, 1999. - 448 с.
4. Васильчук Г. Політичні репресії в УСРР 20-30-х рр. ХХ ст. : історіографічний аспект / Г. Васильчук // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАНУ. – Київ, 2008. – Вип. 39. - С. 281-291.
5. Жезицький В. Й. «Великий терор на Поділлі у другій половині 30-х років / В. Й. Жезицький // Історичне краєзнавство і культура. – Харків, 1997. – С. 204-208.
6. Кузьменко М. Репресивна політика сталінського режиму стосовно науко-во-педагогічної інтелігенції радянської України у 20-30-ті роки ХХ століття / М. Кузьменко // Схід. – 2002. - №2. – С. 25-28.
7. Кульчицький, С. В. Україна між двома війнами (1921-1939 рр.) / С. В. Кульчицький. - Київ : Альтернативи, 1999. - 336 с.
8. Новітня історія України (1900-2000) : підручник / А.Г. Слюсаренко, В.І. Гусєв, В.П. Дрожжин та ін. - Київ : Вища школа, 2000. - 663 с.
9. Сверстюк Є. Державний терор / Є. Сверстюк // Урядовий кур'єр. – 2002. - № 217. – С. 18.
10. Сяндюков І. Взгляд за кулиси історії. Свідчення Никити Хрущева о трагедии 1937-1938 годов в Украине / І. Сяндюков // День. – 2010. - №100/101. – С. 8
11. Україна в добу "Великого терору" (1936-1938 роки) : научное издание / автори- упор. С. Богунов, В. Золотарьов, Т. Рафальська та ін. - Київ : Либідь, 2009. - 544 с.
12. Шитюк М. М. Еволюція репресивно-каральної системи в радянській Україні / М. М. Шитюк // Український історичний журнал. – 2001. - №3. – С. 128-142.

УДК 726.1 (32) (043)

Пандазі А. В.

ХРАМОВА АРХІТЕКТУРНА ТРАДИЦІЯ У СТАРОДАВНІХ ЄГИПТЯН

Прагнення фараонів Єгипту увіковічити себе в пам'ятниках на століття призвело до розробки архітекторами проектів пірамід та храмів – найвидатніших архітектурних пам'яток Стародавнього Єгипту. Дослідження цих споруд залишається актуальним і в наші дні. Піраміди та архітектурні ансамблі Стародавнього Єгипту викликають цікавість і захоплення, і в той же самий час вони є інтелектуальним викликом сучасному людству, демонструючи його безсилля в розкритті загадок цих стародавніх споруд. Крім історичних і культурних завдань, сучасних вчених цікавлять й чисто практичні питання, такі як: технології будівництва та обробки каменю, вимірвальна техніка та точність обчислень будівельників пірамід, астрономічні знання тощо.

Мета публікації – дослідити призначення храмів Стародавнього Єгипту.

Історіографічну базу роботи складає спеціальна література: закордонна література ХХ ст., праці радянського часу та праці сучасних закордонних і вітчизняних істориків. Наприклад, дослідниця М.В. Губарева [1] описувала в своїй праці Луксор і Карнак. У праці Х.А. Кінка [2] ставиться питання про те, яким чином єгиптяни змогли спорудити величні кам'яні храми. Професор Хорхе Анхель Ліврага, відкрив «іншу» історію Стародавнього Єгипту, яка відрізняється від загальноприйнятих уявлень, він вважає Єгипет набагато більш стародавньою цивілізацією, ніж це прийнято вважати [3].

Джерельна база роботи складається з опису та фото храмів [4]. Наприклад, в епоху правління Хатшепсут по всій країні було збудовано велику кількість пам'ятників [5].

Окрім пірамід та палацових комплексів давньоєгипетська архітектура була представлена величними храмами на честь богів та фараонів. Зазвичай храми розглядалися як будинки для богів або царів, яким вони були присвячені. Саме в таких будовах єгиптяни проводили всілякі релігійні ритуали, здійснювали підношення богам, відтворюючи сцени з міфології через різноманітні свята, і виконували дії, спрямовані на відведення сил хаосу. Всі ці ритуальні заходи вважалися необхідними для богів, для підтримки Маат – божественного порядку всесвіту. Прості єгиптяни не могли брати участі в ритуальних церемоніях і їм було заборонено входити в священні місця храму. Тим не менш, храм був важливим релігійним місцем для всіх верств єгиптян, які приходили туди, щоб помолитися, здійснювали підношення і намагалися отримати пророчі вказівки від бога, який мешкав там. Такі храмові комплекси були відомі в епоху Середнього та Нового царств.

Будівництво храмів ввелося у трьох основних напрямках: зводилися наземні, скельні і напівскельні храмові комплекси. Вхід в храм оформляли пілоном, з внутрішньої сторони якого двоє сходів вели на верхню платформу. До зовнішньої сторони пілона прикріплювали високі дерев'яні щогли з прапорами, а перед ними споруджували гігантські статуї фараона і позолоченні обеліски. У центрі двору знаходився жертвний камінь. За портиком розташовувався гіпостиль, а за ним, в глибині храму – молитовня, що складалася з декількох приміщень: в центральному – на жертвному камені перебувала священна тура зі статуєю головного бога, в інших двох – статуї богині-дружини і статуї бога-сина [6].

Такими представниками наземних храмів є ліванські храми, які були збудовані на честь бога Амона: Карнакський та Луксорський. Карнакський храм починався з алеї сфінксів [7]. Ці кам'яні велетні мали великий психологічний вплив на людину, яка заходила в храм. Ця алея розпочиналася відберегів Нілу. Біля входу в храм споруджувалися пілони – високі і плоскі вежі з похилими стінами, перед якими висіли обеліски, стояли статуї богів та фараонів. Луксорський храм, присвячений, як і комплекс в Карнаці, Амону-Ра, Мут і Хонсу і повинен був приголомшувати неповторною витонченістю своїх колонад і грандіозністю царських колосів [8]. Відтепер в Луксорський храм проходили через чудовий вестибюль з тридцятьма двома колонами у формі зв'язок папірису, що з'єднувався з великим відкритим двором [9].

Найзнаменитішим храмом такого типу є споруда у самого підніжжя скель Дейр ель-Бахрі – заупокійний храм цариці Хатшепсут. Джесера Джесера – «священний зі священних» – так Хатшепсут назвала свій храм, – знаходиться у великому віддаленні від будівель інших правителів, в самій глибині фіванського некрополя. Тут само були вириті два священних озера Т-подібної форми [10]. На стінах портика нижньої тераси зображена доставка обелісків цариці з Асуана в Карнак і ритуальні сцени, пов'язані з ідеєю об'єднання Верхнього і Нижнього Єгипту, і про знамениту військово-торговельну експедицію в далеку країну Пунт, спорядженої царицею на дев'ятому році правління [11].

Найвизначнішим є храм Ізиди, споруджений близько 350 р. до н.е. при Птолемах. Храм дивує співмірністю колон, їх різьбленими капітелями у вигляді квітучого папірису, прекрасними барельєфами. До храму прямо від набережної веде дромос – колонада з сфінксами [12]. За першим порталом храму відкривається вхід в маммізі – невеликий храм, присвячений божественному походженню фараонів або сцені народження одного з богів. Слід також звернути увагу на кам'яні капітелі: вони зображують народження богині любові і радості, «володарки сторін світу», сліпучої Хатхор з заростей папірису [13].

Таким чином, давні єгипетські храми були важливою складовою релігійного життя великої країни. Вони розглядалися як будинки для богів або царів, яким вони були присвячені. Їх використовували для ритуальних дій, для підтримання Маат. У наші дні їх цінність полягає в тій культурній спадщині, яку вони представляють. Пам'ятники архітектури дають можливість сучасній людині доторкнутися до глибокої старовини і дозволяють дізнатися більше про історію Стародавнього Єгипту.

Література

1. Губарева М.В. Сто великих храмів / М.В. Губарева, А.Ю. Низовский. – М.: «Энциклопедия», 2002 [Електронний ресурс]. – доступний з: www.booksite.ru/localtxt/che/rch/ers/gra/nd/index.htm.
2. Кинк Х.А. Древнеегипетский храм / Хильда Кинк. – М.: Наука, 1979. – С.4.
3. Ливрага Х. Фивы / Хорхе Ливрага / Перев.с исп. Е.Сикирич. – М.: Новый Акрополь, 2006. – С.116.
4. Карнак // Хрестоматия по истории древнего мира. Под ред. В.В. Струве. – Том 1. Древний Восток. – М.: Учпедгиз, 1950. – С.62-66; Храм Луксора и Карнака. Фото [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.country.alltravels.com.ua/ru/egypt/Luxor/sight/luxor-temple>.

5. Храм Хатшепсут в Дейр ель-Бахрі. Фото [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://everyhistory.org/8/103.jpg>.
6. Губарева М.В. Храм Амона в Карнаке. – С.5.
7. Храм Карнака і Луксора. Фото.
8. Карнак // Хрестоматія по історії древнього мира. – С.62-66.
9. Кинк Х.А. Большой храм Амона. – С.4.
10. Мертц Б. Древний Египет. Храмы, гробницы, иероглифы./ Барбара Мертц. – М.: Центрполиграф, 2002 – С.173,184.
11. Храм Хатшепсут в Дейр ель-Бахрі. Фото.
12. Храм Ісіді в Філах. Фото.
13. Ливрага Х. Эзотерический смысл мумификации и погребальных обрядов– С.116.

УДК 94(35)(043)

Сегеда Д. А.

ОБЛОГА АКРИ – КРАХ ПЛАНІВ НАПОЛЕОНА В СИРІЇ

Військова експедиція до Єгипту мала велике значення не тільки для Франції і Наполеона Бонапарта, але і для самого Єгипту, так як інтервенти принесли з собою нові погляди і спосіб життя. Вони почали поступово руйнувати устої, які зберігалися тут незмінними протягом багатьох віків. Однією з ключових подій, які вирішили долю експедиції, був похід французів до Сирії – знаменита облога фортеці Акра. Вона мала вирішальне значення для всієї кампанії та повинна була нарешті поставити в ній крапку.

Мета роботи полягає в аналізі основних аспектів облоги Акри, а також причин поразки армії Наполеона Бонапарта.

Дослідники приділяли цьому питанню багато уваги. Серед ранніх авторів можна виділити Е. Клаузевіца, який дуже чітко дав характеристику основним помилкам, яких припустився Наполеон під час облоги, що призвели до очікуваної поразки [1]. У більш пізніх роботах таких науковців, як Ф. Стендаль [2] та А. Кастелло [3] стверджувалося, що Наполеон поразки під Акрою не зазнав, адже зняти облогу та відвести війська його змусили не турки або англійці, а положення справ у Франції. Зовсім протилежну думку висловлювали радянські дослідники, серед яких особливо виділяється Є.В. Тарле. У своїй роботі він наголошував на тому, що під Акрою Наполеон потерпів повне фіаско, яке повністю зруйнувало його плани щодо Єгипту та Сирії, а згодом змусило втекти до Франції [4]. Більш об'єктивну позицію з цього питання дав нам інший відомий радянський дослідник А.З. Манфред, який стверджував, що хоч взяти місто Наполеону так і не вдалося, проте набагато більше проблем йому завдала не сама облога, а відступ після неї французької армії до Каїру [5]. Отже, дослідники дуже ретельно вивчали облогу Акри, однак, більш детального розгляду потребують ті ключові події, що призвели до поразки французів.

Джерела, використані в публікації – щоденники та мемуари Наполеона Бонапарта, який до кінця своїх днів надавав якесь особливе, фатальне значення цьому програшу. Адже фортеця Акра була останньою, самою крайньою східною точкою Сирії, до якої він хотів дістатися [6]. Іншим цікавим джерелом є спогади Мамлюка Рустама Рази [7], де він досить точно описав хід облоги і назвав причини поразки французів. Також великої уваги заслуговує хроніка Абдурахмана аль-Джабарті, в якій він говорить про велику роль англійців, а особливо Сіднея Сміта та Антуана де Феліппо, в перемозі над Бонапартом [8].

Загалом облогу можна поділити на два періоди: перший з 19 березня по 25 квітня, а другий – з 25 квітня по 21 травня 1799 р. Портове місто Акра займало важливе стратегічне значення, особливо дорога до неї з Єгипту. Наполеон вважав, що поява французьких військ спонукає Сирію до повстання проти Османської імперії. Тому після захоплення Ель-Аріша і Яффи Бонапарт миттю попрямував до неї. На той момент Акра була столицею напівнезалежного політичного утворення в на північному заході Палестини і більшої частини Сирії, правителем якого був Ахмед Аль-Джаззар [9].

19 березня 1799 року о восьмій годині ранку французи підійшли до Акри. Керувати облогою був призначений генерал Каффареллі, командир інженерних військ французької армії в Єгипті. Армія стала на схилі Турона, перед ним простягалося місто, а з боків його оточувало море. Всі гірські дороги були перегороджені. Були сформовані чотири загони по 500 чоловік для спостереження за берегами річки Йордан, віддаленої від міста на 70 км. Захисників Акри підтримувала англійська флотилія під командуванням Сіднея Сміта. Сміт посилив оборону фортеці додатковими гарматами і канонірами, а також виділив загін морської піхоти. Генерал Каффареллі запропонував атакувати Акру зі сходу, оскільки тут був легший доступ до стіни, і до того ж інші підступи знаходились у радіусі дії ворожої артилерії [10].

Французи відкрили вогонь по міських укріпленнях Акри 23 березня; через сорок вісім годин гармати маяка замовкли, так само як і важкі гармати, що стояли на валах з того боку, звідки передбачалося йти на штурм. 24 березня почали діяти батареї, призначені для пробиття

пролому, проте спочатку це не дало очікуваного результату, лише о четвертій годині після полудня обрушилася вся східна частина великої башти [11]. На захоплення пролому було вислано п'ятдесят людей, але вони не змогли далеко просунутися. Проте, Джеззар був упевнений, що руйнування стіни критичне. Наляканий, він наказав знести на судна свої скарби і дружин, і залишався на борту всю ніч. Жителі кожну хвилину чекали на штурм [12].

В цей час дамаський паша Абдалла зібрав у своєму місті тридцятитисячне військо. Інша армія формувалася на Родосі. За планом, армія паші Дамаску повинна була перейти Йордан лише після висадки родоської армії в Акрі. Проте, боячись швидкого захоплення Міста, Джаззар-паша наказав Абдаллі атакувати французів, не чекаючи родоської армії, і таким чином перерізати їхнє сполучення з Єгиптом. 12 квітня Абдалла переправив армію через Йордан і став табором на Ездрілонській рівнині. Генерал Клебер, під командуванням якого знаходилось дві з половиною тисячі солдатів, вирішив відрізати Абдаллу від Дамаску. Розуміючи авантюризм плану Клебера, Наполеон терміново пішов з дивізією піхоти, всією кіннотою і резервною батареєю йому на допомогу. 16 квітня Наполеон застав військо Клебера повністю оточеним на горі Табор. Приховані високою травою, французи непомітно підійшли і атакували дамаську армію. Клебер, не дивлячись на важке положення, підтримав наступ. Атакована з усіх боків армія Абдалли була розгромлена [13].

25 квітня французи нарешті змогли зруйнувати велику башту. Вхід у фортецю був відкритий, але за баштою атакуючих зупинила огорожа. Боротьба в траншеях була дуже жорстокою, французьким солдатам навіть довелося заточити всі грані багнетів, щоб турки не могли виривати рушницю з рук. Хоч оттомани і несли великі втрати, але їхня безстрашність не слабшала. У цих вилазках Акра втратила понад дев'ять тисяч захисників. Родоська армія затримувалася. До кінця квітня Джеззар вже планував залишити місто [14].

7 травня на горизонті з'явилися кораблі родоської армії. Наполеон терміново наказав генералові Лану йти у наступ. Лан побудував три колони: перша, під командуванням генерала Рамбо стояла навпроти пролому; друга – напроти великої башти; третя, якою командував сам Лан, знаходилась в резерві. Генерал Рамбо форсував пролом, проникнув в місто і захопив майже всю східну його частину, але був убитий під час штурму.

Тим часом Наполеон отримав нові дані про положення справ республіки: похід до Нижньої Італії загрожував згубними наслідками для Франції. Директорія, що не користувалася підтримкою, могла бути скинута. Він наказав негайно повертатися назад. Зняття облоги замаскували посиленням вогню: вся артилерія безперервно стріляла протягом шести днів, зрівняла з землею усі укріплення мечеті і палацу Джеззара [15].

20 травня французька армія знов пішла берегом моря, але вже у бік Єгипту. Генерал Клебер командував ар'єргардом. Багато гармат було зіпсовано і кинуте в море. Турки ж виявили зняття облоги лише наступного дня.

Облога Акри продовжувалася шістьдесят два дні. На її початку Наполеон мав тринадцять тисяч чоловік. За час облоги французька армія втратила п'ятсот чоловік убитими, у тому числі ряд видатних офіцерів: дивізійного генерала Бона, бригадного генерала Рамбо, капітана Круазье, ад'ютанта Наполеона, полковників Буайе і Відня. Найбільшою втратою для Франції була смерть генерала Каффареллідо Фольга. Поранених було близько двох з половиною тисяч, вісімсот з них змогли повернутися в стрій, інші ж померли в госпіталях. Підкріплень в Акру прибуло в цілому п'ятнадцять тисяч чоловік, на момент зняття облоги їх залишилося менше п'яти тисяч.

Втрати турок складали десять тисяч убитими, пораненими і полоненими. В цілому ж, незважаючи на те, що Наполеону довелося залишити Сирію, він досяг одного важливого результату – зібрані турецькі армії були або розбиті, або знесилені, тому Єгипту більше загрожувати не могли [16].

Таким чином, ряд помилок, яких припустився Наполеон під Акрою, а саме: невідповідність до місцевих кліматичних умов, вороже ставлення населення, а також недооцінка Бонапартом роля англійського морського флоту та особисто Сіднея Сміта, призвели до поразки французької армії та краху всіх його планів у Сирії.

Література

1. Клаузевиц К. О войне / Карл Клаузевиц. – М.: Госвоениздат, 1995. – 528 с.
2. Стендаль. Жизнь Наполеона: Воспоминание о Наполеоне / Стендаль // Собр.соч. – Т.11. – М.: Наука, 1959. – 530 с.
3. Кастело А. Бонапарт / Андре Кастело. – М.: Центрполиграф, 2010. – 527 с.
4. Тарле Е.В. Наполеон / Евгений Викторович Тарле. – М.: Госиздат, 1941. – С. 231.
5. Манфред А. З. Наполеон Бонапарт / Альберт Захарович Манфред. – М.: Мысль, 1989. – 697с.
6. Корсиканец. Дневник жизни Наполеона в его собственных словах. Остров Св. Елены // 26 октября 1815, 16 декабря 1815, 8 января 1816, 4 апреля 1816 [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://adjutant.ru/lib/napSt_Helena_ru.htm.

7. Воспоминания мамлюка Разы Рустама // Моя жизнь рядом с Наполеоном // Пер. Г. Джаникяна, И. Карумян. – Ереван: Наири, 1997. – 120с.
8. Абдуррахман аль-Джабарти. Удивительная история прошлого в жизнеописаниях и хронике событий / Абдуррахман аль-Джабарти. – М.: Наука, 1963. – 310 с.
9. Чандлер Д. Военные кампании Наполеона / Джозль Чандлер. – М.: Центрополиграф, 1999.–С. 67.
10. Абдуррахманаль-Джабарти. – Вказ. праця. – С. 217.
11. Корсиканец. Дневник жизни Наполеона в его собственных словах. – С. 50 - 90.
12. Аксенова М., Исмаилова С. Всемирная История / М. Аксенова, С. Исмаилова – Т.І, – М: Аванта, 1993 – С. 313.
13. Конье Л., Филиппото Ф. Э. Сражение у горы Табор. Картина // Версальский дворец: Альбом / Авт. Б. И. Рывкин. – М: Музеи мира, 2002. – С. 110.
14. Кастело А. – Вказ. праця– С.140.
15. Тарле Е.В. Вказ. праця– С. 247.
16. Манфред А.З. Вказ. праця– С. 429.

УДК 929.6 (438) (043)

Терендій Т. В.

ПОХОДЖЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОЛЬСЬКИХ ШЛЯХЕТСЬКИХ ГЕРБІВ

Польська шляхта займала вагоме місце в соціальному та культурному житті Польщі, вона формувала ті цінності та ідеали, яким слідувало усе польське суспільство. Уособленням цих ідеалів були польські шляхетські герби. Герб символізував єдність, солідарність роду, почуття приналежності індивіда до певної спільноти і до певного місця, був графічним засобом ідентифікації і виконував соціально-знакову, дидактичну і навіть філософську функції. В гербі відображалися заслуги гербовладця і його роду перед Вітчизною, зв'язок з предками, інтереси, прагнення, професійні здібності. З часом герб збільшував своє значення та цінність, приєднуючи до себе заслуги його власників та їх внесок в суспільне благо. У цьому контексті при вивченні польської шляхетської геральдики нам варто перейняти досвід для більшого розуміння великого значення вітчизняної української геральдики, враховувати те, як символи впливають на розвиток світогляду не лише однієї людини, але і цілого народу, виховують почуття гідності, поваги до цінностей не лише своєї родини, але і Батьківщини.

Мета роботи – розглянути походження та особливості польських шляхетських гербів.

Дослідження з теми польських шляхетських гербів закріплювалися істориками у вигляді гербовників, що містили відомості з шляхетської генеалогії та геральдики, проте жоден з них не був повним. Найгрунтовнішими серед них є гербовники К. Несецького [1] та А. Бонецького [2]. Походження польських шляхетських гербів знаходить відображення у праці Я. Мацижевського [3]. Докладно описуються польські шляхетські герби в праці видатного геральдиста А.Б. Лакієра [4]. Тема гербів також висвітлюється в загальній праці з історії західних та південних слов'ян М. Любавського [5] Джерельна база дослідження спирається на Хроніку Польщі середньовічного історика Яна Длугоша [6] та численні зображення гербів.

Великий вплив на зовнішній вигляд польських гербів мала також західноєвропейська геральдика, виникла в XII ст. у Франції, Німеччині та Англії. Герб став символом, який вирізняв лицарське положення раніше всього в Сілезії (з XIII ст.), на решті території країни – протягом двох наступних століть. Внаслідок поширення прав шляхти за короля Казимира Великого (1310-1370 рр.) геральдика вже за європейським зразком масово поширюється в Польщі [7].

Польська геральдика розвивалася разом з розвитком лицарських інститутів. Спочатку в Польщі, як і в багатьох сусідніх країнах (Литва, Русь) були поширені до геральдичні знаки власності (клейма). В давнину їх використовували як підписи та печатки, або для таврування худоби та іншої власності. Характерною особливістю перших шляхетських гербів було використання в гербах «рунічних» фігур, в чому простежується вплив скандинавів. Система цих знаків була національним аналогом геральдики в Польщі, але вона досить легко вбудувалася в загальноєвропейську систему. Під впливом геральдики Німеччини давні знаки трансформуються в традиційні геральдичні фігури. Півколо перетворюється на підкову, стрілка в арбалетну стрілу (герби Zagroba [8], Sas [9]). Однак для деяких знаків так і не знайшлося геральдичних аналогів і вони увійшли в польську геральдику під виглядом дивовижних фігур, характерних переважно для Польщі (герби Abdank [10], Pilawa [11]).

Власне ім'я у герба – характерна відмінність польської геральдики. Своє ім'я герби могли отримати, наприклад, від прізвища магната, який володів гербом, від легендарного героя, за фігурами або їх композиціями на гербі. Були випадки, коли один герб в різні періоди носив різні назви. Так, для прикладу можна навести походження та опис одного з найвідоміших гербів. Абданк, Габданк, Скарбек, Скуба (Abdank, Habdank, Skarbek) – складається з двох срібних кроків, з'єднаних між собою на зразок букви W на

червоному полі. У перший раз цей герб як клейнод було присвоєно у VIII ст. родиною Скубів. Від цього ж роду з'явилися Скарбеки, один з яких був відправлений королем Польським Болеславом Кривоустим в якості посла до німецького імператора Генріха. Коли імператор показував йому свої скарби і, пишаючись ними, відгукувався не зовсім утішно про Польщу, Скарбек зняв з своєї руки золоте кільце і кинув його в скарбницю, за що Генріх йому подякував (Habe dank). У пам'ять про цей вчинок гербу Скарбека дано назву Абданк. До цього гербу приписано багато польських прізвищ, і навіть деякі українські – так Б.Хмельницький також належав до цього гербу [12].

Характерна особливість польської шляхетської геральдики виражена в традиції поширення одного герба не тільки на всіх членів однієї шляхетської сім'ї, а й на кілька родин, не пов'язаних кровними узами. Це називається гербовим братством, а члени братства – гербовими братами. При цьому кожен герб був одночасно і гербом роду, і гербом прізвища, і персональним гербом шляхтича. У кожному гербовому роді могло бути більше 200 прізвищ. Гербів було порівняно не багато, всі вони мали оригінальну назву. Ім'я герба надалі додавалося до імені власника. Це явище виникло в Польщі ще до поширення геральдики і символізувало зв'язок феодала (в першу чергу короля) зі своїм лицарями. Тобто геральдика накладалася на схему феодальних відносин. Так більшість шляхетських прізвищ мали родоначальника – великого феодала-магната, і були тільки молодшими лініями одного роду. Родова солідарність міцно трималася між цими прізвищами, чому наочним прикладом служив звичай носити загальні герби. Це було засобом зберігати в потомстві традиції спільного походження, а разом з тим і засобом являти своє шляхетне походження [13].

Значення гербів дуже збільшилося, коли в XIV ст. в Польщі прийняли хоругвійну систему війська. З того часу родичі-лицарі билися в одному загоні, під прапором із загальним гербом. Звідки і виник звичай носити герби, тобто родові знаки на щитах і шоломах. Крім того, герб феодала-магната міг бути закріплений за шляхтою, що знаходилася у нього в служінні. При завоюванні польською шляхтою нових територій, магнат-сеньйор, який влаштувався на новому місці, передавав свій герб своїм новим підданам. У цих випадках місцеве дворянство приймало герб свого пана і переставало користуватися своїми колишніми гербами. Відтоді з'явилося поняття «гербова спорідненість», коли чимало прізвищ і родів, що не були родичами, об'єднувалися під одним гербом, а багато сімей, що належали до одного прізвища, стали відноситися до різних гербів. У практику ввійшло вказувати разом зі своїм прізвищем і назву герба, що пояснює наявність у Польщі великої кількості подвійних прізвищ [14].

У результаті сформованої традиції, в польській середньовічній геральдиці існувало за різними даними, близько 200 або 300 зображень гербів, в той час як, наприклад, у Німеччині їх було понад 200 тисяч. Ці герби мали свої модифікації, яких було близько 500. Крім братств польська геральдика має ще одну особливість – монополізацією шляхтою гербів. У Польщі герб був приналежністю виключно шляхти, міські герби не мали такого статусу [15].

Отже, польське дворянство – шляхта, за своєю структурою відрізнялося від західноєвропейського. У її середовищі склався особливий, відмінний від інших європейських країн принцип володіння гербом. Так, у більшості країн Європи один рід володів одним гербом і передавав його у спадок старшому спадкоємцю. Решта членів роду і бастарди змушені були видозмінювати свій герб, вносячи в нього спеціальні знаки, що показували другорядність своєї лінії. У Польщі ж мала місце гербова спорідненість, що до кровної спорідненості відношення не мала. З розвитком феодальних відносин герб великого феодала-магната закріплювався не тільки за його сім'єю, а й за його васалами-шляхтичами. При завоюванні Польщею якихось земель, феодал передавав свої геральдичні емблеми і новим підданам-шляхтичам. XIV-XV ст., коли кожен шляхтич був закріплений за певним гербом, що гарантувало низку пільг та привілеїв, забезпечувало певний соціальний статус та право голосу в Сеймі, можна вважати народженням польської шляхетської демократії, що відіграла велику роль в усій історії Польщі.

Література

1. Niesiecki K. Herbarz polski / Kasper Niesiecki. – Lipsk: Nakladem s drukiem Breitkopfa i Haertela. – 1967. – 582 s.
2. Boniecki A. Herbarz polski. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich. / Adam Boniecki. – Warszawa, 1899. – 396 s.
3. Maciszewski J. Szlachta Polska i jej państwo / Jarema Maciszewski. – Warszawa, 1986. – 324 s.
4. Лакиер А.Б. Русская геральдика / А.Б. Лакиер. – М., 1994. – 137 с.
5. Любавский М.К. История западных славян / М.К. Любавский. – М., 1918. – 351 с.
6. Ян Длугош Хроника (история) Польши [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.drevlit.ru/texts/d/dlugosh11.php>
7. Maciszewski J. Та праца. – S. 59.
8. Герб Заглоба [Електронний ресурс]. – Доступний з: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Заглоба_\(герб\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Заглоба_(герб))
9. Герб Сас [Електронний ресурс]. – Доступний з: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Сас_\(герб\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Сас_(герб))

10. Герб Абданк [Електронний ресурс]. – Доступний з: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Абданк_\(герб\)#/media/File:POL_COA_Abdank.svg](https://ru.wikipedia.org/wiki/Абданк_(герб)#/media/File:POL_COA_Abdank.svg)
11. Герб Пилява [Електронний ресурс]. – Доступний з: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Пилява_\(герб\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Пилява_(герб))
12. Niesiecki K. Та праца. – S. 238.
13. Любавский М.К. Вказана праця. – С.274.
14. Лакиер А.Б. Вказана праця. – С. 31.
15. Boniecki A. Та праца. – S. 192.

УДК 372.893(477)''192/193''(045)

Чебанова Л. В.

ХАРАКТЕРНІ РИСИ РАДЯНСЬКОЇ ШКІЛЬНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ В 20-Х – НА ПОЧАТКУ 30-Х РР. ХХ СТ.

Актуальність вивчення радянської шкільної історичної освіти в цей період полягає в тому, що це дозволить краще зрозуміти особливості радянського суспільства й ідеологію нової влади. Тема дослідження також особливо актуальна в умовах реформування шкільної історичної освіти. Об'єктивне вивчення попередньої історичної освіти допоможе винести позитивні і негативні уроки та удосконалити систему освіти.

У радянській історіографії дана проблема досліджувалася в контексті загальної радянської наукової школи. Найбільш повно вона висвітлена в працях російських дослідників Г Аллабердиної, Л. Бущика та В. Хорошенкової, присвячених саме історичній освіті в 1920-х – на початку 1930-х рр. Особливу цінність мають такі історичні джерела, як постанови виконавчих органів радянської влади про народну освіту в СРСР.

Мета роботи полягає у виявленні особливостей радянської шкільної історичної освіти у 1920-і – на початку 1930-х рр.

У зв'язку зі становленням радянської влади розпочався новий етап у розвитку історичної освіти. Будь-яка влада потребує підтримки суспільства, з цієї причини однією з найважливіших завдань влади є формування суспільної свідомості, яке відповідало б її інтересам. Історична освіта стала засобом формування цієї суспільної свідомості. Тому першочерговим завданням нової влади стала перебудова історичної освіти у відповідності з умовами нового часу. Період реформ у сфері освіти з 20-х – до початку 30-х років ХХ ст. призвів до ліквідації системи традиційної історичної освіти.

Здійснення перших проектів реформи історичної освіти пов'язане з «Положенням о единой трудовой школе РСФСР» [1]. Єдина трудова школа, що прийшла на зміну гімназіям, реальним і комерційним училищам, духовним семінаріям, не тільки відкривала дорогу до освіти дітям трудящих, але повинна була змінити характер навчання. Особливу увагу влада звернула на зміну ідеологічної спрямованості навчання історії.

Шкільна історична освіта зазнала докорінних змін. Колишня методика викладання, старі підручники визнавалися непридатними для навчання підростаючого покоління. Замість шкільного предмета історії, який був замінений курсом суспільствознавства, пропонувалося вивчати такі предмети, як історія соціалізму, історія праці та ін. В рамках суспільствознавства були лише окремі елементи курсу історії з ідеологічним відбором фактів і марксистським їх висвітленням [2].

Слід також зазначити, що у вивченні дисциплін гуманітарного спрямування, в тому числі історичних, був внесений абстрактно-соціологічний схематизм, який в належній мірі не враховував вікові особливості учнів. Це знайшло відображення у створенні в 1921 році програми зі суспільствознавства, що була синтезом різних суспільно-історичних дисциплін, де визначення понять для вивчення здійснювалося без необхідної опори на конкретно-історичний матеріал [3].

Докорінна зміна змісту історичної освіти була здійснена в 1923 році, коли було ліквідовано предметне викладання історії і введений бригадний метод навчання на основі комплексних програм, що проіснували до 1931 р. Відповідно до принципів побудови комплексних програм, самостійні курси історії в школах скасовувалися. У молодших і середніх класах вивчалися теми, що включали окремі відомості з історії досліджуваних явищ. У старших класах викладалося суспільствознавство, що включало й деякі узагальнені історичні знання [4].

Програми орієнтували на соціологічний, а не конкретно-історичний підхід до вивчення минулого. Основними компонентами знань були питання соціальної історії та класової боротьби. Велика увага приділялася вивченню історії рідного краю. У старших класах зберігалося предметне вивчення історії, але в рамках марксистської соціологічної схеми.

Пошук нових принципів побудови школи і нових методів викладання історії в повній мірі відбився на структурі та змісті підручників. Старі підручники були відкинуті, і досить довгий період часу влада, за

відсутності нових підручників, все-таки допускала використання дореволюційних навчальних посібників. На створення нових підручників пішло близько п'яти років. Підручник повинен був стати найсильнішим засобом впливу на світогляд, тому виклад матеріалу в ньому здійснювався в рамках марксистсько-ленінської ідеологічної системи [5].

У новій школі були скасовані іспити, бальні оцінки знань учнів і домашні завдання. Переведення учнів з класу в клас і випуск зі школи повинні були проводитися за відгуками педагогічної ради про виконання навчальної роботи. Замість класів рекомендувалося введення дрібних груп – «бригад», замість уроків – лабораторних «студійних» занять [6].

Становище історичної освіти змінилося в 30-і рр. ХХ ст., бо зміцнення тоталітарного режиму вимагало ще більшого посилення впливу державної ідеології на формування свідомості учнів. У 30-х рр. створюються нові історичні умови, і з наростанням загрози війни ідея інтернаціоналізму перестає бути актуальною. Перед суспільними науками постає завдання виховання громадян країни в дусі патріотизму. У свою чергу, патріотичне виховання було нерозривно пов'язане з усвідомленням історичного досвіду минулого, тобто з отриманням знань з громадянської історії [7]. Відповідно до Постанови РНК СРСР і ЦК ВКП (б) від 15 травня 1934 р. «О преподавании гражданской истории в школах СССР» [8] сталося повернення до предметної класно-урочної системи викладання. ЦК ВКП (б) дав вказівку відмовитися від лабораторно-бригадного методу. Основною формою організації навчальної роботи визначається урок з постійним складом учнів, із чітко окресленим розкладом занять (Постанови ЦК ВКП (б) «О начальной и средней школе» від 5 вересня 1931 р. [9] та «Об учебных программах и режиме в начальной и средней школе» від 25 серпня 1932 р. [10]).

Більшовицький уряд з перших днів свого існування поставив першочерговим завданням кардинальну ліквідацію старих ідеологічних інститутів, що мали дуже потужний вплив при формуванні світоглядних установок у молоді. Система освіти передбачала виховання майбутніх будівників нового радянського ладу, вона повинна була стати стрижнем ідеологічного виховання, тому новий уряд відразу ж усвідомив важливість історичної дисципліни як однієї з основних засобів впровадження в маси нової ідеології та формування нової свідомості. Політика більшовиків в зазначений період в області історичної освіти була не завжди продуманою та послідовною, що пояснюється досить тривалим періодом впровадження нових програм, нових підручників і самих методичних принципів викладання.

Література

1. Декрет Всероссийского Центрального Исполнительного Комитета Советов. «О Единой Трудовой Школе Российской Социалистической Федеративной Советской Республики» // Собрание узаконений и распоряжений правительства за 1917-1918 гг. Управление делами Совнаркома СССР М. 1942. – С. 1026-1030.
2. Аллабердина Г.И. Организационно-методические особенности отечественного школьного исторического образования в ХХ – нач. ХХІ вв. / Г.И. Аллабердина // Сибирский педагогический журнал. – 2010. – №5. – С. 252.
3. Там само. – С. 253.
4. Там само. – С. 253.
5. Там само. – С. 253.
6. Бущик Лукьян Павлович. Очерк развития школьного исторического образования в СССР / Лукьян Павлович Бущик. – М.: Академия педагогических наук РСФСР, 1961. – С. 75.
7. Хорошенкова А.В. История государственной политики в области высшего исторического образования в СССР в 20-30-х гг. ХХ ст. / А.В. Хорошенкова // Вестник Волжского университета им. В.Н. Татищева. – 2012. – № 4. – С. 8.
8. Постановление СНК СССР и ЦК ВКП (б) «О преподавании гражданской истории в школах СССР» – 15 травня 1934 р. // Народное образование в СССР. Общеобразовательная школа. Сборник документов. 1917-1973 гг. / Сост. А.А. Абакумов, Н.П. Кузин, Ф.И. Пузырев, Л.Ф. Литвинов. – М.: Педагогика, 1974. – С. 167.
9. Постановление ЦК ВКП(б) «О начальной и средней школе» – 5 сентября 1931 г. // Педология. – 1931. – №4 (16). – С. 3-8.
10. Об учебных программах и режиме в начальной и средней школе – 25 августа 1932 г. // Народное образование в СССР. Общеобразовательная школа. Сборник документов. 1917-1973 гг. / Сост. А.А. Абакумов, Н.П. Кузин, Ф.И. Пузырев, Л.Ф. Литвинов. – М.: Педагогика, 1974. – С. 156-160.

УДК 94 (477.75=512.19) «1783/1793» (043)

Чернишенко О. О.

ПЕРЕСЕЛЕННЯ КРИМСЬКИХ ТАТАР З КРИМУ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ СТ.

Актуальність обраної теми обумовлена підвищеним інтересом до національних меншин у зв'язку з необхідністю проведення виваженої внутрішньої політики України. Кримські татари – народ, який історично сформувався в Криму, і є нащадком різних народів, що приходили до Криму в певні історичні епохи. Історія кримських татар – трагічна, водночас і історія незламного духу. Події, які розгорнулися після анексії Криму Російською імперією, мали тяжкі наслідки для населення Криму – як для православних (греків) так і для мусульман (татар). Економічна катастрофа через війни та агресивна політика Російської імперії, змусили населення Криму залишити свій дім. Таким чином, без врахування усіх обставин та фактів злочинних проявів щодо національних меншин у минулому не можна гарантувати гармонійний розвиток міжетнічних відносин у Криму в майбутньому. Тому, об'єктивне вивчення негуманної політики на півострові має винятково важливе значення для стабільності у цій багатоетнічній частині України.

Мета роботи – розглянути переселення кримських татар з Криму наприкінці XVIII ст.

У публікації використані статистичні документи та джерела особового походження. Вони є основним джерелом інформації щодо переміщень, розселення, міграцій населення, кількості та складу в окремих регіонах півострову. Серед джерел особового походження, слід зазначити мемуарні спогади, автор яких, Петер Симон Паллас наводить важливі дані щодо чисельності населення в містах Криму [1]. Важливі також свідчення П. Сумарокова [2] та Д. Мертваго [3], які дають змогу порівняти тенденції щодо переселень та міграцій татарського населення у XVIII ст.

З даної теми наявні праці дослідника П. Усенко [4], який звертав увагу на декілька хвиль еміграції населення Криму. В узагальнюючих працях розробкою цього питання займався П. Магочій, який розглядав історію українського народу з точки зору і національних меншин [5]. В. Смірнов [6] звертав увагу на турецький фактор впливу на суспільні процеси XVIII ст. М. Дубровін [7] вивчав відносини з кримською владою російських ставлеників. Отже, міграційні процеси кримських татар досить добре висвітлені в російських виданнях, але потребують подальшого вивчення українською науковою спільнотою.

З давніх часів кримські татари мали унікальну історію з власними державними структурами на українських землях. Виникнення кримськотатарської державності пов'язано з розпадом Золотої Орди. У середині XV ст. татари створили власну державу – ханат, яка після 1475 року стала близьким союзником, а згодом васалом Османської імперії.

Зі страху перед загрозливими наслідками царського правління та через бажання жити в мусульманській державі, татари почали масово емігрувати до Османської імперії, внаслідок чого наприкінці XVIII ст. колишній Кримський ханат покинуло близько 100 тис. татар. Проте, напевне, більшість переселенців складала не татари з самого Кримського півострова, а ногаї зі степової частини України [8].

Слід зазначити, що Кримський півострів «пережив» декілька масових міграцій свого населення, які були викликані різними за вагою та специфікою причинами: неоднозначною позицією мусульманської його частини в період російсько-турецьких війн, політикою Російської імперії, спрямованої на зміну етнічної структури населення півострова, прагненням кримських татар та деяких інших етносів зберегти свою етнічну самобутність у більш сприятливому соціокультурному оточенні тощо [9].

Перші надійні дані щодо населення Криму надав німецький вчений Петер Симон Паллас, «город Карасубазар...постоянных жителей мужского пола считается тысяча пятьсот, из которых почти тысяча татар, более двухсот — жидов, большей частью талмудисть», – писав він у своїй праці [10]. Перше зменшення населення Криму відбулося в 1778 році, коли після миру з турками понад 30 тисяч християн, греків або вірмен, які жили в Криму були переселені на землі між Доном і Бердою. Наступна хвиля еміграції відбулася у 1787 р. За даними П. Сумарокова, півострів в цей рік залишило $\frac{3}{4}$ татар [11].

Сутність акції полягала в ослабленні економіки Кримського ханства і Туреччини, його союзерена, оскільки християни переважали у сфері торгівлі, будівництва, ремесел, морської справи. Отож на уникнення репресій вони самі втікали з узбережжя. Після Яського миру 1791 року кримські мулли закликали кидати домівки на батьківщині заради порятунку, збереження життя та віри. За переписом 1793 року в Криму залишалось 127,8 тис. осіб, з яких 87% були татарами [12]. Інший історик - Д. Мертваго, повідомляє, що по всьому Криму «потрібний для землянок ліс стали рубати без розбору» [13]. Була вирублена більшість кримських садів, які культивувалися тут століттями.

Отже, міграційні процеси, що мали місце в означуваний період мали різні причини – бажання жити в мусульманській країні, а тому міграція до Османської імперії. А також пошук кращої долі, тому переселення в незаселені райони Російської імперії. Мали також місце насильницькі переселення кримських татар адміністрацією Російського царату задля політичних цілей, а також для контролю за волелюбним народом, бо, як відомо, розділений народ не має такої сили протистояти гнобленню, як міцний, цілий, та ще й на своїй рідній землі.

Література

1. Паллас П.С. Наблюдения, сделанные во время путешествия по южным наместничествам Русского государства / Петер Симон Паллас [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.vostlit.info/Texts/rus6/Pallas/2frametext5.htm>.

2. Сумароков П. Досуги крымского судьи или второе путешествие в Тавриду / Павел Сумароков. – Ч. 1. – СПб., 1803. – С.161.

3. Мертваго Д.Б. Записки (1760–1824) / Дмитрий Борисович Мертваго. – СПб.: Русская симфония, 2006. — 268 с. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.twirpx.com/file/1399096>.

4. Усенко П. Наскільки резонансними були виселення кримських татар із Російської імперії як контингенту для неї «шкідливого»? / П. Усенко [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.history.org.ua/LiberUA/978-966-02-7228-6/66.pdf>.

5. Магочій П.Р. Україна: історія її земель та народів / Павло Роберт Магочій. – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2012. - 794 с.

6. Смирнов В.Д. Крымское ханство под верховенством Оттоманской Порты в XVIII веке / Василий Дмитриевич Смирнов. – Одесса, 1889. – С 385 – 405.

7. Дубровин М. Присоединение Крыма к России: рескрипты, письма, реляции и донесения / Николай Федорович Дубровин: В 4 т. – СПб., 1885-1889. – Т 1. – С 312.

8. Магочій П.Р. Вказ. праця. – С. 108.

9. Усенко П. Вказ. праця.

10. Паллас П.С. Вказ. праця.

11. Сумароков П. Вказ. праця. – С. 36.

12. Дубровин Н. Вказ. праця. – С. 129.

13. Смирнов В.Д. Вказ. праця. – С. 390.

14. Мертваго Д.Б. Вказ. праця.

УДК94:271.5(477)''15/16''(043)

Чиканенко Д. С.

ПРИЙОМИ ВИХОВАННЯ В КОЛЕГІУМАХ ТОВАРИСТВА ІСУСА У СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОМУ РЕГІОНІ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII СТ.

Актуальність теми полягає у тому, що західноєвропейська католицька програма виховання була успішно перенесена на східнослов'янський регіон. Перлина знання дає можливість сучасній Україні, котра потроху включається у загальноєвропейські процеси, знайти ті точки дотику, котрі дадуть нам можливість простежити взаємодію та взаємовплив західноєвропейської та української культури.

Мета публікації полягає в тому, щоб розкрити прийоми виховної діяльності в колегіумах ордену єзуїтів у східнослов'янському регіоні в останній третині XVI – першій половині XVII ст.

Питання освітньої діяльності єзуїтів у зазначеному регіоні є недостатньо вивченим. Радянський релігієзнавець професор Л.М. Великович [1] також звернув увагу виховну систему єзуїтів. Ярослав Дмитрович Ісаєвича [2] широко висвітлював взаємодію братств з католицькими орденами. В роботі дослідника В.І. Ульяновського [3] розглядаються проблеми поширення та стану католицизму і протестантизму на українських землях. В монографії вітчизняної дослідниці Т. Шевченко [4] проаналізовано організацію навчального, окреслено систему виховання тощо. Навчальний посібник української дослідниці А.В. Папазової [5] містить відомості про виховну роботу у колегіумах Товариства. Інша праця А.В. Папазової [6] допомогла проаналізувати методи освітньої діяльності, висвітлити освітньо-виховну систему ордену єзуїтів.

Джерела з історії виховного процесу ордену єзуїтів у східнослов'янському регіоні в зазначений період – це Статут Товариства Ісуса [7], правила навчальних занять (Ratio Studiorum) [8]. Важливими є актові документи щодо поведінки єзуїтських вихованців [9], відносин учнів єзуїтів і інших шкіл [10]. Зазначені джерела дозволяють розкрити частину фактів щодо роботи виховної системи ордену.

Першочерговим завданням навчальних домів у регіоні було формування єзуїтів із найбільш здатних до цього дітей [11]. Єзуїтське шкільництво мало виразний світський характер, але школи ордену плекали побожність, насамперед, через сферу емоцій: залучаючи учнів до яскравих церковних процесій, шкільних релігійних братств, театралізованих вистав тощо. Щодня вихованці орденських шкіл брали участь у месі, а у свята - слухали проповідь. Вчитель перед святами і канікулами мав заохочувати студентів до молитви, щоденного іспиту совісті й участі в месі, слухання проповіді, уникання гріхів і плекання християнських чеснот [12, с. 200].

Велике значення надавали вихованню гарних манер, культурі спілкування, умінню зберігати красиву зовнішність [13, с. 53]. Ще одним засобом позитивного впливу на учнів у єзуїтській школі мав

бути шкільний театр [14, с. 109]. Керували театрами ректори колегій. Але вони не могли впроваджувати жодних змін до “театральних” приписів. Ректори встановлювали лише характер і розмір вистав, цензурували сценарії, покривали видатки підготовки і пильнували дотримання приписів про вистави. Безпосередньо керували театральними виступами вчителі або інші єзуїти дому. У виставах грали студенти тих класів, де викладали автори сценаріїв. Молодь з інших класів допускали до гри як виняток зі згоди префекта. Тільки урочисті виступи, які демонструвала вся школа, готували учні всіх класів [15, с. 84].

За студентами поза школою здійснював нагляд шкільний префект. Єзуїтські вихованці мусили квартирувати тільки в осіб, уповноважених префектом. Коли ж кілька учнів мешкали разом, то найстарший і найдостойніший з них відповідав перед шкільною владою за їх поведінку та старанність [16, с. 76-77].

Певно значна кількість учнів ордену не відрізнялися зразковою поведінкою. Були поширені бійки єзуїтських учнів поза стінами шкіл. Так, у скарзі ченців Луцького братського монастиря від 9 жовтня 1627 року йдеться саме про таку бійку [17]. Цікаво те, що не задовго до цього випадку була скарга студентів єзуїтського колегіуму в Луцьку про нанесення їм побоїв ченцями Братського Луцького монастиря від 9 жовтня 1627 р. [18]. Отже, між студентами єзуїтських навчальних закладів та братських монастирів була ворожнеча.

Зрозуміло, що необхідною була система покарань. Покарання в єзуїтських школах були різні: виконання додаткових класних завдань, триваліші молитви в молитовні чи слухання на свято другої Меси, а також тілесні покарання. Перші не принижували учня, а останні здійснював не вчитель, а передбачена “*Ratiostudiorum*” світська людина – “коректор” [19]. Учні, яких не виправляли ані слова, ані тілесні покарання, виключали зі школи. Виключити могли і впертих прогульників. Виключені учні вже не мали права повернутися до школи [20, с. 118]. Відпочинком могли насолоджуватись лише зразкові вихованці, а провинники виконували призначені їм обов’язки. Світські студенти мусили, як наслідувати учнів-єзуїтів у навчанні і способі життя. При цьому мешкали ці групи студентів окремо. Схоластики могли вести зі світськими тільки розмови на теми навчання і духовного вдосконалення [21, с. 80].

Отже, впровадження виховної системи ордену у східнослов’янському регіоні відбувалося вельми успішно, йшов розвиток освіти. Постійна система повторень, позаурочний виховний процес, нагляд за учнями уповноважених шкільних осіб тощо, все це допомагало у формуванні єзуїтів із найбільш здатних до цього дітей. Орден зумів реалізовувати методи виховання, котрі у подальшому використовувались у свої цілях.

Література

1. Великович Л.Н. Черная гвардия Ватикана / Лазар Наумович Великович. 2-е изд., доп. – М.: Мысль, 1985. – 271 с.: ил.
2. Исаевич Я.Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI-XVII століття / Ярослав Дмитрович Исаевич. – Київ: Наукова думка, 1966. – 252 с.
3. Ульяновський В.І. Історія церкви і релігійної думки в Україні: Навч. посібник: У 3-х книгах. Кн.2. Середина XV – кінець XVI століття / В.І. Ульяновський – К.: Либідь, 1994. – 256 с.
4. Шевченко Т. Єзуїтське шкільництво на українських землях останньої чверті XV – середини XVI століття / Тетяна Шевченко. – Львів: Свічадо, 2005. – 340 с.
5. Папазова А.В. Місіонерська діяльність ордену єзуїтів у східнослов’янському регіоні: Навч. посібник / А.В. Папазова. – Маріуполь: СПД Кременева Г.Е., 2011. – 254 с.
6. Папазова А.В. Значення та наслідки впровадження освітньо-виховної системи Товариства Ісуса в східнослов’янському регіоні в останній третині XVI - першій половині XVII ст. / А.В. Папазова // Схід. – Донецьк, 2011. - №5 (112) – С. 107-112.
7. Лойола И. Устав Общества Иисуса / Игнатий Лойола // Андреев А.Р. История ордена иезуитов. Иезуиты в Российской империи: XVI – начало XIX в. – М.: Русская панорама, 1998. – С. 248-253.
8. Ratio Studiorum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://admin.wyk.edu.hk /documents>.
9. Жалоба студентов иезуитского коллегіума в Луцке о нанесении им побоев монахами Братского Луцкого монастыря. 1627, октябрь 9 // Архив Юго-Западной России, издаваемый Временной Комиссией для разбора древних актов, учрежденной при Киевском, Подольском и Волынском генерал-губернаторе. – Ч.І. – Т. VI. – М., 1861. – С. 584-585.
10. Жалоба монахов Луцкого Братского монастыря о том, что студенты иезуитского коллегіума, схватив на улице певчего монастырского шляхтича Михаила Мудринского, силой увели его в свою бурсу и там подвергли жестовому истязанию. 1627, октябрь 16 // Архив Юго-Западной России, издаваемый Временной Комиссией для разбора древних актов, учрежденной при Киевском, Подольском и Волынском генерал-губернаторе. – Ч.І. – Т. VI. – М., 1861. – С. 590-591.
11. Лойола И. Устав Общества Иисуса;
12. Великович Л.Н. Вказ. праця. – С. 200;

13. Папазова А.В. Вказ праця. – С. 53;
14. Ісаєвич Я.Д. Вказ праця. – С. 109;
15. Шевченко Т. Вказ. праця. – С. 84;
16. Шевченко Т. Вказ. праця. – С. 76-77;
17. Жалоба монахів Луцького Братського монастиря...;
18. Жалоба студентів ієзуїтського колеґіума...;
19. Ratio Studiorum;
20. Ульяновський В.І. Вказ. праця. – С. 118;
21. Шевченко Т. Вказ. праця. – С. 80.

УДК 930.1:94(477)"1861/1905"(043)

Шаргородський В. В.

ПОВСЯКДЕННІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.: СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ

Пріоритетність вивчення історії повсякдення робить актуальними дослідження, пов'язані з із селянством, тому що наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. українці в своїй більшості залишалися селянською нацією. Нагальним є, перш за все, розв'язання проблеми способів опису селянського світу та її вирішення в сучасній українській історіографії. Ті зміни, що відбулися в селянському середовищі та його культурі в період модернізаційних та революційних перетворень наприкінці ХІХ ст., займають чільне місце в українській історії та потребують подальших досліджень.

Мета вивчення – розгляд наукового опанування повсякденності українського селянства наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.

Історіографія проблеми представлена науковими працями, в яких порушувалися й частково розглядалися питання повсякденно життя українського селянства. Дослідники, починаючи з 1990-х рр., активізували інтерес до вивчення соціального боку минулого життя селян [1]. На особливу увагу серед сучасної української історіографії заслуговують праці Ю. Присяжнюка [2] та О. Михайлюка [3], які при написанні використали широку джерельну базу та провели ґрунтовний аналіз аспектів зазначеної теми.

Чи не першим дослідженням, створеним з метою цілісної реконструкції світогляду українського селянства кінця ХІХ – початку ХХ століття, стала праця черкаського дослідника Ю. Присяжнюка. Дослідник обстоює виразну контрпрогресистську концепцію історії українського селянства ХІХ – початку ХХ ст. У його праці селянство постає як вкрай консервативна спільнота зі стійким імунітетом до нового, який убезпечує її від зовнішнього цивілізаційного впливу [4]. Він наголошує, що українське селянство не розуміло сутності інспірованих ззовні модернізаційних перетворень, було нездатне адекватно на них реагувати і відповідало переважно замиканням у собі [5]. За визначенням самого автора дослідження представляє своєрідний синтез соціальної й ментальної історії. Таким чином, у монографії Ю. Присяжнюка етнографічний матеріал другої половини ХІХ – початку ХХ ст. розглядається крізь призму теорії ментальності.

У монографії О. Михайлюка українські селяни розглядаються як «уявлена спільнота», котру сконструювали бюрократи та інтелігенція, що зберігала етнічну ідентичність завдяки традиційному, «антимодерному» селянському способу життя [6]. Автор розглянув світосприйняття селян через традиціоналізм його світогляду й вплив модернізації на психологію. Праця присвячена дослідженню «локального світу» українського селянства під час революційних потрясінь, що, на думку автора, не змогли зруйнувати традиційних світоглядних імперативів даної спільноти. Також розглядаючи зміни в освіті на селі, дослідник визначив двоїсте ставлення селян до неї: з одного боку, як до засобу підвищення соціального статусу, а з другого – як марної для них справи [7].

Загальною рисою всіх дослідників селянства є розуміння того, що селяни – не відсталі невігласи чи люди, чий розвиток застиг на стадії варварства, а носії специфічної культури, по-своєму раціональної і ефективної в наявних тоді умовах життя [8]. Також дедалі помітнішою стає переорієнтація із «зовнішньої»(соціальної) на «внутрішню» (ментальну) історії селянства.

Відомим стало визначення селянства Т. Шаніним як «незручного класу»– незручного власне тим, що не підлягає простим і однозначним визначенням та не бажає відповідати пояснювальним схемам щодо себе [9].

Отже, сучасна українська історіографія почала все більше звертати увагу на повсякденність українського селянства. На прикладі монографій Ю.Присяжнюка та О. Михайлюка помітно генерування та акумулювання нових наукових підходів і принципів, сучасних поглядів на життя селян у означений період. Українські дослідники приділяють достатній науковий інтерес до зовсім модерної галузі історичної науки – мікроісторії й це розширює матеріальну та наукову базу для вивчення повсякденності більшості населення українських земель кінця ХІХ – початку ХХ ст. – селянства.

Література

1. Бондар В. Повсякденне життя селянства Наддніпрянської України другої половини XIX – початку XX століття.: до історіографії питання [Електронний ресурс] / В.Бондар. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/32068/03-Bondar.pdf?sequence=1>.
2. Присяжнюк Ю.П. Українське селянство Наддніпрянської України: соціоментальна історія другої половини XIX – початку XX ст. / Ю.П. Присяжнюк. – Черкаси: Вертикаль, 2007. – 640 с.
3. Михайлюк О.В. Селянство України в перші десятиліття XX ст.: Соціокультурні процеси: Монографія / О. В. Михайлюк. – Дніпропетровськ: Інновація, 2007. – 456 с.
4. Портнова Т. Рецензії на: Присяжнюк Ю. Українське селянство Наддніпрянської України: соціоментальна історія другої половини XIX – початку XX ст. Черкаси: Вертикаль, ПП Кандич С. Г., 2007. 640 с.; Михайлюк О. Селянство України в перші десятиліття XX ст.: Соціокультурні процеси. Дніпропетровськ: Інновація, 2007. 456 с.[Електронний ресурс] / Т. Портнова. – Режим доступу: http://www.historians.in.ua/docs/umoderna/um17/UM_6_17_2010_pp285-291.pdf.
5. Присяжнюк Ю.П. Вказана праця. – С. 153.
6. Гаухман М.В. Українське селянство Правобережної України в націотворенні (1905–1914 рр.): між російським та українським проектами [Електронний ресурс] / М. В. Гаухман. – Сторінки Історії. – 2015. – №33. – С. 99 . Режим доступу: http://kafhistory.kpi.ua/attachments/article/251/33_11.pdf.
7. Бондар В. Вказана праця. – С. 14.
8. Портнова Т. Вказана праця.
9. «Незручний клас» у модернізаційних проектах [Електронний ресурс] / [А. Граціозі, Ю. Присяжнюк, Д. Бовуа, О. Михайлюк, С. Токць, А. Заярнюк] // Україна модерна.– 2010. – Ч. 17(6). – С. 9. – Режим доступу: http://www.franko.lviv.ua/Subdivisions/um/um_17/17_pdf/2_UM_17_Forum.pdf

СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

УДК 323.2(87)(043)

Авер'янов А.А.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ У ВЕНЕСУЕЛІ

З перших днів президентства Ніколаса Мадуро у Венесуелі загострилися політичні і економічні проблеми, а опозиційні партії отримали підтримку Сполучених Штатів. Народне невдоволення вилилось у масові акції та демонстрації, їх учасники протестували проти економічної кризи, викликаной, як вони вважають, політикою, а також дефіциту основних товарів і процвітання злочинності. Деякі учасники цих акцій були затримані силами безпеки, що дало поштовх новим протестам, які призвели до сутичок з поліцією і людських жертв. За час заворушень, загинула як мінімум 41 людина і ще кілька сотень отримали поранення, а 2,6 тис. демонстрантів були затримані. Протестувальники незадоволені продовженням заявленого Чавесом курсу на так звану боліваріанську революцію, що призвів країну до бідності та міжнародної ізоляції. Отже, Н. Мадуро не зміг стримати вибух громадського обурення.

Проти поточної ситуації в країні, з протестами виступили воєнізовані групи та всі ті, хто був незадоволений політикою президента Мадуро, серед опозиціонерів значну кількість представляють венесуельські бізнесмени, підприємці та інвестори. Частина опозиції представлена деякими політичними партіями, які 15 років тому були в уряді, але потім після приходу до влади Уго Чавеса втратили своє представництво.

Опоненти офіційного Каракасу намагаються продовжувати свою боротьбу різними антидемократичними методами. Дотримуючись певних ідеологічних переконань, вони намагаються перетворити Венесуелу на капіталістичну країну і відновити союзні відносини з США.

Водночас західні інвестори підтримують опозицію, так як не можуть вести бізнес у країні, оскільки в будь-який момент їх можуть змусити її покинути, а їх майно заарештувати або націоналізувати, як це не раз було зроблено Чавесом.

26 лютого 2014 року у президентському палаці "Мірафлорес" відбулася загальнонаціональна конференція в ім'я миру у Венесуелі на чолі з главою держави Ніколасом Мадуро, який зміг залучити до участі в ній представників різних політичних сил і бізнесу. Водночас деякі опозиційні діячі бойкотували цей захід. Його підсумком стало формування спеціальної комісії, що мала розглянути ініціативи представників різних соціальних верств суспільства та політичних сил заради миру у країні.

Бажання влади вести діалог з опозицією підтримали сусіди Венесуели, а також США. При цьому саме Сполучені Штати, Мадуро раніше обвинувачував в організації державного перевороту у Венесуелі. Країна, яка вже давно стала для Вашингтона найбільшою проблемою у Південній Америці, є при цьому одним з його важливих торговельних партнерів: Сполучені Штати купують тут половину нафти, яку Каракас продає на зовнішніх ринках.

На даний момент криза у Венесуелі ще не досягла такої гостроти, щоб становити серйозну проблему для національного уряду цієї країни. Іншими словами, слабкі нотки протестів за підтримки Сполучених Штатів прозвучали з метою отримання певних привілеїв. У зв'язку з цим деякі спостерігачі висловлюють точку зору про те, що американці зовсім не прагнуть розгорнути в Венесуелі революцію і анархію, бо це матиме ряд негативних наслідки для регіону і торкнеться в тому числі інтереси західних покровителів.

Найімовірніше, Захід націлений на те, щоб змусити офіційну владу Боліваріанської республіки сісти за стіл переговорів з місцевою опозицією і таким чином змусити владу Венесуели піти на конкретні поступки, які дозволять зміцнити інтереси американців у цій країні. Наприклад, їх метою є пом'якшення податкового законодавства, введеного за правління антиамериканськи налаштованого У. Чавеса і в значній мірі обтяжені проамериканські олігархічні кола Венесуели.

Таким чином, проблема цілком вирішувана шляхом переговорів. Нинішній президент Венесуели Н.Мадуро, до речі, заявив про свою готовність вести дискусію з опозицією. Виходить, що їй надана свобода вибору, проте тут необхідно пам'ятати про те, що венесуельська опозиція не має власної незалежної думки і насправді є лише каналом зв'язку між політикою Пентагону і офіційною владою Каракаса. Також немає згуртованості дій і чіткої структури.

Не викликає сумніву той факт, що переговори влади Венесуели з опозицією і забезпечення виконання деякої частини цілком допустимих вимог з боку уряду може виявитися корисним для збереження суверенітету і територіальної цілісності Венесуели. Проте необхідно відзначити, що внутрішня опозиція не в змозі вжити будь-яких заходів проти уряду без підтримки Заходу. Що ж

стосується офіційного Каракаса, то він достатньо сильний і цілком може забезпечити контроль на місцях. Таким чином, проблемою венесуельської влади є втручання з боку Сполучених Штатів.

На тлі потужного американського впливу Рада Безпеки ООН не в силах надати будь-яку допомогу Венесуелі, тому єдиним способом вирішення кризи є переговори з Вашингтоном. Тим часом, Захід в основному дотримується зараз варіанту продовження тиску на Венесуелу та розвитку в цій країні протестного руху, з тим, щоб домогтися від національного уряду своїх вимог. Якщо ж переговори влади з опозицією проваляться, американці, зрозуміло, візьмуться за другий варіант, щоб ще більше посилити свій тиск на країну шляхом дестабілізації обстановки в окремих її регіонах і навіть їх захоплення напіввоєнізованими формуваннями ультраправої опозиції. Досить імовірно, що це може відбутися в нафтовидобувних районах країни, де інтереси центральної влади найбільш уразливі.

Література

1. Рудаков А. «Боливарианский социализм» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://win.ru/ratings/855.phtml>.

2. Вальштейн И. How Far Left Has Latin America Moved? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iwallerstein.com/how-far-left-has-latin-america-moved/>.

3. США и Латинская Америка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.left.ru/2007/1/petras153.phtml?print>.

УДК 339.923БРІКС(043)

Альшина М.С.

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ БРІКС

Останнім часом ми часто чуємо і спостерігаємо за групою, що складається з п'яти динамічних країн, що розвиваються у сучасному світі - БРІКС. У багатьох ЗМІ дуже часто згадується інформація про силу і потужність цього союзу. З кожним роком на цей альянс покладають великі надії й багато економістів говорять про те, що економічний потенціал Бразилії, Росії, Індії та Китаю настільки великий, що вони можуть стати одними з найбільш домінуючих економік до 2050 році.

БРІКС міжнародна організація, яка складається з п'яти країн: Бразилія, Росія, Індія, Китай, Південно-Африканська Республіка.

Використання аббревіатури БРІК було вперше запропоновано аналітиком банку «Голдмэн энд Сакс» Джимом О'Нілом в листопаді 2001 року в записці Building Better Global Economic (Цегли для нової економіки) [1][2]. До 2011 року по відношенню до організації використовувалася аббревіатура БРІК. У зв'язку з приєднанням Південно-Африканської Республіки до організації 18 лютого 2011 року, за заявою індійського міністра фінансів з цього часу група стала носити назву БРІКС [3].

Послідовність букв в слові визначається не тільки милозвучністю, а й тим, що саме слово в англійській транскрипції BRICS дуже схоже на англійське слово bricks - «цеглини» [4], таким чином, даний термін використовується як позначення групи країн, за рахунок зростання яких багато в чому буде забезпечуватися майбутнє зростання світової економіки.

Експерти не припускали наявності координації економічних зв'язків між країнами БРІКС. Тим більше не передбачалося, що країни БРІКС утворюють певний економічний блок або офіційну торговельну асоціацію, як Європейський союз. Проте з часом з'явилися ознаки, що «чотири країни БРІКС прагнуть сформувати політичний клуб» або «союз», і таким чином перетворити «свою зростаючу економічну владу в більш геополітичний вплив». З вересня 2006 року почалося налагодження політичних зв'язків у рамках БРІКС.

Члени БРІКС характеризуються як найбільш швидко розвиваючі та великі країни. Вигідне положення цим країнам забезпечує наявність в них як потужної економіки, що розвивається, так і великої кількості важливих для світової економіки ресурсів. Так, Бразилія - 7-а економіка світу за паритетом ВВП, багата сільськогосподарською продукцією, близька до стану великих держав.

Росія - 6-а економіка світу за паритетом ВВП, найбільші запаси мінеральних ресурсів, має найбільшу в світі територію, велика держава, одна з двох найбільших у світі ядерних наддержав, енергетична наддержава, космічна держава, друга армія планети, одна з потенційних наддержав [5].

Індія - третя економіка світу за паритетом ВВП, дешеві інтелектуальні ресурси, одна з двох країн з більш ніж мільярдним населенням, ядерна держава, близька до стану великих держав.

Китай - перша економіка світу за паритетом ВВП і перший у світі експортер («світова фабрика»), володар найбільших у світі валютних резервів, має найбільше в світі населення, ядерна держава, одна з двох економічних наддержав планети.

Південно-Африканська республіка - 25-я економіка світу за паритетом ВВП, різноманітні природні ресурси, головна африканська регіональна держава.

Отже, утворення угруповання БРІКС відображає тенденцію до формування багатополлярної системи міжнародних відносин і зростанню взаємної економічної залежності країн. На даний момент країни БРІКС є однією з головних рушійних сил у розвитку глобальної економіки.

Література

1. А. Алексеев. БРИК новой волны // Ведомости. — 14.09.2010. — № 172 (2870).
2. ООО Фонды BRIC — пожиная плоды благоприятной мировой экономической конъюнктуры [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.k2kapital.com/analytics/investment_funds/detail.php?VID=6&ID=120010.
3. ЮАР официально присоединилась к БРИК [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://lenta.ru/news/2011/02/18/bricks/>.
4. Китайские брьюки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://expert.ru>.
5. 2015 Russia Military Strength [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.globalfirepower.com.

УДК 327(73)(045)

Бирдіна А.С.

ДИПЛОМАТІЯ «РОЗУМНОЇ СИЛИ» ЯК ОСНОВНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ США

В умовах розвитку глобалізаційних процесів у світі, трансформації сучасного світового порядку – який переходить від однополюсного світу до багатополлярності – проходить трансформація інструментів та засобів реалізації зовнішньої політики держав, змінюється характер та сутність дипломатії. На рубежі століть світ став свідком появи народної «публічної дипломатії». Нові підходи до пошуку найбільш ефективних засобів реалізації зовнішньої політики держави обумовило також необхідність протистояти новим загрозам безпеки. Наприкінці ХХ ст. в науці політології визначився новий концептуальний підхід до ролі «сили» як одного з головних інструментів сучасної дипломатії. Американські політологи розробили концепцію «м'якої та жорсткої» сил.

«М'яка сила» — концепція, яка використовується задля можливості отримати бажане через кооптацію (співробітництво) і привабливість на відміну від «твердої сили», тобто застосування примусових заходів або прямої оплати. Під "м'якою силою" мається на увазі здатність держави домагатися своїх цілей за рахунок привабливості власної культури, суспільно-політичних цінностей — на протигагу "жорсткій силі", ґрунтованій на військовому і економічному тиску. Це поняття уперше сформулював Джозеф Най-молодший, професор Гарвардського інституту.

«Жорстка сила» — концепція, що обґрунтовує використання примусу або винагороди задля досягнення цілей, тобто військової й економічної сили задля примусу інших суб'єктів міжнародної політики до потрібної поведінки. Жорстка сила є протигагою м'якій силі.

Розробки американських учених були засвоєні «Білим домом». Так, в період президентства Б. Клінтона зовнішня політика США робила ставку на використання «м'якої сили». На початку ХХІ ст. з приходом до Білого дому Буша мол., пріоритетом стала саме «жорстка сила». Буш розв'язав війну в Афганістані та Іраку, прикриваючись необхідністю боротьби з тероризмом.

Провал зовнішньополітичного курсу Буша, який майже призвів до зростаючих антиамериканських настроїв та спаду його впливу у численній кількості регіонів земного шару – з однієї сторони і було праґненням до подальшого домінування в світі – з іншої, вимагали пошуку нових підходів до реалізації зовнішньополітичного курсу, які б були найбільш адекватними до реальної ситуації.

В цих умовах у надрах «мозкових центрів» управління США було розроблено поняття «розумної сили», яка, за поясненням Дж. Ная, - не є ні "жорсткою силою", ні "м'якою силою", а загальною стратегією, ресурсною базою і "інструментальним ящиком", що комплексно використовує "жорстку" та "м'яку силу" для досягнення американських цілей. Він підкреслив необхідність сильної військової сили, і звертає увагу на альянс, партнерство і механізми координації на всіх рівнях. Її мета полягає в розширенні впливу Америки та встановленні законності дій США.

У контексті розглядання поняття «м'яка сила» Доктор Най розглядає її як «здатність з'єднувати жорстку і м'яку силу для формування виграшної стратегії». Іншими словами, якщо говорити про «м'яку» силу, то способи грошового економічного і військового тиску зовсім виключені з розгляду, а вся увага звернена на інші способи досягти від політичного партнера слідування політичним інтересам певної країни. Але у випадку з «розумною» силою, навпаки, слід врахувати, що способи «жорсткого» політичного впливу не виключаються з розгляду, а навпаки, інтенсивно вживаються на практиці врівень з комплексом інструментів «м'якої» сили. Що стосується використання «розумної» сили на практиці, то разом з державами її використовують і такі актори міжнародної політики, як міжнародні організації.

Наприклад, можна продемонструвати успіх використання даної концепції всесвітньою Організацією об'єднаних націй. ООН володіє фактично повним комплексом ресурсів «м'якої» сили: чи то міжнародний авторитет, політичні цінності і певною мірою культурою (тут мова йде в основному про ділову культуру організації як про сентенції величезної кількості різних культурних пластів),- але при всьому цьому в розпорядженні організації знаходяться і інструменти «жорсткої» сили: чи то політична та фінансова сили примусу (ембарго, санкції), чи то введення військового контингенту («блакитні каски»).

Щодо США: особливо США рекомендувалося зосередитися на п'яти критично значущих сферах: альянси і інститути, глобальний розвиток, публічна дипломатія, економічна інтеграція, технології та інновації.

Ставка на використання «розумної» сили стала пріоритетною у зовнішній політиці США при президенті Обамі. Вона, по суті, являла собою спробу повернутися до коопераційної стратегії 1990-х років. Пов'язувати потенційних опонентів, включаючи Росію і Китай, комплексом стабілізуючих угод. Дипломатія "розумної сили" адміністрації Обами показала термінове бажання поліпшити відносини з іншими країнами і зміцнювати співробітництво під лозунгом "одна криза, дві війни". І знову ж таки, Хілларі Клінтон, виступаючи перед Комітетом із зовнішніх зв'язків, висловила сутність стратегії "розумної сили": "Поки ми зберігаємо наші ідеї, і прийняти стратегію, яка відповідатиме вимогам часу, США завжди будуть світовим лідером". Метою "жорсткої сили", "м'якої сили" або "розумної сили" є надавати свій вплив і контроль над іншою країною, підтримати американське світове панування. Невійськові засоби допоможуть поліпшити легітимність, ефективність і стійкість політики США.

І якщо Буш більше покладався на "жорстку силу" і хотів підпорядкувати супротивників перевазі гегемонії США чи підпорядкувати інтереси інших країн інтересам США, то Обама віддав перевагу переконати інші країни і надалі прийняти американське лідерство або надати допомогу для американських інтересів.

До речі, не можна не помітити, що значне поширення даного терміну не відбулося б, якщо увесь світ поступово не «перейшов» на застосування даної концепції. На фоні розвитку публічної дипломатії таких країн як США, КНР та світового інтеграційного об'єднання – ЄС, розумна сила там майже укорінилася.

Китайський досвід мудрої зовнішньої політики зводиться до Стратегема Лао Цзи і вченню Конфуція. У сучасний період він зв'язується з сімома принципами Ден Сяопіна, перший з яких вимагає «розглядати і аналізувати події розумно», а решта зводяться до довгострокової і стратегічно вивіреної боротьби за утримання позицій та досягнення у світовій політиці та економіці в поєднанні зі скромністю у власному позиціонуванні. Ця ж ідея знайшла відображення і у прийнятій китайським керівництвом «наукової концепції розвитку». Комісія Ная-Армітіджа відзначає особливу роль Китаю в американському проекті розумної влади і досягнення КНР в проектуванні свого конструктивного потенціалу в Азії, Африці, Латинській Америці. Відзначаються, однак, і прогалини в китайській інфраструктурі розумною силою. Це внутрішні політичні, соціально-економічні та екологічні проблеми. Однак, беручи до уваги модель «Пекінського консенсусу», навіть ці недоліки звертаються в гідність, оскільки китайський досвід здається більш реалізованим за умови країн і більш притягальним для них.

«Розумна міць» в інтерпретаціях Євросоюзу також безпосередньо пов'язується з привабливістю даного альянсу як зразка. Запропоноване британським міністром закордонних справ Д. Мілібандом в його виступі в Європейському коледжі в Брюгге позначення ЄС як зразковою держави (model power) концентрує увагу на привабливості євро-моделі, насамперед для країн-сусідів ЄС. При всьому цьому в ЄС розглядають стратегію розумною сили як можливість інтегрувати американський військовий потенціал і невійськові методи впливу ЄС на рівних підставах в єдиний комплекс, тоді як у США більш схильні розвивати власні «цивільні сили», а від ЄС продовжувати вимагати повноважень військової колаборації.

Для інших держав, які не можна віднести до категорії світових держав, наприклад, невеликих європейських країн, «розумна сила» - це синонім ефективності як оптимального співвідношення обмежених ресурсів впливу і дипломатичного успіху, а також «спритної політики». Примітно, що в останньому випадку мова не йде про силу, а, скоріше, про стратегію.

Тож, можна зробити висновок, що у трактуваннях зовнішньополітичних доктрин різних країн світу термін є досить кон'юнктурним, адже ряд основних гравців сучасної світової політики конструктивно використовують і розвивають ідею розумної влади.

І основним завданням сьогодні для розумної сили є консолідація й співвідношення сил - важлива умова реалізації розумної сили. Будь-яка сила адекватно оцінюється тільки з погляду співвідношення з іншими силами. Умовою встановлення дипломатії «розумної сили» є зустрічна готовність інших найважливіших світових суб'єктів.

РОЛЬ НІМЕЧЧИНИ У ВРЕГУЛЮВАННІ СИРІЙСЬКОЇ КРИЗИ

Конфлікт у Сирії став однією з тих подій, що змінив ситуацію на міжнародній арені у сферах державної безпеки, економіки, тероризму, міграції. На сьогодні все світове співтовариство так чи інакше докладає зусилля для найшвидшого врегулювання сирійської кризи. Звісно, і Німеччина, як одна з провідних держав, не могла залишитись осторонь цього.

Метою даної роботи є визначення ролі Німеччини у врегулюванні сирійської кризи.

Сирійська криза розпочалася з масових протестів у середині березня 2011 року в рамках «Арабської весни» проти авторитарного режиму президента Башара Асада та партії Баас, і вже за кілька місяців було вбито більше 1200 цивільних осіб. Коли сирійська армія 10 червня 2011 року почала великомасштабну операцію проти опозиції в провінції Ідліб поблизу кордону з Туреччиною, міністр закордонних справ Німеччини Гідо Вестервелле закликав владу Сирії негайно припинити участь збройних сил у придушенні акцій протестів. Вже тоді німецький чиновник виступив за якнайшвидшу реакцію Ради Безпеки у вигляді резолюції. Але тільки 17 листопада 2011 року Німеччина, разом з Великобританією і Францією виступили з пропозицією прийняти резолюцію ООН, яка б в жорсткій формі засуджувала сирійський режим і вимагала негайно зупинити насильство.

Коли на початку березня 2012 року друга зустріч спецпосланника ООН і Ліги арабських держав Кофі Аннана з Асадом в Дамаску закінчилася безрезультатно, голови МЗС ФРН Гідо Вестервелле і Саудівської Аравії принц Сауд аль-Фейсал Аль Сауд виступили за посилення тиску на режим Асада в Сирії. Але якщо Саудівська Аравія вже тоді розглядала можливість військового вирішення конфлікту шляхом поставок зброї сирійській опозиції, то Німеччина виступала за політичне врегулювання. Такої позиції Німеччина дотримувалася і надалі. Так, 29 квітня 2013 року голова оборонного відомства Німеччини Томас де Мезьєр, що знаходився разом з міністром внутрішніх справ ФРН Хансом-Петером Фрідріхом з візитом у США, заявив, що, незважаючи на повідомлення про використання владою Сирії хімічної зброї, він вважає військове втручання недоцільним.

12 серпня 2013 року Міністр закордонних справ ФРН Гідо Вестервелле схвалив заяву Сирії з проханням приєднання до конвенції ООН про заборону хімічних озброєнь: «Це позитивний перший крок до встановлення контролю над хімічним арсеналом в Сирії, якого домагались і ми, і інші країни. Тепер важливо, щоб Сирія виконала всі пов'язані з цим зобов'язання з доступу, контролю і знищенню своїх хімічних озброєнь» [7].

Надалі Німеччина продовжила активно сприяти мирному врегулюванню і підтримала ініціативу роззброєння Сирії. Напередодні переговорів Женева -2 в лютому 2014 року міністр закордонних справ ФРН Франк-Вальтер Штайнмаєр повідомив, що на переговорах повинні розглянуті питання можливості надання гуманітарної допомоги, припинення вогню в окремих регіонах. Одночасно міністр повідомив про можливість участі ФРН у забезпеченні безпеки транспортування хімічної зброї на судно для її знищення - [1]. Канцлер Ангела Меркель 14 червня 2014 року заявила, що Німеччина засуджує дії президента Сирії Башара Асада. Однак вона додала, що «через свої правила Німеччина не поставлятиме зброї» до Сирії [5].

28 жовтня 2014 року в Берліні відбулася конференція щодо ситуації з сирійськими біженцями, ініціаторами якої стали міністр з питань економічного співробітництва і розвитку ФРН Герд Мюллер, глава МЗС Німеччини Франк-Вальтер Штайнмаєр і Верховний комісар ООН у справах біженців Антоніу Гутерріш. Тоді Герд Мюллер заявив: «Ми маємо справу з катастрофою століття» [6]. Сирійська проблема так само обговорювалася в рамках третьої міжнародної конференції з Сирії, яка відбулася в Кувейті в березні 2015 року. Тоді ЄС оголосив, що має намір надати Сирії гуманітарну допомогу у розмірі 1,1 мільярда євро і 255 мільйонів з цієї суми надала Німеччина [4].

Коли у 2014 – 2015 роках відбулася нова ескалація конфлікту через широку участь іноземних сил, перш за все Ісламської держави та Росії, міністр закордонних справ Німеччини Франк-Вальтер Штайнмаєр, виступаючи 1 жовтня 2015 у рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, заявив наступне: «Замість одноосібних рішень, прийнятих окремими країнами, в даний час - Росією, про пряме військове втручання в Сирії, нам потрібен політичний внесок для початку перехідного процесу». Голова МЗС ФРН закликав сприяти реалізації прийнятої в лютому 2014 року Радою Безпеки ООН резолюції № 2139, що підтверджує прихильність світової спільноти «суверенітету, незалежності, єдності і територіальній цілісності Сирії»[3].

Однак уряд ФРН все ж визнає важливу роль в організації політичного діалогу з проблеми Сирії, також і США, РФ, Саудівської Аравії, Ірану. Більше того, Ангела Меркель підтримує конструктивний діалог з Росією з цього приводу. Зокрема, вона обговорила громадянську війну в Сирії під час саміту G20

в Туреччині восени 2015 року. Крім того, ООН та Великобританія, Німеччина, Норвегія та Кувейт планують в лютому 2016 року провести донорську конференцію з Сирії в Лондоні.

Звичайно, важливим етапом діяльності Німеччини щодо вирішення сирійської проблеми стало голосування парламенту 4 грудня 2015 року за участь бундесверу у військовій операції сил міжнародної коаліції проти ІД у Сирії. Близько шести німецьких літаків-розвідників «Торнадо», та літаки-заправники також планується дислокувати на авіабазі НАТО в Туреччині в Інджирлику. Однак на даному етапі прямої участі солдатів бундесверу в бойових діях не планується [2].

Таким чином, ми можемо стверджувати, що Німеччина продовжує грати роль активної та відповідальної держави серед міжнародного співтовариства. При врегулюванні сирійського конфлікту країна продовжує керуватися принципами багатосторонніх переговорів, мирного врегулювання та поваги до прав людини. Головними реалізаторами зовнішньої політики держави у цьому напрямку традиційно залишаються канцлер та голова зовнішньополітичного відомства. При цьому ФРН відрізняється дипломатичним підходом, прагматичним поглядом на ситуацію та широкою співпрацею у всіх можливих напрямках. (Дана ситуація дійсна на момент підготовки матеріалу – 13.12.15.)

Література

1. Берлін сподівається на успіх женевських переговорів по Сирії. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dw.com/ru/берлин-надеется-на-успех-женевских-переговоров-по-сирии/a-17430476>.
2. Бундестаг схвалив участь Німеччини в операції проти ІД в Сирії. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.unian.ua/world/1202739-bundestag-shvaliv-uchast-nimechchini-v-operatsiji-proti-id-v-siriji.html>.
3. Голова МЗС ФРН: Росія не повинна діяти в Сирії одноосібно. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dw.com/ru/глава-мид-фрг-россия-не-должна-действовать-в-сирии-единолично/a-18756611>.
4. ЄС виділить Сирії понад мільярд євро. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dw.com/ru/ес-выделит-сирии-более-миллиарда-евро/a-18351999>.
5. Німеччина не поспішає посилювати курс проти Сирії за прикладом США. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dw.com/ru/германия-не-спешит-ужесточать-курс-против-сирии-по-примеру-сша/a-16884087>.
6. Сирійські біженці - трагедія, що прийшла і в Європу. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dw.com/ru/сирийские-беженцы-трагедия-пришедшая-и-в-европу/a-18026059>.
7. ФРН вимагає від Сирії конкретних кроків по знищенню хімарсенала. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dw.com/ru/фрг-требует-от-сирии-конкретных-шагов-по-уничтожению-химарсенала/a-17086067>.

УДК 327(71):(043)

Жигір А.В.

ПІДХОДИ КАНАДИ ДО МИРОТВОРЧОСТІ В РАМКАХ КОНЦЕПЦІЇ «БЕЗПЕКИ ОСОБИ»

На сучасному етапі спостерігається значне збільшення кількості та інтенсивності міжнародних конфліктів, що несуть в собі потенційну загрозу людському життю та порушують норми міжнародного права. Це зумовлює необхідність широкої міжнародної співпраці з метою розробки механізмів їх запобігання та вирішення. У цьому контексті особливий науковий інтерес представляють нові концептуальні підходи до забезпечення міжнародної безпеки, зокрема модель «безпеки особи», запропонована Канадою ще в 90-ті рр. ХХ ст. Сьогодні одним з основних напрямків діяльності досліджуваної країни виступає розроблення та планомірне практичне втілення цієї концепції, що у першу чергу позначається на її миротворчій діяльності.

Термін «безпека особи» був вперше використаний у «Доповіді про розвиток людства» Програми ООН з розвитку (1994 р.). Де був представлений перелік універсальних цінностей, а також названі сфери життєдіяльності людини, в котрих необхідно досягти певного рівня захищеності індивіда. Надалі цей термін було взято за основу нової зовнішньополітичної концепції Канади, розробленої міністром закордонних справ Л. Ексуорсі у середині 90-х рр. ХХ ст. Розроблення концепції «безпеки особи» було обумовлено закінченням «холодної війни» та геополітичними змінами на міжнародній арені. Реалізація цієї програми була представлена як «нова дипломатія», що склала значний елемент канадської зовнішньополітичної стратегії.

Особливу увагу в канадській інтерпретації концепції «безпеки особи» приділено нестабільним державам з малорозвиненою економікою та з конфліктогенними осередками, що загрожують людському

життю. На національному рівні виділяються такі загрози як зростання числа внутрішньодержавних конфліктів, новітня практика ведення війни, масові порушення прав людини урядами інших країн. Відповідно до цієї інтерпретації, населення стабільних, розвинутих країн у меншій мірі відчуває потребу в захисті людини та її прав. Така потреба виходить із загрози ззовні, наприклад, міжнародний тероризм і транснаціональна злочинність, незаконне ввезення наркотиків і торгівля людьми [3]. Оскільки проблеми, які загрожують безпеці людини, мають транснаціональний характер, тільки багатостороннє співробітництво дозволить з ними впоратися. Вдалі операції з підтримання миру включають безліч вимірів і ґрунтуються на координації зусиль різних учасників – таких, як політичні переговорники, «блакитні каски», спостерігачі за дотриманням прав людини та гуманітарні працівники. Усе більш активну роль у просуванні безпеки людини відіграють і неурядові організації (НУО).

На відміну від традиційних концепцій безпеки, які особливу увагу звертають на порядок і стабільність, концепція «безпеки особи» націлена на захист цінностей, особливо цивільних прав, демократії, ринкової економіки, для неї характерний відхід від силових методів забезпечення безпеки [2].

Міністр закордонних справ Канади Л. Ексурсі прагнув інституалізувати безпеку особистості за двома напрямками: в межах канадської зовнішньої політики і в широкій міжнародній системі. Міністерство закордонних справ Канади виробило декілька пріоритетних напрямів зовнішньої політики країни, об'єднаних ідеєю «безпеки особи». Була розгорнута кампанія з підписання Договору про заборону випробування, виробництва, передачі та зберігання протипіхотних мін (1996 — 1998 р.) Оттавська конвенція, що отримала широкий резонанс у світі. Канадські дипломати виступили з пропозицією і домоглися створення Міжнародної комісії ООН з питань втручання і державного суверенітету (1999 – 2000 р.), а неурядові організації країни склали ядро й відігравали головну роль у створенні міжнародної коаліції з «безпеки особи» (Human Security Network). Канаді належав ряд ініціатив у області захисту дітей в умовах збройних конфліктів (з 1996 р.) і боротьби з нелегальною торгівлею легкою зброєю (з 1996 р.). Крім того, вона зробила великий внесок у створення Міжнародного кримінального суду [4].

Після уходу міністра закордонних справ Канади Л. Ексурсі (2000 р.) концепція «безпеки особи» була встановлена як другорядна, але багато її елементів вже стали складовою частиною теорії і практики міжнародних відносин. Крім того, ідеї безпеки особистості мали істотний вплив на розвиток зовнішньополітичних підходів, що застосовувалися Канадою надалі.

Центральним механізмом реалізації зазначеної концепції безпеки для Канади стала миротворчість, яка поступово перетворилася на визначальний сегмент зовнішньої політики Канади. Миротворчі ініціативи цієї країни та її участь в операціях ООН з підтримання миру (ОПМ) забезпечили їй високий рейтинг в світі. Крім того, Канада планомірно виступала за реформування міжнародних інститутів. Так, у результаті Косовського конфлікту, що продемонстрував гостру необхідність вироблення принципів і критеріїв зовнішнього втручання в хід сучасних збройних конфліктів, Канада запропонувала визначити позицію міжнародної спільноти з питання гуманітарної інтервенції. На самміті тисячоліття у вересні 2000 р. прем'єр-міністр Канади Ж. Кретьєн виступив з ініціативою про створення відповідної міжнародної комісії.

Створена міжнародна комісія з питань втручання та державного суверенітету (МКВВГС) виявила широкий спектр питань з проблеми зовнішнього військового втручання у справи тієї чи іншої країни під гуманітарними приводами. Доповідь канадських представників містила ряд принципово важливих моментів. По-перше, було підтверджено значимість державного суверенітету, який, згідно з документом, передбачає подвійну відповідальність і обов'язок держави – поважати суверенітет інших країн і захищати права і гідність людей всередині своїх кордонів. По-друге, експерти запропонували повністю відмовитися від терміна «гуманітарна інтервенція» і замінити його терміном «втручання» або «військове втручання з метою захисту цивільного населення» («military intervention for human protection purposes»). По-третє, модифікація термінології внесла зміни і в суть дискусії – замість «права на втручання» рекомендувалося розглядати «відповідальність захищати» («Responsibility to Protect», або «R2P»). По-четверте, була обґрунтована правомірність втручання в конфлікти, аж до операцій з військово-силовим примусом, в надзвичайних ситуаціях (коли мають місце масові вбивства, масштабний геноцид і етнічні чистки). До підстав для застосування сили були віднесені: високий рівень насильства, вичерпність всіх невійськових засобів врегулювання конфлікту, наявність необхідних ресурсів для проведення операції, досяжність поставленої мети і збалансований облік можливих наслідків. По-п'яте, з доповіді випливало, що головна роль у прийнятті рішень про застосування сили належить Раді Безпеки ООН. У разі його нездатності або небажання приймати рішення з тієї чи іншої гуманітарної катастрофи передбачалося, що такі повноваження можуть бути передані Генеральній Асамблеї ООН або регіональним організаціям [1].

Загалом, канадська концепція «безпеки особи» представила принципово нові підходи до забезпечення міжнародної безпеки. У її рамках було розроблено основні підходи Канади до проведення миротворчої діяльності, серед яких особливе значення надано несиловим методам запобігання та вирішення міжнародних конфліктів, повазі суверенітету держави, захисту прав і гідності людини, якій

загрожують міжнародний тероризм, транснаціональна злочинність, торгівля людьми; провідну роль у санкціонуванні та здійсненні миротворчості надається Раді Безпеки ООН. У цілому, концепція «безпеки особи» стала основою зовнішньополітичної доктрини Канади, визначила активну роль Канади у міжнародній миротворчій діяльності, а також стала визначальним фактором формування миротворчих місій ООН.

Література

1. Human Development Report 1994. — р. 24 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://hdr.undp.org/reports/global/1994/en/pdf/hdr_1994_ch2.pdf.
2. UNDP Human Development Report 1994: New Dimensions of Human Security / United Nations Development Programme (UNDP). N.Y.; Oxford : Oxford University Press, 1994. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1994>.
3. Балувев Д. Понятие Human Security в современной политологии / Д. Балувев / Международные процессы. — 2005. — №3 (9) [Електронний ресурс]. — Режим доступу <http://www.intertrends.ru/one/008.htm>.
4. Израелян Е. В. Канада и миротворчество // Е. В. Израелян / Канада: взгляд из России. Экономика, политика, культура. — М. : Анкил, 2002. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://racs.ru/books/book2002-1.htm>.

УДК 327(73:8)(043)

Клименченко М.В.

ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА У ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОМУ КУРСІ БАРАКА ОБАМИ

Латинська Америка — регіональний торговий партнер США, що розвивається швидше за інших, а значення його дуже стрімко зростає. Незважаючи на це, політика штатів за останні десятиліття була не досить ефективною в цьому регіоні. Якщо під час «холодної війни» США розглядали Латинську Америку як напрям боротьби з комуністичною загрозою, яка на той час там активно розросталася, то після терактів 11 вересня 2001 року уряд дивився на регіон через призму боротьби вже з міжнародним тероризмом [1]. Довгий час Вашингтон вважав Латинську Америку своїм «заднім двором», але після приходу до влади Барака Обами у 2009 р. ситуація дещо змінилася.

Уряд Обами сформував чотири пріоритети в країнах Латинської Америки і Карибського басейну, які збігаються з нинішніми потребами регіону та США:

- поширення соціальної справедливості;
- забезпечувати безпеку громадян — боротьба з наркотиками та тероризмом, готовність до стихійних лих і пандемії хвороб;
- зміцнювати політичні інститути демократичних урядів;
- розвивати екологічно чисту енергетику — підтримка розвитку низького рівня викидів, «зелених економік» в регіоні [3].

Барак Обама та його уряд при виробленні нового зовнішньополітичного курсу прийшли до усвідомлення того, що досягнення ефективного результату буде лише при концентрації уваги на окремих проблемах субрегіонального характеру, відмовившись від пишномовної і розмитой риторики Буша про партнерство «від Аляски до Вогняної землі». Ключовими і найбільш складними проблемами, зусилля за рішенням яких і формують сьогодні відносини США і Латинської Америки, є регулювання міграції та боротьба з наркоторгівлею [1].

В цілому, уряд Обами зосередився на ряді ініціатив, спрямованих на поліпшення двосторонніх відносин з країнами Латинської Америки і боротьбу зі зміною клімату.

У квітні 2009 року президент Барак Обама здійснив подорож в Порт-оф-Спейн, столицю Тринідада і Тобаго, на «Саміт Америк», який був організований під егідою Організації Американських Держав (ОАД). Там, виступаючи перед лідерами Латинської Америки він наголосив, що хоче почати «нову главу взаємодії» і «рівноправне партнерство, що засновано на взаємній повазі, загальних інтересах і цінностях». Також він пообіцяв розпочати «новий початок з Кубою», з якої не було дипломатичних відносин на протязі п'яти десятиліть [4].

Поїздка президента Барака Обами до Бразилії, Чилі та Сальвадор в 2011 році була покликана хоча б частково заповнити політичний вакуум, який утворився між Америками за часи правління Буша. Ця подорож була прямим продовженням курсу, що була висунута Бараком Обамою у 2009 році в Тринідаді і Тобаго. В Бразилії президент наголосив про необхідність розширення американсько-бразильських економічних зв'язків. В Сантьяго заявив про «нову еру партнерства США та Латинської Америки». Також він закликав винести уроки з історії і «не потрапляти в її пастки». В Сальвадорі він оголосив про:

- включення Сальвадора в число країн-учасниць програми «Співпраця для зростання» (Partnership for Growth);

- було обіцяно протягом п'яти років виділити центральноамериканським державам 200 млн дол. для зміцнення безпеки і боротьби з наркотрафіком і організованою злочинністю;

- торкнувся тема міжнародної міграції та положення іммігрантів з Латинської Америки у США [5].

У квітні 2015 року Барак Обама на черговому «Саміті Америк» заявив, що виконав зобов'язання про «новий початок з Кубою», який був оголошений у 2009 р. Цей поворот в відносинах двох країн привітали латиноамериканські лідери, які вже давно вважали американське ембарго проти Куби і її виключення із всесвітніх установ не на часі. На саміті президент Барак Обама та президент Рауль Кастро розпочали нову політику співробітництва. Це було перше засідання між лідерами двох країн, з тих пір як віце-президент США Річард Ніксон зустрівся зі старшим братом Рауля Фіделем у 1959 році [4].

Президент Барак Обама офіційно заявив: «Сьогодні я можу оголосити, що США погодилися офіційно відновити дипломатичні відносини з Республікою Куба, і знову відкрити посольства в наших країнах. Це історичний крок вперед у наших зусиллях щодо нормалізації відносин з кубинським урядом і народом, і початок нової глави з нашими сусідами в Північній і Південній Америці» [6].

Зовнішньополітичний курс, що втілює уряд США з 2009 року, істотно вплинув на відносини Америк. По-перше, цей регіон перестав бути «заднім двором» для Сполучених Штатів, яким він був довгі роки. В відносинах між США та північним сусідом була розпочата нова глава взаємодії. Цьому сприяв тур Барака Обами по Латинській Америці, під час якого він відвідав такі країни, як Бразилію, Чилі та Сальвадор. По-друге, відбулася насправді знаменна подія. Дипломатичні відносини з Кубою, що залишалися зруйнованими впродовж п'ятдесяти років, були відновлені. Розпочалась нова політика співробітництва США та Республіки Куба.

Таким чином, новий зовнішньополітичний курс значно оновив відносини між Сполученими Штатами та країнами Латинської Америки, але нажаль не вивів їх на провідне місце. На сьогоднішній день уряд Барака Обами набагато активніше спрямовує свої зовнішньополітичні зусилля на вирішення проблем Близького Сходу, а не на свого південного сусіда.

Література

1. Обама и Латинская Америка. Очередное разочарование или задел на будущее? [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.chaskor.ru/article/obama_i_latinskaya_amerika_24473.

2. Буш в Латинской Америке, или операция «Анти-Чавес» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ria.ru/analytics/20070307/61692968.html>.

3. Bureau of Western Hemisphere Affairs [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.state.gov/p/wha/index.htm>.

4. Обама и Латинская Америка [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://obzor.press/press/7731-obama-i-latinskaya-amerika>.

5. Латиноамериканская политика Б. Обамы (по итогам поездки в Бразилию, Чили и Сальвадор) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.perspektivy.info/print.php?ID=84644>.

6. Charting a New Course on Cuba [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.state.gov/p/wha/ci/cu/cuba/index.htm>.

УДК 327:061.1НАФТА(043)

Кучеренко А. В.

ПРИЧИНИ СТВОРЕННЯ ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКОЇ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ (НАФТА)

Сучасний етап розвитку міжнародних відносин характеризується прагненням держав до інтеграції в рамках свого регіону. На міжнародній арені діє велика кількість міжнародних регіональних організацій, що існують на кожному континенті світу, більш того, в рамках цих організацій створюються зони вільної торгівлі, що передбачає усунення будь-яких кордонів у взаємодії між країнами-членами. Сьогодні найбільшою географічно та значною за впливом у міжнародних економічних відносинах регіональною організацією є Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА), функціонування якої налічує більше 20 років. Значний науковий інтерес представляють причини утворення цієї організації, ті фактори які призвели до об'єднання найбільш економічно розвинених країн світу, таких як США та Канада, з Мексикою, країною, що розвивається.

Об'єктом нашої роботи є Північноамериканська зона вільної торгівлі. Предметом – причини створення НАФТА.

Значне економічне зближення США та Канади розпочалося ще в середині ХХ ст. Одним з найбільш визначальних кроків у двосторонніх економічних відносинах стало укладання 1 січня 1989 р. Угоди про зону вільної торгівлі між США і Канадою – ФТА, що заклало основу для майбутнього створення НАФТА.

Одночасно у 80 – 90ті рр. ХХ ст. йшов процес взаємопроникнення економік США та Мексики, що призвело до рішення про приєднання Мексики до вже існуючої американсько-канадської Угоди. 17 грудня 1992 р. було підписано Угоду між президентом США Біллом Клінтоном, президентом Мексики Карлосом Салінасом і прем'єр-міністром Канади Жаном Кретьєном про Північноамериканську асоціацію вільної торгівлі (НАФТА), яка набрала чинності 1 січня 1994 р. [3]

Початковими цілями створення НАФТА згідно ст. 102 договору, були наступні положення:

- Усунення торгових бар'єрів і полегшення міжнародного руху товарів і послуг між територіями сторін (Канада, Сполучені Штати, Мексика);
- Просування умов справедливої конкуренції у сфері вільної зовнішньої торгівлі;
- Збільшення інвестиційних можливостей територій;
- Забезпечення необхідного та ефективного захисту прав інтелектуальної власності на території кожної сторони;
- Створення ефективних процедур для реалізації угод, роботи об'єднаної адміністрації та прийняття рішень і т. д. [2]

Створення в 1994 р. НАФТА відображає новий підхід в теорії і практиці інтеграції. Вперше держава “третього миру” добровільно об'єдналася з двома високорозвинутими країнами. Різниця в розмірах ВВП на душу населення між Мексикою і США досягає 6,6 рази, а з Канадою – 4,1 рази. Такий істотний розрив в рівнях економічного розвитку країн-членів утрудняє створення єдиного господарського комплексу.

Держави переслідували такі завдання, як підвищення національної конкурентоспроможності, зниження трансакційних витрат, стимулювання припливу прямих іноземних інвестицій, отримання для національних виробників більш широкого доступу до фінансових, трудових, матеріальних ресурсів, отримання доступу на більш ємний ринок за рахунок сусідніх країн, посилення позицій на світовому ринку, формування сприятливого зовнішньополітичного середовища, спільне протистояння викликам глобалізації і т. д. [2]

Таким чином, НАФТА відкрила шлях до створення єдиного континентального ринку і свободи пересування товарів, послуг, капіталу і робочої сили. Угода передбачала злиття трьох національних ринків і утворення зони вільної торгівлі з населенням понад 375 млн. чоловік, сукупним валовим продуктом у сумі близько 9 трлн. дол. і часткою у світовому експорті близько 17%. [4]

Об'єднанню цих країн сприяв цілий ряд причин.

По-перше, це географічна близькість трьох країн Північноамериканського континенту. США, Канаду і Мексику об'єднує наявність загальних географічних кордонів. США має довгий кордон з Канадою на півночі, яка відділяє американський штат Нью-Йорк від канадської провінції Онтаріо, і на півдні межує з Мексикою: розділяє 4 американських штати (Техас, Нью-Мексико, Арізона і Каліфорнія) і 6 мексиканських (Тамауліпас, Нуево-Леон, Коауїла, Чіуауа, Сонора, Нижня Каліфорнія).

По-друге, це економічний фактор. США і Канада володіють приблизно однаковим рівнем економічного розвитку і зрілості ринкової економіки. Принципово новою тенденцією в створенні регіональних організацій стало те, що прагнення до створення НАФТА йшло “знизу” – від прагнення до співпраці між американськими і канадськими компаніями. Протягом ХХ ст. поступово розмивалися межі між США і Канадою шляхом відносно вільного руху товарів, капіталу, робочої сили.

Що стосується Мексики, то тут інтеграція в рамках НАФТА представлялася ефективним засобом для швидкого підняття рівня економічного розвитку. Її прагнення до економічної інтеграції з США стало стимулом неоліберальних реформ, проведених мексиканським урядом ще на початку 1980-х, відмови від імпортозаміщуючої стратегії розвитку. Вона розраховувала різко прискорити темпи свого розвитку, провести реформи і вже через 10-15 років наблизитися за рівнем розвитку до промислово розвинених країн. Особливе значення для неї мало також позитивне рішення питання про зовнішній борг після значних фінансових втрат, понесених в 1980-ті роки: мексиканський уряд добився крупних кредитів від США для реалізації угод про вільну торгівлю. Шляхом вступу до НАФТА Мексика прагнула також залучити прямі іноземні інвестиції, розширити діяльність іноземних компаній на своїй території. Прагнення Мексики приєднатися до ФТА було підтримано США, що було обумовлено великим ринком збуту товарів для них, низьким рівнем оплати праці у Мексиці тощо.

По-третє, це геополітичний чинник. З розпадом СРСР та закінченням існування двополюсної системи світу, активізувалися інтеграційні процеси в Європі та Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, спостерігалось посилення позицій ЄС, Японії і нових індустріальних країн на світовому ринку. У зв'язку з цим, утворення зони вільної торгівлі на північноамериканському континенті представлялося для США розумним і необхідним кроком.

Четвертим важливим фактором, що призвів до об'єднання в одну організацію США та Канаду, стала культурна близькість цих країн – спільність мови, релігії, традицій, схожість політичної культури [2].

Отже, географічна близькість, необхідність розширення економічної співпраці, геополітичні умови, а також культурний фактор призвели до створення Північноамериканської зони вільної торгівлі (НАФТА), яка сьогодні являє собою найбільшу зону вільної торгівлі в світі.

Література

1. НАФТА, цели и задачи создания группировки [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.sakharov.ru/meo/meo2/90.htm>.
2. NAFTA's Economic Impact [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.cfr.org/trade/naftas-economic-impact/p15790>.
3. Спичкин. В. А. Особенности роста американской экономики в эпоху глобализации / В. А. Спичкин // США — Канада: экономика, политика, культура. — № 12. — 2008. — С. 105—123.
4. Северо-Американская зона свободной торговли (НАФТА) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ereport.ru/articles/ecunions/nafta.htm>.

УДК 323(4-6 ЕС):314.74(043)

Пічаччі А. І.

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ

Міграційна криза в Європі почалася на початку 2015 року через збільшення потоку біженців та нелегальних мігрантів в Європейський союз з країн Близького Сходу (Сирія, Ірак), Африки (Еритрея, Нігерія, Сомалі, Судан) та Південної Азії (Афганістан, Пакістан). Європа була неготова до їх прийому та розподілу.

Ця міграційна криза є найбільшою з часів Другої світової війни. За 2015 рік в державах, які є членами Європейського союзу, було зареєстровано близько 800 тисяч людей, які шукали притулок. Аналітики стверджують, що таких високих темпів зростання числа жителів планети, які залишають свої будинки через збройні конфлікти, бідність та стихійні лиха, ще не фіксувалося [5].

Серед причин збільшення числа біженців у Європу 2015 року можна назвати наступні:

– громадянська війна в Сирії, війни в Афганістані та Іраку (це основні країни виходу біженців), які досі продовжуються, є перешкодою для повернення біженців додому;

– погіршення фінансування таборів для біженців у Туреччині, Лівані та Йорданії і як наслідок скорочення раціону харчування біженців, введення плати за використання води та електроенергії. Відсутність можливості дітям біженців відвідувати школи;

– розширення території, яка знаходиться під контролем Ісламської держави, що сприяло збільшенню числа біженців [1];

– рішення уряду Македонії (середина червня 2015 року) про видачу біженцям триденних віз, що дозволило мігрантам без реєстрації перетинати країну у напрямі до Європи і стимулювало міграційний потік. Згідно з дублінською угодою, реєстрація або заявка на надання притулку мають відбуватися в першій державі, яка є членом Європейського союзу, у яку в'їхав біженець [3].

А яким же країнам віддають перевагу біженці? У першу чергу це Німеччина (31%). Більшість мігрантів вважають, що по прибутті до Німеччини вони отримають безкоштовне житло та грошову допомогу. І це дійсно так, інколи вони отримують житло та мінімальну кількість грошей.

Друге місце посідає Угорщина (13%). У цій країні найчастіше допомогу біженцям надають неурядові організації.

Наступною за популярністю країною серед біженців є Туреччина (9%). Вона є переважно транзитною країною для мігрантів. Вони прибувають з Сирії, Афганістану та Іраку, щоб далі нелегально перебиратися човнами до Європи. Нажаль, під час таких подорожів часто трапляються катастрофи.

Серед інших країн, які користуються популярністю серед біженців, можна назвати Італію (6%), Францію (6%), Австрію (5%), Швецію (5%), Великобританію (3%) [2].

У Європі політики розводять руками та не знають що робити з потоком мігрантів. Які ж наслідки матиме міграційна криза? Зараз вже розглядається варіант закриття шенгенської зони.

Наприклад, Болгарія вже закрила свої кордони для нелегальних мігрантів. Уряд країни діє у контакті з турецькими поліцейськими, які не підпускають біженців до кордону ближче ніж на 40 кілометрів.

Угорщина також заявила про те, що незабаром армія зведе паркан на кордоні з Хорватією, аби зупинити проникнення мігрантів звідти на свою територію.

В свою чергу Хорватія, силами поліції, перекрила рух на всіх дорогах, які ведуть до прикордонних переходів з Сербією. Міністр внутрішніх справ Хорватії заявив, що в них немає можливостей приймати нових мігрантів [4].

Потім Франція зупинила дію Шенгенських угод на всій своїй території. Уздовж кордону Франції з її європейськими сусідами (Бельгія, Люксембург, Німеччина, Швейцарія, Італія, Монако, Іспанія та Андорра) знову запрацювали пункти прикордонного контролю, які займаються перевіркою документів у всіх, хто хоче в'їхати на її територію. Раніше з вище зазначених країн у Францію можна було в'їхати фактично без перешкод [8].

Німеччина також відновила паспортний контроль, а в слід за нею про подібні дії заявили Австрія, Словаччина та Чехія. При цьому у силі залишається заява Ангели Меркель про готовність приймати біженців, які справді біжать від війни та рятують свої життя.

Тим часом, в ООН осудили закриття кордонів ЄС через наплив мігрантів [7].

Канцлер Австрії Вернер Файман заявив, що якщо не вирішити проблему зараз, то наплив мігрантів може закінчитися розпадом Європейського союзу.

Через нестабільну ситуацію в країнах Близького Сходу та Африки у європейські держави прибуває все більше мігрантів. За планом Єврокомісії біженці повинні розподілятися по країнам Європейського союзу пропорційно їх населенню, економіці, рівню життя та інших факторів. Але деякі країни, такі як Угорщина, Словаччина, Польща, Чехія та Румунія, виступають проти таких квот [5].

З початку 2015 року на територію Євросоюзу прибуло близько 340 000 мігрантів. На думку експертів, ситуація з нелегальними мігрантами в даний момент в країнах ЄС є найгіршою кризою з переміщеними особами з часів Другої світової війни. Міграційна криза, з якою зіткнулася Європа триватиме ще довго.

Література

1. 8 reasons Europe's refugee crisis is happening [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2015/09/18/8-reasons-why-europes-refugee-crisis-is-happening-now/>.

2. OECD: Migration Policy Debates [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/migration/Is-this-refugee-crisis-different.pdf>.

3. Беженцы в Македонии: покинуть страну за 72 часа [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dw.com/ru/>.

4. Болгария закрыла границу для беженцев [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lenta.ru/news/2015/09/20/migrants/>.

5. Европа переживает крупнейший миграционный кризис со времен II мировой войны [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://radiopolsha.pl/6/137/Artykul/217350>.

6. Миграционный кризис может закончиться развалом ЕС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ng.ru/world/2015-10-26/1_es.html.

7. Форс-мажор в Шенгенской зоне: закрытие границ привело к 10-километровым пробкам [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.tsn.ua/svit/fors-mazhor-v-shengenskoy-zone-zakrytie-granic-privelo-k-10-kilometrovym-probkam-486780.html>.

УДК 327.7(491.1)(045)

Пупирсва К. А.

РОЛЬ ІСЛАНДІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ АРКТИЧНОЇ РАДИ

Арктична рада – це — міжурядовий форум високого рівня, який займається питаннями країн Арктики та корінних народів Арктики. Членами Ради можуть бути лише країни, що мають території в Арктиці. Оскільки до неї входять всі вісім таких країн (Канада, Данія, Фінляндія, Ісландія, Норвегія, Росія, Швеція та США), то форум є циркумполярним. У 2011 році країни-члени Ради уклали «Угоду про пошук та рятування в Арктиці» — першу зобов'язуючу угоду, укладену за сприяння Ради.

Після невдалих переговорів про вступ у Європейський Союз, Рейк'явік переглянув значення і потенціал Арктики, так як Арктичний регіон зосереджує в собі великі стратегічні можливості, реалізуючи які Ісландія зможе подолати більшість негативних наслідків світової економічної кризи і відновити своє «економічне диво».

Останнім часом стратегія участі в Арктичній раді набуває все більшого поширення в політичних колах Ісландії. Країна дуже серйозно підходить до позиціонування себе на даному міжнародному форумі і намагається максимально зміцнити його роль у розвитку регіону. Така установка є головною в списку пріоритетів резолюції по арктичній політиці, затвердженої парламентом країни (Альтингом) 28 березня 2011 р. [1].

Особливістю цього документу є різка критика на адресу форуму країн «арктичної п'ятірки», який проходив за участю Росії, США, Канади, Данії і Норвегії в 2008 і 2010 роках. Ісландія сприйняла ці зустрічі як спробу усунути її від прийняття важливих рішень і підірвати авторитет Арктичної ради. Заручившись підтримкою США в особі колишнього держсекретаря Хілларі Клінтон, а також інших не прийнятих до уваги гравців - Фінляндії та Швеції, Ісландія домоглася припинення зустрічей у такому вузькому форматі, який спочатку запропонував датський міністр закордонних справ Пер Стіг Мьоллер восени 2007 року [2].

Паралельно Ісландія докладала зусиль для реалізації ініціатив, які, з точки зору цієї країни, мали визначальне значення у справі розвитку потенціалу Арктичної ради. До них, зокрема, відноситься підписання в травні 2011 року Угоди про співробітництво в авіаційному та морському пошуку та порятунку в Арктиці, а також створення постійного секретаріату організації в норвезькому місті Тромсе [3].

В останньому випадку активність ісландських дипломатів була особливо високою, непрямым підтвердженням цьому може служити призначення на пост директора нової структури досвідченого функціонера з Міністерства охорони навколишнього середовища Ісландії Магнуса Йоханнеса.

У 2013 році Ісландія організувала одну з найпомітніших подій у сфері міжнародної арктичної політики - конференцію «Арктичне коло», про проведення якої 15 квітня оголосив президент країни Оулавюр Грімссон під час виступу в Національному прес-клубі у Вашингтоні [2]. Захід позиціонувався як відкритий майданчик для вільної участі представників неурядових організацій, корпорацій, урядів і вчених з різних країн, які проявляють інтерес до Арктики. В якості особливої групи були виділені нерегіональні держави - Китай, Південна Корея, Сінгапур і Індія, для яких конференція повинна була стати найвищою трибуною для роз'яснення власних позицій з актуальних питань освоєння Арктики [4]. Таким чином, О. Грімссон постарався акуратно протиставити демократичну концепцію «Арктичного кола» більш закритому середовищу Арктичної ради, де постійні спостерігачі не можуть повноцінно брати участь в обговоренні робочих питань.

Конференція «Арктичне коло» проходила з 12 по 14 жовтня 2013 року. Якщо говорити про змістовну сторону заходу, то слід виділити декілька суттєвих моментів.

По-перше, конференція вийшла дійсно масштабною як у плані тематичного охоплення, так і за кількістю (близько 1500 осіб) і складу учасників. З аналізу порядку денного можна зробити висновок, що лейтмотивом стала соціально-гуманітарна та екологічна проблематика [5]. Проте, слід визнати, що ця обставина зазвичай заважає конструктивному обговоренню перспектив економічного освоєння регіону. Крім того, прагнення організаторів зробити неможливе за короткий час хоч і забезпечує видимий зовнішній ефект, але не сприяє збільшенню змістовності дискусій.

По-друге, крім тих питань, що мають відношення до Арктики, на конференції розглядалося таке специфічне питання, як розробка Китаєм та Індією спільних заходів з управління станом льодовиків у Гімалаях. За задумом О. Грімссона, створення умов для діалогу з даної проблеми має сприяти поліпшенню стратегічних відносин між Пекіном і Делі.

Нарешті, по-третє, міністр закордонних справ Гуннар Свейнссон озвучив ряд тез, принципово важливих з погляду інституціоналізації арктичної політики Ісландії. Так, було оголошено про рішення створити комітет міністрів по арктичних справах, який повинен буде виробити узгоджений курс і програму заходів регіональної стратегії Ісландії [6].

У цьому зв'язку для Рейк'явіка стає вкрай актуальним пошук коштів для майбутніх проектів. Незважаючи на обмежені фінансові можливості, Ісландія збирається включити Арктику до порядку денного свого зовнішньополітичного діалогу з Європейським Союзом та країнами Азії, а також зміцнювати торговельно-економічне співробітництво з ближніми сусідами - Фарерськими островами і Гренландією. Перші результати в цій сфері вже досягнуті: в квітні 2013 року була заснована ісландсько-арктична торгово-промислова палата [(Icelandic-Arctic Chamber of Commerce), а в липні того ж року відбулося відкриття генерального консульства Ісландії в Нууці (Гренландія) [7].

Таким чином, Арктичний регіон в останні кілька років став пріоритетним для Ісландії. Свою політику тут Рейк'явік реалізує через участь в Арктичній раді. У резолюції парламенту Ісландії по арктичній політиці як один з основних принципів політики відзначається розвиток і зміцнення Арктичної ради в якості найважливішого консультативного форуму з проблем Арктики, а так само інша робота над прийняттям рішень з питань Арктики, обговорюваних в кордонах Ради. Ісландія активно проявляє ініціативу і в проведенні конференцій країн-учасниць Арктичної ради. Одна з таких конференцій пройшла в Рейк'явіку (2013 г.). Однак масштаби діяльності Ісландії в межах даного міжнародного форуму значно поступаються масштабами діяльності інших країн-учасниць, але країна всіляко прагнути до розширення кола своїх можливостей і перспектив.

Література

1. A Parliamentary Resolution on Iceland's Arctic Policy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.is/media/nordurlandaskrifstofa/A-Parliamentary-Resolution-on-ICE-Arctic-Policy-approved-by-Althingi.pdf>.
2. Исландия: «Остров свободы» в Арктике [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://glasru.ru/islandiya-ostrov-svobodyi-v-arktike/>.
3. Арктический совет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Арктический_совет.
4. China, India, Singapore could join new Arctic Circle forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reuters.com/article/us-arctic-circle-idUSBRE93E1A320130415>.
5. The Arctic Circle [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.arcticcircle.org/about>.
6. Iceland's Role in the Arctic – The Future of Arctic Cooperation Mr. Gunnar Bragi Sveinsson, Minister for Foreign Affairs Arctic Circle Assembly 14 October 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.is/media/nordursludir/Arctic-Circle-speech-October-14-2013.pdf>.
7. Iceland opens general consulate in Nuuk [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.noraregiontrends.org/internationalpoliticsnews/article/iceland-opens-general-consulate-in-nuuk/87/>.

УДК 327(44:612)(043)

Рабчевська О.С.

РОЛЬ ФРАНЦІЇ В УРЕГУЛЮВАННІ ЛІВІЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ У КОНТЕКСТІ «АРАБСЬКОЇ ВЕСНИ»

Традиційними векторами зовнішньої політики Франції за часів президентства Ніколя Саркозі (2007-2012 р.р.) були посилення ролі Франції і ЄС на міжнародній арені, що мало сприяти вагомості впливу у вирішенні міжнародних конфліктів та глобальних проблем, розвиток дружніх відносин з США, і, безперечно, підтримка відносин з країнами Середземномор'я та Африки, які виступають важливими стратегічними партнерами Франції у галузі політики, безпеки, економіки і які вона розглядає в якості сфери свого впливу.

Ніколя Саркозі сприймав світ як нову систему міжнародних відносин у стадії становлення, одну з провідних ролей у якій він відводив Франції. Її колишню велич він волів повернути, на відміну від попередників, за рахунок зближення з США (реінтеграція Франції до НАТО 2009 р.), та посилення ролі ЄС на міжнародній арені і у вирішенні проблем регіональної і світової безпеки.

Регіон Південного Середземномор'я для Франції своєрідна брама в арабський світ і плацдарм для подальшого просування на африканський континент, що привертає зростаючу увагу з боку світової спільноти. Париж спрямований відігравати тут роль лідера, прагнучи збалансувати сильну політику Берліну щодо країн Східної Європи і, на той час, Росії. Мета активної середземноморської політики Франції, підведеної під егіду Європейського союзу у вигляді проекту «Союз для Середземномор'я» (СДС), - більш ефективно контролювати процес міграції робочої сили і поставити перешкоду нелегальному в'їзду в ЄС. У центрі проекту - ідея розвитку країн регіону і створення там сприятливого для бізнесу економічного і соціального середовища, що має скоротити потік жителів регіону, охочих покинути свої країни [1].

Крім того, особливий інтерес Парижа до Лівії був пов'язаний з тим, що вона володіє найбільшими в Північній Африці доведеними резервами нафти і газу. У 2008 році Лівія перейшла з шостого на п'яте місце серед постачальників нафти до Франції, випередивши Іран. До початку заворушень у Лівії Франція отримувала не тільки нафту, але і газ через лівійсько-італійський газопровід «Зелений потік». До розробок лівійських газових родовищ мав відношення французький енергетичний гігант «Газ де Франс - Суец». Крім того після приходу Саркозі на пост президента Франції, з Лівією було підписано ряд двосторонніх домовленостей в галузі економіки, більшість з яких залишилися на папері [2].

Зогляду на збільшення в останні десятиліття в країнах Північної Африки ісламістських терористичних організацій, що діють як усередині цих країн, так і за їх межами, погрожуючи французьким інтересам, зросла необхідність протистояння терористичним загрозам. Це також сприяло природному зближенню та налагодженню співпраці між французькими та північно-африканськими державними органами. Співпраця передбачала обмін оперативною інформацією, навчання та поставку французьких спеціальних технічних засобів та спеціальної зброї.

Заворушення в Лівії, які переросли у громадянську війну, почалися в середині лютого 2011 р. Країна фактично розділилася на підконтрольний Каддафі Захід і Схід, який утримували збройні сили повстанців. 18 березня 2011 р. Рада Безпеки ООН ухвалила резолюцію про закриття повітряного простору

для лівійської авіації, ухваленні рішення про повітряні бойові дії, заморожування рахунків нафтової компанії Лівії і її центрального банку, які пов'язують з лідером країни М. Каддафі[3].

Проте, реакція світових лідерів на подальші дії була неоднозначною. Думка світової спільноти розкололася з приводу можливих дій. На засіданні міністрів оборони країн-членів Альянсу, який проходив 11 березня в Брюсселі, члени НАТО виявилися розколотими в думці з приводу того, що робити з Лівією. Туреччина відмовилася втручатися в конфлікт через побоювання втратити своє особливе місце посередника між Заходом і мусульманським світом. Німеччина принципово не бажала брати участь в будь-яких війнах, мотивуючи тим, що Афганістану їм вже вистачає. І лише Великобританія і Франція активно підтримали ідею втручання в лівійський конфлікт. Серед членів ООН свою позицію проти втручання в конфлікт висловили такі впливові гравці на міжнародній арені як Індія, Китай і Росія, мотивуючи тим, що втручання в конфлікт з боку світового співтовариства погіршить й без того складну ситуацію в регіоні.

Париж першим визнав сили лівійської опозиції, а також лобював створення «коаліції бажуючих» брати участь у бомбардуваннях режиму Каддафі. Тактика, обрана французьким урядом, символічно підкреслювала значення Франції для загальносвітової концепції прав і свобод людства. Так, президент Н.Саркозі заявив, що Франція ставить перед собою мету - допомагати і підтримувати народи, «які вирішили бути вільними» [4]. У лівійському конфлікті Франція відіграла провідну роль у інтервенції західних держав, першими авіаудари завдали саме французькі ВВС.

19 березня 2011 року Ніколя Саркозі зібрав у Парижі лідерів Ліги Арабських Держав, Євросоюзу і ООН після прийняття Радою безпеки ООН резолюції номер 1973, що передбачала можливість проведення іноземної військової операції для захисту населення Лівії від військ Каддафі. За її підсумками, було заявлено, що військова операція може початися в найближчі години [5]. Однак вже на четвертий день операції Harmattan французькі експерти були стурбовані питанням про вартість бойових дій. В умовах кризи, бюджетного дефіциту і політики економії витрат це питання набувало особливої гостроти[6].

З 19 березня літаки французьких ВВС брали участь у 20% всіх бойових вильотів авіації НАТО і більш ніж в 30% всіх авіаударів. Щодня французькі ВПС здійснювали 250 бойових вильотів. 40% всіх вильотів супроводжувалися нанесенням ракетно-бомбових ударів. В операціях було задіяно 12 літаків «Міраж 2000 N і D», шість «Рафаль F3», сім «Рафаль» морського базування і сім SuperEterdant. Останні використовувалися для нанесення ударів високоточною зброєю. Вже до 7 липня французькі ВПС скинули 190 авіаційних бомб ААСМ, вразивши при цьому 99% намічених цілей. ВПС Франції також використовували 290 бомб з лазерним наведенням GBU-12 і 140 бомб GBU-49 виробництва США, які вони отримали зі складів озброєння НАТО у Франції. Ще на самому початку операції в період 23 по 24 березня французькі ВПС силами шести літаків випустили по цілях в Лівії 11 ракет SCALP-EG, кожна з яких коштувала 850000 доларів США. У результаті була знищена військова база Аль-Джуфра і порушена робота морського порту. Починаючи з 3 липня до операції підключилися 14 вертольотів з вертольотоносця «Тонер». Ними в цілому по цілях було випущено 250 ракет HOT і скинуто 700 бомб[7].

Після цих подій - глава французького МЗС Ален Жюппе заявив: «Франція взяла на себе ініціативу в організації військового вторгнення, тепер вона візьме на себе ініціативу у встановленні миру».

Проте, судячи з перебігу подій, можна сказати, що Франція поспішила заявити про те, що операція в Лівії буде короткостроковою. Не змігши реалізувати план швидкої успішної війни без ніякої окупації, лише застосовуючи точечні удари, Саркозі був вимушений вдатися до допомоги з боку США, виказавши тим самим послаблення як свого авторитету у Франції (а саме йшла передвиборча гонка), так і Франції в Середземноморському регіоні [8].

Після проведення військової операції в Лівії існуючі проблеми не тільки не вирішилися, але, навпаки, спричинили значні ускладнення, включаючи зростання цін на нафту. Враховуючи, що на той час економіка Євросоюзу ще не вийшла на докризові рівні 2007 року, новий сплеск цін на нафту боляче вдарив і по Франції і по рейтингу Саркозі.

Ставши на шлях підтримки кардинальних змін арабського світу та побудову ліберальних урядів у країнах, які пережили події «арабської весни», французька дипломатія висунула заклик про необхідність політичного сприяння та фінансової допомоги з боку розвинених країн (у форматі як ЄС, так і G8). На саміті «великої вісімки», що відбувся в травні 2011 р у французькому Довілі, проблемам трансформації арабського світу було приділено найпильнішу увагу. На запрошення Саркозі на саміті були присутні прем'єр-міністри Тунісу і Єгипту, що стали першими учасниками програми «Довільського партнерства», згідно з якою вони у наступні два роки отримали близько 14 млрд. євро в якості допомоги у демократичних перетвореннях цих держав [9].

Однак, враховуючи те, що досить різношерсті та, іноді, різнополярні групи, які входили до опозиції Каддафі, із закінченням воєнної операції в Лівії отримали відносну свободу дій, далекоглядність політики Саркозі знову ставиться під сумнів.

Загострення ситуації в лівійському Бенгазі та низці інших міст, що вилилося в застосування бойової зброї проти демонстрантів, підштовхнуло Францію, що вже змінила погляд на події в арабському світі, до рішучих дій. На підставі принципу захисту населення від насильницьких дій з боку авторитарного режиму М.Каддафі Франція ініціювала резолюції СБ ООН № 1970 і № 1973 (2), французький МЗС посилався також на принцип «відповідальності щодо захисту» мирного населення від геноциду та інших тяжких злочинів.

Однак, відстоюючи принципи демократії, західні держави неодноразово порушували міжнародне право. Зокрема, після декількох днів авіаційних ударів коаліції стало цілком очевидно, що ці удари націлені на знищення Каддафі; також було зафіксовано факти постачання зброї повстанцям, хоча резолюція №1973 встановлювала на це суворе ембарго.

Події «арабської весни», що призвели до зміни режимів у ряді північно-африканських країн, дозволили Франції діяти в традиційній для себе зоні інтересів більш активно, побоюючись можливої конкуренції з боку інших країн Заходу, наприклад, Великобританії. Але затягування військової операції в Лівії, зростання кількості жертв і ескалація громадянської війни стали слабким місцем передвиборної кампанії та репутації Ніколя Саркозі. Більше того, лівійська кампанія завдала серйозної шкоди престижу Франції в арабському світі, накопиченому протягом десятиліть.

Література

1. Зверева Т. Саркозівс. Каддафі / Т. Зверева // Международная жизнь. — 2011. — № 5. — С. 79 – 94.
2. Кто и за что воюет в Ливии [Електронний ресурс]. — Режим доступу:<http://www.ansar.ru/analytics/kto-i-za-cto-voynet-v-livii>
3. Richard Moncrieff / French Relationswith Sub-Saharan Africa Under President Sarkozy / Richard Moncrieff — Johannesburg: South African Institute of International Affairs, 2012. — 46 с.
4. Реакция Франции на «арабскую весну»: старые ориентиры новой внешней политики / Н.В. Мохов, И.М.Мохова [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iimes.ru/rus/stat/2011/19-07-11c.htm>.
5. Резолюция 1973 (2011), принятая Советом Безопасности на его 6498-м заседании 17 марта 2011 года [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.kommersant.ru/docs/2011/Rezolucia.doc.
6. Гусев Д.Сколькостоит Франции военная операция в Ливии? / Д.Гусев [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ru.rfi.fr/frantsiya/20110322-skolko-stoit-frantsii-voennaya-operatsiya-v-livii>.
7. Быстров А.А Некоторые итоги военной операции Франции в Ливии / А.А.Быстров [Електронний ресурс]. — Режим доступу:<http://www.iimes.ru/rus/stat/2011/16-10-11.htm>
8. Франция, Великобритания, ЕС и точечные удары по Ливии [Електронний ресурс]. — Режим доступу:<http://ru.rfi.fr/v-mire/20110311-frantsiya-velikobritaniya-es-i-tochechnye-udary-po-livii>.
9. Ромашко Е. В.Африканская политика Франции в период президентства Н. Саркози (2007–2012) / Е. В. Ромашко // Международные отношения: история, теория, практика : материалы III науч.-практ. конф. молодых ученых фак. междунар. отношений БГУ, Минск, 4 февр. 2013 г. — Минск: Изд. центр БГУ, 2013. — С. 30 — 32.

УДК 327(470+571):061.1ЄС(043)

Сенатосенко В.О.

ЕНЕРГЕТИЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЄС ТА РОСІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ САНКЦІЙ

Вже довгий час однією із важливіших сфер співробітництва між ЄС та Росією є енергетична сфера. Налагодження тісних відносин між двома сторонами було обумовлено тим, що на території ЄС знаходиться незначна кількість енергетичних ресурсів, яка нездатна задовольнити в повному обсязі потреби країн-членів ЄС. В цих умовах ЄС налагоджує постачання енергоресурсів з Росії, що поступово зробило з неї найбільшого постачальника газу та нафти на європейський ринок. Так, її доля експорту газу до країн Європи складає 40 % [1]. Проте енергетичне співробітництво між Росією та ЄС носить суперечливий характер. Так, питання про стабільне і надійне постачання нафти і газу є причиною напруженості у відносинах між Європейським Союзом та Російською Федерацією.

Обидві сторони під час політичного протистояння між собою неодноразово підіймали енергетичне питання. Так, після того як Росія здійснила анексію АР Крим, та після ускладнення ситуації на Сході України, з боку ЄС були введені санкції по відношенню до Росії. Ці санкції мали на меті змусити Росію відмовитися від анексії Криму та стабілізувати ситуацію на Сході України. Хоча санкції не торкнулися енергетичної сектору, проте неодноразово ряд впливових європейських політиків заявляли, що у разі загострення конфлікту на Сході України ЄС буде вимушений застосувати їх. Відповідно, виникають пропозиції стосовно того, щоб ЄС відмовився від поставок російських енергоресурсів вже в середньостроковій перспективі. Таким чином, ЄС необхідно активізувати свої зусилля по географічній диверсифікації маршрутів поставок газу та нафти. Також в цих умовах Єврокомісія взялась за створення єдиного енергетичного ринку, що в свою чергу має підвищити енергобезпеку і знизити залежність від Росії.

Так, під впливом цих подій в рамках європейської дипломатії розвивається новий напрямок - енергетична дипломатія. Підтвердженням цьому слугує, ухвалений 20 липня 2015 р. Радою Європейського союзу план дій для європейської енергетичної дипломатії, до пріоритетів якої було віднесено зміцнення і розвиток кооперації та діалогу в енергетиці з країнами-виробниками і транзитерами енергоресурсів, підтримка зусиль зі зміцнення глобальної енергетичної архітектури та багатосторонніх ініціатив в рамках ЄС, а також посилення загальноєвропейського потенціалу енергетичної дипломатії [2].

Однак, останні події ставлять під сумнів позицію ЄС щодо Української кризи. Так, на щорічному Міжнародному економічному форумі, який відбувся в Петербурзі в червні цього року, російська нафтогазова компанія Газпром підписала з трьома великими західноєвропейськими компаніями меморандум о намірах прокласти два нових відрізка газопроводу, які йдуть до Німеччини. Пізніше, в вересні цього року в рамках Східного економічного форуму між Газпром та п'ятью західноєвропейськими компаніями, а саме з німецьким концерном E.ON, австрійським OMV, британсько-голландським Shell, та ще з німецьким BASF й французьким Engie був підписаний договір, передбачавший будівництво «Північного потоку-2», з пропускною здатністю до 55 мільярдів кубометрів газу [3]. Таким чином, будівництво газопроводу збільшить не тільки залежність Європи від одного постачальника, але й також збільшить залежність Європи від одного маршруту. "Проект сконцентрує 80% імпорту газу з Росії на одному маршруті й призведе до домінуючого положення Газпрому на німецькому ринку, збільшивши його частку з 40% до 60%", - заявив Єврокомісар з питань клімату та енергетики Мігеля Аріаса Каньете [4]. У той же час, це зміцнить роль Німеччини, зробивши з неї найбільшого дистриб'ютора газу у Європі.

Підписання даної угоди в свою чергу розв'язало дискусію щодо позицій ЄС в українській кризі, а також активізувало обговорення питання енергетичної безпеки ЄС. Зараз можна спостерігати кризове явище в рамках ЄС. Так, з одного боку ЄС осудив та ввів санкції проти Росії за агресію проти України та анексію Криму, з іншого боку крупні європейські енергетичні компанії підписують з російською компанією "Газпромом" угоду про будівництво «Північного потоку-2».

Угода визвала велике обурення з боку країн Центральної та Південно-Східної Європи. Так, Польща піддала різкій критиці цю угоду, стверджуючи, що вона була досягнута без будь-яких консультацій з польським урядом, і що новий трубопровід може поставити під загрозу енергетичну безпеку Польщі в майбутньому. Болгарія та Угорщина також не підтримують цей проект. Обидві країни були партнерами Газпрому в проекті «Південний потік», і сподівались отримати додаткові обсяги при постачанні газу. Однак, Європейська комісія вирішила, що цей проект суперечить правилам ЄС й тому не видала дозволу на будівництво трубопроводу на території Болгарії. В результаті, Болгарія зупинила будівельні роботи по Південному потоку в червні 2014 року [5].

Майбутнє проекту другої лінії газопроводу «Північний потік» з Росії у Європу в обхід України несподівано стало однією з тем обговорення на останньому в 2015 році саміті ЄС. На цьому наполягла Італія, позиція якої раніше завадила автоматичному продовженню економічних санкцій проти Росії ще на шість місяців. Такий розворот в політиці пов'язаний з тим, що Італія вважає, що проект газопроводу, за який виступають в уряді ФРН, суперечить духу санкційної кампанії щодо РФ і означає, що «могутня Німеччина ставить свої економічні потреби вище за колективну дипломатію» ЄС, - пише The Financial Times. Раніше через спільну європейську політику Італія та низка країн Південної і Східної Європи були змушені відмовитись від вигідного їм «Південного потоку» – ще одного російського проекту з позбавлення України стратегічної ролі у транзиті газу в Європу. Вони виступають і проти "Північного потоку-2" [6].

Агресія Росії, приєднання Криму і дестабілізація Донбасу, і наступні санкції ЄС проти Росії відзначають значні зміни в політичних відносинах і, таким чином позначаються й на відносинах в енергетичній сфері. Отже, можна зробити висновок, що подальша реалізація проекту «Північний потік-2» перечить діючій політиці ЄС, а також веде до збільшення напруги всередині самого об'єднання. Таким чином, взаємовідносини з Росією в енергетичній галузі є однією з головних перепон для прийняття більш рішучих заходів з боку ЄС.

Література

1. Газ не нужен: вероятность отказа Европы от российского газа растёт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.vedomosti.ru/opinion/articles/2015/06/11/596088-gaz-ne-nuzhen-veroyatnost-otkaza-evropi-ot-rossiiskogo-gaza-rastet>.
2. Енергетична дипломатія: чому Україні слід навчитися у ЄС [Електронний ресурс]. – режим доступа: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2015/09/29/7038874/>.
3. Германия все более «солидарна», но с Россией [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://inosmi.ru/world/20150910/230190390.html>.
4. Еврокомиссар назвал Северный поток-2 невыгодным для ЕС [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://korrespondent.net/business/3573692-evrokomysar-nazval-severnyi-potok-2-nevyhodnym-dlia-es>.
5. GAZPROM'S NEW STRATEGY FOR EUROPE [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.naturalgaseurope.com/gazproms-new-strategy-for-europe-26887>.
6. Російський "Північний потік-2" підриває єдність Євросоюзу [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dw.com/uk/%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%BE%D1%82%D1%96%D0%BA-2-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%94-%D1%94%D0%B4%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%8E%D0%B7%D1%83/a-18920827>.

УДК 327(477:73)(043)

Трубицына Е.К.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПОСТРОЕНИЯ ОТНОШЕНИЙ УКРАИНЫ С США

За последние несколько лет внешняя политика Украины стала предметом бурной дискуссии на международной арене. Сейчас судьба Украины во многом зависит от курса на Запад (подразумевая США, Европу и НАТО) или на Восток (Россия). Сейчас мы наблюдаем процесс налаживания «особых отношений» с Западом. Со стороны американского правительства есть предложение усилить военное сотрудничество, поскольку сейчас нам как никогда необходима поддержка. Об этом заявляют Збигнев Бжезинский, а также Джо Байден, который можно сказать лично курирует украинский вопрос, а потому и наносит визит в Киев уже 4 раз после смены власти. Для того чтобы отношения Украины и США перешли на новый стратегический уровень необходимо понимать цели и задачи каждой страны. [1] Если для Украины США может выступить в роли окна на Европейское пространство, то для США это возможность перешагнуть великую Россию. На данный момент мы видим, что политика действующего президента США Барака Обамы, направлена на устранение препятствий, которые мешают Украине продвигаться в сторону Запада. На современном этапе, предполагается установить сотрудничество в сфере энергетического сектора, а модернизация украинской газотранспортной инфраструктуры, диверсификация украинских источников ядерного топлива. Правительство США конкретизировало свои мысли, тем самым выразили свою готовность содействовать в наполнении нефтепровода Одесса—Броды каспийской нефтью, хотя вопрос об объемах, принадлежащих американским компаниям остается открытым. Также планируется усилить сотрудничество Украины с США тесно сотрудничают с украинской стороной в сфере частного сектора, тем самым поддерживая средний и малый бизнес в нашей стране. [2]

Для Украины Соединённые Штаты Америки остаются одним из основных партнёров в международных делах. Ни для кого не секрет, что сложное положение Украины нуждается именно в таких «опорных пунктах». В связи с острой необходимостью создать сильную боеспособную армию, оснастить военнослужащих достойным вооружением, немалое внимание уделяется двустороннего диалога по данному направлению. В 2014 году в ходе 69-й сессии Генеральной Ассамблеи ООН, Соединённые Штаты Америки и Украина подписали договор о торговле вооружениями, что лишним раз доказывает присутствие помощи со стороны Америки. В 2014 году Порошенко и Арчибальд (директор Национальной службы тайных операций) подписали бумагу под названием "Соглашение о военном сотрудничестве между США и Украиной". [2]С одной стороны, в условиях кризиса, Украина просто обязана использовать международную финансовую помощь для решения ряда внутренних проблем. Однако есть и другая сторона медали. К сожалению, в мире существует слишком много государств, которые вряд ли когда-то смогут расплатиться за все свои кредиты, и к сожалению, Украина входит в их число. Таким образом, наличие долгов только затруднит новые финансовые займы. Такая зависимость ни к чему хорошему не приведёт. До тех пор, пока Украина не станет на ноги, мы не расширим свои внешние связи. Только

проаналізуйте думку про те, що буквально за 24 роки ми кардинально змінили пріоритети і курс. В кінці 20 століття Україна явилася державою-учасником СНГ, потім в 2005 році піднявся питання про «вихід» з політико-економічного блоку. В час правління першого президента України Леоніда Кравчука, був вибраний курс на США з метою вивести Україну з під впливу Росії. [3] Подібна двоїстість позиції українського керівництва – політично на Запад, економічно з Росією створювала складнощі для розвитку, а тим більше, для зміцнення двосторонніх російсько-українських відносин, лишая їх послідовності і передбачуваності. В результаті, за два-три роки Росія і Україна, раніше складаючи єдине ціле, вступили в геополітичне суперництво одне з одним. Таким чином, в 1991-1994 роках домінуючим вектором во зовнішній політиці виступало розвиток співпраці з західними державами і послідовне дистанціювання від Росії. [4]

Таким чином, процес державного будівництва не досяг свого апогею, найцікавіше впереду. Статистика економічного зростання США за останні кілька років показує, як сильно ми відрізняємося від цієї наддержави і на жаль, до такого рівня нам далеко. При всіх численних проблемах, економіка Сполучених Штатів на даний момент залишається найінноваційнішою в світі! Не дивлячись на ряд проблем, показники країни демонструють стабільність і розвиток. США сміливо можна назвати всесвітнім мозковим центром, адже саме тут реєструється найбільша кількість винаходів, тут знаходяться сотні компаній, що співпрацюють з багатьма державами по різних напрямках. Це те причиною, чому не варто скидати США з рахунок лідерів, це як мінімум глупо. У України є майбутнє, при умові співпраці з США, однак в такому випадку ми будемо залежати від них, перебуваючи під своєрідною плівкою захисту. В відносинах Україна - США основна увага з української сторони сконцентровано на питаннях просування до членства в НАТО і торгово-економічного співпраці. Сторони намірені подальшого співпраці в сфері забезпечення міжнародної безпеки, регіональної стабільності, боротьби з тероризмом [5].

Література

1. Колесов В.П. Мировая экономика. Экономика зарубежных стран / В.П. Колесов. – М. : Флинта, 2002. – 179 с.
2. Матвеев В.И. Владимир Матвеев: Предвоенный мир. События и тенденции развития / В.И. Матвеев. – К. : Слово Друк, 1999. – 105 с.
3. Проект Украина в игре глобалистов [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.proza.ru/2013/10/21/228>.
4. Прокопенко И.С. Вся правда об Украине / И.С. Прокопенко. – К. : Эмма, 2014. – 165 с.
5. Паршев А.П. Почему Америка прет напролом? / А.П. Паршев. – К. : АСТ, 2013. – 113 с.

УДК: 327.54(043)

Шварц А.О.

«ХОЛОДНА ВІЙНА» В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Після закінчення Другої світової війни світ зіткнувся з новим протистоянням — протистоянням двох кардинально різних ідеологій. Сформувалася біполярна система міжнародних відносин, суттю якої було політичне, військово-стратегічне і ідеологічне протистояння країн капіталістичної і соціалістичної систем на чолі з США і СРСР відповідно. Ця конфронтація формально продовжувалася з 5 березня 1945 р. (після промови Черчіля у Фултоні) до розпаду Радянського союзу. Після цієї події відбувся крах біполярної системи та формування нової, однополярної, яка відзначилася домінуючою роллю США.

Але в останні рокиросло спрямування до виникнення багатопольного світу. Цьому слугували швидко економічне наростання ряду країн, насамперед, таких, як Китай, Індія, Бразилія, а також вихід Росії з кризи 1990-х рр. [5]. Також, значно зросла роль Європейського Союзу.

Втім, останнім часом, з'явилися ознаки важкого роздратування зносин між Росією і США з широкого кола проблем. Особливо гостро несхожості точок зору двох країн показуються у зв'язку з планами розташування ПРО США в Східній Європі. У 2007 р. Стівен Коен знову вжив у своїй статті термін «холодна війна» стосовно тогочасних міжнародних відносин. Він був першим, хто так оцінив стан міжнародної політики на той час, стверджуючи, що російсько-американські відносини погіршилися настільки, що їх слід сприймати як нову холодну війну, або продовження колишньої [1].

У зв'язку з цим виникає питання: чи можливо виникнення нової «холодної війни» між Вашингтоном і Москвою?

Нова «холодна війна» неможлива, якщо під цим розуміється відтворення в ХХІ столітті двупольної системи міжнародних відносин, в якій відбудеться розкол на протиборчі табори на чолі з Росією і США. Сучасна Росія вже не є наддержавою, на відміну від СРСР, і не має життєво важливих

інтересів, що потребують мобілізації всіх сил для протидії США в будь-якому регіоні світу. Потенційним претендентом на роль нової наддержави є Китай, але навряд і така біполярність відповідає інтересам Росії.

Більш ймовірним є розвиток поліцентричності, де в число провідних центрів, крім США, ЄС, Китаю, Індії та деяких інших великих держав, буде входити і Росія.

Нова «холодна війна» можлива, якщо під цим розуміється створення такої моделі двосторонніх російсько-американських відносин, в якій переважають конфронтаційні тенденції, а не спільні інтереси, що, безумовно, не буде корисним для обох сторін.

У політичній сфері припинилося глобальне суперництво, але розгортається гостра конкуренція в СНД та країнах Середньої Азії. Істотно розходяться підходи і до вирішення ряду міжнародних ситуацій. З однієї сторони – це розширення НАТО, Косово, Іран, ізраїльсько-палестинський конфлікт, Ірак. З другої сторони – це Придністров'я, Абхазія, Південна Осетія, а зараз і Крим та довготриваючий озброєний конфлікт на Сході України.

У військовій області під загрозою опинився весь режим угод про контроль над ядерними озброєннями: ПРО, СНО (Договір між Росією і США про подальше скорочення і обмеження стратегічних наступальних озброєнь) [4], СНП (Договір про скорочення стратегічних наступальних потенціалів), РСМД (Договір про ліквідацію ракет середньої та малої дальності) [3]. Новим фактором став російський мораторій на ДЗЗСЄ [2]. При збереженні нинішніх тенденцій через кілька років може знову розвернутися необмежена гонка ядерних і звичайних озброєнь.

В ідеологічній сфері, незважаючи на припинення на державному рівні конфронтації «комунізм — антикомунізм», розкручується пропагандистська кампанія про несумісність ідеологічних цінностей Росії і Заходу. Напруження риторики починає нагадувати епоху «холодної війни». Але не можна так казати в повній мірі, адже Росія вже не є комуністичною державою. Це країна з більш міцною економікою, яка побудована на ринкових відносинах.

Разом з тим сучасні конфронтаційні тенденції за своїм розмахом та глибиною не тільки кількісно, але і якісно відрізняються від ери радянсько-американського протистояння. Поки вони не стали домінуючими.

Однак партнерські зв'язки Росії та США не інституціоналізовані. Більше того, розвиваються вироблені ще Радянським Союзом і США ефективні механізми узгодження інтересів у сфері безпеки. Це робить російсько-американські відносини дуже уразливими для негативних поворотів, які можуть придбати лавиноподібний характер.

Протягом найближчих останніх років у відносинах між Росією і США спостерігається серйозна криза. При цьому внутрішньополітичні фактори, у тому числі зміна керівництва в обох країнах на президентських виборах в 2008 р, швидше погіршила ситуацію, а не сприяла подоланню розбіжностей.

Також необхідно враховувати, що в найближчі роки США залишаться найбільш сильним гравцем на світовій арені, долар буде залишатися світовою валютою, збережеться і система американських військово-політичних альянсів з іншими розвиненими країнами. Буде в основному зберігатися і асиметрія в російсько-американських відносинах, незважаючи на відродження економічної, військової та політичної могутності Росії.

Тим не менш, нова «холодна війна» не є неминучою. У Росії і США зберігаються значні області спільних та паралельних інтересів. Якщо тут відбудуться прориви (наприклад, домовленості щодо співпраці по ПРО, контролю над озброєннями, ядерній енергетиці, врегулюванню іранської проблеми, боротьбі з міжнародним тероризмом), то російсько-американські відносини вдасться не тільки стабілізувати, а й створити реальні механізми партнерства. Це, звичайно, не виключає і суперництва в ряді областей, але в партнерській моделі воно відбуватимуться як конкуренція, а не як конфронтація.

В осяжному майбутньому відносини зі Сполученими Штатами будуть, як і раніше, мати особливе значення для Росії, як і для будь-якої іншої країни світу. Від Росії потрібен жорсткий захист національних інтересів країни з принципових питань, і пошук домовленостей для досягнення компромісів з тих питань, де можливе досягнення взаємоприйнятних домовленостей. Наразі Росія налагоджує відносини з країнами БРІКС (куди також думають вступити Аргентина та Мексика), з Китаєм.

Історично в багатопольному світі Росія і США ніколи не були ворогами. Отже, розв'язання конфронтації у вигляді нової «холодної війни» у двосторонніх відносинах не буде відповідати інтересам обох країн, а також інших потужних гравців сучасного світу в умовах поліцентризму в ХХІ столітті [1].

На мій погляд, буквального повторення «холодної війни» бути не може. Росія вже давно не є комуністичною державою, вона є учасницею світового капіталістичного господарства, має економічних і політичних партнерів в різних частинах світу. Також вже не існує біполярної системи міжнародних відносин — світ став глобальним, поліцентричним.

Суперництво йде в умовах багатопольності, де ряд центрів сили тримається осторонь від цієї конфронтації між Росією і Заходом. Москва зберігає нормальні зв'язки з країнами БРІКС та низкою інших

країн, що розвиваються, які відмовляються брати участь у новій «холодній війні». США також розвивають відносини з Китаєм, Індією, Бразилією.

Література

1. Забытаяхолоднаявойна: спустя 20 лет миф о победе США всё ещё существует («TheDailyBeast», США)[Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://inosmi.ru/history/20111226/181350275.html>.
2. Договір про звичайнізбройнісили в Європі [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://kimo.univ.kiev.ua/MVZP/73.htm>.
3. Договір о ликвидации ракет средней и малой дальности [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://xn--d1aml.xn--h1aaridg8g.xn--p1ai/20/dogovor-po-rsmd/>
4. Договір СНВ-2 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ria.ru/spravka/20130103/916639701.html>.
5. Америка развязывает новую 'холодную войну' ("TheNation", США) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://inosmi.ru/world/20070619/235029.html>.

УДК 327(44)(043)

Шибасва А. С.

ПОЗИЦІЯ ФРАНЦІЇ ЩОДО КОНФЛІКТУ В СИРІЇ

Сирійський конфлікт, або «сирійська війна», включає в себе повний набір всіляких конфліктів: соціальних, релігійних, внутрішньополітичного і зовнішньополітичного характерів. Конфліктну ситуацію доповнює важка економічна ситуація в країні, високий рівень диференціації населення і, звісно, минулий досвід «арабської весни». Громадянська війна в Сирії – це масові антиурядові хвилювання і заворушення в різних містах Сирії, спрямовані проти президента країни Башара Асада, а також на припинення майже п'ятдесятирічного правління партії Баас, які восени 2011 року переросли у відкрите збройне протистояння. Франція в даному конфлікті виступила як один з найбільш активних зовнішньополітичних суб'єктів.

Традиційно вважається, що Франція має в Сирії «історичну відповідальність». Ця відповідальність бере початок ще з 16 травня 1916 р., коли Франція і Великобританія підписали таємні угоди про розподіл Близького Сходу, який раніше перебував під владою Османської Імперії. Чотири роки потому Ліга націй узаконила французький мандат в Лівані та Сирії, тоді як Ірак, лівий берег річки Йордан і Палестина перейшли до британців [1].

Сьогодні все йде по-іншому. Щоб переконатися в цьому, достатньо було послухати виступ Ахмеда ассі Джарби в Лізі арабських держав. Передбачаючи можливу критику втручання Заходу в момент, коли удари здавалися вже неминучі, глава сирійської коаліції сказав наступне: «Гучні гасла втрачають силу на тлі поточних подій. Крім того, національний суверенітет не має сенсу, якщо режим відкриває двері країни для зовнішнього втручання різного роду».

Протягом багатьох років Франція неодноразово переконувалася в тому, що алавітський режим в Сирії не приносить ніяких переваг французьким позиціям на Близькому Сході. Спроба Н.Саркозі домовитися з Б.Асадом, після приходу до влади французького президента, не принесла нічого суттєвого, і дана зустріч стала додатковим аргументом для американських, європейських політичних кіл розглядати правлячий режим в Сирії як абсолютно неадекватний і неприйнятний для інтересів Заходу.

У спробах зупинити «арабську весну», що затягнулася, була сформована програма "Довільське партнерство", яка була запущена на травневому саміті G-8 2011 року у французькому Довіллі. У програмі, до якої приєдналася і Росія, "велика вісімка" обіцяла подбати про країни "арабської весни" і підтримати соціально-економічні реформи нових режимів. Політичний компонент програми обумовлює, що допомога буде надана тільки країнам, які будують фундамент демократії, проводять прогресивні реформи державного управління, зміцнюють верховенство закону, права людини, рівноправність жінок, ведуть послідовну боротьбу з корупцією, будують громадянське суспільство. На Заході навіть називали "довільське партнерство" новим планом Маршалла. Аналогії, звичайно, є, оскільки План Маршалла теж був забезпечений потужними політичними важелями.

На сьогоднішній день сирійський конфлікт можна охарактеризувати як громадянську війну, в якій воює п'ять з половиною сторін, ускладнену релігійним аспектом. Це з часом все більше нагадує опосередковану війну за вплив між регіональними силами (Іраном, Саудівською Аравією і Туреччиною), а останнім часом ускладнюється протистоянням західних країн та Росії.

Метою режиму, контролюючого менше 20% території країни, є самозбереження, шанси на яке ставали нижче з кожним роком конфлікту. Дипломатичні вирішення цього завдання стали практично неможливими після відмови режиму від спроб налагодити діалог (як, наприклад, навесні 2012 року), а також практики самого режиму по знищенню цивільних об'єктів і мирного населення, яка призвела до

непримиренності по відношенню до Асада всіх його опонентів. Тому для сирійського президента життєво важлива допомога інших країн [4].

27 вересня 2015 року Франція приєдналася до міжнародної коаліції, яка бореться з ІГІЛ у Сирії, і завдала першого авіаудару. У жовтні авіаудари продовжилися.

У французькій столиці ввечері 13 листопада сталася серія терактів зі стріляниною на вулицях і в ресторанах, після чого президент Франції Франсуа Олланд звинуватив бойовиків "Ісламської держави" у скоєнні цих терактів.

За останніми офіційними даними, загинули 128 осіб, 250 поранені. У ході спецоперації французькі силовики нейтралізували вісьмох нападників.

У зв'язку з серією атак французька влада ввела в країні надзвичайний стан і закрила кордони, а також у відповідь на це 15 листопада Французькі ВПС почали масоване бомбардування позицій бойовиків "Ісламської держави" в Сирії. За даними Міністерства оборони Франції, у ході вильотів було скинуто приблизно 20 бомб поблизу міста Ракка на півночі країни. Першим знищеним при цьому ударі об'єктом став командний пункт угруповання "Ісламської держави", який також використовувався як центр набору добровольців і склад зброї та боеприпасів.

Координацію своїх авіаударів Франція проводить з американськими колегами, але це стосується тільки питань забезпечення безпеки польотів, щоб не допустити випадкових зіткнень в небі. Але от з Росією і Сирією жодної координації не ведеться. Президент Франції Франсуа Олланд заявив, що участь ВПС Франції у нанесенні авіаударів по позиціях "Ісламської держави" в Сирії є необхідним, але багато хто засуджує дії Франції, бо згоди на це від президента Сирії Башара Асада, а також Резолюцію ООН вона не отримала [3].

Але у Франції є формальні підстави для початку бомбардувань, які вона може пред'явити міжнародній громадськості. Підстави можна знайти у статті 51 статуту ООН, яка передбачає «право на індивідуальну або колективну самооборону», саме так пояснює це міністр оборони Франції Ле Дріан.

У Франції також готується комплекс жорстких профілактичних заходів, спрямованих проти учасників і натхненників ісламістського підпілля - включаючи закриття салафітських мечетей, обмежувальні заходи проти проповідників джихаду і надання приміщень фігурантів поліцейських дос'є під посиленій нагляд [2].

На сьогоднішній день, Париж бачить у регіоні джерело загроз безпеки різнорівневого характеру. Нелегальна міграція з Близького Сходу захлеснула Францію та інші європейські країни, стала предметом серйозного занепокоєння в європейських столицях. Через те, що Франція бачить для себе надзвичайно велику загрозу, вона не тільки не збирається зупинитись у своїх бомбардуваннях сирійських територій, а й навпаки все більше нарощує свої сили. З 23 листопада, бойові літаки єдиного французького авіаносця "Шарль де Голль" виконали свою першу бойову задачу, завдавши ударів по позиціях "Ісламської держави" в Сирії та Іраку. Окрім цього, до акваторії Середземного моря для надання підтримки французькому авіаносцю направлений також британський есмінець "Діфендер".

Теракт у Парижі став для Франції останньою краплею, після чого вона розпочала активні бойові наступи на територію Сирії, а також заявляє, що не збирається зупинитися і надалі. Все більше військових сил залучається для участі у бомбардуваннях, тобто, через те, що ситуація на даний момент до кінця не зрозуміла, а також регулярно змінюється, не можна робити остаточних висновків з цього питання і передбачити кінцевий результат даного конфлікту не представляється можливим.

Література

1. Мурадян И. Позиция и роль Франции в сирийских событиях /И. Мурадян [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lragir.am/index/rus/0/comments/view/39164>.
2. Journal Officiel de la Republique Française du Mercredi 15 Janvier 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.assemblee-nationale.fr/12/cr/20022003/20030114.asp>.
3. LeFigaro Journal [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lefigaro.fr/>.
4. Lemonde Journal [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lemonde.fr/>.

СЕКЦІЯ СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ

УДК 378.37 (043)

Арапова А.

ВОЛОНТЁРСТВО – КАК НЕОТЪЕМЛЕМАЯ ЧАСТЬ СТУДЕНЧЕСКОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ

Существуют определённые социальные ценности, которые не меняются на протяжении всей истории человечества, являются незыблемыми для всех народов и во все времена. К таким ценностям как раз относится добровольный, бескорыстный труд. На современном этапе развития украинского общества происходят глобальные социальные, экономические, политические и культурные изменения. Ярко выраженной становится ориентация людей на экономические ценности. Но в то же время активно развивается и пропагандируется социокультурный феномен волонтерства, добровольческий труд, основанный, в основном, на бескорыстном служении обществу и альтруистических мотивах. Следует отметить, что волонтерство становится одним из важных направлений деятельности в студенческом самоуправлении.

Что значит слово «волонтер»? Волонтеры – это добровольцы. Добровольцы – лица, осуществляющие благотворительную деятельность в форме безвозмездного выполнения работ, оказания услуг (добровольческой деятельности). Быть волонтером – это умение протянуть руку помощи. Это способность доказать себе, что ты человек, что ты способен приносить пользу другим, что ты живешь не зря. Я считаю, что волонтерство – это уникальная возможность изменить жизнь людей, в том числе и свою, в лучшую сторону. Если обратиться к истории, волонтеры были всегда. Еще наши родители помнят времена «тимуровцев», когда октябрята и пионеры безвозмездно помогали нуждающимся. А сейчас во всем мире организуются международные лагеря, программы по обмену для волонтеров. Это уникальная возможность расширить свой кругозор, посетить новые места, совмещать приятное с полезным. Труд волонтеров оплачивается, но не наличными – а эмоциями. Для многих наградой является не валюта, а удовлетворение мыслью, что день прожит не зря, что ты приносишь пользу людям. Многие волонтерские движения направлены на социальные проблемы: помощь бездомным, престарелым людям, детским домам.

В этом мире войн, митингов и политических переворотов очень важно оставаться человеком и уметь выручить в трудную минуту ближнего. Ведь даже самый маленький добрый поступок принесет больше любви и радости, чем все богатства мира. На данный момент тема волонтерства как никогда актуальна в Украине, в частности – в Мариуполе. Тяжёлая ситуация в нашей стране побуждает людей помогать друг другу. Ведь если не мы, то кто?

Хочется отметить, что во многих странах мира уже давно активно развивается благотворительная помощь. И если бы существовал чемпионат мира по благотворительности, то Швеция наверняка заняла бы призовое место. В стране с десятиллионным населением действуют сотни благотворительных организаций, ежегодно собирающих несколько миллиардов долларов. Около половины всех пожертвований дают частные лица, примерно треть — компании и организации. Остальное — результат собственной экономической деятельности благотворительных организаций (продажа сувениров и пр.) При этом ни частные лица, ни организации не получают налоговых льгот за свои добрые порывы. В стране делать добро просто модно.

Роль студенческой молодежи в волонтерской деятельности просто неопределима. Они понимают, что не только материальными средствами можно помочь. Гораздо важнее то внимание, поддержка, которую оказываешь нуждающимся людям. Человек познается в его поступках и проявлениях. Когда мы делимся душевным теплом, мы не становимся богаче и не просыпаемся вмиг знаменитыми. Но мы получаем нечто больше — эмоции, то, что невозможно купить за деньги. Студенты ведь одними эмоциями и чувствами живут! К тому же, зачастую время студенчества – часть жизни, свободная от многих социальных ролей и обязательств (профессионально-трудовой деятельности, брачно-семейных отношений). Всё это благоприятствует занятию волонтерством.

Студенты экономико-правового факультета регулярно показывают, что добра в мире больше, чем кажется. Ежегодно, например, проходит акция «Ёлочка желаний», благодаря которой дети из подопечного интерната получают возможность получить подарки к Новому году. Детство должно быть сказочным. И эта акция помогает поверить в чудо, в добро, в неравнодушных людей. Что такое Новый год? Это сказка! Это ощущение волшебства, когда все кажется возможным, и ты ждешь осуществления самого заветного желания. Увы, становясь взрослыми, мы больше верим в реальность, нежели в сказку. Мы уже не верим в Дед Мороза, в волшебство. А дети верят. Очень важно в мире, полном жестокости и недобрых мотивов,

сохранить в себе огонёк душевного тепла и передать его этим деткам, которые ждут исполнения своих желаний и верят в новогодние чудеса.

В связи с происходящими событиями в нашем регионе, в городе наблюдается большой поток беженцев, которые нуждаются в помощи, которым не хватает одежды, еды и простого внимания. Прошлой зимой студенты исполняли мечты деток-беженцев, которым тоже приобрели подарки к Новому году. Этой осенью прошла акция «Тепло вместе», благодаря которой студенты и преподаватели собрали тёплые вещи детям, которые находятся на лечении в санатории и, помимо этого, вынуждены были покинуть свой родной город. Нужно понять одну простую истину: отдавайте, когда это нужно. Никто ни от чего не застрахован. Вряд ли эти люди два года назад знали, что их обитель будет разгромлена выстрелами снарядов, что зима будет для них такой холодной. И, наверно, не ожидали, что сердца жителей нашего города будут такими тёплыми.

Конечно же, студенты не забывают и про старшее поколение, которым не нужно ни подарков, ни сладостей, им достаточно просто внимания. Так, ко дню Великой победы студенты приезжают с поздравлениями к ветеранам. Могу с уверенностью сказать, что иерархия жизненных ценностей после общения со стариками коренным образом меняется. Много из того, что кажется в жизни главным, отходит на второй и третий планы. Пока мы юны и полны сил, мысль о старости кажется нам такой далекой и даже невозможной. Часто мы с пренебрежением относимся к тем, даже близким людям, которые перешагнули эту черту молодости. Не понимаем, почему они что-то бурчат себе под нос, почему так хотят нас видеть и просят подольше остаться, хотя бы на денек, хотя бы на час. Но нам нужно бежать, всегда куда-то бежать. Они останутся одни. Нет, не покажут свою обиду. Даже слова не скажут. Будут ждать, молча и с надеждой в сердце. А ведь нам многому можно у них поучиться: любви, преданности, стойкости, человечности и простоте, щедрости. И это гораздо важнее.

Студенты неоднократно посещают городской клуб «Поверь в себя», миссией которого является объединение усилий родителей и общественности для создания детям-инвалидам и инвалидам с детства с физическими и интеллектуальными недостатками равных с другими гражданами возможностей для полноценного развития. В мире есть много детей, которые вместо сказки, живут в ловушке у кошмаров, связанных с физической и психологической недостаточностью. Благодаря развлекательным программам, с которыми приезжают студенты, эти дети чувствуют себя нужными, находят в себе силы бороться с болезнями, понимают, что мир намного шире и интереснее, чем им уже успело показаться.

Также в нашем университете постоянно проводятся акции по сбору макулатуры. Студенты с энтузиазмом приносят пакеты со старыми книгами, газетами, тетрадами. Ведь они понимают, что почти половина всех твердых бытовых отходов – это бумажные изделия. Что происходит с бумагой, выброшенной в мусор? Ее увозят на свалку, где она месяцами гниет вместе с остальными отходами, засоряя окружающую среду. А ведь сбор и переработка макулатуры – хороший способ не только сократить количество мусора, но и уменьшить вырубку лесов. Проблема сохранения леса очень актуальна. Он – главный производитель необходимого для нашей жизни кислорода. Такой жест – это не только забота о будущем всей планеты, но и способ помочь самому себе, чувствовать себя лучше, дыша воздухом, в котором достаточно кислорода.

В современном обществе, в котором мы с вами живём, происходят перемены. Наше время - это время культа денег, наживы и личного успеха. В погоне за ними люди даже не думают о других. Зачастую они забывают даже о самых близких людях, не уделяя им достаточно внимания, заставляя их страдать, чувствовать себя заброшенными и ненужными. Что уж говорить о посторонних людях? Но всегда нужно помнить, что самое главное в человеке – доброта, что делает его выше всего и всех! И, на мой взгляд, самый сильный мотив и самая большая отдача волонтерской работы - это вера, убежденность и реальное доказательство того, что силами волонтерской деятельности невозможное возможно.

С детства волонтеры внушали мне какое-то благоговейное уважение. Зачем люди занимаются этим? Ведь им ничего не платят. Проявляя соучастие и сострадание, они выполняют свою великую миссию. Помогите ближнему. Как часто мы забываем об этой библейской истине! Помогать сложно, трудно, но именно в этом и проявляется наша гражданская позиция, осознанная и конкретная. Можно долго и красиво говорить о необходимости помогать и сострадать, а можно просто проведать больного, тихо посидеть возле его кровати. Или накормить голодного. Принести лекарства. Даже просто сказать тёплое, душевное слово в трудную минуту.

Я точно знаю: чтобы дарить добро и волшебство, не нужно знать заклинания из учебников по алхимии или уметь правильно махать магической палочкой. Для производства чудес вполне хватит желания и немного свободного времени. И помните: подаренное добро всегда возвращается в двойном размере!

Литература:

1. Ананьев Б.Г. Структура развития психофизиологических функций взрослого человека // Избранные психологические труды: в 2 т. – М., 1980. – Т.1. – 287 с.

2. Бородаева Г.Г., Руднева И.А. Формирование социальной зрелости у студентов. Вопросы теории и практики: монография. – Deutschland: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2012. – 209 с.

3. Всеобщая декларация волонтеров [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://wildfield.ru/club/c04b102.htm>.

Белова Е.

РОЛЬ ДОСУГОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНТОВ ВУЗА

Несмотря на все процессы, происходящие в нашем обществе и влияющие на изменение личностных структур и взаимоотношений между людьми разных поколений, и социальных слоев, всегда остается актуальной проблема воспитания молодежи.

Жизнедеятельность студенческой молодежи предельно насыщена и относительно строго регламентирована, а потому требует больших затрат физических, психических и интеллектуальных сил. На этом фоне досуг помогает снять создавшееся напряжение. Именно в рамках досугового времени происходит восстановление и воспроизводство утраченных сил, то есть, реализуется рекреационная функция [5, с. 85].

Социализация молодежи является необходимым условием развития гуманистического сообщества. Особенно это касается молодого поколения, которое по своему статусу, социальной ролью должен сформировать в себе наиболее социально-значимые качества: толерантность, ответственность, самостоятельность.

От современного человека постоянно требуются осуществление социального выбора, подвижность реакции на социальные предложения, изменение способов деятельности, поиск новых активных форм участия в жизни общества. Для проявления конструктивной социальной активности необходима организованная среда.

Формирование и развитие социальной активности молодого поколения становятся важной проблемой современности, решающим фактором социального развития. Сегодня даже при самых благоприятных условиях жизни молодежь часто бывает инертной, не заинтересованной в самостоятельной деятельности, способной лишь усваивать сложившийся опыт, не прилагая усилий для познания и преобразования окружающей действительности [5, с. 91].

Потенциал досуга предоставляет большие возможности для формирования нравственных ориентиров как отдельной личности, так и различных социальных групп современного общества. Досуговая сфера активно влияет на общественное сознание, формируя в нем ценности, одобряемые обществом и, как правило; им же поощряемые; располагает безграничными возможностями для реализации многообразных духовных потребностей общества и каждой личности в отдельности.

Для молодежи содержанием досуга является не только отдых и развлечения, но и решение жизненно важных проблем, т. к. идет активный процесс самопознания, самореализации, самовыражения. Молодежь — поколение людей, проходящих стадию социализации, усваивающих, а в более зрелом возрасте уже усвоивших, образовательные, профессиональные, культурные и другие социальные функции [2, с. 36].

Одним из важнейших направлений организации жизнедеятельности студенческой молодежи является развитие досуговой деятельности. Досуговая деятельность – это целенаправленная активность, отвечающая потребностям и мотивам человека [1, с. 15]. В своих высших формах досуговая деятельность служит целям воспитания, просвещения и самовоспитания молодого поколения [6, с. 235].

Важнейшей задачей высшей профессиональной школы сегодня является не только подготовка квалифицированного специалиста, но и человека, способного к саморазвитию, коммуникабельного, обладающего системой ценностей, обеспечивающей его активное участие в становлении гражданского общества. Все эти требования могут успешно реализовываться высшим профессиональным учебным учреждением через систему воспитательной работы, где основным направлением является организация педагогически целесообразной досуговой деятельности студентов.

Как актуальная потребность студентов социальная активность реализуется в определенной системе целевых установок, мотивов, определяющих интересы личности, ее включение в деятельность по удовлетворению возникшей потребности; как преобразующая способность социальная активность реализуется в соответствующих социальных знаниях и навыках [3, С. 10].

В процессе досуга студенту гораздо проще формировать уважительное отношение к себе, даже личные недостатки можно преодолеть посредством досуговой деятельности. Четкая система организации досуга и культурного отдыха играет важную роль не только в поддержании устойчивого климата в коллективе, укреплении здоровья, но и в повышении социальной активности молодежи [4, С. 58].

Ценностные ориентации на досуговую деятельность зависят от возможности удовлетворения личных потребностей. Последние обуславливаются качествами, присущие молодёжному поколению: предрасположенность к новому, нетерпимость к рутине, динамизм, импульсивность. В этот период у молодого человека возникает проблема ориентации в многообразии жизненных ценностей. Он стремится сформировать внутреннюю позицию по отношению к себе, другим людям, определяется среди категорий: добро, зло, честь, достоинство, право, долг. Особенно активно проявляет себя студенческая молодёжь, досуг которой существенно отличается от других возрастных групп в силу присущей ей социальной роли.

Использование досуга студентом зависит в основном от трёх факторов: от объективных возможностей образовательного учреждения в создании условий для выбора формы деятельности, от богатства духовного мира личности будущего специалиста, от состояния студенческой культурной среды, в которой учится молодой человек.

К основным видам культурного потребления социологи относят просмотр телевизионных передач, кинофильмов, компьютерные игры, чтение газет, книг. Бесспорным лидером в области досуга является глобальная сеть интернет. Эта форма досуга получила свою популярность у молодежи благодаря обширным возможностям беспрепятственно узнавать новую информацию, общаться со своими друзьями в различных социальных сетях, читать электронные книги. Повышение культурного уровня человека предполагает наряду с этим постоянное посещение театров, музеев и других учреждений культуры, которые активизируют проведение досуга [2, с. 143].

Одним из видов активного проведения досуга является участие в самодеятельном творчестве. Ученые насчитывают до 300 форм проведения досуга, из которых на учреждения культуры приходится менее 55 %.

Вполне закономерным является то, что для молодежи наиболее привлекательны активные формы досуга: концерты, дискотеки, игры, квэсты, КВНы, творческие мастерские, и т.д.

При этом огромное значение необходимо придавать самоуправлению студентов. Самоуправление вырастает вокруг подготовки и реализации конкретных коллективно-творческих дел, проектов, событий. В результате, мы получаем социально-полезную досуговую деятельность студентов, организующих подобные мероприятия, а также организованный досуг всех задействованных лиц. Одной из форм самоуправления является студенческий совет. Студенты, занятые в работе студсовета, получают навыки общения, планирования и организации деятельности, учатся анализировать, работать в команде, привлекать дополнительные силы. Необходимо привлекать как можно больше студентов к непосредственному участию в самоуправлении.

Несомненно, досуговая деятельность становится органичной составляющей частью социализации будущих специалистов. Она выступает как профессионально значимое социально-педагогическое явление, обладающее потенциалом развития профессиональных знаний, личностных качеств и практического опыта в силу дополнения образовательного процесса эмоционально насыщенными предметно-практическими ситуациями неформального общения, активного отдыха и социально-ориентированного взаимодействия [6, с. 241]. Эффективность социальной адаптации молодёжи предопределяется не только условиями учебного времени, но и при использовании потенциальных возможностей досуговой деятельности обучающихся.

Литература:

1. Голованов О. Р. Социально-педагогические условия организации досуговой деятельности старшеклассников в сельском социуме: Автореф. дис. канд. пед. наук. 13.00.06 - теория и методика воспитания (социальное воспитание). - Кострома, 1999, - 22 с.
2. Лисовский В. Т. Социология молодежи / В.Т. Лисовский – СПб: 1996. – 360 с.
3. Мальковская Т. Н. Социальная активность старшеклассников / Т. Н. Мальковская - М.: Педагогика, 1988. - 144с.
4. Словарь по социальной педагогике: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Автор-составитель Мардахаев Л. В. – М: Изд. центр «Академия», 2002 г. – 368 с.
5. Фатов А. И. Проблемы досуговой деятельности молодежи и пути их преодоления / А. И. Фатов // Закон и право. № 10 – М.: Логос, 2006. – С. 85-87.
6. Шеховцова Е. Ю. Культурно-досуговая деятельность учащейся молодежи: уровни, стадии, модели / Е. Ю. Шеховцова – М., 2007 г. – 365 с.

Дереко О.

ТРЕНИНГ НА СПЛОЧЕНИЕ КОЛЛЕКТИВА КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ СТУДЕНЧЕСКОГО СОВЕТА

Работа с людьми – крайне нелёгкая задача. Каждый человек индивидуален, поэтому одно дело, когда люди встречаются друг на другом на своем жизненном пути на не продолжительный период времени, но

совсем другое, когда они находятся вместе достаточно долго, например, работают в одном коллективе. Студенческий совет не является исключением. Как всем известно, на должность избирается студент сроком на один год в студсовет факультета, и на два – в студсовет университета. При условии качественного исполнения своих обязанностей и желания продолжать работу, студсоветчик может остаться ещё на один срок. Последний момент как раз включает в себя хорошие отношения с коллегами. А здесь необходимо терпение, постоянный поиск компромиссов, примирение с особенностями коллег. Всем ясно, что каждому студсоветчику важен психологический комфорт, а председателю - эффективность работы студсовета. Чтобы удовлетворить эти потребности, необходимо коллектив сплотить.

Последнее время все большую популярность приобретают тренинги на сплочение коллектива. И это не удивительно, потому что известно, что сплоченный дружный коллектив всегда приводит компанию к успеху. Сплочение - это возможность для команды стать единым целым для достижения конкретных целей и задач. Только в слаженном коллективе возможно установление необходимой рабочей атмосферы, позволяющей эффективно взаимодействовать всем его членам и максимально использовать таланты и навыки каждого. Сплоченный коллектив - это залог успеха.

Тренинг на сплочение даёт возможность лучше узнать друг друга с разных сторон, найти сходства у участников группы, построить более эффективное взаимодействие, улучшают климат в коллективе, формируют и еще больше усиливают общий командный дух в коллективе. Тренинг на сплочение позволяет всем участникам осознать себя единой командой, отработать навыки успешного совместного решения поставленных задач, совместно находить оптимальные методы для достижений общих целей. Задача тренинга на сплочение заключается в объединении участников в команду в условиях творческой коллективной деятельности, развитие гибкости в общении, взаимозаменяемости и взаимовыручки и развитие ответственности за общее дело.

На практике выделяют несколько случаев, когда тренинг на сплочение необходим:

- В коллективе произошли кадровые перестановки, и произошла смена части коллектива: пришли новые студсоветчики или ушли те, кто давно работал. Здесь также важен фактор отношений приемственности, необходимо, чтобы студсоветчик, который собирается уходить заранее начинал подготавливать своего будущего заместителя.

- В коллективе необходимо внести изменения в климате и повысить эффективность взаимодействия в команде;

- Коллектив работает уже достаточно давно вместе и вам нужно освежить отношения между его участниками и дать возможность всем членам увидеть друг друга с другой стороны, установить более доверительные отношения;

- Вы председатель, ваши студенты успешно выполняют свои задачи каждый по отдельности, и вы видите необходимость научить всех совместно решать поставленные задачи, доверять друг другу, продуманно взаимозаменять друг друга;

- В вашем коллективе есть сотрудники, которые любят своё дело и успешно с ним справляются, но у них трудно складываются отношения с кем-то из коллег;

- В вашем коллективе появилась необходимость повысить ответственность каждого студсоветчика за конечный результат работы.

Теперь необходимо определиться с видами тренингов. Исследуя литературу, нашему вниманию более всего понравились такие варианты проведения тренинга на сплочение:

- деловые игры;
- интеллектуальные игры;
- сюжетно-ролевые игры;
- спортивные состязания.

Вне зависимости от формы проведения тренинга на сплочение суть остается одна и та же: моделируются различные ситуации, в которых команде предлагается совместно решить поставленную задачу.

В связи с тем, что вариантов проведения тренингов на сплочение в данный момент представлено достаточно много, необходимо выбирать ту форму, которая соответствует именно вашим задачам.

Если ваша цель улучшить атмосферу в коллективе, то можно выбрать популярный сегодня тимбилдинг на природе, где есть возможность провести различные спортивные соревнования и так называемый «экстремальный» тренинг.

Если главной целью тренинга на сплочение является понимание механизма работы команды и улучшения функционирования каждого сотрудника внутри коллектива, то стоит выбрать интеллектуальные формы проведения тренинга.

В рамках нашего университета в 2012 году проводился комплекс тренингов на сплочение студенческого коллектива и помощь новым студсоветчикам, который носил название «Школа студенческого лидера». Участники тренингов выполняли различные упражнения, и в процессе работы

развивается сплоченность между ними, умение договариваться и поддерживать друг друга. Возможность обсудить полученные результаты и проанализировать эффективность применяемых стратегий в повседневной жизни делает тренинг очень результативным и позволяет внести значительные и долгосрочные изменения в поведении и студенческой культуре.

Я предлагаю вновь ввести подобное мероприятие в практику студенческого совета в весенне-летний период.

Емец А.

РОЛЬ СТУДЕНЧЕСКОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В РАЗВИТИИ ГРАЖДАНСКОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНТОВ

Прежде всего нужно сказать, что под системой студенческого самоуправления в вузе понимается целостный механизм, позволяющий студентам участвовать в управлении вузом и своей жизнедеятельностью в нем через коллегиальные взаимодействующие органы самоуправления - на всех уровнях управления вузом, в том числе самоуправления в общежитиях, а также общественных студенческих организациях по интересам. Изменение смысла студенческого самоуправления состоит в том, что оно приобретает социально-практический характер, обусловленный необходимостью сознательного ответственного отношения студентов к возможностям и перспективам своего профессионального и культурно нравственного самоопределения [3].

Формирование личности человека происходит в социальной среде его жизни и деятельности. Причем воздействие среды тем сильнее, чем теснее связи молодого человека с социумом. Другими словами, формирование гражданской активности студента напрямую зависит от потенциала этой активности, существующей в конкретном учебном заведении.

В связи с определенными социально-экономическими изменениями в обществе сформировалась потребность в специалистах с активной жизненной позицией – инициативных, деятельных, способных активно участвовать в преобразованиях на рынке труда. И проблема формирования гражданской активности здесь занимает важное место из-за необходимости подготовки конкурентоспособных специалистов, соответствующих современным требованиям работодателя.

Студенческое самоуправление является важным институтом саморазвития молодежи. Потенциал студенческого самоуправления позволяет повысить эффективность воспитательного воздействия: формирования гражданской активности, самостоятельности и ответственности. Так, Т.И. Волчок отмечает, что в рамках студенческого самоуправления происходит у студентов «формирование у студентов навыков самой управленческой деятельности, развитие чувства долга и ответственности, гражданско-ценностной позиции, сочетающей общечеловеческие и национальные ценности» [1].

Влияние студенческого самоуправления на развитие коллектива, формирование ценностных ориентаций в группе студентов отмечается в работах Э.О. Столяровой. Исследования автора доказывают, что студенческое самоуправление способно формировать в студенческом коллективе общественные ценности, развивать лидерские качества, активизировать индивидуальную и групповую деятельность, развивать способность к отстаиванию своей позиции, своей индивидуальности [2].

В настоящее время перед администрацией ВУЗа ставится задача создания необходимых условий по формированию и развитию органов студенческого самоуправления. Активная гражданская позиция студентов, их непосредственное участие в управлении расширяют видение, содействуют реализации их способностей, знаний и умений, дают возможность проявлять самостоятельность, готовят будущего специалиста к профессиональной деятельности. Развитие самостоятельности и лидерских качеств студентов возможно, если в учебном заведении реализуется программа по созданию благоприятных условий, которые будут направлены на изменение системы ценностей молодых людей.

Сущность формирования гражданской активности, а именно личностного роста и самовоспитания проявляется в организации системного подхода: через создание модели развития гражданского, духовно-нравственного, идейно-патриотического воспитания в образовательном пространстве (пересмотр программы развития учебного заведения, воспитательных планов, форм взаимодействия участников образовательного процесса, периодическом анализе нормативно-правового, методического, информационного обеспечения); переориентация содержания воспитательной работы по формированию активной жизненной позиции, создание системы базовых социальных ценностей; расширение полномочий органов студенческого самоуправления (реальное участие в работе стипендиальной комиссии и ученого совета); повышение общей культуры студентов (обучение в школе лидерства, участие в семинарах, обмен опытом, помощь в разработке и открытии сайтов органов самоуправления, размещение на сайтах публикаций, информации об организации научных дискуссий, фото и видеоотчетов); привлечение общественности и специалистов в гражданско-правовой области (сотрудников органов внутренних дел, военнослужащих, лидеров общественных организаций, профсоюзов и пр.).

В студенческом коллективе формируются основные мотивы поведения и деятельности молодежи – чувство долга, товарищества, взаимовыручки. Путем развития студенческого самоуправления и вовлечения в него большого количества молодежи решается задача развития лидерских качеств подрастающего поколения, инициативных, гибких и с активной жизненной позицией. Это достигается путем продвижения собственных идей учащихся, стратегически значимых решений в управлении студенческим коллективом, при организации жизнеобеспечения, например, общежития, досуга или решения социально-правовых вопросов, так как каждый отдельный член студенческого коллектива осознает важность своего голоса и лучше понимает внутренние проблемы студенческого коллектива [3].

Безусловно, в организации деятельности органов студенческого самоуправления необходимо придерживаться следующих направлений деятельности: обучение студентов гражданской компетентности (через воспитание гражданственности, уважения к правам и свободам человека; формирование критического мировоззрения; индивидуальное становление студента и студенческого коллектива, реализующего индивидуальную и коллективную рефлексию; обучение навыкам согласования потребностей, интересов, целей личности и коллектива, личной ответственности за конечный результат); развитие социальной зрелости и гражданской активности (путем включения в процессы жизнедеятельности учебного заведения, города и т. д., участия в акциях, проектах, социально значимой деятельности); реализация творческого потенциала и личностно значимых качеств студентов (индивидуальная самопрезентация, участие в творческих мастерских, клубах по интересам).

Таким образом, развитие гражданской активности студентов в процессе включения в работу органов студенческого самоуправления имеет большую воспитательную значимость: у студентов формируется гражданская компетенция (способность самостоятельно действовать в различных социальных ситуациях в соответствии с собственной активной гражданской позицией), развивается чувство ответственности за собственную деятельность и деятельность студенческого коллектива в целом; вырабатываются коммуникативные навыки; реализуется творческий потенциал личностных качеств. И поэтому мы можем рассматривать студенческое самоуправление в системе образования как эффективный механизм становления и развития гражданской активности студентов.

Литература:

1. Волчок Т.И. Самоуправление как средство результативности подготовки будущего учителя в условиях обновления общества / Т.И. Волчок. – М., 1999. – С. 10–21.
2. Столярова Э.О. Студенческое самоуправление как фактор сформированности социализации молодежи в условиях становления социального государства / Э.О. Столярова. – Усть-Каменогорск, 2010. – 17 с.
3. Сырцова Е.Л. Студенческое самоуправление как фактор развития автономности / Е.Л. Сырцова // Современные наукоемкие технологии. – 2007. – № 7 – С. 77-79.

Иванченко В., Фесенко А.

СТУДЕНЧЕСКИЕ ПРОФСОЮЗНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ: ИХ РОЛЬ В ЗАЩИТЕ ПРАВ И ИНТЕРЕСОВ СТУДЕНТОВ

Профсоюзная организация (профсоюз) - это добровольное общественное объединение граждан, связанных общими производственными, профессиональными интересами по роду их деятельности, создаваемое в целях представительства и защиты их социально-трудовых прав и интересов. Все профсоюзы пользуются равными правами. Студенческие профсоюзные организации направлены на защиту студентов, их прав и интересов.

Для большинства студентов вообще смысл деятельности профсоюзов является большой загадкой. Тем не менее, студенческие профсоюзные организации довольно многочисленны, по данным 2006 г. в их состав входит 1,14 млн членов, а это 11 % от Федерации Профсоюзов Украины.

Студенческий профсоюз, как и любая профсоюзная организация, опирается на такие нормативно-правовые акты как:

- Конституция Украины,
- Закон Украины «О высшем образовании»,
- Закон Украины «О профессиональных союзах, их правах и гарантиях деятельности»,
- Конвенция международной организации (МОТ) № 87 «О свободе Ассоциации и защите права на организацию» 1948 г.

Студенческие профсоюзы – уникальные гарантии, закрепленные законом, которые потенциально позволяют им эффективно защищать права студентов. Закон «О профессиональных союзах, правах и гарантиях их деятельности» запрещает любое вмешательство в их деятельность, которое способно ограничить права профсоюзов или воспрепятствовать их деятельности.

Ни одна другая общественная организация не имеет таких законодательно закрепленных возможностей влиять на администрации ВУЗов, защищать права студентов и решать их проблемы, ведь Студенческий профсоюз имеет право:

- вносить к администрации ВУЗа или в вышестоящие инстанции предложения, касающиеся улучшения организации учебно-воспитательного процесса, улучшения условий быта и отдыха студентов, медицинского обслуживания и т.д.;
- обеспечивать активное участие представителей профсоюза в выборах ректора, деканов факультетов, ученых советов ВУЗов, аттестационных, тарификационных и приемных комиссий и комиссий по распределению молодых специалистов;
- приостанавливать решения администрации ВУЗа, касающиеся студентов, если они приняты с нарушением действующего законодательства;
- контролировать выполнения администрацией ВУЗа установленных норм загрузки студентов всеми видами учебных занятий, количества экзаменов и зачетов, которые выносятся на экзаменационные сессии, проведение учебных занятий по стабильному расписанию и многое другое.

Сегодня Профком студентов - это мощный и целеустремленный актив студентов - членов профкома, действующих во имя воспитания сознательной молодежи, воспитания настоящих патриотов. Члены Профком - это объединение творческих и талантливых людей, каждый из которых может проявить себя как лидер, и в то же время успешно работать в команде на пользу общего дела.

Все же главной целью и задачей студенческого Профсоюза является защита и отстаивание интересов и прав студентов, но на этом не заканчивается защита студентов. Профком так же оказывает материальную помощь как для социально не защищенных категорий, так и для студентов которые оказались в сложных жизненных ситуациях.

Учитывая, что в наше время в связи с различными событиями особенно увеличилось количество студентов нуждающихся в поддержке Профкома - как и материальной, так и моральной. Поэтому сейчас перед Федерацией Профсоюзов Украины стоит задача оказать значительную помощь членам организации, которые в ней нуждаются как никогда ранее.

Литература:

1. Федерация Профсоюзных сообществ Украины [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/molodizhna-politika>
2. Донецкий областной студенческий портал [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://studportal.dn.ua/>
3. Положение о студенческом совете [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://studportal.dn.ua/articles.php?type_id=7

УДК 378.178(043)

Козицкая А.

АДАПТАЦИИ СТУДЕНТОВ ПЕРВОГО КУРСА К ЖИЗНИ В ВУЗЕ

Адаптация молодежи к студенческой жизни – сложный и многогранный процесс, требующий вовлечения социальных и биологических резервов еще не до конца сформировавшегося организма. Сложность его заключается в том, что у студента происходит перестройка всей системы ценностно-познавательных ориентиров личности, осваиваются новые способы познавательной деятельности. Некоторые исследователи выделяют три этапа адаптации студентов: физиологическая адаптация к учебному процессу (около 2-х недель); психологическая адаптация (около 2-х месяцев); социально-психологическая адаптация (до 3-х лет) [2].

Именно начальный этап обучения играет особую роль в формировании личности будущего профессионала. Чем эффективнее пройдет адаптация первокурсников к вузовскому обучению, тем выше будет психологический комфорт, учебная мотивация, направленность и характер учебной деятельности на старших курсах.

Степень социальной адаптации первокурсника в вузе определяется множеством факторов: индивидуально-психологическими особенностями человека, его личностными, деловыми и поведенческими качествами, ценностными ориентациями, академической активностью, состоянием здоровья, социальным окружением, статусом семьи.

Поэтому, для решения вопроса успешной адаптации вчерашних школьников к новым условиям, необходимо выявить наиболее типичные проблемы, с которыми сталкивается большинство студентов в первый год обучения, и причины их возникновения [4].

В процессе адаптации студентов-первокурсников к обучению в ВУЗе выявляются следующие трудности:

1. Переживания, связанные с уходом из школьного коллектива;

2. Недостаточная мотивационная готовность к выбранной профессии;
3. Неумение осуществить психологическую саморегуляцию (отсутствие навыков выполнения самостоятельной работы; неумение конспектировать, работать с первоисточниками, словарями, каталогами);
4. Поиск оптимального режима труда и отдыха в новых условиях;
5. Страх публичных выступлений перед своими однокурсниками и авторитетными вузовскими преподавателями;
6. Социально-экономические проблемы у иногородних студентов: обеспечение себя жильем и финансовыми средствами, незнание города, отсутствие эмоциональной поддержки родных и близких. [6]

Специфика первого курса ни у кого не вызывает сомнений, первый из четырех лет, переходный после школы, связан с формированием нового коллектива. Кроме того, для иногородних студентов накладывается еще факторы общежития и отрыва от родительского контроля. Но самое главное, что именно на первом курсе формируется Студент, закладывается фундамент на последующие годы. Не случайно такие перемены происходят у первокурсников за год, а последующие годы не дают столь больших изменений. Резкий перепад характера учебного процесса в школе и вузе приводит к тому, что многие студенты, привыкшие ранее к постоянному контролю со стороны родителей и педагогов, расслабляются, не могут организовать свое время.

Адаптация происходит на протяжении всех лет обучения. Только к третьему курсу формируются значимые для студента навыки самоконтроля, организованности, ответственности. Психолого-возрастные особенности студенчества характеризуются эмоциональной незрелостью, открытостью, внушаемостью, самоидентификацией. В этот период студентам важно именно окружение, в котором они находятся. Очень часто в одну группу попадают юноши и девушки с разным социальным уровнем, а именно — провинциалы и городские жители. Период адаптации данных категорий будет различным. Средой адаптации студентов выступает образовательная система вуза в целом, которая характеризуется как структурными, так и функциональными компонентами. Вузовская адаптация — процесс, во-первых, непрерывный, так как не прекращается ни на один день, а во-вторых, колебательный, поскольку даже в течение одного дня происходит переключение в самые различные сферы деятельности, общение, самосознание [7].

Ежегодно для студентов первых-вторых курсов назначаются кураторы, деятельность которых нацелена на формирование у студентов гражданско-патриотической позиции, духовной культуры, социальной и профессиональной компетентности, воспитание здорового образа жизни, оказание помощи в организации познавательного процесса, содействие самореализации личности студента, повышению интеллектуального и духовного потенциалов.

В рамках данной темы, было проведено анкетирование студентов-первокурсников Экономико-правового факультета МГУ.

Анализируя ответы анкетированных, можно сделать следующие выводы:

На вопрос «Трудно ли Вам будет адаптироваться к студенческой жизни?» 75% ответили, что процесс адаптации будет нетрудным и недолгим.

На вопрос «Кто или что помогут адаптироваться в новой социальной роли студента?» респонденты возложили свои надежды на преподавателей (20%), однокурсников (60%), семью (2%). И лишь 18% ни на кого не надеются, а только на себя.

На вопрос «Что вызовет наибольшие проблемы в студенческой жизни?» 53% решили, что недостаток свободного времени из-за самостоятельного освоения учебного материала; 14% решили, что проблем не будет, 33% считают, что с началом учёбы в институте изменится их образ жизни.

Средний балл готовности к обучению в ВУЗе составляет 7 баллов.

Чтобы справиться с предстоящими трудностями, которые будут возникать при освоении нового материала, при подготовке контрольных работ студенты ожидают помощи от одноклассников (58%), от преподавателей (42%).

На вопрос: «Какие обстоятельства могут помешать добиться хороших результатов в первой сессии?» студенты отвечали по-разному: 30% считают, что ничего не мешает, результаты будут соответствовать их уровню подготовки, 42% могут заболеть в самый неподходящий момент, 20% считают, что могут возникнуть непредвиденные семейные обстоятельства, 8% считают, что работодатель может не отпустить на сессию.

Для достижения положительных результатов в учёбе нужно уметь рационально распределять своё время: 18% студентов считают, что на всё хватит время, 74% ответили «когда как», т.е. не всегда получается распределить время.

Немаловажним етапом в адаптації студента к обучению, которого не избежать, является способность налаживания контактов в новом коллективе, 75% студентов ответили, что легко вольются в новую среду.

В процессе адаптации студент первокурсник, впервые столкнувшийся с новыми условиями жизнедеятельности в ВУЗе, неизбежно испытывает трудности, которые вызывают стресс. Со стрессовыми ситуациями легко справятся 43%, будут возникать трудности у 17%, а 40% будут решать эту проблему по-разному.

Уверенными пользователя ПК являются 83% студентов, быстро находят информацию в интернете, пользуются электронной почтой.

Успешность процесса адаптации во многом определяется состоянием здоровья. Физические возможности и состояние здоровья окажут положительное влияние на работоспособность, успешность обучения у 45% студентов, 30% сомневаются, но приложат все усилия, чтоб добиться успеха в учёбе.

В целях улучшения здоровья 17% могут отказаться от вредных привычек. Отрадно, что 83% респондентов ответили, что не имеют вредных привычек.

Некоторые студенты ответили, что не могут долго находиться в «сидячей» позе (27%), а 18% ответили, что длительное пребывание в «сидячей» позе не всегда отрицательно воздействует на состояние организма, 30% вообще не ощущают, 25% не обращают внимание.

Впечатления студентов от первых дней занятий распределились следующим образом: 8% были напуганы, 77% порадованы, 14% не могли определиться, 1% засомневались – тот ли путь они выбрали, но никто не был разочарован (0%).

Итак, адаптироваться нужно:

Во-первых, к учебному процессу, который во многом отличается от школьного. Между преподавателем и студентом возникает барьер из-за различия в методах обучения в школах и ВУЗах. Новая обстановка во многом обесценивает приобретенные в школе способы усвоения материала.

Во-вторых, к новому коллективу. Определить "свое место под солнцем, завоевать авторитет и уважение однокурсников иногда любой ценой

В-третьих, к новым условиям жизни: самостоятельной организации учебы, быта, свободного времени.

В-четвертых, к новым отношениям с родителями, т.к. подросток становится постепенно независимой личностью.

Если студент еще до поступления в ВУЗ твердо решил вопрос о выборе им профессии, осознал ее значение, ее положительные и отрицательные стороны, требования, которые она выдвигает, то обучение в ВУЗе будет целенаправленным и продуктивным, то адаптация будет осуществляться без особых затруднений.

Литература:

1. Авдиенко Г.Ю. Влияние мероприятий психологической помощи студентам в начальный период обучения на успешность адаптации к образовательной среде вуза // Вестник психотерапии. - 2007. - № 24. - С. 8-14.
2. Бордовский, Г.А. Особенности развития современного педагогического образования / Г.А. Бордовский // Педагогика. – 2010. – N 5. – с. 60-66.
3. Извольская А.А. Возрастные особенности развития личности студента как фактор адаптации к процессу обучения в вузе // Молодой ученый. - 2010. - № 6. - С. 327-329.
4. Костенко С.С. К вопросу о внутриличностных факторах саморазвития студентом компетенции жизнеутверждающей адаптации // Высшее образование сегодня. - 2008. - № 8. - С. 36-38.
5. Кусакина, С.Н. Психологическая готовность к обучению в вузе / С.Н. Кусакина // Управление дошкольным образовательным учреждением. – 2011. – №8. – С. 24-37.
6. Сиомичев, А.В. Психологические особенности адаптации студентов в сфере познания и общения в вузе / А.В. Сиомичев. // Автореф. канд. пс. н. – Л., 1985. – 17 с.
7. Шайденко, Н.А. Воспитание студенческой молодежи в педагогическом вузе / Н.А. Шайденко, З.Н. Калинина // Педагогика. – 2010. – №6. – С. 44-50.

УДК 378.183(477)(043)

Кондрат'єва В.

ПРОФСПІЛКА «ПРЯМА ДІЯ»

Пряма дія — мережа незалежних студентських профспілок в Україні. Профспілку було засновано в 2008 році з ініціативи студентів Київського національного університету ім. Шевченка. Легалізована 15 квітня 2009 року. Профспілка має осередки в низці столичних університетів, а також у кількох обласних центрах України.

В середині 90-х років у Києві вже існувала студентська профспілка під назвою «Пряма дія». Її засновниками були київські анархісти та маоїсти. За час свого існування профспілка провела ряд успішних акцій, спрямованих на захист прав студентів. Це були перші спроби підйому лівого руху в Україні. Профспілка проіснувала до 1998 року [1].

У 2008 році, коли студенти вирішили створити нову незалежну профспілку, було прийняте рішення взяти назву «Пряма дія» на знак продовження традицій молодіжного спротиву. Таким чином «Пряма дія» зразка 90-х років отримала умовну назву «перше покоління». Деякі активісти із першого покоління наразі допомагають діяльності профспілки [2].

Згідно з Маніфестом «Прямої дії», профспілка ставить собі за мету створення низової студентської організації, котра базується на горизонтальних принципах координації. Така організація має поступово замінювати бюрократичний апарат адміністрації та формувати відносини у сфері освіти на засадах рівності, прямої демократії та кооперації [3].

Профспілка бореться проти комерціалізації навчання, тобто за повністю безкоштовну освіту. Водночас вона відстоює соціальні права студентів — гідні умови в гуртожитках, підвищення стипендій, виступає проти поборів, ((експлуатації студентів тощо.

«Пряма дія» виступає за принципи вільної (лібертарної) педагогіки в освітньому процесі. Профспілка змагає за рівність між викладачем та студентом, за демократичне формування освітніх програм, вільне відвідування занять та вільний вибір предметів. Також вона виступає а остаточну секуляризацію освіти та науки [2].

Одним із основних завдань профспілки є створення потужного студентського руху, солідарна підтримка визвольних та емансипативних рухів України і зарубіжжя.

«Пряма дія» базується на синдикалістських принципах прямого самоврядування. Вона є безлідерною структурою. Керівні посади в організації існують лише формально — рішення приймаються загальними зборами без голосування, через процедуру досягнення консенсусу [3].

Профспілка називається незалежною, оскільки вона заявляє про повне відмежування від будь-яких політичних партій, комерційних структур, і не фінансується адміністрацією вищих навчальних закладів [2].

У статуті профспілки зазначено, що членами профспілки не можуть бути люди, котрі притримуються расистських, нацистських, сексистських поглядів або сповідують будь-яку шовіністичну доктрину.

«Пряма дія» співпрацює із рядом молодіжних і лівих організацій, кількома контркультурними формаціями, а також із незалежними профспілками «Захист праці» та «Всеукраїнською конфедерацією праці анархо-синдикалістів».

На базі профспілки є постійно діючий самоосвітній проект. В рамках проекту проводять семінари і тренінги із природничих та гуманітарних дисциплін, практичне здобуття певних навиків. Самосвітній проект діє в руслі лібертарної педагогіки — без авторитаризму викладачів та примусових методів.

«Пряма дія» випускає однойменну газету. В друкованому органі висвітлюється діяльність профспілки, зарубіжний досвід, історія студентського руху, теорія визвольного руху, контркультурний спротив. Газета розповсюджується у низці столичних і регіональних вишів безкоштовно [2].

Також діє профспілковий кіноклуб «26 Кадр», де проводяться покази соціально-критичних стрічок, а потім — обговорення.

На сайті профспілки працює радіо «Пряма хвиля».

29 листопада, незалежна студентська профспілка «Пряма Дія» разом із Ритмами Спротиву (ROR) приєдналася до Глобального кліматичного маршу, в організації якого офіційно брала участь. Подібні марші у багатьох країнах світу були приурочені до Кліматичної конференції ООН COP21 у Парижі [3].

Отже, профспілка «Пряма дія» проводить багато проектів та акцій, які позитивно впливають, в першу чергу, на членів профспілки. Зрівнюючи з профспілкою МДУ, стало зрозуміло, що нам є куди рости. Я вважаю, що «Пряма дія» є гарним прикладом, для розвитку нашої профспілки. У Київській профспілці є дуже цікаві проекти, які можна використати або розробити на базі нашого університету.

Література:

1. Офіційний сайт «Пряма дія» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://direct-action.org.ua/>
2. Спільнота в ЖЖ «Пряма дія» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://molotoff.info/rozdumi/interview/3580-direckaction.html>
3. "Пряма дія": Це анархія з побіленими бордюрами, про яку ми мріємо [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://prjama-dija.livejournal.com/>

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ ІНФОРМУВАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Актуальність дослідження зумовлена тим, що у сучасному столітті, а саме за останні пару років, соціальні мережі почали грати нову роль у житті людей. Можна сказати, що он-лайн світ має власне суспільство, власну ієрархію тощо. Але Інтернет не перестав виконувати свою найголовнішу мету – єднати людей та бути найкращім інформаційним ресурсом. Бачачи скільки годин на добу, середньостатистичний студент витрачає на перевірку власної пошти або стрічки у таких соцмережах як «Твіттер» або «Вконтакте», неможливо не зазначити яку користь може для себе виявити студентське самоврядування для власного розвитку та поширення власних ідей та ініціатив.

Перш за все треба встановити, що таке студентське самоврядування. За думкою Ю. Кращенко, студентське самоврядування – це невід’ємна частина громадського самоврядування, що забезпечує захист прав і інтересів осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, та їхню участь в управлінні вищим навчальним закладом; це форма управління, за якої студентство має право самостійно вирішувати питання внутрішнього управління, або виборна установа, що здійснює таке управління; право студентства самостійно вирішувати питання внутрішнього управління, а також мати свої керівні органи [1].

Студентське самоуправління розвиває такі риси характеру як лідерство та креативність. Ніхто крім студентів не знають, які питання турбують сучасну молодь, що треба змінити у системі освіти, які обійти всі недоліки та прогалини та взяти максимум від сьогоднішнього дня. Головною ціллю студентів, що взяли на себе відповідальність представляти та вести за собою свої колег по навчанню, є єднання навчальної сім’ї. Так у феміністок є сестринство, так і у нашому колі, а студенти становлять особистий прошарок суспільства, повинні мати щось подібне. В той же час нічого так не єднає людей як спільна праця, а також, якщо дивитися на реальність очима молодої людини 21 століття, й Інтернет.

Головною перевагою соціальних мереж для студентського самоврядування може стати те, що більшість людей, а сама студентів, отримують інформацію саме через Інтернет. Зараз нікого вже не здивувати тим, що кожна навчальна група має власну публічну сторінку в такі соцмережі як «Вконтакте». На сьогоднішній день вона є одним з найпривідніших засобів розповсюдження інформації серед студентів, основується на власні спостереження.

Але як що до таких платформ як «Твіттер» та «Інстаграм»? Головною перешкодою для використання «Твіттеру» як головної бази передання інформації є те, що в кожному твіті має бути не більше 140 знаків. Це серйозне обмеження. Крім того, ця соціальна мережа не є такою популярною, як вище зазначена: («Вконтакте» - 37% популярності, «Твіттер» - 14%) [2].

Одним з найкращих прикладів активності студентського самоврядування є Studway [3]. Заснований студентами Київського Національного Університету, він доповнюється статтями студентів зі всієї країни. Цей проект торкається всіх важливих питань студентства: від де попоїсти до як отримати грант на навчання? На сам перед, модератори сайту дуже активно використовують таку платформу для промоушена як «Інстаграм».

Підводячи висновки можна сказати, що студентське самоврядування сьогодні має великі можливості для розповсюдження власних ідей, інновацій та впливу. Засоби комунікації студентів змінюються, тому і зміни самоврядуванні мають іти паралельною з сучасними тенденціями.

Література:

1. Кращенко Ю. Студентське самоврядування в освітньо-виховному середовищі вищої школи України та зарубіжжя Ю. Кращенко [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.vsrmon.org.ua/studlibrary/manage/1167-2009-12-04-16-48-58;
2. Российские социальные сети теряют популярность в Украине [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unian.net/science/945548-rossiyskie-sotsialnyie-seti-teryayut-populyarnost-v-ukraine.html>;
3. Studway [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://studway.com.ua>.

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

Социальные и социально-культурные условия в нашем мире обусловили формирование профессий и рынка труда. Это база, которая не только быстро развивается, но и ориентирует систему образования на подготовку грамотных специалистов, а также критично и творчески мыслящих личностей в любой

ситуации. Такие люди должны ориентироваться в нарастающем, с каждым годом, потоке информации и быть способными непрерывно самообразовываться.

Происходящие изменения в нашей жизни, требуют развития новых способов образования, педагогических технологий. Они имеют дело с индивидуальным развитием личности, творческой инициативой, навыка самостоятельного продвижения в информационных полях. Также такие изменения формируют у обучающихся универсальное умение ставить и решать задачи для разрешения возникающих проблем в профессиональной деятельности или в повседневной жизни. Выпускник современного высшего образовательного учреждения должен обладать определенными качествами личности:

- гибко адаптироваться в меняющихся жизненных ситуациях, уметь самостоятельно приобретать необходимые знания, умело применять их на практике;
- грамотно работать с информацией, делать необходимые обобщения, выводы, устанавливать закономерности, анализировать;
- самостоятельно критически мыслить, уметь видеть возникающие проблемы, быть способным выдвигать новые идеи, творчески мыслить;
- самостоятельно работать над развитием собственной нравственности, интеллекта, культурного уровня;
- быть коммуникабельным, контактным в различных социальных группах, уметь работать сообща в разных областях, легко выходить из любых конфликтных ситуациях.

Таким образом, главное направление развития системы образования находится в решении проблемы личностно-ориентированного образования, такого образования, в котором личность студента, его познавательная, творческая деятельность была бы ведущей [2].

Знаний студента должно быть достаточно для того чтобы решать задачи коллективных, индивидуальных и групповых форм работы. Из этого коллективная форма решения задач способствует решению творческих задач при помощи различных взглядов на сложившуюся ситуацию. Индивидуальная, позволяет привести в действие личный опыт студента и в дальнейшем развивает умение самостоятельно обнаружить решение задачи. Групповая форма работы дает возможность согласовывать свою точку зрения с коллективной, а также исследовать, проверять и анализировать различные убеждения на решение одной творческой задачи[1]. Развитие творческих способностей у студентов должно не только формировать умения и навыки в профессиональной сфере, но и решение творческих задач, и потребность в творчестве.

Литература:

1. Казагачев В. Н. Формирование творческих способностей студентов на основе принципа профессиональной направленности [Электронный ресурс] / В. Н. Казагачев, У. К. Мурзабаева, А. Е. Куандык // Проблемы и перспективы развития образования: материалы VI междунар. науч. конф. (г. Пермь, апрель 2015 г.). — Пермь: Меркурий, 2015. — С. 251-254. — Режим доступа: <http://www.moluch.ru/conf/ped/archive/149/7805/>
2. Сайдамагов Ф. Р. Развитие творческих способностей студентов в процессе профессиональной подготовки [Электронный ресурс] / Ф. Р. Сайдамагов // Молодой ученый. — 2012. — №8. — С. 374-375. — Режим доступа: <http://www.moluch.ru/archive/43/5182/>

ЗМІСТ

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СЕКЦІЯ

ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ

Алексєєва А.О. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ОСНОВНІ ВИДИ	3
Алфьоров А.Д. ІВЕНТ-МАРКЕТИНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ	4
Ангелинова І.А. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЛОВОДСТВА В УСРР (1923–1937)	5
Білоус К.В. ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ПЕРІОД НАЦІОНАЛЬНО–ДЕМОКРАТИЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ В УКРАЇНІ У ДОКУМЕНТАХ	7
Демків Ю.М. УНІВЕРСАЛЬНА ПОШТОВА СЛУЖБА УКРАЇНИ	10
Дьячкова М. А. ЗАСОБИ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ	11
Герасимова О.В. ОСОБЛИВОСТІ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ КОМПАНІЇ СФЕРИ ПОСЛУГ	13
Литвин Ю.С. ДІЛОВОДСТВО В АДМІНІСТРАТИВНИХ СТРУКТУРАХ ГЕТЬМАНЩИНИ: ДЖЕРЕЛА ТА ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ	14
Лифиренко О.С. УЧАСТИЕ ОПЕРАТОРА ПОЧТОВОЙ СВЯЗИ ГОСУДАРСТВА В ДИРЕКТ-МАРКЕТИНГОВЫХ ПРОЕКТАХ КОМПАНИЙ	16
Мелюс А.І. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ ЗІ СЛУЖБОВИМИ ДОКУМЕНТАМИ В СУЧАСНИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ	18
Онищенко А.В. РЕЗУЛЬТАТ РОБОТИ КОЛЕГІАЛЬНИХ ОРГАНІВ: ДОКУМЕНТНИЙ АСПЕКТ	20
Осика Я.Ю. ІНФОРМАЦІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	21
Руденко О.Г. ЗНАЧЕННЯ УНІФІКАЦІЇ СЛУЖБОВИХ ДОКУМЕНТІВ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	22
Тімотіна Д.О. ЗМІНИ В НОРМАТИВНО-ПРАВОВІЙ БАЗІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЛОВОДСТВА ЗА ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	23
Феоктістова Х. О. СИСТЕМНИЙ ПІДХІД В МЕНЕДЖМЕНТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	25

СЕКЦІЯ

ПРИКЛАДНІ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Алфьоров А.Д. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ ДЛЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФАХІВЦІВ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА НА РИНКУ ПРАЦІ	27
Белоус К. В. МЕТОД MIND-MAP КАК ИННОВАЦИОННЫЙ СПОСОБ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА СТУДЕНТОВ	28
Васічкіна Л.В. СУЧАСНА ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА В СИСТЕМІ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ	30
Влас А. В. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ, ЩО БАЗУЮТЬСЯ НА ТЕХНОЛОГІЯХ БАЗ ДАНИХ	31
Дудник К.О. ВИКОРИСТАННЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ПОШУКОВОЇ СИСТЕМИ В НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕКИ МДУ	33
Дьячкова М. А. ВНУТРІШНІЙ ВЕКТОР КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ МДУ	35
Кривогуз К. В. НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ КАДРОВОГО ДІЛОВОДСТВА В УКРАЇНІ	37
Кустов І. І. ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕК В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ	38
Мелюс А. І. СУЧАСНЕ ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ОБРОБКИ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ	39
Онищенко А.В. ВИКОРИСТАННЯ MS EXCEL У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	41
Скуратова В.І. НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ДОКУМЕНТООБІГУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	43
Юдіна Т.І. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТА	44

СЕКЦІЯ

ФІЛОСОФІЯ

Андрющенко О. В. ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА - ВИДАТНИЙ ФІЛОСОФ УКРАЇНИ	46
Бірюкова Ю. С. ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ ОСВІТИ	47
Манзирєва О. А. ПРАГМАТИЧНА ПЕДАГОГІКА ДЖОНА ДЬЮЇ	48
Обухович А. О. ПРОБЛЕМА ПОЗНАННЯ ЭПИКТЕТА	49

Паршина А. В. ПРОБЛЕМИ ДУШИ И ТЕЛА В ФИЛОСОФИИ ПЛАТОНА	50
Філіппова А. С. ОСОБЕННОСТИ ТРАНСГУМАНИЗМА КАК ФИЛОСОФИИ БУДУЩЕГО	51
Черток Д. В. ИДЕИ И ВЗГЛЯДЫ ФИЛОСОФИИ ФОМЫ АКВИНСКОГО	52
Чечиль К. А. ПОНЯТИЕ ЖИЗНИ И СМЕРТИ В ФИЛОСОФИИ	54

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОЛІТОЛОГІЇ

Гугля Н. ДЕРЖАВНО-ПОЛІТИЧНИЙ УСТРІЙ ЯПОНІЇ. ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ДЕРЖАВНОГО ВЛАШТУВАННЯ АЗІАТСЬКОГО ЛІДЕРА	56
Ліхачов А. АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ ТА ДНР	57
Китик Н. ПОЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА НОРВЕГИИ	59
Тютюма Т. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ФРАНЦІЇ	61
Позолотіна Д. АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ ШВЕЦІЇ ТА УКРАЇНИ	62
Якушева Д. ПОЛИТИЧЕСКОЕ УСТРОЙСТВО НОРВЕГИИ	64
Минаева Ю. ПОЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА И СОЦИАЛЬНОЕ УСТРОЙСТВО ИЗРАИЛЯ	66
Чебанова Л. ИММИГРАЦИОННАЯ ПОЛИТИКА ВЕЛИКОБРИТАНИИ	67
Пантелєєва В. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ДАНІЇ	69
Хаджинова И. ПОЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА ШВЕЙЦАРИИ	71
Дюсембекова А. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА КНДР	72
Тімотіна Д. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ІРЛАНДІЇ	74
Комар К. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ПОЛЬЩІ	76
Фесенко А. ПОЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА РЕСПУБЛИКИ КАБО-ВЕРДЕ	77
Попович Н. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА БРАЗИЛІЇ	79

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ

Веремєєва М.В. АРХІТЕКТУРА ДУБРОВНИЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ	81
Гузь А.М. ВІЗАНТІЙСЬКИЙ І РОМАНСЬКИЙ СТИЛІ В АРХІТЕКТУРІ КИЇВСЬКОЇ РУСІ	83
Лебедько Е.М. УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ В ІДЕОЛОГІЇ Н.МАХНА	85
Литвиненко К.Д. СТАНОВИЩЕ ЖІНКИ У СТАРОДАВНЬОМУ ЄГИПТІ	86
Ліхачов А.В. ЗАРОДЖЕННЯ БАГАТОПАРТІЙНОСТІ В СРСР	87
Лут М.А. МОРСЬКІ ПОХОДИ КОЗАЦТВА ПІД ПРОВОДОМ П. КОНАШЕВИЧА-САГАЙДАЧНОГО	89
Мельников Е.О. ЗДІЙСНЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ РЕФОРМ У КИЇВСЬКОМУ ВІЙСЬКОВОМУ ОКРУЗІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.	91
Мілов О.С. СТАЛІНСЬКІ РЕПРЕСІЇ 30-Х РОКІВ ХХ СТ. НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	92
Пандазі А.В. ХРАМОВА АРХІТЕКТУРНА ТРАДИЦІЯ У СТАРОДАВНІХ ЄГИПТЯН	94
Сегеда Д.А. ОБЛОГА АКРИ – КРАХ ПЛАНІВ НАПОЛЕОНА В СИРІЇ	96
Терендій Т.В. ПОХОДЖЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОЛЬСЬКИХ ШЛЯХЕТСЬКИХ ГЕРБІВ	98
Чебанова Л.В. ХАРАКТЕРНІ РИСИ РАДЯНСЬКОЇ ШКІЛЬНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ В 20-Х – НА ПОЧАТКУ 30-Х РР. ХХ СТ.	100
Чернишенко О.О. ПЕРЕСЕЛЕННЯ КРИМСЬКИХ ТАТАР З КРИМУ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ СТ.	101
Чиканенко Д.С. ПРИЙОМИ ВИХОВАННЯ В КОЛЕГІУМАХ ТОВАРИСТВА ІСУСА У СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОМУ РЕГІОНІ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ ХVІ – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХVІІ СТ.	103
Шаргородський В.В. ПОВСЯКДЕННІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.: СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ	105

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Авер'янов А.А. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ У ВЕНЕСУЕЛІ	107
Альошина М.С. ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ БРІКС	108
Бирдіна А.С. ДИПЛОМАТІЯ «РОЗУМНОЇ СИЛИ» ЯК ОСНОВНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ США	109
Верюгіна Д. М. РОЛЬ НІМЕЧЧИНИ У ВРЕГУЛЮВАННІ СИРІЙСЬКОЇ КРИЗИ	111
Жигір А.В. ПІДХОДИ КАНАДИ ДО МИРОТВОРЧОСТІ В РАМКАХ КОНЦЕПЦІЇ «БЕЗПЕКИ ОСОБИ»	112
Клименченко М.В. ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА У ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОМУ КУРСІ БАРАКА ОБАМИ	114
Кучеренко А.В. ПРИЧИНИ СТВОРЕННЯ ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКОЇ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ (НАФТА)	115
Пічахчі А.І. МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ	117

МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ	
Пупирєва К.А. РОЛЬ ІСЛАНДІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ АРКТИЧНОЇ РАДИ	118
Рабчевська О.С. РОЛЬ ФРАНЦІЇ В УРЕГУЛЮВАННІ ЛІВІЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ У КОНТЕКСТІ «АРАБСЬКОЇ ВЕСНИ»	120
Сенатосенко В.О. ЕНЕРГЕТИЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЄС ТА РОСІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ САНКЦІЙ	122
Трубицьна Е.К. ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПОСТРОЕНИЯ ОТНОШЕНИЙ УКРАИНЫ С США	124
Шварц А.О. «ХОЛОДНА ВІЙНА» В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	125
Шибасєва А.С. ПОЗИЦІЯ ФРАНЦІЇ ЩОДО КОНФЛІКТУ В СИРІЇ	127
СЕКЦІЯ	
СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ	
Арапова А. ВОЛОНТЁРСТВО – КАК НЕОТЪЕМЛЕМАЯ ЧАСТЬ СТУДЕНЧЕСКОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ	129
Белова Е. РОЛЬ ДОСУГОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ	131
Дереко О. ТРЕНИНГ НА СПЛОЧЕНИЕ КОЛЛЕКТИВА КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ СТУДЕНЧЕСКОГО СОВЕТА	132
Емец А. РОЛЬ СТУДЕНЧЕСКОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В РАЗВИТИИ ГРАЖДАНСКОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНТОВ	134
Иванченко В., Фесенко А. СТУДЕНЧЕСКИЕ ПРОФСОЮЗНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ: ИХ РОЛЬ В ЗАЩИТЕ ПРАВ И ИНТЕРЕСОВ СТУДЕНТОВ	135
Козицкая А. АДАПТАЦИИ СТУДЕНТОВ ПЕРВОГО КУРСА К ЖИЗНИ В ВУЗЕ	136
Кондрат'єва В. ПРОФСПІЛКА «ПРЯМА ДІЯ»	138
Процких В. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ ІНФОРМУВАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ	140
Семенова М. РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ	140

Збірник тез доповідей студентів
історичного факультету,
студентського самоврядування МДУ

Дебют

У збірнику публікуються тези українською, російською, англійською мовами.

Технічний редактор: Константинова Ю.В.